Nr 207.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad m. m.; given Stockholms slott den 18 mars 1932.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad;

2) lag om kommunalborgmästare;

3) lag om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr;

4) lag om behörighet för kommunalborgmästare att utfärda fattigdomsintyg, som omförmäles i 30 kap. 22 § rättegångsbalken;

5) lag angående ändrad lydelse av 90 och 91 §§ i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen;

6) lag om ändrad lydelse av 63 § i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253);

7) lag om ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning;

8) lag angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

9) lag angående ändrad lydelse av 47 § i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting;

10) förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 och 2 i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam Larsson.

Förslag
till
Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad.

Härigenom förordnas, att lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad skall så ändras, *att* 7, 13, 15, 17, 19, 20, 22—24, 32, 35, 37, 38, 40—42, 44, 45, 55, 57, 59 och 60 §§, 63 § 3 mom. samt 65—67, 70, 71, 74—76 och 79 §§ erhålla ny lydelse, *att* 51 § upphör att gälla, *att* 52—55 §§ erhålla beteckningen 51—54 §§, *att* en ny paragraf, betecknad 55 §, införes *samt att* 4 kap. erhåller ny rubrik, allt på sätt nedan angives:

7 §.

Stadskommuns beslutanderätt — — — allmän rådstuga.

Förvaltning och verkställighet tillkomma drätselkammare eller de styrelser, nämnder eller personer, som äro utsedda för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr.

13 §.

Stadsfullmäktige väljas — — — års ålder.

Stadsfullmäktig kan — — — andras talan.

Följande personer må icke vara stadsfullmäktige: landshövding, landssekreterare, landskamrerare, länsassessor, ledamot av magistraten, tjänsteman eller betjänt vid magistraten, kommunalborgmästare eller allmän åklagare i orten, ej heller tjänsteman eller betjänt, som är anställd vid stadens drätsel eller annat dess förvaltande verk och är för sin befattning redovisningsskyldig.

Ej må — — — såsom stadsfullmäktig.

15 §.

För val — — — inom valkrets.

Vid valkretsindelning — — — särskilda valkretsarna.

Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga, efter därom av magistraten eller, där sådan ej finnes, av drätselkammaren uppgjort förslag, stadsfullmäktige göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts stadsfullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

17 §.

Stadsfullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då stadsfullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

För året — — — särskilt utsett.

19 §.

Ordinarie sammanträden — — — av fullmäktige.

Vid ordinarie — — — och förvaltning.

Vid ordinarie — — — och revisorssuppleanter.

Extra sammanträde hålles, när länsstyrelsen därom förordnar eller magistraten eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren det begär eller de flesta av fullmäktige sådant äska eller ordföranden finner det nödigt.

20 §.

Kallelse till stadsfullmäktigsammanträde utfärdas första gången, sedan beslutanderätten uppdragits åt fullmäktige, av magistraten eller, där sådan ej finnes, av kommunalborgmästaren och därefter av ordföranden, eller vid hinder för honom, av vice ordföranden. Kallelsen, vilken skall utfärdas skriftligen och innehålla bestämd uppgift om tid och ställe samt, såvitt möjligt är, även om överläggningsämne för sammanträdet skall senast söckendagen före sammanträdet delgivas envar stadsfullmäktig.

En vecka — — — flestas kännedom.

Vid ordinarie — — — denna tidning.

Den omständigheten — — — sammanträdets hållande.

I stad med magistrat skall magistraten särskilt skriftligen underrättas om sammanträde.

22 §.

Varje stadsfullmäktig äger en röst.

Vid stadsfullmäktigsammanträde äger borgmästaren eller, vid hinder för honom, den, vilken magistraten bland sina ledamöter utser, eller kommunalborgmästaren att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande eller vice ordförande i kommunal styrelse, nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av styrelsen, nämnden eller beredningen, så ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

23 §.

Stadsfullmäktige äro skyldiga att, efter sakens beskaffenhet, antingen meddela yttrande eller fatta beslut över alla de frågor, vilka blivit av högre myndighet eller i stad med magistrat av magistraten hänskjutna till dem.

24 §.

De ärenden, som företagas till avgörande av stadsfullmäktige, skola förut vara vederbörligen beredda av drätselkammaren eller annan kommunal styrelse, nämnd eller beredning, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller av en eller flera särskilt för sådan beredning utsedda personer. Innan ärende, som beretts annorledes än av drätselkammaren eller allmänt beredningsutskott, företages till avgörande av stadsfullmäktige, skall tillfälle lämnas kammaren eller utskottet att avgiva yttrande däröver. I stad utan magistrat skall tillfälle städse lämnas drätselkammaren att avgiva yttrande över ärende, som beretts annorledes än av kammaren.

Val må — — — stadens rättighet.

32 §.

Stadsfullmäktiges beslut skola, så snart de blivit justerade, skriftligen delgivas magistraten eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren. För övrigt äger envar att taga avskrift av protokollet och att få avskriftens riktighet bestyrkt.

35 §.

Beträffande rättighet — — — är stadgat.

Vid behandling av ärende, som sägs i första stycket, skall finnas tillgänglig längd över de i sådant ärende röstberättigade, vilka icke finnas upptagna såsom röstberättigade i den allmänna röstlängden. Det ankommer å magistraten eller, där sådan ej finnes, å den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen har att förrätta val till riksdagens andra kammare för staden, att föranstalta därom, att längden är tillgänglig.

37 §.

Allmän rådstuga hålles inför magistraten eller, där sådan ej finnes, inför valnämnden.

38 §.

Allmän rådstuga skall hållas å rådhuset eller å ställe, som för sådant ändamål blivit av rådstugan eller, i brist på dess föreskrift, av magistraten eller, där sådan ej finnes, av valnämnden bestämt.

40 §.

Extra allmän rådstuga hålles, när länsstyrelsen därom förordnar, så ock i stad med magistrat, när magistraten finner det nödigt, samt i annan stad, när valnämnden finner det nödigt eller drätselkammaren sådant äskar.

Envar, som är röstberättigad å allmän rådstuga, äger för uppgivet ärende begära rådstugas hållande. Lämnas dylik framställning av magistraten eller valnämnden utan avseende, skall magistraten eller valnämnden, om det begäres, meddela sitt beslut skriftligen, med skälen därtill; och äger sökanden att däröver anföra besvär hos länsstyrelsen. Mot länsstyrelsens beslut må talan ej föras.

41 §.

Kungörelse om allmän rådstuga utfärdas av magistraten eller, där sådan ej finnes, av valnämnden och skall innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och överläggningsämne för sammanträdet.

Kungörelsen uppläses — — — stadens rättighet.

Jämväl skall — — — i 20 §.

Den omständigheten — — — rådstugans hållande.

42 §.

Magistraten eller, där sådan ej finnes, valnämnden skall vid allmän rådstuga låta föra protokoll.

Protokollet skall — — — omröstning företagits.

Protokollet justeras genast, där så ske kan, men i annat fall offentligen inför magistraten eller valnämnden å tid, som tillkännagives innan allmänna rådstugan upplöses.

Envar äger — — — riktighet bestyrkt.

Protokollen med tillhörande handlingar och bilagor skola förvaras av magistraten eller valnämnden på sätt och å ställe, som allmänna rådstugan eller, där stadsfullmäktige finnas, dessa bestämt.

4 KAP.

Om magistrat, drätselkammare och ersättare för magistrat.

44 §.

Om tillsättande av magistrat är särskilt stadgat. Beträffande magistraten, för såvitt den sammanfaller med rådstuvurätten, ävensom i fråga om magistratens handhavande av vad till exekutionsverket, säkerhets-, ordnings-, sundhets- och sedlighetspolisen inom staden hör, gäller vad därom i lag och författningar är stadgat.

45 §.

Magistraten äger att vaka över att av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan fattade beslut bringas till verkställighet av drätselkammaren eller för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr tillsatta styrelser, nämnder eller personer, som böra taga befattning därmed, ävensom att åt staden donerad fast egendom och staden förunnade inkomstgivande rättigheter bliva behörigen använda till sina bestämda ändamål.

Finner magistraten — — — magistrats beslut.

55 §.

I stad utan magistrat skall vad i 45—50 och 52 §§ stadgas i avseende å magistrat i tillämpliga delar gälla om drätselkammaren med iakttagande likväl, att i 45 § andra stycket stadgad förpliktelse för magistrat att vägra handräckning till verkställighet av vissa beslut samt i 52 § sista stycket

föreskriven skyldighet för magistrat att avgiva yttrande icke skall gälla om drätselkammaren.

För att bistå drätselkammaren vid fullgörandet av vad å kammaren ankommer skall i stad utan magistrat finnas en kommunalborgmästare. Kommunalborgmästaren har att närvara vid drätselkammarens sammanträden samt äger rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten och att få sin särskilda mening antecknad till protokollet.

Stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan må bestämma, att drätselkammaren skall utgöras, utom av de valda ledamöterna, jämväl av kommunalborgmästaren.

Om kommunalborgmästarens befattning med andra än i denna lag omförmälda ärenden så ock om utseende och entledigande av kommunalborgmästare samt reglemente för honom är särskilt stadgat.

57 §.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall uppgöras före november månads utgång, i stad med magistrat av magistraten efter hörande av drätselkammaren eller särskild av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga därför tillsatt beredning och i annan stad av drätselkammaren. För detta ändamål skola de styrelser, nämnder eller personer, vilka staden för särskilda förvaltningsbestyr tillsatt, å tid, som utsättes i stad med magistrat av magistraten och i annan stad av drätselkammaren, till kammaren ingiva sina specialförslag över utgifter och inkomster för det nästföljande året.

Statförslaget skall från och med dagen för tillkännagivandet om det ordinarie stadsfullmäktigsammanträde eller kungörandet av den allmänna rådstuga, som skall hållas före utgången av december månad, vara offentligen tillgängligt på lämpligt ställe, som utsättes i tillkännagivandet eller kungörelsen.

På nämnda — — — och avgörande.

Den fastställda utgifts- och inkomststaten återställes därefter till den, som uppgjort statförslaget.

59 §.

Det åligger — — — för kalenderår.

Räkenskaperna skola årligen före den 1 april tillhandahållas magistraten eller i stad utan magistrat ordföranden i stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, ordföranden i valnämnden. Magistraten eller ordförande, som nu nämnts, har att oförtövat, med föreläggande av viss tid för revisionsberättelsens avgivande, tillhandahålla räkenskaperna åt revisorerna.

Av staden — — — med dem.

60 §.

Revisionsberättelsen avlämnas till magistraten eller i stad utan magistrat till ordföranden i stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, ordföranden i valnämnden. Över framställda anmärkningar skola vederbörandes förklaringar infordras så tidigt, att de jämte revisionsberättelsen kunna fram-

läggas till granskning och avgörande hos stadsfullmäktige eller å allmän rådstuga vid det ordinarie sammanträde, som hålles före utgången av juni månad.

63 §.

3 mom. Skulle i andra fall än dem, som ovan i denna paragraf bestämmas, hos stadsfullmäktige eller allmän rådstuga väckas förslag, att vissa till staden skattskyldiga böra, i fråga om uttaxering för visst ändamål, antingen helt och hållet befrias från bidrag eller vinna nedsättning däri, skall först avgöras, huruvida ett sådant förslag, vilket dock icke må avse påläggande av personlig eller efter matlag utgående avgift, bör komma under närmare prövning. Skall sådant förslag tagas under vidare prövning, skall det, innan det av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga företages till slutligt avgörande, överlämnas till magistraten eller, där sådan ej finnes, till drätselkammaren, som vidtager den förberedande utredning frågan kräver.

65 §.

Magistraten eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren åligger att på grund av den fastställda utgifts- och inkomststaten ävensom de beslut om uttaxering till församling eller skoldistrikt, som genom kyrkorådet, skolrådet eller särskild styrelse delgivas drätselkammaren, oförtövat låta upprätta debiterings- och uppbördslängd.

66 §.

Sedan debiterings- — — — skall ske.

Vill någon göra anmärkning mot debiterings- och uppbördslängden, äger han, därest han är medlem av stadskommunen eller hans rätt eljest är beroende av debiteringen, att före utgången av nyss sagda tid ingiva skriftlig anmälan därom till magistraten eller, där sådan ej finnes, till drätselkammaren.

Magistraten eller drätselkammaren skall skyndsamt meddela beslut över de framställda anmärkningarna, och skola ändringar, som härav föranledas, införas i längden. Denna anses härefter fastställd.

67 §.

Sedan debiterings- och uppbördslängden fastställts, åligger det drätselkammaren att utfärda debetsedlar och låta tillställa de skattskyldiga desamma.

70 §.

Har efter debiterings- och uppbördslängdens slutliga granskning sådan taxering, som enligt lag bör ligga till grund för skattskyldighet till staden, blivit verkställd, ändrad eller undanröjd, skall magistraten eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren göra därav föranledd ändring i debiteringen, utan hinder av att denna enligt vad ovan sägs vunnit laga kraft, och njuter skattskyldig ränta, enligt vad särskilt är stadgat, å vad han äger återbekomma såsom för mycket erlagt.

Förmenar någon, att felaktighet förekommit vid åtgärd av magistraten eller drätselkammaren, som nu sagts, och vidtages ej efter anmälan rättelse äger han att däröver anföra besvär hos länsstyrelsen i den ordning, som sägs i 69 § andra stycket, skolande tiden för besvärs anförande räknas från det han erhållit vetskap om det beslut anmälan föranlett.

71 §.

Efter uppbördsstämman upprättar drätselkammaren restlängd å de skattskyldiga, som ej vid uppbördsstämman behörigen guldit sin skatt och för vilka ej avkortning eller avskrivning i laga ordning ägt rum. I stad med magistrat skall restlängden summerad jämte berättelse, huru uppbörden utfallit, överlämnas till magistraten, som låter indriva och till drätselkammaren redovisa de resterande utskylderna. I annan stad skall restlängden summerad tillställas den, som är utmätningsman för staden, och åligger det denne att indriva och till drätselkammaren redovisa utskylderna.

Restlängd upprättas enligt formulär, som fastställes av Konungen. I stad med magistrat äger magistraten meddela de närmare föreskrifter rörande restlängds upprättande, som i övrigt prövas erforderliga.

Vid indrivandet — — — stadgas särskilt.

74 §.

För att — — — dess betjänande.

Beslut, som skall underställas Konungens prövning, skall av magistraten, åtföljt av dess utlåtande, eller, där magistrat ej finnes, av drätselkammaren insändas till länsstyrelsen, vilken det åligger att överlämna handlingarna, jämte eget yttrande, till Konungen.

75 §.

Länsstyrelsens godkännande — — — fem år.

Beslut, som skall underställas länsstyrelsens prövning, bör genom magistraten och åtföljt av dess utlåtande eller, där magistrat ej finnes, genom drätselkammaren insändas.

Samtliga av — — — besluten avse.

Underställt beslut — — — därför uppgivas.

Över vägrad — — — hos Konungen.

76 §.

Medlem av — — — orättvis grund.

Besvären skola, jämte det överklagade beslutet, ingivas till länsstyrelsen inom tjugu dagar efter den dag, då stadsfullmäktiges protokoll offentligen upplästes eller allmän rådstugas protokoll justerades, dagen då det skedde likväl oräknad. Det åligger klaganden därjämte såväl att vid besvären foga bevis om dagen, då sådan uppläsning eller justering ägde rum, som ock att inom fjorton dagar efter det tiden för besvärens inlämnande utgått till

magistraten eller, där sådan ej finnes, till drätselkammaren ingiva diariiutdrag över att han besvärat sig.

Försummar klaganden — — — i verkställighet.

79 §.

För besvärs anförande mot drätselkammares beslut i sådana mål och ärenden, vilka drätselkammaren på grund av föreskrifter i särskilda författningar har att handlägga, gäller vad i dessa författningar för varje fall finnes stadgat.

I övrigt gäller om besvärs anförande mot beslut av drätselkammare i stad med magistrat vad i drätselkammarens reglemente är bestämt. Om magistratens överinseende över drätselkammaren sägs i 47 §.

Har drätselkammare i stad utan magistrat meddelat beslut, som ej är av rent förberedande eller verkställande art, skall vad i 76—78 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall tiden för talans fullföljande räknas från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet. Utan hinder av förd klagan må beslutet gå i verkställighet, där icke den prövande myndigheten annorledes förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

Utan hinder härav må stadsfullmäktige i stad, där stadsstyrelse finnes, besluta, att stadsstyrelsen skall bibehållas för en tid av högst fem år, räknat från lagens ikraftträdande. I dylikt fall skola de äldre bestämmelserna fortfarande under samma tid äga tillämpning för staden. Sådant beslut skall fattas före lagens ikraftträdande. Anmälan om beslutet skall göras hos länsstyrelsen.

Förslag
till
Lag
om kommunalborgmästare.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Kommunalborgmästare skall hava avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, dock må till kommunalborgmästare utses jämväl den som av Konungen på grund av annan utbildning eller ådagalagd duglighet i kommunala värv eller eljest i allmän befattning funnits skickad att innehava den tjänst, varom är fråga.

2 §.

Kommunalborgmästare väljes av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan. Förordnande å befattningen utfärdas av länsstyrelsen.

3 §.

Reglemente för kommunalborgmästaren utfärdas av Konungen efter därom av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan upprättat förslag.

I reglementet skola bestämmelser meddelas om kommunalborgmästarens tillsättande, åligganden, avlöning, entledigande, pension och tjänsteförhållanden i övrigt. Därvid må föreskrivas, att såsom vikarie å kommunalborgmästartjänst under kortare tid jämväl må förordnas annan än den som kan utses till kommunalborgmästare.

Ej må annan grund för kommunalborgmästares entledigande stadgas än

a. att han uppnått viss levnadsålder,

b. att han i tjänsten träffats av olycksfall, som finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring,

c. att han, utan att hava uppnått den för avgång stadgade levnadsåldern, under en tid av tre på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra och finnes vara för framtiden oförmögen till tjänstgöring,

d. att länsstyrelsen funnit skäl föreligga för bifall till framställning av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan om entledigande, såframt förslag därom väckts av drätselkammaren med minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster och antagits av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan med enahanda pluralitet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1932.

Förslag
till
Lag

om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr.

Härigenom förordnas, att vad i lag eller författning är stadgat med avseende å magistrat, ledamot av magistrat, stadsstyrelse eller ordförande i stadsstyrelse skall i stad, där magistrat eller stadsstyrelse ej finnes, äga tillämpning med avseende å kommunalborgmästare, såvitt ej annat blivit särskilt stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1933.

Förslag
till
Lag

om behörighet för kommunalborgmästare att utfärda fattigdomsintyg, som omförmäles i 30 kap. 22 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att vad om behörighet att utfärda sådant intyg om fattigdom, som omförmäles i 30 kap. 22 § rättegångsbalken, är stadgat beträffande borgmästaren i stad, där sökanden har sitt hemvist, skall, såframt i staden magistrat ej finnes, gälla i avseende å kommunalborgmästaren.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1933.

I stad, där stadsstyrelse finnes, skall vad i denna lag föreskrives äga tillämpning å stadsstyrelsens ordförande.

Förslag
till
Lag
angående ändrad lydelse av 90 och 91 §§ i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Härigenom förordnas, att 90 och 91 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

90 §.

Vad ovan är stadgat i avseende å magistrat skall i stad utan magistrat i tillämpliga delar gälla om den valnämnd, som skall finnas för sådan stad.

Valnämnd, som i första stycket sägs, skall bestå av kommunalborgmästaren i staden såsom ordförande samt två ledamöter jämte suppleanter för dem, vilka väljas för fyra år av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan. Valet äger rum å tid, då val till befattningar inom kommunen eljest anställes. Vad i 33—36 §§ i övrigt är stadgat i avseende å valnämnd å landet skall äga motsvarande tillämpning beträffande den valnämnd, varom nu är fråga.

91 §.

Äro i stad flera valdistrikt, skall magistraten eller i stad utan magistrat, valnämnden för varje valdistrikt utse tre eller fyra personer att såsom magistratens eller valnämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. Av dessa förer den främste ordet. Protokollet över valförrättningen föres av den, magistraten eller valnämnden därtill utsett.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

I stad, där stadsstyrelse finnes, skall vad i avseende å magistrat i lagen om val till riksdagen är stadgat gälla om stadsstyrelsen.

Val av ledamöter och suppleanter i valnämnd må äga rum före lagens ikraftträdande.

Förslag
till
Lag

om ändrad lydelse av 63 § i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Härigenom förordnas, att 63 § i kommunala vallagen den 6 juni 1930 skall erhålla följande ändrade lydelse:

63 §.

Vad i denna lag stadgas i avseende å magistrat skall i stad utan magistrat gälla om den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen har att förrätta val till riksdagens andra kammare för staden.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1933, dock skall i stad, där stadsstyrelse finnes, vad i avseende å magistrat i kommunala vallagen stadgas gälla om stadsstyrelsen.

Förslag
till
Lag

om ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning.

Härigenom förordnas, att 18, 20 och 21 §§ i lagen den 13 juni 1919 om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, av vilka lagrum 18 § ändrats genom lag den 6 juni 1930 (nr 257), skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

18 §.

Är nybildad — — — ävensom kommunalnämnd.

Är nybildad kommun stad och skall i staden ej finnas magistrat, skall Konungens befallningshavande inom samma tid förordna person att tjänstgöra såsom kommunalborgmästare, intill dess sådan varder i vederbörlig ordning förordnad; och åligger det denne att ofördröjligen hålla allmän rådstuga för val av ledamöter och suppleanter i den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen skall finnas för sådan stad.

Skall i — — — ordning tillsatt.

Är nybildad — — — allmän rådstuga,

I nybildad — — — nästföljande året.

Fullmäktige skola omedelbart efter valet övertaga handhavandet av de dem tillkommande uppgifter; och skola jämväl magistrat, kommunalborgmästare, valnämnd i stad utan magistrat och kommunala befattningshavare, som utses före den nya kommunindelningens ikraftträdande, genast träda i utövning av sina befattningar med befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, som erfordras i anledning av indelningsändringen.

20 §.

Då i anledning av ändring i kommunal indelning röstlängd, som för kommun upprättats, skall användas inom annan kommun, skall röstlängden av valnämnden eller magistraten (kommunalborgmästaren) i förstnämnda kommun för ändamålet tillhandahållas vederbörande myndighet i sistnämnda kommun.

21 §.

Kommunalnämnden eller magistraten (kommunalborgmästaren) i kommun, som skall helt införlivas med annan kommun eller ingå i ny kommun, skall före ingången av december månad året närmast innan ändringen träder i kraft till motsvarande myndighet inom den ökade eller nybildade kommu-

nen överlämna årets taxeringslängder och hos prövningsnämnden förda längder angående kommunen.

Skall del — — — — angå kommundelen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1933, dock skall i stad, där stadsstyrelse finnes, stadsstyrelsen fullgöra i 20 och 21 §§ omförmälda bestyr.

Förslag
till
Lag

angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

Härigenom förordnas, att 13 § 2 mom. i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall erhålla följande ändrade lydelse:

13 §.

2. Innan annan ordinarie befattningshavare än ordinarie fjärdingsman tillsättes i polisdistrikt, där polisnämnd finnes tillsatt, skall nämnden hava erhållit tillfälle att, efter det polischefen avgivit yttrande angående de sökande, till länsstyrelsen avgiva sådant yttrande. Finnes polisnämnd icke tillsatt, skall tillfälle att avgiva yttrande angående de sökande i stället lämnas i stad magistraten eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren samt å landet vederbörande kommunalförbundsdirektion eller kommunalnämnd.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1933, dock skall i stad, där stadsstyrelse men ej polisnämnd finnes, stadsstyrelsen lämnas tillfälle att avgiva i 13 § 2 mom. avsett yttrande.

Förslag
till
Lag

angående ändrad lydelse av 47 § i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting.

Härigenom förordnas, att 47 § i lagen den 20 juni 1924 om landsting, vilket lagrum ändrats genom lag den 28 september 1928 (nr 392), skall erhålla följande ändrade lydelse:

47 §.

Till ledning för landstingsskattens bestämmande skola å landet häradsskrivarna, i städer utan magistrat häradsskrivarna eller de, som eljest verkställa debitering av utskylder till kronan, samt i städer med magistrat magistraterna varje år efter slutade taxeringsförrättningar så fort ske kan till landstingets förvaltningsutskott genom länsstyrelsen insända förteckning, som för varje kommun summariskt upptager antalet skattekronor och skatteören, som påförts enligt kommunalskattelagen, särskilt för jordbruksvärde, särskilt för skogsvärde och särskilt för tomt- och industrivärde å jordbruksfastighet, särskilt för annan fastighet och särskilt för inkomst. Förvaltningsutskottet låter däröver upprätta sammandrag, upptagande summan för hela landstingsområdet, samt huru mycket sig belöper å varje kommun.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1933.

Förslag
till
Förordning

om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 och 2 i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas, att § 3 mom. 1 och 2 i förordningen den 31 mars 1922 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

§ 3.

Mom. 1. Riksförsäkringsanstalten skall årligen, i Stockholm till överståthållarämbetet, i annan stad med magistrat till magistraten samt i stad utan magistrat och å landet till häradsskrivaren eller den, som eljest verkställer debitering av utskylder till kronan, insända särskilt för varje uppbördsdistrikt upprättad förteckning över de till distriktet hörande arbetsgivare, av vilka avgift för försäkring skall erläggas i samband med kronouppbörden. Denna förteckning skall insändas, i Stockholm före den 15 juni och eljest före juli månads utgång. Förteckningen bör angiva

1) den avgiftspliktiges — — — erlagd avgift.

Mom. 2. Sedan avgifterna — — — till riksförsäkringsanstalten.

I stad skola förteckningarna särskilt för varje uppbördsdistrikt i enahanda ordning, i Stockholm genom överståthållarämbetets och i övriga städer genom magistratens eller kommunalborgmästarens försorg, hållas de avgiftspliktiga tillhanda och därefter före december månads utgång till riksförsäkringsanstalten återställas.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 januari 1933, dock skall i stad, där stadsstyrelse finnes, stadsstyrelsen fullgöra i § 3 mom. 2 andra stycket omförmälda bestyr.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med cheferna för övriga departement anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson, fråga om *magistratsbestyrens ombesörjande i stad utan magistrat* samt anför:

Förslaget i allmänhet.

Tidigare i dag har Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för justitiedepartementet beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende. I anslutning till 1931 års beslut angående huvudgrunderna för en rättegångsreform åsyftar förslaget att möjliggöra, att staten efter hand övertager rättsskipningen i de städer — med undantag av residensstäder — i vilkas rådhusrätter icke finnas minst tre lagfarna ledamöter. Härvid skall i dessa städer rådhusrätten upphöra och städerna i judiciellt hänseende förenas med angränsande domsagor. Då med rådhusrätternas upphörande även magistraterna komma att indragas, uppstår fråga, huru magistratsbestyren i nämnda städer böra ombesörjas. Vidtages icke ändring i gällande lagstiftning, komma reglerna för de nuvarande fögderiställerna att träda i tillämpning även beträffande dessa städer. Emellertid föreligga sedan länge från processreformen fristående krav å en omgestaltning av städernas förvaltning. Dessa reformyrkanden böra naturligen vinna beaktande i förevarande sammanhang, i den mån de finnas befogade, även om de avse jämväl andra städer än dem, som beröras av nyssnämnda förslag.

Spörsmålet om magistratsbestyrens ombesörjande har varit föremål för skilda utredningar. Sålunda avgåvo 1928 års kommunalförvaltningssakkunniga — borgmästaren Jakob Pettersson, ordföranden i drätselkammaren i Nyköping direktören Otto Lindeberg och ordföranden i drätselkammaren i Gävle direktören Knut Bergsten — den 30 september 1929 utredning[1] angående kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter processreformens genomförande, vilket betänkande avsåg samtliga städer. Vidare hava borgmästaren Gustaf Ehrnberg och kommunalborgmästaren Harry Ljungberg — vilka av chefen för justitiedepartementet i samråd med mig den 25 september 1931 tillkallats för att i egenskap av sakkunniga inom justitie- och socialdepartementen biträda med fortsatt behandling av frågan om övertagande från statens sida av rättsskipningen i vissa städer ävensom av frågan rörande de ändrade bestämmelser angående kommunalförvaltningen i stad, som av ett dylikt övertagande kunde påkallas, jämte därmed sammanhängande spörsmål — den 27 november 1931

[1] Statens offentliga utredningar 1930: 13.

avlämnat bl. a. förberedande förslag angående magistratsbestyrens ombesörjande i stad utan magistrat. Förslaget torde såsom bilaga få fogas vid detta protokoll (bilaga *B*). Sedan förslaget undergått överarbetning inom socialdepartementet, föreligga nu såsom resultat av det bedrivna arbetet vissa författningsförslag.

Innan jag närmare ingår på dessa, anhåller jag få nämna vilka städer som här närmast äro av intresse samt deras folkmängd vid årsskiftet 1930—1931. Vidare ber jag få erinra om gällande bestämmelser angående magistrat tillkommande uppgifter ävensom redogöra för 1929 och 1931 års förslag jämte däröver avgivna yttranden.

Av reformen berörda städer.

De städer, som kunna beröras av en reform, äro tydligen de, i vilka staten enligt det nyss omförmälda förslaget angående stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende kan komma att övertaga rättsskipningen, ävensom fögderistäderna. Dessa städer upptagas i följande tabell jämte deras folkmängd den 31 december 1930. Fögderistäder äro utmärkta med (f).

Stad	Folkmängd 31/12 1930	Stad	Folkmängd 31/12 1930	Stad	Folkmängd 31/12 1930
Mölndal (f)	17,555	Eslöv (f)	6,035	Strömstad	3,073
Trollhättan (f)	15,018	Motala	5,985	Vaxholm	2,975
Västervik	12,611	Mjölby (f)	5,911	Vadstena	2,922
Kristinehamn	12,434	Enköping	5,896	Söderköping	2,868
Söderhamn	11,643	Lysekil	5,866	Sollefteå (f)	2,760
Lidingö (f)	11,280	Ronneby	5,774	Hjo	2,758
Skövde	10,838	Falkenberg	5,527	Laholm	2,686
Lidköping	9,296	Ängelholm	5,269	Nora	2,631
Nässjö (f)	9,113	Skellefteå	5,203	Haparanda (f)	2,519
Alingsås	8,870	Avesta (f)	5,165	Simrishamn	2,505
Oskarshamn	8,674	Ludvika (f)	5,050	Kungälv (f)	2,381
Varberg	8,561	Örnsköldsvik	5,032	Säter	2,176
Sundbyberg (f)	8,471	Norrtälje	4,875	Askersund	2,102
Huskvarna (f)	8,156	Tidaholm (f)	4,816	Kungsbacka	2,017
Sala	8,022	Arboga	4,772	Borgholm (f)	1,981
Arvika (f)	7,979	Strängnäs	4,716	Torshälla	1,826
Katrineholm (f)	7,805	Filipstad	4,632	Skänninge	1,751
Karlshamn	7,487	Ulricehamn	4,138	Marstrand	1,646
Hudiksvall	7,321	Värnamo (f)	4,054	Mariefred	1,362
Skara	6,770	Nybro (f)	4,011	Gränna	1,238
Åmål	6,764	Sölvesborg	3,943	Öregrund (f)	1,201
Falköping	6,736	Hedemora	3,800	Skanör-Falsterbo	1,097
Eksjö	6,616	Vetlanda (f)	3,501	Östhammar (f)	1,078
Boden (f)	6,517	Vimmerby	3,472	Sigtuna	1,031
Tranås (f)	6,436	Lindesberg	3,242	Trosa	800
Köping	6,395	Hässleholm (f)	3,238		
Djursholm (f)	6,221	Piteå	3,102		

Av städerna äro 53 magistratsstäder och 26 fögderistäder. I 7 av de sistnämnda skall finnas kommunalborgmästare, nämligen i Mölndal, Lidingö, Sundbyberg, Mjölby, Värnamo, Nybro och Vetlanda.

Gällande bestämmelser. Magistrats kommunala uppgifter.

Enligt lagen om kommunalstyrelse i stad äger magistraten vaka över att av fullmäktige eller allmänna rådstugan lagenligt fattade beslut bringas till verkställighet av drätselkammaren eller för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr tillsatta styrelser, nämnder eller personer, som böra taga befattning

därmed, ävensom att åt staden donerad fast egendom och staden förunnade inkomstgivande rättigheter bliva behörigen använda till sina bestämda ändamål. Magistraten har vidare att vägra handräckning till verkställighet av olagliga beslut samt tillsätter vid stadens förvaltning anställda tjänstemän, i den mån ej annat stadgats. Därjämte uppgör magistraten förslag till utgifts- och inkomststat för staden samt har att taga viss befattning med uppbörd och indrivning av kommunalutskylder ävensom med revision av de kommunala räkenskaperna. Under magistratens ledning hålles allmän rådstuga. I fögderistaden handhavas de uppgifter, som enligt vad nu nämnts tillkomma magistraten, av stadsstyrelsen.

Enligt kommunala vallagen och lagen om val till riksdagen upprättar magistraten själv eller genom den tjänsteman, vilken debiteringen av kronoutskylder åligger, den s. k. kronokassören, röstlängden, är valförrättare vid stadsfullmäktige-, kyrkofullmäktige-, landstingsmanna- och riksdagsmannaval samt verkställer i allmänhet röstsammanräkning vid de båda först nämnda valen och i större stad även vid landstingsmannavalen. I fögderistaden har stadsstyrelsen enahanda åligganden, dock upprättas röstlängden av vederbörande häradsskrivare.

Magistrats statliga uppgifter.

Magistraten eller någon dess ledamot är i allmänhet överexekutor för staden. I denna egenskap har magistraten eller ledamot av magistraten den närmaste tillsynen över utmätningsmannen i staden, stadsfogden, och genom inventering hos honom övervakar magistraten eller någon dess ledamot hans indrivningsverksamhet. Med avseende å debitering, uppbörd och redovisning av kronoutskylder samt indrivning och redovisning av böter tillkommer det magistraten att i större eller mindre omfattning själv ombesörja bestyren eller hava inseendet över och i vissa fall även ansvaret för deras utförande. Mantalsskrivningen förrättas under magistratens tillsyn som regel av kronokassören. I fögderistäder handhavas nu nämnda uppgifter av statliga organ. Häradsskrivaren ombesörjer sålunda debitering av kronoutskylder och mantalsskrivning, postverket omhänderhar uppbörd och redovisning av kronoutskylder och landsfiskalen indriver och redovisar kronorestantier och böter.

I fastighetsbildningslagen har magistrat tillagts befattningen med ärenden angående fastställelse å avstyckning, fastighetsregistrets förande m. m. I fögderistaden tillkomma dessa uppgifter länsstyrelsen.

Enligt en mångfald författningar falla inom magistratens såväl som inom stadsstyrelsens arbetsområde statsadministrativa uppgifter av synnerligen skiftande natur såsom rörande allmän säkerhet och ordning, djurskydd och jaktvård, allmän samfärdsel, näringsväsen och offentligt notariat, byggnadsväsen, hälsovård, sprithantering och utskänkningsväsen m. m.

I de städer med magistrat, om vilka nu är fråga, är borgmästaren eller annan ledamot av magistraten enligt polisreglementet för riket polischef i staden. I fögderistaden tillkommer polischefskapet kommunalborgmästaren eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelsens ordförande. I sistnämnda städer har emellertid landsfogden i länet ansvar för och ledning av polisväsendet. Motsvarighet därtill

finnes icke i magistratsstäderna, i vilka polischefen sorterar direkt under länsstyrelsen.

I byggnadsnämnden skall magistraten utse en ledamot, vilken bör väljas bland magistratens ledamöter. I hälsovårdsnämnden är polischefen självskriven ledamot.

Aktuella reformförslag. 1929 års förslag.

Det av kommunalförvaltningssakkunniga år 1929 avgivna förslaget, vilket avsåg samtliga städer i riket, innebar i huvudsak inrättande av ett kommunalt centralorgan med benämning stadsstyrelse. I stadsstyrelsen skulle den nuvarande drätselkammaren uppgå, och den skulle vidare övertaga magistratens kommunala uppgifter med undantag av legalitetskontrollen, vilken skulle upphöra, samt åtskilliga av magistratens statliga uppgifter, dock icke de polisiära, vilka skulle tillkomma polischefen i staden. Stadsstyrelsen skulle utgöras av en borgmästare såsom självskriven ordförande samt ytterligare minst fyra ledamöter, varjämte hos stadsstyrelsen i städer med över 4,000 à 6,000 invånare i regel skulle finnas anställd en stadsassessor. Borgmästaren och övriga ledamöter skulle väljas av stadsfullmäktige eller, där sådana ej funnes, av allmänna rådstugan, borgmästaren för en tid av 6—10 år samt övriga ledamöter jämte erforderligt antal suppleanter för en tid av 4 år. Stadsassessorn skulle tillsättas av stadsfullmäktige. För borgmästaren voro ej några kompetensvillkor uppställda, medan däremot stadsassessorn skulle antingen vara jurist eller ock hava av Kungl. Maj:t befunnits kompetent för den befattning, varom vore fråga.

Yttranden över 1929 års förslag.

Över förslaget avgåvos yttranden av länsstyrelserna i riket, av magistraterna, stadsstyrelserna, stadsfullmäktige och drätselkamrarna i städerna samt av vissa sammanslutningar. En sammanfattning av yttrandena torde såsom bilaga få fogas vid detta protokoll (bilaga *A*).

I de flesta yttrandena vitsordas, att grundtanken i förslaget — inrättande av ett kommunalt centralorgan — vore riktig och stode i överensstämmelse med tidens krav. Mot förslaget riktas emellertid av flertalet i ärendet hörda detaljanmärkningar av skiftande natur. Sålunda återkomma ofta erinringar, *att* det kommunala centralorganets belastande med administrativa uppgifter vore mindre önskvärt, *att* fara förefunnes, att förslaget, därest det antoges, skulle medföra en överorganiserad tjänstemannaförvaltning, i all synnerhet i städer med 6,000—15,000 invånare, *att* den föreslagne borgmästarens ställning komme på grund av sättet för hans antagande att bliva i avsevärd utsträckning politiskt betonad, *samt att* ordföranden i det kommunala centralorganet borde vara en kommunal förtroendeman, vald i samma ordning som för närvarande gällde om dylika befattningshavare.

1931 års förslag. *Ombesörjandet av magistrats kommunala uppgifter.*

1931 års förslag, som är begränsat till städer utan magistrat men omfattar samtliga dessa — således även fögderistäderna — har upptagit grundtanken i 1929 års förslag om inrättande av ett centralorgan i städerna. Någon ny styrelse skall emellertid icke tillskapas, utan drätselkammaren skall bibehållas och under oförändrad benämning övertaga magistratens kommunala uppgifter. För att kammaren skall bliva i stånd att utöva en ledande ställning föreslås,

att kammaren skall erhålla tillfälle att avgiva yttrande till stadsfullmäktige i praktiskt taget alla där förekommande ärenden. Liksom enligt 1929 års förslag skall legalitetskontrollen försvinna. Ett par magistraten enligt kommunalstyrelselagen åvilande detaljbestyr skola övertagas av annat organ än drätselkammaren. Magistratens uppgifter beträffande valen övertagas av en för ändamålet inrättad valnämnd. Röstlängd skall dock upprättas av den, som verkställer debitering av kronoutskylder.

I syfte att trygga ett behörigt handhavande från drätselkammarens sida av magistrats nuvarande tillsynsuppgifter över den kommunala förvaltningen och att bereda en viss ersättning för legalitetskontrollens upphörande har bestämmelse införts därom, att drätselkammaren skall biträdas av en kommunalborgmästare, vilken skall vara skyldig att närvara vid kammarens sammanträden och äga rätt att reservera sig mot fattade beslut. I stad med ett invånarantal av 3,000 eller därunder behöver enligt förslaget kommunalborgmästare ej finnas. Härför fordras emellertid medgivande av Kungl. Maj:t. Angående kommunalborgmästares kompetens har skillnad gjorts mellan städer med 6,000 invånare och däröver samt mindre städer. I förra fallet skall han hava avlagt för domarämbetets utövande föreskrivna kunskapsprov, i det senare har kansliexamen ansetts tillfyllest. I båda fallen äger Kungl. Maj:t meddela dispens för den som på grund av annan utbildning eller längre tids verksamhet i kommunala värv eller eljest i allmän tjänst funnits skickad att innehava den befattning, varom är fråga. Kommunalborgmästare skall enligt förslaget väljas av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan. Förordnande å befattningen utfärdas av länsstyrelsen. I princip skall kommunalborgmästaren vara oavsättlig, dock skall han kunna entledigas — förutom vid viss ålder och oförmåga till tjänstgöring, i fråga varom bestämmelser meddelats i viss anslutning till civila pensionslagen — om länsstyrelsen funnit skäl föreligga för bifall till framställning av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan om entledigande, såframt förslag därom väckts av drätselkammaren med minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster och antagits av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan med enahanda pluralitet.

Drätselkammarens sammansättning skall enligt förslaget bliva oförändrad. I reglementet för drätselkammaren skall dock kunna bestämmas, att kommunalborgmästaren skall vara självskriven ledamot av kammaren.

Valnämnd skall bestå av kommunalborgmästaren såsom ordförande samt två ledamöter jämte suppleanter för dem, valda av stadsfullmäktige för 4 år. Finnes ej kommunalborgmästare i staden, skall landsfiskalen i orten vara ordförande. Valnämnden skall liksom magistraten kunna utse deputerade att vara valförrättare.

Ombesörjandet av magistrats statliga uppgifter.

Av magistratens statliga uppgifter skola överexekutorsgöromålen samt förut omförmälda uppgifter enligt fastighetsbildningslagen tillkomma länsstyrelsen. I fråga om överexekutorsgöromålen förutsättes dock, att Kungl. Maj:t skall kunna förordna kommunalborgmästaren till överexekutor för staden. Beträffande magistratens befattning med debitering, uppbörd och redovisning av kronoutskylder, indrivning och redovisning av böter samt mantalsskrivning föreslås, att länsstyrelsen skall övertaga kontrollen över den eller de tjänstemän, som handhava nämnda åligganden. Den magistraten enligt polislagen tillkom-

mande befogenheten att i stad, där polisnämnd icke finnes tillsatt, avgiva yttrande angående sökande till vissa befattningar, skall enligt förslaget övertagas av drätselkammaren. Denna skall ock träda i magistrats ställe i fråga om den befattning, magistraten har att taga med antagande av kommunalstadgar, samt anvisande av allmänna avstjälpningsplatser för snö, is, byggnadsavfall, fyllnadsämnen m. m.

I byggnadsnämnden skall kommunalborgmästaren vara självskriven ledamot. Polischefskapet skall enligt förslaget utövas av kommunalborgmästaren. Liksom i den nuvarande fögderistaden skall emellertid landsfogden hava ansvaret för och ledningen av polisväsendet i staden. Såsom polischef tillkommer det kommunalborgmästaren att vara självskriven ledamot av hälsovårdsnämnden.

Yttranden över 1931 års förslag.

Svenska stadsförbundet, som beretts tillfälle avgiva yttrande över de sakkunnigas förslag, har genom sin styrelse överlämnat dels utlåtande i ämnet dels ock protokoll vid en av förbundet anordnad konferens i frågan. Därjämte hava styrelserna för föreningen Sveriges stadsdomare och föreningen Sveriges stadsfiskaler inkommit med yttranden över förslaget.

Stadsförbundet.

Styrelsen för svenska stadsförbundet har anfört följande:

Styrelsen har på sin tid haft tillfälle att avgiva yttrande över de s. k. 1928 års kommunalförvaltningssakkunnigas 1929 avgivna betänkande angående kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter processreformens genomförande (i det följande betecknat som 1929 års förslag). I sitt den 9 januari 1931 avgivna utlåtande framhöll styrelsen, att man, åtminstone under en övergångstid syntes få räkna med trenne olika förvaltningstyper i städerna: städer med magistrat, städer med stadsstyrelse enligt kommunalförvaltningssakkunnigas förslag och städer med fögderistädernas hittillsvarande organisation. Avgränsningen i vart fall mellan de två sistnämnda förvaltningssystemen syntes bliva föga rationell. Med erinran om detta tidigare påpekande vill styrelsen nu till en början uttala sin tillfredsställelse över, att det föreliggande förslaget fått avse *samtliga städer utan magistrat*. En i praktiken ohållbar dualism har därmed undvikits. Uppdelningen på olika förvaltningstyper bör uppenbarligen icke göras med hänsyn till tidpunkten för den särskilda stadsdomstolens upphörande utan på sätt nu är föreslaget efter städernas olika behov av en mera eller mindre omfattande förvaltningsorganisation. Sedan riksdagen i princip numera uttalat sig för ett bibehållande, åtminstone tills vidare, av stadsdomstolarna i ett stort antal städer och frågan om en omorganisation av stadsförvaltningen därigenom kunnat för närvarande väsentligt begränsas, har problemets lösning uppenbarligen också avsevärt förenklats. Ju mera skiftande de ifrågakommande städerna äro till sin storlek och allmänna struktur, desto besvärligare är det givetvis att utforma en organisation som ens i stort sett kan passa dem alla. Men om det i sinom tid gäller att gå vidare på reformvägen, måste det helt visst vara värdefullt att kunna bygga på erfarenheter från de mindre städernas tidigare genomförda förändringar i förvaltningsorganisationen. Skall man överhuvud utan olägenheter kunna framgå i etapper, måste det vara en bestämd förutsättning, att man redan från början bygger på en grund, som kan tänkas uppbära även de större städernas organisation. Förvaltningen i dessa måste visserligen ytterligare utbyggas, men en motsättning i själva principerna för organisationen vore ur många synpunkter olycklig. Såvitt styrelsen kunnat finna, synes man emellertid icke behöva befara några avsevärdare svårigheter i detta avseende med det nu förliggande förslaget. Utan att närmare ingå på frågan, må här endast erinras om att under diskussionen om 1929 års förslag från så stora städer som Malmö och Uppsala vitsordats,

att en ändamålsenlig organisation av förvaltningen kan vinnas genom att förläna drätselkammaren en central och ledande ställning, d. v. s. med tillämpning av den princip, 1931 års förslag bygger på. Ett oeftergivligt villkor för genomförandet av det föreliggande förslaget måste emellertid vara, att en blivande omorganisation även av de större städernas förvaltning icke kan väntas nödvändiggöra nya genomgripande reformer i nu ifrågakommande städer.

I sitt yttrande över 1929 års förslag uttalade styrelsen, att de sakkunniga sökt i görligaste mån bygga på rådande förhållanden i förvaltningen. När förslaget baserat den ledande myndigheten på den nuvarande drätselkammaren, stode detta också väl i samklang med utvecklingen hittills i städernas förvaltningar. Mot själva *grundtanken* i förslaget förklarade styrelsen sig därför icke hava någon invändning att göra. Styrelsen är beredd att låta detta generella omdöme gälla även själva grundtanken i det nu föreliggande förslaget till magistratsbestyrens ombesörjande i de magistratslösa städerna. Detta förslag bygger uppenbarligen på 1929 års. Men 1931 års sakkunniga hava varit i det lyckliga läget att kunna tillgodogöra sig den kritik, som framkommit från städernas sida mot det förra förslaget. Tack vare den redan berörda omständigheten, att 1931 års förslag avser ett mera begränsat antal städer, har uppgiften också i övrigt varit lättare. Man har nu begränsat sig till »magistratsbestyrens ombesörjande», medan 1929 års förslag hade en vidare syftning till förvaltningen i sin helhet. Det är då naturligt om det tidigare betänkandet i större utsträckning än det senare kommit in på frågor, där ståndpunkten varit ägnad att framkalla kritik. Styrelsens huvudanmärkning mot det tidigare förslaget var den, att detsamma syntes alltför snävt binda städerna i deras strävan att erhålla den för varje fall lämpligaste organisationen av sin förvaltning. Då 1931 års sakkunniga med sin uppläggning av frågan icke haft anledning att gå i detalj, kan en liknande anmärkning icke med samma fog riktas mot deras förslag. Även 1931 års förslag synes dock hava tillräckligt angivit själva ramen för förvaltningen och det torde kunna ifrågasättas, huruvida överhuvud en lagstiftning om städernas självstyrelse bör gå längre.

Även mot det nu föreliggande »förberedande» förslaget av 1931 synas dock vissa anmärkningar med skäl kunna riktas. Styrelsen måste emellertid med beklagande konstatera, att den tid, som tillmätts styrelsen för granskningen knappast stått i rimlig relation till förslagets utomordentligt stora och ingripande betydelse för de av detsamma berörda städerna. Självfallet kan ej heller en granskning hos städernas centrala organisation ersätta det utredningsmaterial, som framkommer, då samtliga de berörda städerna själva få tillfälle att bedöma ett dem intimt berörande förslag, var och en ur sina speciella synpunkter. Då styrelsen fann det ovisst, om ett sådant tillfälle i det nu aktuella fallet skulle beredas dem, gick styrelsen i författning om anordnande av en *konferens* med ombud för de av ärendet berörda städerna. Vid konferensen, som ägde rum i Stockholm den 5 december 1931, diskuterades utöver nu föreliggande förslag också ett inom justitiedepartementet utarbetat utkast till lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt hänseende. Styrelsen bilägger här ett exemplar av det tryckta protokollet från denna konferens med stenografiskt uppteknade yttranden och tillåter sig hänvisa till dess innehåll som komplettering av den granskning av förslagets utformning på olika punkter, till vilken styrelsen nu övergår.[1]

En bestämd förutsättning för hela den uppläggning, de sakkunniga givit sitt förslag, är borttagandet av *legalitetskontrollen*. Med ett bibehållande av

[1] Ej återgivet här. — Vid konferensen närvoro ombud från 51 magistratsstäder och 16 fögderiستäder. Mot förslaget riktades i huvudsak samma anmärkningar som de, vilka framställts av styrelserna för stadsförbundet och stadsdomareföreningen.

denna kan drätselkammaren, som närmare skall utvecklas i det följande, icke givas den föreslagna ställningen i förvaltningen. Vid flera tillfällen och senast i sitt yttrande över 1929 års förslag har styrelsen givit uttryck åt den uppfattningen, att legalitetskontrollen bör kunna upphöra, om i själva kommunalförvaltningen införes ett stabilt, ämbetsmässigt element, som ger garantier för formell ordning och stadga. Då även nu föreliggande förslag fyller sagda villkor, synes det styrelsen icke böra väcka några betänkligheter att också för städernas del släppa den legalitetskontroll, som redan nu saknas för landstings, landskommuners, köpingars och municipalsamhällens del. Den »preventiva legalitetskontroll», den nuvarande magistratens ledamöter ofta varit i tillfälle att utöva genom sitt frivilliga deltagande i det kommunala arbetet, skulle ju ersättas av kommunalborgmästarens, och den efterföljande legalitetskontrollen i form av vägrad verkställighet har som bekant allt mera förlorat sin betydelse.

Borttar man legalitetskontrollen, synes knappast någon reell anledning föreligga att behålla en »*magistrat*» eller »stadsstyrelse», ställd »över» eller i vart fall utanför den egentliga kommunalförvaltningen. En legalitetsprövande magistrat med en kommunalborgmästare, som på samma gång skulle vara drätselkammarens rådgivande jurist, skulle också vara en mindre tilltalande organisationsform. Infogar man »ämbetsmannaelementet» i den bestående förvaltningen, tillföres denna därigenom en förstärkning, som man saknar i samhällen av betydligt större omfattning än många av de här ifrågavarande städerna. Det får icke förbises, då man diskuterar nu föreliggande organisationsproblem, att de kommuner och samhällen, som administreras med tillämpning av lagen om kommunalstyrelse på landet, sedan länge haft en organisation av den typ, som nu föreslås för städerna, såtillvida, att kommunal- respektive municipalnämnden fungerat som verklig »kommunalstyrelse». Medan för dessa kommuners vidkommande införandet av ett stabiliserande tjänstemannaelement i förvaltningen försvårats genom rättspraxis och lagstiftning, skulle för städernas del en motsvarande anordning garanteras i lagstiftningen. Skillnaden framträder så mycket bjärtare, om man erinrar sig, att landet har åtskilliga industrisamhällen med 5,000—10,000 invånare, medan däremot åtskilliga av de städer, vilkas organisation det nu gäller, stannat vid ett invånarantal under 2,000 à 3,000. Därmed vare icke sagt, att organisationen i nämnda industrisamhällen i allo fungerar tillfredsställande. Jämförelsen med förhållandena i de större landsbygdssamhällena torde i vart fall visa, att slopandet av en fristående magistrat eller stadsstyrelse icke kan anses innebära någon äventyrlighet i organisationsväg. Att förändringen icke heller är att beteckna såsom någon »degradering» av dessa städer, torde framgå vid ett förutsättningslöst studium av förvaltningen i de städer, som redan nu ligga under landsrätt. De nackdelar, ur städernas synpunkt sett, som obestridligen följa med en landsrättsförläggning ur rättsskipningens synpunkt, hava säkerligen, åtminstone vad själva kommunalförvaltningen angår, ingen motsvarighet, då det gäller att slopa den särskilda »övervakande» magistraten eller stadsstyrelsen.

Vill man ur kontinuitetens synpunkt bibehålla *namnet* stadsstyrelse, torde däremot ingen annan väsentlig invändning vara att göra, än att detta skulle innebära användandet av ett redan i anspråk taget namn för en institution med nya uppgifter, något som alltid är betänkligt. Samma anmärkning kan emellertid uppenbarligen riktas mot bibehållandet av benämningen drätselkammaren, som också har det emot sig, att namnet klart och tydligt anger en specialgren, vilket framgår lika mycket av första ledet »drätsel» som av det andra »kammaren». Utan att taga någon ståndpunkt i denna för reformen skäligen betydelselösa namnfråga vill styrelsen erinra om den av styrelsen tidigare framförda beteckningen »stadsnämnd», som i vart fall är mera neutral.

Med det nu sagda skall icke bestridas, att olägenheter kunna vara förenade med *drätselkammarens nya ställning*. Så snart man tilldelar ett av förvaltningsorganen en ledande roll, nedlägger man därmed ju alltid lätt i förvaltningen ett frö till uppväxande motsättningar och stridigheter. Sådana äro emellertid icke heller okända under nuvarande förhållanden och torde närmast kunna väntas dämpade genom en klar föreskrift om, vilken myndighet ledningen skall tillkomma. Nu berörda olägenheter torde, i jämförelse med fördelarna av en verklig ledning av förvaltningen, vara av relativt liten vikt. De torde för övrigt stundom vara att hänföra till motsättningar av mera personlig art, mot vilka varje lagstiftning står mer eller mindre maktlös. Men naturligen bör vid lagtextens utarbetande särskild uppmärksamhet ägnas åt allt, som kan utjämna onödiga motsättningar inom förvaltningen. Om det gäller ett omdöme i stort, torde man knappast med fog kunna göra gällande, att drätselkammaren i det föreliggande lagförslaget tillerkänts ett o b e h ö r i g t inflytande med hänsyn till stadens övriga förvaltningsnämnder.

Mycket befogad synes däremot den anmärkningen, att *avgränsningen mellan stadsfullmäktiges och drätselkammarens kompetensområden* icke genomförts på ett lyckligt sätt. De erinringar, som i detta avseende kunna göras, synas emellertid mindre hänföra sig till själva den organisation, de sakkunniga torde hava tänkt sig, än till den utformning denna kommit att få i lagtexten, inadvertenser som torde sammanhänga med förslagets natur av »förberedande». Drätselkammaren avses tydligen vara den myndighet, som inför stadsfullmäktige skall bära huvudansvaret för »verkställighet och förvaltning». Med borteliminerande av legalitetskontrollen böra magistratens nuvarande uppgifter i detta avseende således överflyttas på kammaren. Men när det gäller stadsfullmäktige, äro dessa att anse såsom uppdragsgivarna, som följaktligen *icke* skola kontrolleras. Tvärtom utöva fullmäktige genom revisionen och prövningen av frågan om ansvarsfrihet sin kontroll över förvaltningsnämnderna, även drätselkammaren. Lika litet som kommunalnämnden är överordnad kommunalstämma eller kommunalfullmäktige, lika litet bör drätselkammaren överordnas stadsfullmäktige. Fullständigt orimligt förefaller t. ex. förslaget, att drätselkammaren vid expedieringen av underställningsärenden skulle beledsaga stadsfullmäktigebeslutet med eget yttrande. I ett låneärende, där stadsfullmäktige ej följt drätselkammarens förslag, skulle kammaren således kunna hos länsstyrelsen polemisera mot fullmäktiges uppfattning. Ett lagstadgande, som kan få sådana konsekvenser, förbjuder sig självt. Av praktiska skäl kan det kanske vara lämpligt att för här ifrågakommande städers del förlägga stadsfullmäktiges kansli till drätselkammaren, där tjänsteorganisation finnes. Men att göra kansliet till mellaninstans mellan staden och statsmakterna måste vara uteslutet. Från högre myndighet kommande förslag bör således gå till fullmäktige utan mellaninstansen drätselkammaren. Också på andra, med den av de sakkunniga övergivna legalitetsprövningen sammanhängande punkter t. ex. rörande rätt att sammankalla stadsfullmäktige, skyldigheten för fullmäktige att underrätta kammaren om sammanträdestider etc., synas magistraten nu åliggande uppgifter näppeligen böra överföras på kammaren. För borttagande av legalitetskontrollen är det icke tillräckligt att från tillämpningen på drätselkammaren undantaga andra stycket av § 45 i kommunallagen, då i första stycket talas om »lagenligt» fattade beslut; en prövning av lagenligheten komme ändock att åvila kammaren. Omredigeringen av kommunallagen synes alltför schablonmässigt hava ersatt ordet magistrat med drätselkammare. Den bör däremot fixera drätselkammarens ställning såsom »ledande» myndighet inom förvaltningen men klart underordnad stadsfullmäktige. Magistraten har inflyttats i drätselkammaren, men kammaren får icke i vissa avseenden placeras i den

ställning ovanför stadsfullmäktige, magistraten haft som ett statsmakten representerande organ.

Det torde icke kunna bestridas, att *drätselkammarens arbetsbörda* måste väsentligen ökas genom kammarens ändrade ställning. I detta avseende torde emellertid böra erinras därom, att de sakkunniga icke på något sätt fastlåst organisationen av stadsförvaltningen i sin helhet. Frågorna om centralisation eller decentralisation löser varje stad, som den vill. I den mån drätselkammarens nya uppgifter medföra behov av en avlastning i arbetsbördan i övrigt genom inrättande av nya styrelser eller uppdelning på olika avdelningar och i samband därmed utökande av antalet ledamöter lägger lagen intet hinder i vägen för dylik anordning. Genom kommunalborgmästaren tillföres kammaren också en arbetskraft, vartill motsvarighet nu vanligen saknas; juridiskt utbildad stadsombudsman finnes endast i ett fåtal av de nu ifrågakommande städerna. Denna omständighet torde vara ägnad att väsentligt underlätta arbetet inom drätselkammaren, som för närvarande endast mera undantagsvis torde kunna tillgodogöra sig den nuvarande borgmästarens juridiska och administrativa erfarenhet, upptagen som denne är bl. a. av sin domaregärning.

Som styrelsen haft anledning erinra om redan i sitt yttrande över 1929 års förslag erbjuder föreliggande organisationsproblem en särskild svårighet i det avseendet, att den nuvarande magistratens uppgifter till betydande del äro av *statsadministrativ natur*. Enligt nämnda förslag skulle stadsstyrelsen vid sidan av sina kommunala uppgifter också syssla med statligt administrativa göromål av om icke så krävande så dock tidsödande art. Styrelsen befarade, att stadsstyrelsens ställning i förvaltningen komme att i oförmånlig riktning påverkas av dessa göromål vid sidan av de rent kommunala uppgifterna. I sitt yttrande antydde emellertid styrelsen också, att de statliga uppgifterna måhända främst skulle kunna ombesörjas av en juridiskt utbildad tjänsteman, något som dock vore ägnat att undandraga kommunalförvaltningen hans arbetskraft.

De sakkunniga hava nu följt den antydda linjen att överlämna en betydande del av magistratens statliga uppgifter åt kommunalborgmästaren ensam. Härigenom vinnes således, att drätselkammaren kan helt ägna sig åt sin kommunala verksamhet, vilket synes innebära en betydande fördel. Vill man icke betunga drätselkammaren med dessa ärenden, men ändock i största möjliga omfattning, till förmån för stadens invånare, bibehålla handläggningen hos myndighet inom staden, torde knappast någon annan utväg stå till buds. Mot en uppdelning av ärendena på ett flertal händer, såsom föreslogs i en promemoria till de s. k. ekonomisakkunnigas betänkande, har styrelsen på sin tid bestämt uttalat sig. Den redan berörda olägenheten, att kommunalborgmästaren betungas med en del arbete av statlig art, till nackdel för kommunalförvaltningen, torde icke vara den enda. Vissa av här ifrågakommande spörsmål torde t. ex. vinna på en kollegial behandling av det slag, som varit möjlig inom magistraten. Vinsten av denna handläggningsform torde dock icke böra överskattas. Vida viktigare ärenden än dessa torde dock även inom städernas förvaltningar få avgöras endast av en person. Kommunalborgmästarens ställning till kommunalförvaltningen torde också i besvärligare fall medgiva ett dryftande med dess förtroendemän av aktuella spörsmål, vilkas ändamålsenliga lösning tilläventyrs kan tänkas befordrad genom en granskning även ur andra synpunkter än de rent juridiska. Vill man sammanhålla den nuvarande magistratens statliga uppgifter i så stor utsträckning som möjligt hos ett organ inom kommunen, torde den nu anvisade utvägen sannolikt få betraktas som den framkomligaste, om den än har sina stötestenar.

Betänkligare synes vara, att en del ärenden överflyttas till länsstyrelsen, betänkligt redan med hänsyn till länsstyrelsens arbetsbörda men än mer med hänsyn till de svårigheter, som beredas stadens invånare. Vad vid konferensen

framkom rörande olägenheterna beträffande särskilt handläggningen utav avstyckningsärendena synes styrelsen förtjäna det allra största beaktande, då här uppenbarligen föreligger en svag punkt i de sakkunnigas förslag. Kan ingen annan utväg utfinnas än den nu föreslagna, synes det i vart fall nödvändigt att på något sätt sörja för att ärendenas behandling hos länsstyrelsen icke blir alltför tidsödande och besvärlig. Beträffande överexekutorsgöromålen måste det också anses särdeles önskvärt, att även dessa kunde få omhänderhavas av myndighet i staden. I detta avseende synes den föreslagna organisationen emellertid giva städerna en viss valfrihet, då de genom att skaffa sig en för uppgiften meriterad tjänsteman kunna tillförsäkra sig överexekutorsgöromålens handläggning inom staden.

Då magistraten efter processreformens genomförande nu skall avskaffas i ett stort antal städer, kunde det onekligen ligga nära till hands att upptaga till överläggning frågan om en verklig *boskillnad stat och kommun emellan* på detta område, så att enbart de rent kommunala funktionerna bibehölles hos ett stadens organ, medan däremot åligganden, som endast för städernas del betalas med kommunala medel, såsom uppbörd av kronoutskylder, restindrivning etc., övertoges av statens myndigheter för städernas lika väl som för landsbygdens del. I och med ett upptagande av dessa frågor vore man emellertid uppenbarligen inne på ett särdeles invecklat problem, som i vart fall icke torde kunna lösas enbart för nu ifrågakommande städer. Vissa länge aktuella, men alltjämt olösta frågor, framför allt om en reform av uppbördsväsendet, försvåra också för närvarande ett återupptagande av nu antydda, sedan länge dryftade, problem. Den nuvarande kombinationen torde också onekligen hava vissa fördelar med sig för såväl stadens förvaltning som för dess enskilda medborgare. Om dessa fördelar alltjämt rättvisligen kunna motivera städernas kostnader för uppgifter, som på landsbygden betalas av staten, må i detta sammanhang lämnas därhän. Det föreligger nu ingen utredning på detta område, och inom den korta tid, som stått till buds för yttrandet, har det icke heller varit styrelsen möjligt att uppdraga några riktlinjer för en reform i berörda avseende. Befinnes det senare, att en anordning med fördel kan genomföras, som avkopplar hithörande arbetsuppgifter från bl. a. kommunalborgmästaren, torde dennes arbetskraft ändock i de flesta fall kunna av städerna tillfullo utnyttjas för andra kommunala ändamål.

Bland de uppgifter av mera statlig karaktär, som skulle överflyttas på den till drätselkammaren knutna kommunalborgmästaren, är uppdraget att vara *polischef* ägnat att ingiva betänkligheter. I fråga om den i 1929 års förslag förutsatta stadsstyrelsens förhållande till polisledningen framförde styrelsen i sitt yttrande vissa synpunkter. Ledningen av polismyndigheten i en stad borde, menade styrelsen, »ligga i händerna på en juridiskt och administrativt välkvalificerad, med stadens förhållanden väl förtrogen och lätt tillgänglig ämbetsman, anställd och avlönad på ett sätt, som kan garantera en självständig ställning». Det torde icke kunna förnekas, att 1931 års sakkunnigförslag fyller åtminstone de flesta av de nyss citerade fordringarna. Men kombinationen i och för sig kan knappast betraktas såsom fullt naturlig och torde i praktiken kunna befaras medföra en hel del svårigheter. Arten av kommunalborgmästarens andra åligganden å ena sidan och hans ställning som polischef å den andra torde göra det rätt svårt att finna personer, som äga goda kvalifikationer för båda grenarna av verksamheten. Skulle det gälla ett chefskap för polisen av samma innebörd som det, som nu utövas av borgmästare eller annan magistratsledamot, skulle styrelsen utan tvekan avstyrka en sådan anordning. Men som bekant är landsfogden närmast under länsstyrelsen polischef i stad utan magistrat. Samma vikt behöver således ej tillmätas nu ifrågavarande chefskap över stadens polis beträffande personliga och andra förutsättningar, som om så icke varit fallet.

Genom de föreslagna formerna för tillsättningen, till vilka styrelsen nedan skall återkomma, torde man också få anses hava tillförsäkrat kommunalborgmästaren som polischef en »självständig ställning», såtillvida, att missnöje med hans åtgärder icke utan vidare kan leda till hans avsättning, om än själva polischefsställningen i och för sig bort motivera en ännu mera betryggande anställningsform. Men vidtager kommunalborgmästaren i sin egenskap av polischef åtgärder, som väcka ogillande i kommunala kretsar, torde detta knappast kunna undgå att menligt inverka på hans inflytande och ställning i förvaltningen över huvud. Emellertid måste ju chefsskapet över polisen och vad därmed sammanhänger bekostas av stadens medel, och det torde därför i vart fall med hänsyn till kostnaderna visa sig bliva nödvändigt att lägga chefskapet hos en redan befintlig tjänsteman, som till sitt förfogande har tjänsterum och skrivbiträde. Att lägga chefskapet hos stadsfiskalen torde vara mindre lämpligt, när det gäller även mindre städer, där stadsfiskalstjänsten stundom besättes med personer ur poliskåren. Om länsstyrelsen i egenskap av högsta polismyndighet i länet finge förordna polischef (utan kombination med kommunalborgmästarbefattningen), skulle visserligen några av nu påtalade olägenheter bortfalla. Men säkerligen kunde det befaras, att en dylik polischef bleve mera känslig för opinionens vindkast. Trots de olägenheter, den av de sakkunniga föreslagna kombinationen erbjuder, vill styrelsen därför dock icke avstyrka förslaget på denna punkt. Bestämmelser torde böra meddelas om, hur det skall förfaras med vikarie vid förfall för polischefen.

Vad *kommunalborgmästarens ställning* i förslaget angår, har styrelsen redan i det föregående indirekt i viss mån angivit sin ståndpunkt, som styrelsen nu vill närmare utveckla.

Inför den ifrågasatta indragningen av rådhusrätten och magistraten har från de mindre städernas sida med skärpa framhållits, att man inom kommunalförvaltningarna vore i hög grad beroende av speciellt borgmästarens juridiska insikter. På samma gång har det vitsordats, att den magistraten formellt ålagda legalitetsprövningen, där den förekommit, i realiteten utövats under det förberedande arbetet inom förvaltningen. Det synes då stå i god överensstämmelse med dessa synpunkter, att stadsförvaltningen får behålla det juridiska inslaget och att detta får utnyttjas framför allt hos den ledande myndigheten, drätselkammaren.

Det motstånd mot kommunalborgmästareinstitutionen, som framförts, torde i själva verket närmast vara motiverat av vissa farhågor för att befattningens innehavare skulle få en alltför stark ställning inom förvaltningen och helt sätta sin prägel på denna. I avseende å den av 1928 års kommunalförvaltningssakkunniga föreslagne borgmästaren gav styrelsen på sin tid uttryck åt vissa farhågor i sådant avseende och opponerade därför också mycket bestämt emot, att borgmästaren skulle vara obligatorisk ordförande i stadsstyrelsen. Ur reella synpunkter vore det däremot utan verklig betydelse, om han vore ledamot eller ej. De sakkunniga av 1931 hava givit kommunalborgmästaren en ställning såsom »biträde», främst åt drätselkammaren. Mot detta synes ingen invändning böra göras. Med denna ställning synes emellertid också böra följa, att föreskrifter om eventuell självskrivenhet i drätselkammaren (§ 55) böra utgå, så mycket hellre som självskrivenhet synes mindre lämplig i en institution, som kan väljas proportionellt. Ett tidigare i kommunalförordningen för stad ingående stadgande av samma innebörd som det nu föreslagna borttogs också vid 1930 års revision av kommunalförfattningarna. Med den ställning, som sålunda skulle givas kommunalborgmästaren, komme han i realiteten närmast att svara mot de i en del av de nu ifrågakommande städerna redan befintliga stadsombudsmännen. De från andra håll ur motsatta synpunkter anförda betänkligheterna mot »biträdesställningen» torde heller icke få tillmätas större betydelse.

Det är dock ett faktum, att åtskilliga chefstjänstemän i drätseldirektörs-, stadsombudsmans- eller stadskamrerareställning i våra städer, utan stöd av något visst parti, utövat och utöva ett betydande inflytande på sina respektive städers förvaltningar, utan att detta lett till någon för förvaltningen menlig motsättning dem och förtroendemännen emellan. Teoretiskt sett skulle väl kommunalborgmästaren kunna erhålla en »självständigare» ställning gentemot förvaltningen, om han placerades i en bibehållen kommunal magistrat. Men i många fall torde han då bliva »en ropandes röst» i förvaltningen. Den föreslagna ställningen däremot ger honom i praktiken säkert möjlighet till positiva insatser. En organisationsform, som ger kommunalborgmästaren de möjligheter till inflytande, som betingas av hans personliga kvalifikationer men ej heller större, torde dock vara för staden lyckligast. Mot eventuella försök att gå utöver denna ram torde drätselkammaren och stadsfullmäktige icke sakna möjligheter att effektivt inskrida. Ju mindre omfattande stadens förvaltning är, desto lättare torde det vara för förtroendemännen att »hålla trådarna i sin hand», och ju mera den sväller ut, desto större behov torde det vara av en ledande tjänsteman.

Kommunalborgmästaren är närmast tänkt som drätselkammarens tjänsteman, men skulle han kunna anlitas även av övriga grenar av förvaltningen. Att hans arbetsområde på detta sätt lämnats oavgränsat med möjligheter till anpassning efter lokala behov synes vara en fördel. Bestämmelserna om hans åliggande förutsättas emellertid intagna i ett av Konungen fastställt reglemente. Med en sådan anordning följa onekligen betydande olägenheter ur städernas synpunkt. I och med underställandet av reglemente för kommunalborgmästaren skulle staden nödgas underställa Konungen frågor om förvaltningens inre organisation, som enligt gällande författningar staden för närvarande — liksom magistratsstäderna även för framtiden — har att själv helt avgöra. Vid varje omorganisation, som skulle beröra den centralt ställda kommunalborgmästaren, skulle en tidsödande underställningsprocedur påkallas. Underställningen av åliggandena torde främst motiveras av lönesättningen. För att kunna tillse, att kommunalborgmästaren får en avlöning, som är ägnad att tillförsäkra staden en fullgod kraft, torde det från statsmakternas sida anses påkallat, att lönen prövas för kommunalborgmästaren liksom tidigare för magistratens ledamöter. Det torde emellertid förtjäna undersökas, om den vägen vore framkomlig, att löneprövningen skedde med hänsyn tagen till den arbetsbörda, författningarna ålade kommunalborgmästaren, i det enskilda fallet naturligen bedömd med hänsyn bl. a. till stadens storlek, men att staden därutöver ägde med honom fritt avtala om ersättning för visst arbete, sekreterareuppdrag etc. utom författningens ram. Det måste nämligen anses mycket litet tilltalande, att de magistratslösa städerna skulle bindas i sin organisation på ett helt annat sätt än de övriga. Att staten fastställer ej blott löner utan därutöver också arbetsordning för de av städerna bekostade domstolarna är dock något helt annat än att statsmakterna beskära de magistratslösa städernas möjligheter att ordna själva den kommunala förvaltningen. Genom stadganden i kommunallagen och lag om kommunalborgmästare och länsstyrelsens rätt att fastställa drätselkammarreglementet synes statsintresset på detta område kunna vara till fullo tillgodosett. Kan man finna någon form för att undvika det föreslagna opåkallade ingripandet därutöver i den kommunala självstyrelsen, torde det icke heller vara omöjligt att så ordna med underställningen av löne- och pensionsfrågorna, att ett formligt reglemente för varje stads kommunalborgmästare kunde undvikas. Vissa minimifordringar torde kunna stipuleras i lagen om kommunalborgmästare, varefter av respektive länsstyrelse finge tillses, att minst de lagstadgade förmånerna vore i bindande former tillförsäkrade kommunalborgmästaren. Denna prövning synes lämpligast kunna företagas av den myndighet, som äger utfärda förordnandet. Ett dylikt förfarings-

sätt skulle uppenbarligen också vara ägnat att förenkla en föreslagen procedur med speciella reglementen, som i praktiken, när det gäller så pass många städer, som nu är fallet, säkerligen skulle visa sig mycket tungrodd.

Med vissa undantag äro ju städerna vana ej blott att bestämma avlöningen för utan också att tillsätta sina tjänstemän. Kommunalborgmästaren har i det föreliggande förslaget emellertid fått en ställning, som torde få anses motivera ett avsteg från principen. Å andra sidan hava städerna i lagutkastet tillförsäkrats möjlighet att göra sig av med en befattningshavare, som visat sig uppenbart olämplig, ett medgivande som torde vara ofrånkomligt med hänsyn till kommunalborgmästarens allmänna ställning i stadens förvaltning. Styrelsen har därför ingen invändning att göra på denna punkt.

När det gäller att lagstiftningsvägen införa en viss tjänsteorganisation bör självfallet den största hänsyn tagas till städernas ekonomi. I sitt yttrande över 1929 års förslag uttalade styrelsen, att befogade invändningar ur ekonomiska synpunkter kunde göras för de mindre städernas del. Man borde söka utvinna en organisationsform, som vore billigare än den då föreslagna men effektivare än den nuvarande stadsstyrelseorganisationen. Som en utväg därtill anvisades mindre stränga kompetensfordringar på tjänstemannaelementet. Denna väg har också följts av 1931 års sakkunniga. Även för de större städernas del har *dispens* från juridisk utbildning medgivits. För städer under 6,000 invånare förutsättes kansliexamen. Även om den nuvarande kansliexamen är betydligt mera omfattande än den tidigare och även om det visat sig att i enstaka fall personer med enbart denna examen kunnat på ett framstående sätt bekläda ledande poster inom stats- och kommunalförvaltning, torde som allmän regel dock kansliexamen få anses vara en otillräcklig merit. Tack vare de föreslagna dispensmöjligheterna torde en skärpning av de regelmässiga villkoren ej heller vara ägnad att väcka betänkligheter. För kostnadsfrågan torde skärpningen ej heller betyda något, då genom förslaget, att kommunalborgmästarbefattningen i stad med mindre än 6,000 invånare skall kunna få formen av bisyssla, nödig hänsyn torde hava tagits till småstädernas behov av en billig förvaltning. Med hänsyn till vad förut sagts om de olika reglementena, vill styrelsen förorda, att medgivandet till befattningens anordnande som bisyssla införes antingen i kommunallagen eller i lagen om kommunalborgmästare med rätt för Kungl. Maj:t att avgöra varje uppkommande fall. Med nu berörda undantagsbestämmelser synes det vid konferensen från flera håll med rätta kritiserade förslaget om landsfiskal i kommunalborgmästares ställe i de minsta städerna kunna utgå.

I fråga om den tilltänkta *dispensmöjligheten* vill styrelsen i övrigt starkt understryka vikten av, att stadgandets formulering blir sådan, att den så långt ske kan utesluter missbruk. Enbart »en längre tids verksamhet» i bl. a. kommunala värv synes t. ex. icke vara dispensanledning nog. Hänsyn bör framför allt tagas till a r t e n ej till tiden. Att det gäller verksamhetens betydelse för det allmänna och icke enbart förtroendet inom visst parti, torde få anses ligga i öppen dag. För uppnåendet av partibelöningar måste dispensvägen under alla förhållanden vara stängd, om stadgandet i fråga icke skall bliva av för förvaltningen ödesdiger art.

Med ledning av det föreliggande förslaget enbart torde det icke låta sig göra, att klart bedöma den *arbetsbörda*, som kan väntas komma att vila på kommunalborgmästaren. Att den i vissa av de ifrågavarande städerna kan bli betydande nog torde vara säkert. Det torde emellertid icke saknas möjligheter att från kommunalborgmästaren avlasta en hel del göromål av enklare art. Främst gäller detta måhända beträffande de statsadministrativa uppgifterna, av vilka många synas vara av en rent expeditionell natur. Men även protokollsskrivning torde i många fall utan olägenhet kunna anförtros mindre kvalifi-

cerad arbetskraft och torde för övrigt i icke så liten omfattning kunna ersättas med anteckningar i föredragningslista eller andra tidsbesparande anordningar. Av betydelse synes vara, att kommunalborgmästaren icke av bagatellärenden hindras att fullgöra den viktiga uppgiften att avgiva förslag till yttranden över staden berörande lagstiftnings- och andra ärenden, i vilka stadens yttrande inhämtas. Det torde å andra sidan vara önskvärt, att i städer med relativt enkel förvaltning så mycket som möjligt kan läggas på borgmästaren till förekommande av en onödig fördyring av förvaltningen. Efter tillkomsten av en kommunalborgmästare skulle säkerligen t. ex. på ett och annat håll drätselkontorets tjänstemän med fördel kunna omhänderhava även kronouppbörden.

Styrelsen har här berört en del av de spörsmål, den föreliggande utredningen omfattar. På grund av den korta remisstiden har styrelsens yttrande måst begränsas till mera principiella uttalanden och framför allt kommit att i huvudsak behandla den rena kommunalförvaltningen och mindre de statsadministrativa uppgifterna. Det är styrelsens förhoppning, att det bilagda konferensprotokollet skall kunna lämna ett värdefullt material vad åtskilliga i detta yttrande ej berörda frågor angår.

Till sist vill styrelsen betona angelägenheten av, att städerna kunde beredas tillfälle att i vanlig ordning avgiva yttrande över det föreliggande förslaget, som, om än baserat på 1929 års, dock innehåller betydelsefulla nyheter. Även om en sådan remiss skulle förhindra förslagets framläggande för årets riksdag, synes med ett sådant dröjsmål knappast vara förenad någon allvarligare olägenhet vare sig ur rättegångsreformens eller städernas synpunkt. Skulle emellertid av ena eller andra skälet detta önskemål icke kunna realiseras, vill styrelsen starkt understryka vikten av att från departementets sida under det fortgående utredningsarbetet på annat sätt ytterligare kontakt sökes med den erfarenhet på hithörande område, som finnes samlad inom städernas förvaltningar. Härvid synes böra representeras städer av olika storlek såväl med som utan magistrat, så valda att en ensidig syn på problemen undvikes. Utan en medverkan från städerna i ena eller andra formen torde det heller icke vara möjligt att åstadkomma de kostnadsberäkningar av verkligt tillförlitlig art, som enligt styrelsens mening ovillkorligen måste förutsättas föreligga vid ärendets prövning inom riksdagen.

Stadsdomareföreningen.

Styrelsen för föreningen Sveriges stadsdomare har anfört följande:

I likhet med de sakkunniga anser styrelsen, att i stället för den nuvarande magistraten, som vid stads läggande under landsrätt skulle komma att upphöra, bör inrättas ett kommunalt centralorgan med ledande och övervakande ställning inom kommunen. Det är obestridligt, att magistraterna i stor utsträckning förlorat den ställning såsom stadens styrelse, som 1862 års förordning avsett; och av de sakkunnigas betänkande framgår, att ej heller stadsstyrelserna i fögderistäderna förmått hävda ställningen av överordnat kommunalt organ. Anledningen till dessa förhållanden har otvivelaktigt varit den, att varken magistraten eller stadsstyrelsen fått erforderlig befattning med förvaltningens olika grenar. Genom att hos samma myndighet sammanföra såväl drätselkammarens som magistratens kommunala befogenheter och skyldigheter bör man kunna få en verklig styrelse för staden, men denna bör då också erhålla en benämning, som angiver denna dess ställning. De sakkunniga hava föreslagit, att denna myndighet skall benämnas drätselkammare, och skälet härtill synes vara, att drätselkamrarna i åtskilliga städer tagit sig en ledande ställning och därför betraktas som en centralstyrelse för staden. Men då det gäller en benämning, som skall bliva beståndande för framtiden, och namnet »drätselkammare» ingalunda ger uttryck för ifrågavarande myndighets ställning, anser styrelsen, att benämningen »drätselkammare» bör utbytas mot »stadsstyrelse».

Vad beträffar de statliga uppgifter, som åvila magistraterna, synas de, såsom de sakkunniga föreslagit, lämpligen böra i huvudsak överflyttas å en befattningshavare, som tillika skall vara ledande kommunal tjänsteman. De sakkunniga föreslå, att denne tjänsteman skall benämnas kommunalborgmästare samt hava att biträda drätselkammaren vid fullgörande av de åligganden, som tillkomma denna, med rätt att deltaga i dess överläggningar men ej i besluten och få sin särskilda mening antecknad till protokollet. Genom att kommunalborgmästaren sålunda på en gång skulle vara både ledande inom den kommunala förvaltningen och biträde åt den myndighet, som skulle omhänderhava denna förvaltning, komme han emellertid enligt styrelsens mening i en skev ställning, som skulle om icke omöjliggöra så dock i hög grad försvåra möjligheterna för honom att hävda sin ledande ställning och att på tillfredsställande sätt fullgöra de åligganden, som böra på honom i nämnda egenskap ankomma. Till följd av att partipolitiken tyvärr alltför mycket fått göra sig gällande även på det kommunala området kan man med allt skäl befara, att det härskande partiet skulle få den uppfattningen, att kommunalborgmästaren såsom biträde har att rätta sig efter dess önskemål. Detta skulle med en självständig och dugande kommunalborgmästare knappast kunna undgå att leda till obehagliga och skadliga konflikter.

För att kommunalborgmästaren verkligen skall kunna bliva ledande, initiativtagande och övervakande inom den kommunala förvaltningen är det således enligt styrelsens uppfattning nödvändigt att han erhåller en starkare ställning än de sakkunniga sålunda tilltänkt honom. Att magistraternas ledamöter såsom förut antytts icke kunnat göra den insats i det kommunala livet, som 1862 års förordning avsett, har utan tvivel haft sin grund däri, att de icke såsom ledamöter i stadsfullmäktige eller drätselkammaren eller andra förvaltande styrelser av betydenhet fått erforderlig kontakt med och inflytande på förvaltningen. Det synes därför angeläget, att då man nu vill genom kommunalborgmästaren och en central stadsstyrelse få en kraftig och målmedveten ledning inom förvaltningen, man icke gör sig skyldig till liknande misstag vid organisationens utformning. Till undvikande härav bör kommunalborgmästaren icke bliva biträde åt utan ledamot av centralstyrelsen, varigenom han även erhåller den betydelsefulla möjligheten att väcka förslag, och det kan ifrågasättas, om det icke vore till gagn att han även bleve ordförande. Då kommunalborgmästare komma att utses just med hänsyn till att de skola vara lämpliga att hava ledningen av den kommunala förvaltningen och icke, såsom förhållandet nu är med borgmästare, att vara ordförande i rådhusrätt, bör man kunna förvänta, att de skola vara särskilt skickade att omhänderhava ordförandeskapet i den centrala styrelsen.

De statsadministrativa uppgifter, som åvila magistraterna, torde beträffande de städer, varom nu är fråga, icke vara av större omfattning och betydelse, än att de till den del de föreslagits skola överflyttas å kommunalborgmästaren kunna omhänderhavas av honom med biträde av de befattningshavare, som vid omorganisationen stå till vederbörande magistrats förfogande, och avgöras av honom ensam. I stort sett skulle kommunalborgmästaren inträda i magistratens funktioner samt i stället för att omhänderhava ordförandeskapet i stadens domstol och hava befattning med rättsvården, bliva ledande, initiativtagande och övervakande i den kommunala förvaltningen. Frågan om vilka detaljuppgifter i förvaltningen, som böra anförtros kommunalborgmästaren, synes böra upptagas till prövning vid den utredning, som skall föregå en omorganisation, och bliva beroende av förhållandena i varje stad för sig. Därest legalitetskontrollen över stadsfullmäktiges beslut anses fortfarande böra bibehållas torde denna även kunna anförtros kommunalborgmästaren.

Med hänsyn till att kommunalborgmästaren skall komma att övertaga det huvudsakliga av magistratens nuvarande statsadministrativa uppgifter och då även överexekutors och notariepublicbefattningarna i regel torde komma att anförtros honom anser styrelsen, att som kompetensvillkor måste uppställas, att han skall hava avlagt för utövande av domarämbetet föreskrivna kunskapsprov, i följd varav styrelsen avstyrker upptagandet av de i § 1 av utkastet till lag om kommunalborgmästare omförmälda undantag. Endast under förutsättning att ifrågavarande befattningshavare erhåller nämnda statsadministrativa uppgifter och för honom uppställas berörda kompetensvillkor bör han enligt styrelsens uppfattning erhålla benämningen kommunalborgmästare. I annat fall synes den i Finland antagna benämningen stadsdirektör böra komma till användning. Uppfyller kommunalborgmästaren nämnda kompetensvillkor bör han vara självskriven ordförande i valnämnden, och det kan sättas ifråga om det icke vore till gagn för staden, att han även finge befattning med fastighetsregistret samt med godkännande av plan för avstyckning av fastighet och meddelande av fastställelse å verkställd avstyckning.

I städer, som anse sig icke hava tillfälle att avlöna en kommunalborgmästare med den utbildning och ställning, som här förut angivits, torde de kommunala sysslanden, som enligt § 55 mom. 2 av de sakkunnigas förslag till ändring av lagen om kommunalstyrelse i stad tänkts skola åligga kommunalborgmästaren, kunna anförtros åt en ombudsman eller sekreterare. Att fullgörandet av magistratens nuvarande statsadministrativa bestyr och åligganden skulle, på sätt de sakkunniga föreslagit, i städer med 3,000 invånare eller därunder anförtros landsfiskalen i orten, anser styrelsen ur många synpunkter synnerligen olämpligt.

Stadsfiskalsföreningen.

Styrelsen för föreningen Sveriges stadsfiskaler anför bland annat följande:

Förslaget synes icke bidraga till att skänka fasthet och reda i stadsförvaltningen. Att det gamla magistratsinstitutet så småningom glidit bort ifråga om fullgörande av sin tillsynsmyndighet över den kommunala förvaltningen är ett förhållande, som på mindre radikalt sätt bort kunna ändras utan införande av ett nytt, till sina verkningar tvivelaktigt institut, vilket med fog kan befaras bliva en lekboll för de politiska partierna och ingalunda kan vara ägnat att stärka och giva stadga åt den kommunala förvaltningen. — I åtskilliga tidigare framlagda förslag har förutsatts, att stadsfiskalerna skulle bliva polischefer. En sådan anordning synes vara naturlig, då praktiskt taget stadsfiskalerna redan äro polischefer — i vissa fall särskilt förordnade — ehuru 1925 års polislagstiftning formellt infört andra polischefer, för vilka instruktion saknas och vilka i allmänhet hava föga eller intet att befatta sig med polisväsendet. — Från olika håll har till styrelsen inkommit klagomål över förslaget att i åtskilliga städer — de med mindre än 3,000 invånare — polischefskapet skulle komma att innehavas av vederbörande landsfiskal. Det hemställes, att i varje fall sådan ny polischefsinstitution icke måtte förverkligas, så länge nuvarande stadsfiskaler äro i tjänst.

Departementschefen.

Till en början torde jag få något beröra ärendets formella behandling, närmast med hänsyn till de yrkanden, som framställts angående ärendets utremitterande till de kommunala myndigheterna.

Ärendets formella behandling.

Såsom framgår av det av svenska stadsförbundets styrelse avgivna utlåtandet, har styrelsen betonat angelägenheten av att städerna kunde beredas tillfälle att i vanlig ordning yttra sig över de sakkunnigas förslag i ämnet samt att, om detta önskemål icke kunde realiseras, från departementets sida

ytterligare kontakt söktes med den erfarenhet på hithörande område, som funnes samlad inom städernas förvaltningar. Från vissa städer hava ock yrkanden framställts om remiss av förslaget. I anledning härav tillåter jag mig erinra därom, att frågan om stadsförvaltningens organisation vid upprepade tillfällen under de senaste åren varit föremål för utredningar, vilka underställts städerna jämte andra, såväl myndigheter som enskilda sammanslutningar, för yttrande. Av nämnda utredningar är nu särskilt av intresse 1929 års betänkande angående kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter processreformens genomförande. Detta har varit remitterat till länsstyrelserna, till magistrater och stadsstyrelser, stadsfullmäktige och drätselkamrar i städerna, till svenska stadsförbundet samt till åtskilliga föreningar av tjänstemän i städerna såsom stadsdomarna, stadsombudsmännen m. fl. Det rika material, som härigenom och icke minst från de kommunala myndigheternas egen sida förebragts, har tillgodogjorts vid den överarbetning av 1929 års betänkande, vilken givit till resultat det nu föreliggande förslaget. Detta upptager grundtanken i 1929 års förslag, tillskapandet av ett centralorgan i städernas styrelser, och vid förslagets närmare utformande såväl i denna del som eljest hava de framställda erinringarna i stor utsträckning vunnit beaktande. Förslaget har därefter varit föremål för en ingående överläggning vid den av stadsförbundets styrelse anordnade konferensen i december 1931, därvid så gott som samtliga berörda städer varit representerade. Att deltagarna i konferensen såsom i ärendet framhållits icke ägt bemyndigande att göra för städerna bindande uttalanden har naturligen icke utgjort något hinder för dem att yttra sig om de erinringar och önskemål, som kunde vara att framställa från städernas sida beträffande förslaget, och även om, på sätt gjorts gällande, allenast en kort beredelsetid stått deltagarna till buds, torde tiden likväl hava varit fullt tillräcklig för att sätta dem i tillfälle att taga del av förslagets nyheter och att överväga deras lämplighet ur de egna städernas synpunkter. Vidare är att märka, att städernas egen organisation, stadsförbundet, genom sin styrelse liksom ock styrelserna för föreningen Sveriges stadsdomare och föreningen Sveriges stadsfiskaler inkommit med yttranden. Varken vid konferensen eller i nämnda yttranden hava emellertid erinringar framställts i mera avsevärd omfattning, och de gjorda anmärkningarna beröra ingalunda förslagets huvudgrunder utan rikta sig allenast mot dess detaljer, låt vara betydelsefulla sådana. Med hänsyn till nu anförda omständigheter har jag funnit förslagets utremitterande till städerna näppeligen kunna förväntas hava lett till anförandet av nya synpunkter å frågan. Å andra sidan skulle ärendets utställande ånyo å en vidlyftig remiss hava förorsakat, att med dess avgörande måst anstå ytterligare ett år. Detta skulle hava varit så mycket olägligare, som frågan om rättsskipningens ordnande i åtskilliga mindre städer till följd av inträffade vakanser sedan någon tid kräver sin lösning, och avgörande dessförinnan bör träffas, huru den framtida förvaltningen i stad utan magistrat skall vara ordnad. På de skäl jag sålunda angivit har jag ansett mig nu böra upptaga förevarande spörsmål till behandling. Därvid hava såsom redan nämnts biträtt särskilda sakkunniga, vilka på grund av mångårig kommunal verksamhet äga ingående känne-

dom om städernas förvaltning och de olika omständigheter, som böra beaktas vid en reform av densamma. Dessa sakkunniga äro ense med mig beträffande det förslag jag ämnar framlägga. Under hand har jag ock dryftat vissa spörsmål med sakkunniga personer, såväl kommunalmän som andra.

Lagstiftningens huvudgrunder.

Förslagets tillämplighetsområde.

Såsom förut nämnts, föreligga sedan länge ur enbart kommunala synpunkter krav på en reform av kommunalförvaltningen i stad. En sådan reform kan tydligen ej nu avse samtliga städer. Förutom de magistratsstäder, i vilka magistraterna avvecklas, torde emellertid de därmed i åtskilliga hänseenden nära jämförliga fögderistäderna böra inbegripas under en reform. Härigenom vinnes såtillvida enhetlighet i städernas förvaltning, att för samtliga städer utan egen jurisdiktion formerna för förvaltningen bliva ensartade och den nuvarande olikheten mellan fögderistäder med och utan kommunalborgmästare bringas att upphöra. I det föregående har upplysning lämnats angående vilka städer, som kunna bliva föremål för en reform, och deras folkmängd den 31 december 1930.

Ombesörjandet av magistrats kommunala uppgifter.

Inrättande av ett kommunalt centralorgan.

De brister, som, på sätt nyss antytts, vidlåda den kommunala styrelsen i stad, hänföra sig just till det organ, som nu i vissa städer är ifrågasatt till avskrivning, nämligen magistraten. Lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad har — om ock icke, såsom 1862 års förordning, uttryckligen — tillagt magistraten ställning av stadens styrelse, men någon motsvarighet härtill finnes numera knappast i verkligheten. På grund av ett flertal samverkande orsaker, väl i första hand städernas starka självstyrelsekrav, hava bestämmelserna om nu ifrågavarande styrelsefunktioner sedan ganska lång tid tillbaka i stort sett förlorat sin betydelse. Å andra sidan har endast i ett hänseende ersättning härför skapats. I den nya kommunallagen för stad har nämligen i 24 § stadgats, att innan ärende, som beretts annorledes än av drätselkammaren eller allmänt beredningsutskott, företages till avgörande av stadsfullmäktige, tillfälle skall lämnas kammaren eller utskottet att avgiva yttrande däröver. Frånsett nämnda stadgande tillförsäkrar lagstiftningen icke i verkligheten stadsförvaltningen något ledande organ. Vad särskilt verkställigheten angår, tillkommer denna ett flertal var för sig arbetande nämnder eller styrelser. Det sålunda anförda har väl närmast avseende å magistratsstäderna men lärer, såsom i både 1929 och 1931 års förslag framhållits, äga tillämpning jämväl på fögderistäderna. Ej heller i dessa städer, vare sig de hava kommunalborgmästare eller icke, har stadsstyrelsen förmått hävda en verkligt ledande ställning.

Att en fullt ändamålsenlig förvaltning icke kan skapas, så länge styrelseuppgifterna såsom för närvarande i stadskommunerna är fallet i viktiga hänseenden äro splittrade, ligger i öppen dag. På sätt i 1929 års betänkande anföres, måste såsom en nödvändig förutsättning för en rationell kommunalförvaltning uppställas kravet på att förvaltningen är underkastad en enhetlig ledning, som, med överblick över hela förvaltningsområdet, har befogenhet till initiativ hos den beslutande myndigheten, tillfälle att planmässigt låta bereda alla där förekommande ärenden samt ansvaret för att fattade beslut behörigen verkställas. Strävanden att ernå en dylik koncentration av stadsförvaltningen

utmärka också de olika reformförslag, som under senare tider framkommit, men meningarna hava växlat, huru koncentrationen lämpligen borde åvägabringas, något som delvis berott på vilka städer nyregleringen av förvaltningen skulle avse. Stadsstyrelsekommissionen föreslog sålunda i sitt år 1917 avgivna betänkande — vilket legat till grund för 1920 års lagstiftning om stadsstyrelse med kommunalborgmästare — inrättande av en stadsstyrelse med uppgift att tillse i främsta rummet förvaltningens formella sida och att övervägande fungera såsom den ordnande centralmyndigheten i stadens förvaltning; ärendenas sakliga behandling borde ligga hos de egentliga kommunalmyndigheterna och drätselkammaren intaga ställning av stadens regering. Svenska stadsförbundets styrelse uttalade sig år 1919 för ett övervägande, huruvida icke magistraterna kunde fullständigt avvecklas såsom kommunal myndighet samt regeringsfunktionerna sammanföras hos drätselkammaren, vilken om man så ville skulle bliva den nya kommunala magistraten. Enligt 1929 års förslag skulle det nya centralorganet utgöras av en stadsstyrelse, i vilken drätselkammaren skulle uppgå. Och 1931 års förslag, som blott gäller städer utan magistrat, innebär i princip, att drätselkammaren själv skall bliva det nya centralorganet och såsom sådant i huvudsak övertaga magistratens styrelseuppgifter enligt kommunalstyrelselagen.

Vid det övervägande jag ägnat spörsmålet har jag för min del kommit till den uppfattningen, att för de städer, om vilka nu är fråga, den för förvaltningen nödiga koncentrationen på ett lämpligt sätt skall kunna vinnas genom att i enlighet med 1931 års förslag låta drätselkammaren med bistånd av en kvalificerad tjänsteman, kommunalborgmästare, bliva stadens styrelse. Till denna min mening har särskilt medverkat den utveckling, som sedan länge ägt rum i de flesta städer och vilken betecknats av drätselkammarens alltmer växande inflytande. Samtliga tidigare förslag hava även, om ock i olika former, tillerkänt drätselkammaren en ledande ställning. Och i de över 1929 års betänkande avgivna yttrandena har grundtanken däri — tillskapande av ett styrelseorgan genom drätselkammarens ombildning — i övervägande mån mötts med gillande. Till förmån för det nu föreliggande förslaget har svenska stadsförbundets styrelse liksom ock styrelsen för föreningen Sveriges stadsdomare i princip uttalat sig. En betydande förtjänst hos detsamma ligger enligt min mening däri, att det endast i mindre mån rubbar de bestående förhållandena. Drätselkammaren skall principiellt bibehållas oförändrad ehuru erhålla bistånd av kommunalborgmästaren, och i den kommunala styrelsen i övrigt äro blott smärre jämkningar, föranledda av drätselkammarens nya ställning, påkallade. Särskilt är att märka, att allenast en jämförelsevis obetydlig nyorganisation föreslås. Den enda befattning, som skall inrättas, är kommunalborgmästarbefattningen, men de uppgifter, som böra ombesörjas av kommunalborgmästaren, utföras redan nu i viss utsträckning i många städer av tjänstemän.

Med drätselkammarens förändring till en stadens styrelse lärer det knappast vara möjligt att bibehålla den nuvarande s. k. legalitetskontrollen eller magistratens och stadsstyrelsens skyldighet att tillse, att av stadsfullmäktige fattade beslut äro lagliga, och att vägra handräckning till verkställighet av lagstridiga

beslut. Det kan nämligen icke gärna komma i fråga, att drätselkammaren skall övertaga denna uppgift. I samma avseenden som hittills bör drätselkammaren vara ett stadsfullmäktige underordnat organ och bör följaktligen icke äga pröva lagligheten av fullmäktiges beslut. Ej heller har det synts mig lämpligt att bekläda kommunalborgmästaren med förevarande befogenhet. Detta har ifrågasatts av styrelsen för stadsdomareföreningen, för den händelse legalitetskontrollen ansåges böra bibehållas. Därvid har styrelsen likväl måhända förutsatt, att kommunalborgmästaren erhölle en i viss mån annan ställning än den jag för min del ansett honom böra hava. Styrelsen önskar, att han städse bleve ledamot av drätselkammaren, och uttalar även viss sympati för att han bleve ordförande. Enligt min mening bör han i sin kommunala verksamhet övervägande intaga ställning av tjänsteman, men han skall, där stadsfullmäktige så besluta, i denna sin egenskap kunna bliva ledamot av kammaren. Då kammaren icke bör hava någon kontroll över stadsfullmäktige, synes ej heller kommunalborgmästaren böra utöva någon sådan. Emellertid torde det icke behöva vålla några betänkligheter att låta denna kontroll upphöra, därest såsom jag förordar i förvaltningen införes ett ämbetsmannamässigt element. I själva verket har kontrollen alltmera kommit ur bruk och lärer nu hava sin egentliga betydelse i möjligheten för dess handhavare att fästa uppmärksamheten på olagligheten av tillämnade beslut och på så sätt söka förekomma desamma. Enligt förslaget skall emellertid drätselkammaren bereda praktiskt taget samtliga ärenden, därvid kommunalborgmästaren skall bistå kammaren, och det torde med fog kunna förväntas, att genom den fackmannaberedning av ärenden, som sålunda skall komma till stånd, de formella synpunkterna skola röna vederbörligt beaktande. Erinras må vidare, att motsvarighet till en dylik kontroll icke finnes i fråga om andra kommunala korporationer såsom kommunalfullmäktige och landsting. Och skulle lagstridiga beslut komma att fattas, står det envar kommunmedlem fritt att överklaga besluten, varigenom rättelse på denna väg kan vinnas.

Såsom framgått av vad jag tidigare anfört, har jag ansett en omläggning av den kommunala förvaltningen i stad icke nu böra komma till stånd i samtliga städer utan begränsas till sådana magistratsstäder, vilkas magistrater avvecklas, och till fögderiställen. Jämväl beträffande övriga städer torde emellertid en reform av kommunalstyrelsen böra äga rum. Att nu taga slutlig ställning till frågan, huru förvaltningen i de städer, där magistraterna bibehållas, skall ordnas, lärer icke vara erforderligt. Jag anser mig dock kunna utgå ifrån att den av mig beträffande de mindre städerna förordade reformens bärande princip — drätselkammarens förändring till en stadens styrelse — skall kunna vinna tillämpning även i nämnda städer, möjligen med undantag för de allra största. Denna uppfattning, att de större städernas organisation i allmänhet skall kunna uppbyggas kring drätselkammaren såsom ett centralt och ledande organ, delas jämväl av stadsförbundets styrelse. Härför talar även, att den utveckling i förvaltningen, som karakteriserats av drätselkammarens växande inflytande, kommit till synes icke minst i de större städerna. Att på sätt nu föreslås framgå i etapper vid genomförandet av en allmän reform i fråga om

städernas förvaltning är tydligen ur den synpunkten till fördel, att de erfarenheter, som vinnas av en omorganisation i enlighet med de angivna riktlinjerna beträffande de mindre städerna, framdeles kunna komma reformarbetet beträffande de större till godo.

Det kommunala centralorganets anordnande.

Namnet.

De sakkunniga hava föreslagit, att drätselkammaren, oaktat den erhölle ställning av stadens styrelse i långt högre grad än magistraten eller de nuvarande stadsstyrelserna, likväl skulle bibehålla sitt namn. Till stöd härför har väsentligen anförts, att drätselkammarens allmänna karaktär icke förändrades utan att dess huvudsakliga uppgift allt fortfarande skulle vara att handhava stadens drätsel med vad därtill hörer. Namnet drätselkammare hade ock blivit känt och aktat i stadskommunerna. Från flera håll, bland dem styrelsen för föreningen Sveriges stadsdomare, har emellertid yrkande framställts, att drätselkammaren med den förändrade ställning densamma komme att erhålla enligt förslaget skulle benämnas stadsstyrelse. I sitt yttrande har styrelsen för svenska stadsförbundet förklarat, att styrelsen utan att taga någon ståndpunkt i denna för reformen skäligen betydelselösa fråga ville erinra om den av styrelsen tidigare framförda beteckningen stadsnämnd.

Helt visst kunna skäl ur olika synpunkter anföras för att giva det kommunala centralorganet ett nytt namn, och synes därvid beteckningen stadsstyrelse ligga nära till hands. Å andra sidan torde de sakkunnigas motiv för namnets bibehållande förtjäna beaktande. Av praktiska skäl lärer det också i och för sig vara att föredraga att bibehålla det hävdvunna namnet å en gammal institution, även om den erhåller vissa nya uppgifter, framför att ersätta det gamla namnet med ett nytt. Ur lagteknisk synpunkt skulle till synes en ändring av namnet påkalla omredigering av alla de lagrum i kommunalstyrelselagen för stad, där nu ordet drätselkammare finnes upptaget. Användandet av namnet stadsstyrelse skulle vidare nödvändiggöra ändring i åtskilliga författningar, i vilka bestämmelse finnes meddelad, att i stad, där magistrat ej finnes, vad om magistrat är stadgat skall gälla om stadsstyrelse. Enligt förevarande förslag skall i stället för magistrat i regel kommunalborgmästaren fungera, icke drätselkammaren-stadsstyrelsen, och förväxling kunde härigenom lätt uppstå. Av nu anförda skäl har jag anslutit mig till sakkunnigförslaget och således bibehållit namnet drätselkammare.

Sammansättningen.

I fråga om drätselkammarens sammansättning innebär sakkunnigförslaget icke någon ändring i nu gällande regler, dock föreslås, att i reglementet för drätselkammaren må bestämmas, att kommunalborgmästaren skall vara självskriven ledamot av drätselkammaren. Styrelsen för svenska stadsförbundet har ansett denna föreskrift böra utgå, så mycket hellre som självskrivenhet syntes mindre lämplig i en institution, vilken kunde väljas proportionellt. I motsats härtill har styrelsen för föreningen Sveriges stadsdomare förmenat, att kommunalborgmästaren obligatoriskt borde vara ledamot, eventuellt även ordförande, i drätselkammaren. En föreskrift i sist omförmälda riktning kan jag ej tillstyrka. Det synes mig icke önskvärt att på sätt ifrågasatts inskränka stadsfullmäktiges eller drätselkammarens valrätt. I fråga om de farhågor,

styrelsen för stadsdomareföreningen uttalat därom, att svårigheter skulle yppa sig för kommunalborgmästaren att vara den ledande i förvaltningen, om han icke erhölle en starkare ställning, får jag hänvisa till vad stadsförbundets styrelse därutinnan anfört. Den betydelse en kommunalborgmästare kan komma att erhålla inom stadens förvaltning, lärer mindre bero på den formella ställning han intager än på den förmåga han ådagalägger att fullgöra de kommunala uppgifterna och det förtroende han vid utövandet av sin tjänst från olika håll kan förvärva. Vad angår styrelsens för svenska stadsförbundet erinran, vill jag föreslå, att bestämmelsen om självskrivenhet ersättes med en föreskrift, att stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan må bestämma, att drätselkammaren skall utgöras, utom av de valda ledamöterna, jämväl av kommunalborgmästaren. Ledamotskapet komme således att bero ej på en föreskrift i det av länsstyrelsen utfärdade drätselkammarreglementet utan omedelbart på ett beslut av stadsfullmäktige. Det står härvid stadsfullmäktige fritt att bestämma kommunalborgmästarens ledamotskap till dennes tjänstetid eller till visst antal år. Med hänsyn till den befattning med de kommunala ärendena, som kommunalborgmästaren kommer att äga, föreligga enligt min mening goda skäl att genom ett dylikt stadgande bereda de städer, som så önska, möjlighet att oberoende av partipolitiska synpunkter giva kommunalborgmästaren en plats i det centrala styrelseorganet. Visserligen blev vid kommunallagsrevisionen år 1930 en bestämmelse av liknande innehåll, vilken införts i kommunalstyrelseförordningen genom 1920 års lagstiftning och därefter upptagits i propositionen, utesluten av riksdagen på hemställan av konstitutionsutskottet. Till stöd därför anfördes emellertid allenast, att bestämmelsen torde sakna praktisk betydelse. Därest kommunalborgmästarinstitutionen nu skall införas i förutvarande magistratsstäder, torde en dylik bestämmelse i allt fall i nämnda städer kunna bliva av vikt. Som känt är, förekommer det ej sällan, att magistratsledamöter äro ledamöter av drätselkammaren, och det skulle innebära stor olägenhet, om kammaren vid en indragning av magistraten, samtidigt som kammaren erhölle en betydelsefullare ställning, icke skulle som ledamot kunna förvärva en jurist, jämförlig med de forna magistratsledamöterna. Men då det icke lärer vara lämpligt, att kommunalborgmästaren väljes av visst parti, torde ett stadgande sådant som det av mig föreslagna kunna bliva av värde. Emot en dylik anordning kan tydligen icke riktas den invändning, som möjligen med fog kunnat anföras mot densamma, inpassad i nuvarande stadsstyrelseorganisation, eller att då stadsstyrelsen har att övervaka drätselkammaren såsom förvaltande och verkställande organ, det ej vore lämpligt, att stadsstyrelsens ordförande i denna sin egenskap vore ledamot av kammaren.

I det följande återkommer jag till vissa frågor rörande kommunalborgmästarbefattningen.

Förhållandet till stadsfullmäktige.

Såväl vid omförmälda konferens med representanter för städer som i yttrandet av stadsförbundets styrelse hava framställts erinringar mot det sätt, på vilket avgränsningen skett mellan stadsfullmäktiges och drätselkammarens kompetensområden. Stadsförbundets styrelse har emellertid tillika framhållit, att anmärkningen mera hänförde sig till den utformning utkastet till lag om

ändring i kommunalstyrelselagen kommit att erhålla än till förslagets sakliga innebörd. Tydligt är, att förslaget icke åsyftat att giva drätselkammaren en i förhållande till stadsfullmäktige kontrollerande ställning. Drätselkammaren skall visserligen utgöra en ledande myndighet i förvaltningen, men den bör i övrigt bibehållas vid sin hittillsvarande befogenhet. I syfte att söka framhäva detta i lagtexten har nämnda lagutkast undergått vissa jämkningar. Jag skall närmare ingå på dem vid specialmotiveringen till förslaget.

Inrättande av en valnämnd.

Till de kommunala magistratsbestyren höra vidare magistratens åliggande enligt kommunala vallagen och lagen om val till riksdagen, i främsta rummet skyldighet att vara valförrättare, verkställa röstsammanräkning samt upprätta röstlängd eller öva inseende över dess upprättande. I fögderistad fungerar i dessa hänseenden liksom eljest vanligen är fallet stadsstyrelse i stället för magistrat med det undantag likväl, att röstlängd upprättas av häradsskrivaren. För övertagande av berörda uppgifter utom upprättandet av röstlängd skall enligt förslaget inrättas en valnämnd, bestående av kommunalborgmästaren såsom ordförande samt två ledamöter jämte suppleanter, valda av stadsfullmäktige. Emot förslaget i denna del har någon erinran icke framställts, och för egen del vill jag förorda detsamma.

Ombesörjandet av magistrats statliga uppgifter.

Krav å statens övertagande av uppgifterna.

Vad beträffar ombesörjandet av magistrats statliga uppgifter får jag först beröra ett från representanter för olika städer framställt yrkande, att staten genom egna organ skulle ombesörja de statliga uppgifter, som nu tillkomma magistrat eller kommunal tjänsteman. Mellan stat och kommun borde, såsom det uttryckes, en verklig boskillnad på detta område äga rum. Härvid har särskilt framhållits — förutom åklagareväsendet, som i detta sammanhang torde kunna lämnas ur räkningen — exekutionsväsendet, debiteringen, uppbörden och redovisningen av kronoutskylder, indrivningen och redovisningen av böter samt mantalsskrivningen, men yrkandet gäller även övriga statliga magistratsuppgifter.

Till belysande av det sålunda framställda kravet, till den del det angår de särskilt nämnda bestyren, må här lämnas en något utförligare redogörelse än den tidigare meddelade angående sättet för dessa bestyrs handhavande i magistrats- och fögderistäder. I samtliga magistratsstäder med undantag av ett fåtal är stadsfogde nu utmätningsman och magistrat eller ledamot av magistrat överexekutor. Debitering och uppbörd av kronoutskylder verkställes av magistraten eller, där särskild tjänsteman blivit därtill förordnad — den s. k. kronokassören, som finnes i så gott som alla magistratsstäder — av denne under magistratens inseende och ansvar. Redovisningen för kronouppbörden sker av magistraten. Indrivning och redovisning av böter verkställes av magistraten eller av kronokassören under magistratens inseende och ansvar; erfordras utmätning för indrivningen, förrättas denna av stadsfogden. Mantalsskrivningen verkställes under magistratens tillsyn av kronokassören eller den tjänsteman, till vars befattning förrättningen enligt särskilt meddelade föreskrifter hörer. I fögderistäderna åter handhavas utmätningsmannaärenden av landsfiskalen — i några städer av en av länsstyrelsen för staden särskilt förordnad,

av staden avlönad utmätningsman — kronouppbörden verkställes i huvudsak genom postverket, som jämväl omhänderhar redovisningen därför, indrivningen och redovisningen av böter sker genom landsfiskalen, och debiteringen av kronoutskylder samt mantalsskrivningen förrättas av häradsskrivaren, den senare förrättningen eventuellt efter länsstyrelsens förordnande av annan. De bestämmelser, som reglera nämnda bestyrs ombesörjande, äro meddelade dels i lagar dels ock i administrativa författningar. Utsökningslagen innehåller sålunda föreskrifter om utmätningsman och överexekutor, och i den av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning regleras mantalsskrivningsbestyret. Föreskrifter om debitering, uppbörd och redovisning av kronoutskylder äro upptagna i det i administrativ ordning utfärdade uppbördsreglementet den 14 december 1917 och i förordning samma dag äro stadganden givna om indrivning och redovisning av böter.

Såsom skäl för berörda yrkande har anförts, att nämnda magistratsbestyr kommit att påvila städerna på grund därav, att de haft sina rådhusrätter och sina av samma ledamöter som rådhusrätterna bestående magistrater. Det vore befogat, att de städer, som med tvång förlades under landsrätt, samtidigt uttryckligen befriades från att bekosta ombesörjandet av rena statsuppgifter, vilka för landsbygdens del och, åtminstone i huvudsak, även för fögderistädernas del bekostades av statsverket. I sitt yttrande över 1931 års förslag har styrelsen för stadsförbundet i detta hänseende anfört bland annat, att nämnda problem uppenbarligen icke torde kunna lösas enbart för nu ifrågakommande städer samt att den nuvarande kombinationen också onekligen hade vissa fördelar med sig såväl för stadens förvaltning som för dess enskilda medborgare.

För egen del vill jag erinra, att varje beslut om stads förenande med domsaga skall föregås av en ingående utredning, huru ett sådant beslut i olika hänseenden skall verka, och att enligt uttrycklig bestämmelse jämväl frågan om sättet för ordnande av hithörande bestyr därvid skall komma under omprövning. Skäl synas emellertid tala för att staten principiellt icke reser något hinder mot ett i samband med sådan utredning framställt krav från en stads sida, att dessa bestyr skola övertagas av staten. Självfallet kan staden därvid icke göra anspråk på att särskilda anordningar skola vidtagas för bestyrens ombesörjande i staden, utan de vanliga statsorganen böra naturligen därför tagas i anspråk. Ett av bestyren, nämligen kronouppbörden, synes staten som regel själv böra övertaga, emedan magistrat nu åvilande ansvar för uppbörden icke vid magistrats indragning lärer böra överflyttas å annan. Enligt vad jag inhämtat kunna statens kostnader vid bestyrets förstatligande i de olika städerna, i huvudsak utgörande ersättning till postverket för kronouppbörden, beräknas uppgå till jämförelsevis obetydliga belopp. Dessa kunna för övrigt i viss mån motvägas av den provision å landstingsmedel m. m., som vid bestyrets förstatligande kan komma att indragas till statsverket. Enligt förordning den 15 juni 1922 utgår ersättning för uppbörden till kronouppbördstjänsteman i stad med en halv procent å uppbörden för staden. Därest från riksdagens sida icke uttalas något erinran häremot, lärer med hänsyn till vad nu anförts vid

stads förenande med domsaga kronouppbörden i allmänhet böra övertagas av postverket. Vad angår debiteringen av kronoutskylder och det därmed nära sammanhängande mantalsskrivningsbestyret, lära dessa göromål som regel i mindre städer kunna ombesörjas av häradsskrivaren, utan att omreglering av fögderierna därför påkallas, och ett övertagande synes ej heller behöva medföra någon kostnad för staten, då ökningen i sportler för häradsskrivaren torde uppväga hans merutgifter. Önskar staden åter fortfarande själv omhänderhava hithörande göromål, torde staten med hänsyn till deras betydelse ur statlig synpunkt böra tillse, att de varda behörigen uträttade. För detta ändamål kan det vara lämpligt, att statligt organ tillerkännes inflytande vid tillsättande av de tjänstemän, som skola ombesörja göromålen, eller att göromålens utförande eller tillsynen däröver ålägges kommunalborgmästaren. En annan synpunkt, som jämväl bör beaktas i förevarande sammanhang, är att somliga bestyr äga sådant samband med varandra, att deras splittring å olika organ skulle vara mindre tillfredsställande. Sålunda synes en stad, som önskar erhålla egen stadsfogde, böra tillförbindas att sörja för redovisning av indrivna böter. Att för sådant fall anförtro denna uppgift åt statens organ, landsfiskalen i orten, bör ej komma i fråga. Mantalsskrivning och debitering av kronoutskylder torde också i allmänhet böra följas åt. Huruvida och i vilken omfattning nu omförmälda bestyr skola förstatligas, får emellertid bliva beroende å den utredning, som skall företagas i samband med stads förenande med domsaga. För närvarande erfordras allenast meddelande av bestämmelser, som möjliggöra bestyrens bibehållande inom stad utan magistrat. Härför kräves riksdagens medverkan beträffande vissa lagar och förordningar, vilka jag anhåller senare få nämna. I övrigt lärer det få ankomma på Kungl. Maj:t att genom ändringar i vederbörande administrativa författningar sörja för meddelande av nödiga bestämmelser i ämnet.

Vid bedömandet av spörsmålet om förevarande bestyrs ombesörjande är emellertid att märka, att den gällande ordningen, på sätt stadsförbundets styrelse anfört, torde erbjuda vissa fördelar både för städerna själva och för deras invånare. Med hänsyn härtill hava ock, särskilt från större fögderistäders sida, försök gjorts att få vissa av dessa uppgifter ombesörjda på samma sätt som i magistratsstad. Enligt ett inom justitiedepartementet utarbetat förslag till ändringar i utsökningslagen, över vilket Kungl. Maj:t tidigare i dag beslutat inhämta lagrådets yttrande, skall även, i enlighet med vad 1931 års sakkunniga föreslagit, möjlighet beredas städer utan magistrat att erhålla egen överexekutor. Vid nämnda förhållanden är det ej osannolikt, att städerna skola önska att åtminstone i viss utsträckning själva få behålla göromålen. Erinras må slutligen, att frågan om sättet för omförmälda bestyrs framtida fullgörande sedan någon tid står på dagordningen. Sålunda uttalade chefen för finansdepartementet vid behandlingen i fjol av spörsmålet om kronouppbördens uppdelning (proposition nr 186 s. 15), att frågan om sammanslagning av debitering och uppbörd av statliga och kommunala utskylder syntes böra bliva före-

mål för ytterligare undersökningar samt att frågorna om civilbokföringen och om ett mera rationellt ordnande av indrivningsväsendet torde böra särskilt utredas.

Fördelningen av uppgifterna.

I allmänhet.

I det föregående har erinrats, att till magistrats statliga uppgifter hör en mångfald bestyr enligt ett stort antal lagar och andra författningar. Såväl i 1929 års betänkande som i 1931 års förslag lämnas en närmare redogörelse för de olika författningsbestämmelser, som härutinnan äro av intresse. Till denna redogörelse torde jag här få hänvisa; se statens offentliga utredningar 1930: 13 s. 62—88 och vid detta protokoll fogad bilaga B s. 105—110.

Beträffande fördelningen av dessa uppgifter innebär 1931 års förslag, att desamma skulle med vissa undantag ombesörjas av kommunalborgmästaren. Till denna principiella uppfattning kan jag giva min anslutning. Såsom de sakkunniga framhållit, äro de flesta förevarande ärenden av den art, att deras handläggning i en styrelse icke är påkallad, utan de torde lämpligen kunna avgöras av en tjänsteman. I själva verket tillämpas redan nu ett sådant system i fögderistäder med kommunalborgmästare. På grund av föreskrifter i gällande reglementen utövas i dessa städer stadsstyrelsens beslutanderätt samfällt allenast i vissa närmare angivna frågor, huvudsakligen av kommunal karaktär, medan i andra frågor och särskilt i sådana, som angå den löpande förvaltningen eller avse tillämpning av allmänna föreskrifter å särskilda fall, kommunalborgmästaren beslutar ensam. I magistratsstäder lärer det ock förhålla sig så, att i praktiken samfälld handläggning blott förekommer i fråga om ett mindre antal ärenden. De sakkunnigas förslag ansluter sig följaktligen nära till den utveckling, som ägt rum. På sätt stadsförbundets styrelse framhållit, torde ock någon annan utväg knappast stå till buds därest man icke vill betunga drätselkammaren med dessa ärenden men ändock i största möjliga omfattning till förmån för stadens invånare bibehålla handläggningen hos myndighet inom staden. Erinras må även om uttalandet av styrelsen för föreningen Sveriges stadsdomare, att de statsadministrativa uppgifter, som åvila magistraterna, syntes beträffande de städer, varom nu är fråga, icke vara av större omfattning och betydelse, än att de till den del de föreslagits skola överflyttas å kommunalborgmästaren kunde omhänderhavas av honom med biträde av de befattningshavare, som vid omorganisationen stode till magistratens förfogande, och avgöras av honom ensam.

I fråga om ett eller annat bestyr kan måhända tvekan uppstå, huruvida icke en kollegial handläggning skulle vara att föredraga. Såsom stadsförbundets styrelse erinrat, torde emellertid även inom städernas förvaltningar vida viktigare ärenden än de nu åsyftade få avgöras endast av en person, och med den ställning kommunalborgmästaren skall intaga i förvaltningen bör han hava stora möjligheter att samråda med omdömesgilla personer, därest han i något ärende finner det erforderligt. Understundom yppar sig svårighet att avgöra, om ett bestyr av ej enbart statlig karaktär bör anförtros kommunalborgmästaren. Jag tänker härvid närmast på bestämmelser sådana som den i butikstängningslagen upptagna angående magistrats skyldighet att med eget utlåtande insända

stadsfullmäktiges beslut om tid för öppethållande av butik, ett bestyr, som å landet fullgöres av landsfiskal. Ett annat exempel erbjuder magistrats befattning med utfärdande av nya föreskrifter i avseende å den allmänna ordningen i stad jämlikt § 20 ordningsstadgan för rikets städer. Enligt detta stadgande har magistrat i dylikt ärende initiativ- och yttranderätt, medan beslutanderätten tillkommer stadsfullmäktige, vilkas beslut dock skall för fastställelse underställas länsstyrelsen. I nu nämnda och liknande fall har jag ansett kommunalborgmästaren vara närmast till att inträda i magistrats ställe. Vad angår utfärdande av allmänna ordningsföreskrifter, innebär detta en annan ståndpunkt än den som intagits av 1931 års förslag. Att jag för min del förordar nämnda bestyrs överlämnande till kommunalborgmästaren beror därpå, att bestyret synes mig främst hänföra sig till ordningsintresset, vilket i första hand representeras av kommunalborgmästaren. Denne skulle för övrigt såsom antytts icke erhålla någon bestämmanderätt i saken utan allenast äga yttra sig över förslag till ordningsstadganden samt väcka dylikt förslag.

1931 års sakkunniga föreslogo i anslutning till gällande lag, att stadgande om ersättare för magistrat, såvitt anginge de statliga bestyren, skulle inflyta i kommunalstyrelselagen. Bestämmelser om magistrat tillkommande statliga bestyr hava emellertid meddelats i åtskilliga lagar av civillags natur. På grund härav har nämnda stadgande synts böra upptagas i särskild lag, stiftad i den ordning § 87 regeringsformen föreskriver. Vid utarbetande av förslag härtill har såsom förebild tjänat den författning, som utfärdades år 1917, när landsfiskal trädde i kronofogdes ställe. Då förslaget allenast åsyftar att giva en regel för de statliga magistratsbestyrens ombesörjande, skulle rätteligen allenast dessa omfattas av lagen. På grund av svårigheten att med önskvärd tydlighet giva uttryck häråt har lagen emellertid ansetts böra avse samtliga bestyr och den undantagsföreskrift, som i allt fall är nödig, gälla även magistrats kommunala åligganden. I enlighet med det anförda har jag låtit upprätta förslag till lag om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr. I syfte att undvika ändring av några författningar, i vilka vissa bestyr tillagts ledamot av magistrat eller ordförande i stadsstyrelse, har jag ansett bestämmelserna i fråga böra hava avseende jämväl å dessa. I vilken mån undantag från den generella regeln äro påkallade, skall jag senare beröra.

I särskilda hänseenden. Överexekutorsgöromålen samt debitering av kronoutskylder m. m.

I det föregående har jag lämnat redogörelse för huru överexekutorsgöromålen samt bestyren med debitering, uppbörd och redovisning av kronoutskylder, med indrivning och redovisning av böter samt med mantalsskrivning böra fullgöras. Det torde icke vara erforderligt, att jag nu ytterligare uppehåller mig vid dessa frågor utan tillåter jag mig i nämnda avseenden hänvisa till vad jag tidigare yttrat.

Bestyren enligt fastighetsbildningslagen.

1931 års sakkunniga föreslogo, att magistrat enligt fastighetsbildningslagen åliggande bestyr skulle fullgöras av länsstyrelsen i länet. I anledning av de anmärkningar, som framställts häremot, har förslag till ändringar i fastighetsbildningslagen utarbetats inom justitiedepartementet i syfte att bereda möjlig-

het för en stad att få dessa ärenden avgjorda av myndighet inom staden. På föredragning av chefen för justitiedepartementet har Kungl. Maj:t tidigare i dag beslutat inhämta lagrådets yttrande över detta förslag.

Polischefskapet.

Ett spörsmål, som tilldrager sig särskilt intresse, då det gäller att taga ståndpunkt till frågan om fördelningen av de statliga uppgifter, som nu åvila magistrat eller ledamot av densamma, avser polischefskapet.

I 1929 års förslag lämnades denna fråga öppen. 1931 års förslag åter har principiellt lagt polischefskapet å kommunalborgmästaren. Styrelsen för svenska stadsförbundet har väl funnit en sådan anordning kunna medföra vissa olägenheter men har likväl förklarat sig icke vilja avstyrka densamma. Styrelsen för föreningen Sveriges stadsfiskaler har däremot uttalat sig för att polischefskapet måtte anförtros stadsfiskal.

Att på ett fullt tillfredsställande sätt lösa frågan om polischefskapet är tydligen, särskilt i något större samhällen, av stor vikt. Vissa svårigheter yppa sig emellertid att förverkliga ett sådant mål, emedan å ena sidan polischefskapet icke på långt när kan bereda sin innehavare full sysselsättning och å andra sidan polischefen utan en dylik sysselsättning näppeligen kan erhålla lön, tillräcklig för att säkerställa den självständiga ställning, som måste tillkomma honom. En kombination med andra uppgifter lärer således praktiskt sett vara ofrånkomlig. Vad angår den nu föreslagna anordningen kommunalborgmästare-polischef har anförts, att de uppgifter, som skulle tillkomma en dylik befattningshavare, vore så skiftande, att det ej bleve lätt att till befattningen förvärva en person, fullt skickad att omhänderhava de olika uppgifterna. Vidare har det förmenats, att utövandet av polischefskapet under vissa omständigheter kunde ofördelaktigt inverka på kommunalborgmästarens inflytande och ställning i förvaltningen över huvud. Invändas kan måhända även, att då det lärer böra tillkomma staden att utse kommunalborgmästare, nu ifrågasatta anordning vore förenad med den olägenheten, att staten skulle sakna inflytande vid polischefens tillsättande.

Oaktat nu nämnda erinringar har jag för min del kommit till den uppfattningen, att den föreslagna anordningen är godtagbar. Det synes mig berättigat utgå ifrån, att de olägenheter, som på nyss antytt sätt befarats komma att yppa sig, i verkligheten skola visa sig mindre framträdande. Att märka är, att kommunalborgmästaren såsom polischef icke skulle intaga samma ställning som polischefen i en magistratsstad. Denne senare lyder direkt under länsstyrelsen, men kommunalborgmästaren skulle sortera under landsfogden, som har ansvar för och ledning av polisväsendet å landsbygden samt i stad, där magistrat ej finnes. Med hänsyn härtill kan kommunalborgmästaren i kritiska situationer förvänta bistånd av landsfogden, och risken av att hans åtgöranden såsom polischef skulle kunna menligt inverka på hans kommunala verksamhet torde därigenom i viss mån minskas. Att kommunalborgmästaren skall utses av kommunen utan egentlig medverkan av staten kan väl synas olägligt. Denna omständighet torde emellertid icke böra tillmätas större betydelse, då städerna naturligen skola vara angelägna att till kommunalborgmästare utse personer, som anses väl skickade för det kommunala

arbetet, och risken av att sådana personer icke skulle kunna tillfredsställande omhänderhava polischefssysslorna i en fögderistad torde vara ganska ringa.

Kombinationen kommunalborgmästare-polischef kan å andra sidan också vara till nytta för samhället. Särskilt må framhållas, att därigenom åvägabringas en nära förbindelse mellan stadens styrelse och polisväsendet. Jag tillåter mig i detta avseende erinra, hurusom borgmästaren Bissmark med instämmande av kommunalborgmästarna Norman och Sterne i yttrande över den promemoria rörande magistratsbestyrens handhavande, som finnes fogad vid betänkandet angående processreformens ekonomiska förberedande, uttalat betänkligheter mot den i promemorian föreslagna överflyttningen av ärenden från stadens styrelse till polismyndigheterna.[1] Härvid framhölls särskilt värdet för den centrala styrelsen av nära kontakt med polischefen och därmed även med polisväsendet. Många av stadens myndigheter behövde samverka med polismyndigheten, liksom också denna myndighet för sin verksamhet ofta måste påkalla åtgärder från samhällets och dess organs sida. Kontrollen över trafiken, över nöjeslivet m. m. skedde bäst i samförstånd med de kommunala myndigheterna; och från denna synpunkt vore det en stor fördel, att polischefen kunde med auktoritet och kraft deltaga i stadsstyrelsens förhandlingar. De fördelar, som polischefens ledamotskap i en stadens styrelse enligt detta yttrande skulle innebära, synas ock med kommunalborgmästaren såsom polischef och drätselkammaren såsom stadens styrelse kunna komma en stad till del.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att jag icke kunnat förorda, att polischefskapet anförtros åt stadsfiskal. Till denna uppfattning har särskilt medverkat, att då stadsfiskal icke äger deltaga i de kommunala myndigheternas överläggningar, hans möjligheter att med framgång hävda polisväsendets intressen ofta nog kunna bliva rätt starkt beskurna. Härtill kommer, att frågan om åklagareväsendets ordnande i städerna skall bliva föremål för övervägande vid processreformen och att därvid skall avgöras, huruvida stadsfiskalsinstitutionen bör bliva föremål för någon ändring.

Ledamotskap i hälsovårds- och byggnadsnämnd.

I egenskap av polischef skall kommunalborgmästaren vara ledamot av hälsovårdsnämnd och därjämte bör kommunalborgmästaren, på sätt 1931 års sakkunniga tänkt sig, vara självskriven ledamot av byggnadsnämnden.

Kommunalborgmästarbefattningen.

I allmänhet.

I det föregående har jag i olika hänseenden behandlat kommunalborgmästarens ställning. Såsom framgår av vad jag därvid anfört, har kommunalborgmästaren att ombesörja både kommunala och statliga uppgifter. Att de kommunala uppgifterna intaga främsta rummet har kommit till uttryck i namnet å befattningen liksom i den omständigheten, att det är staden, som utser befattningshavaren. Inom staden kommer tyngdpunkten av hans göromål att ligga hos stadens styrelse, drätselkammaren. Han skall bistå drätselkammaren vid dess fullgörande av sina åligganden, såväl dem som tillkomma kammaren på grund av den nya ställningen som de gamla. Särskild vikt torde därvid komma att tilläggas ärendenas beredning. Ehuru kommunalborgmästaren närmast är att jämställa med en tjänsteman, är han likväl tillförsäkrad infly-

[1] Statens offentliga utredningar 1928: 20 s. 459.

tande och självständig ställning inom förvaltningen. I drätselkammaren skall han sålunda, enligt vad jag tidigare i likhet med 1931 års sakkunniga förordat, hava yttrande- och reservationsrätt, och i stadsfullmäktige bör han på sätt de sakkunniga föreslagit äga deltaga i överläggningarna. Genom dessa befogenheter torde han hava möjlighet till positiva insatser, och de bereda honom tillika ett visst oberoende i tjänsteutövningen.

Såsom handhavare av statliga uppgifter handlar han å statens vägnar och står i denna egenskap icke i något direkt förhållande till de kommunala myndigheterna. Att han härutinnan är så fri och oavhängig som möjligt är viktigt icke blott med hänsyn till åliggandet att vara polischef utan jämväl eljest. Särskilt må framhållas betydelsen av att i byggnadsnämnden finnes en representant, som på ett av bihänsyn oberoende sätt kan hävda det allmännas intressen. För att kommunalborgmästaren skall kunna bevara självständighet i sitt handlande, måste han hava en tillfredsställande avlöning och ej behöva riskera att bliva skild från sin befattning av godtyckliga skäl. I 1931 års förslag har minimilönen ansetts böra sättas till 6,000 kronor för en kommunalborgmästartjänst, anordnad som huvudsyssla. Huruvida det skall vara möjligt att för en sådan lön erhålla en tillräckligt kvalificerad befattningshavare, som helt skall ägna sig åt sin tjänst, synes tvivelaktigt. Att giva en generell regel om minimilön är emellertid icke påkallat och ej heller föreslaget av de sakkunniga. Avlöningens belopp skall emellertid prövas av Kungl. Maj:t på sätt för närvarande gäller om magistratens och kommunalborgmästarnas löner. Då det ligger i vederbörande stads eget intresse att förvärva och behålla en så dugande kommunalborgmästare som möjligt, lärer staden komma att anslå en lön, tillräcklig för att vid staden kunna fästa en lämplig kraft. Vad angår säkerheten i anställningen, synes förslaget tillfredsställande. Å ena sidan torde trygghet mot obehörigt avskedande förefinnas i bestämmelsen, att för entledigande fordras dels kvalificerad majoritet hos drätselkammaren och stadsfullmäktige för framställning om entledigande dels ock godkännande från länsstyrelsens sida av framställningen efter prövning, om skäl för entledigande finnes. Å andra sidan kan en stad avskeda en befattningshavare, som visat sig direkt olämplig för sin tjänst. Att en sådan möjlighet finnes är tydligen av stor vikt för staden.

I särskilda hänseenden.

Ifrågasatt särställning för de minsta städerna.

I fråga om kommunalborgmästarbefattningen påkalla vissa särskilda spörsmål uppmärksamhet. Till en början må beröras frågan, huruvida kommunalborgmästarbefattning skall inrättas i alla städer utan magistrat. Enligt 1931 års förslag skall Kungl. Maj:t äga att på framställning av stad med 3,000 invånare eller därunder förordna, att magistrats statliga uppgifter skola fullgöras av landsfiskalen i orten. En sådan mindre stad skulle följaktligen i angivna hänseenden administreras på samma sätt som ett samhälle på landet. Vad åter angår de kommunala uppgifterna, skulle någon ersättare för kommunalborgmästaren icke finnas i staden. Emot detta förslag hava anmärkningar framställts såväl vid stadsförbundets konferens som i de inkomna yttrandena, därvid yrkats, att undantagsföreskriften måtte uteslutas. Ehuru dispensmöj-

ligheten, eventuellt inskränkt till städer med 1,500 invånare eller därunder, enligt min mening skulle kunnat vara av ett visst värde för städerna — något tvång för dem att begagna sig därav förefanns icke — har jag ansett mig böra tillmötesgå yrkandet. Någon avsevärdare olägenhet av dispensmöjlighetens borttagande torde icke behöva befaras i en liten stad, enär kommunalborgmästarsysslan där lärer kunna anordnas som bisyssla och staden således för en jämförelsevis obetydlig utgift kunna erhålla kommunalborgmästare.

Kompetensvillkor.

Jämväl en annan bestämmelse, som närmast tillkommit i de små städernas intresse, har jag i anledning av framställt yrkande funnit böra utgå. Jag syftar på bestämmelsen om kansliexamen såsom kompetensvillkor för kommunalborgmästarbefattning i stad med 6,000 invånare eller därunder. Genom borttagandet av denna bestämmelse utestänges emellertid icke en person med blott kansliexamen från möjligheten att bliva kommunalborgmästare. I likhet med de sakkunniga anser jag nämligen Kungl. Maj:t böra äga meddela dispens för den som på grund av annan utbildning än domarutbildning finnes skickad att innehava den befattning, varom är fråga. Naturligen kan kansliexamen understundom vara tillfyllest, särskilt i de minsta städerna, men föreskriven som allmän merit för kommunalborgmästarbefattning har den synts mig otillräcklig.

Stadsförbundets styrelse har framställt erinringar mot dispensbestämmelsen i utkastet till lag om kommunalborgmästare, nämligen såvitt därigenom beretts möjlighet för Kungl. Maj:t att meddela dispens för den som på grund av längre tids verksamhet i kommunala värv eller eljest i allmän tjänst funnits skickad att innehava den befattning, varom är fråga. Häremot har stadsförbundets styrelse erinrat, att enbart en längre tids verksamhet i bland annat kommunala värv icke syntes vara dispensanledning nog samt att hänsyn borde framför allt tagas till arten ej till tiden av verksamheten. Att det gällde verksamhetens betydelse för det allmänna och icke enbart förtroendet inom visst parti, fann styrelsen böra ligga i öppen dag. Styrelsen uttalade tillika, att för uppnåendet av partibelöningar dispensvägen under alla förhållanden måste vara stängd, om stadgandet i fråga icke skulle bliva av för förvaltningen ödesdiger art. Med beaktande av dessa synpunkter har jag vidtagit sådan ändring av dispensbestämmelsen, att dispens skall kunna meddelas den, som på grund av ådagalagd duglighet i kommunala värv eller eljest i allmän befattning funnits skickad för den tjänst, varom är fråga.

Regleringen av kommunalborgmästarens åliggande.

Stadsförbundets styrelse har framhållit, att det i utkastet till lag om kommunalborgmästare upptagna stadgandet, att reglemente för kommunalborgmästaren skall innehålla bestämmelser om kommunalborgmästarens åligganden, ur städernas synpunkter innebure betydande olägenheter. I och med underställandet av reglemente för kommunalborgmästaren skulle staden nödgas underställa Kungl. Maj:t frågor om förvaltningens inre organisation, som enligt gällande författningar staden för närvarande — liksom magistratsstäderna även för framtiden — hade att själv helt avgöra. Vid varje omorganisation, som skulle beröra den centralt ställda kommunalborgmästaren, skulle en tidsödande underställningsprocedur påkallas. Vad sålunda anförts synes mig visserligen

förtjänt att vinna avseende. Men det torde icke vara nödvändigt, att reglementet innehåller detaljerade bestämmelser om de kommunala åligganden, som skola tillkomma kommunalborgmästaren. I reglementet synes böra föreskrivas, vilka av de till exekutions-, uppbörds- och mantalsskrivningsväsendet hörande bestyren som skola åvila kommunalborgmästaren. Vidare torde reglementet böra innehålla en erinran om de skyldigheter, som eljest åvila kommunalborgmästaren enligt lag eller författning, ävensom föreskrift, att han har att fullgöra de åligganden i övrigt, som av stadsfullmäktige bestämts, exempelvis i en av dem för befattningen antagen instruktion. Emellertid bör Kungl. Maj:t erhålla vetskap om de tjänsteåligganden, som skola tillkomma kommunalborgmästaren, emedan Kungl. Maj:t har att fastställa avlöningen och denna naturligen är beroende av vilka åligganden som höra till tjänsten. Då framställning göres hos Kungl. Maj:t om fastställelse av reglementet, bör staden således meddela upplysning härom. Denna omständighet torde dock icke behöva utgöra hinder för en stad att utan förnyat underställande av avlöningsfrågan vidtaga sådan ändring i kommunalborgmästarens åligganden, som icke innebär någon huvudsaklig rubbning av hans skyldigheter. Av reglementet lärer böra framgå, om tjänsten är en huvudsyssla eller bisyssla.

Kostnaderna för en reform.

I anledning av vissa, av 1931 års sakkunniga verkställda beräkningar angående kostnaderna för genomförandet av den föreslagna organisationen, närmast inrättandet av kommunalborgmästarbefattningen, har styrelsen för svenska stadsförbundet framhållit angelägenheten av att verkligt tillförlitliga kostnadsberäkningar förelåge vid ärendets prövning inom riksdagen.

Frågan om kostnaderna för den nu föreslagna reformen torde hava den största betydelsen för magistratsstäderna. I förslaget till lag om stads förenande med landsbygd i judiciellt avseende har emellertid såsom förutsättning för meddelande av beslut om dylikt förenande uttryckligen stadgats, att ändringen icke medför ökad ekonomisk börda för staden. Vid sådant förhållande är det tydligt, att en magistratsstad icke kan påtvingas en annan ordning än den rådande beträffande rättsskipning och förvaltning, därest denna skulle ställa sig dyrbarare för staden än den gamla. Vidare skall, på sätt tidigare erinrats, varje beslut om stads och landsbygds förenande föregås av en utredning, som bland annat skall avse åtgärdens verkningar med avseende å stadens ekonomi, i vilken utredning stadsfullmäktige skola äga deltaga genom utsedda ombud. Med hänsyn härtill lärer det icke vara påkallat att nu företaga en dylik utredning beträffande alla de städer, varom här är fråga. Tydligt är också, att en kostnadsberäkning med anspråk på att lämna underlag för ett mera säkert bedömande av de verkliga utgifterna vid nu ifrågasatt förändring icke kan verkställas, förrän det är klart, när staten skall övertaga rättsskipningen. Förhållandena ställa sig nämligen helt olika med avseende å utgifterna för avgående magistratsledamöter — för vilka statsverket enligt uttrycklig bestämmelse i lagförslaget skall svara — och jämväl i andra hänseenden, om ändringen sker nu eller först senare.

Vad angår fögderistäderna, lära svårigheter icke yppa sig för dem att utan kostnadsökning anpassa sin förvaltning efter de nu föreslagna grunderna. Att märka är nämligen, att förslaget medgiver städerna stor frihet att ordna förvaltningen efter sina behov. Skulle således i en stad, där kommunalborgmästarbefattningen bör vara huvudsyssla, svårigheter med hänsyn till inom staden rådande särskilda förhållanden föreligga att vid tidpunkten för lagens ikraftträdande för staden anordna befattningen på detta sätt, bör hinder ej möta att tillsvidare organisera den såsom bisyssla. Med hänsyn härtill och då det torde ligga i öppen dag, att förevarande reform med dess ringa ökning av bestående organisation icke skall medföra onödiga kostnader, har jag icke ansett erforderligt att för dessa städers vidkommande låta verkställa ytterligare kostnadsundersökningar.

De särskilda författningsförslagen.

Lagen om kommunalstyrelse i stad.

Jag övergår härefter till att i korthet angiva de ändringar i lagstiftningen, som befunnits erforderliga för magistratsbestyrens ombesörjande i stad utan magistrat i enlighet med förut angivna riktlinjer.

Lagen om kommunalstyrelse i stad är den lag, i vilken de flesta ändringarna äro påkallade. I likhet med de sakkunniga och på av dem anförda skäl har jag låtit de olika lagrum, vilka nu innehålla regler om magistrat åvilande uppgifter, undergå ändring, dock att avsteg skett från denna princip i 4 kap., där i en sista paragraf bestämmelser om ersättare för magistrat i de i kapitlet reglerade hänseendena upptagits. För att lättare erhålla kännedom om de ändringar, som föreslås i kommunalstyrelselagen, och till belysande av hurusom de flesta ändringarna äro av likartad beskaffenhet, har jag låtit upprätta en jämförelse mellan gällande lydelse av de lagrum, varom nu är fråga, och den i propositionen föreslagna. Denna sammanställning torde såsom bilaga få fogas vid protokollet (bilaga *C*).

7 §. I 7 § hava orden »under inseende av magistrat» ansetts kunna utgå, emedan motsvarande bestämmelser finnas i 45 och 47 §§ och det icke synts nödigt att även här omnämna vem inseendet över förvaltning och verkställighet tillkommer. Med denna ändring bortfaller anledning att såsom i sakkunnigförslaget skett här meddela en särskild regel om den som har inseendet över styrelse i stad utan magistrat.

13 §. Med hänsyn till den ställning, kommunalborgmästaren skall intaga i stadens förvaltning, torde det icke vara lämpligt, att han tillhör stadsfullmäktige. På grund härav har i 13 § upptagits bestämmelse om obehörighet för kommunalborgmästare att vara stadsfullmäktig.

15 §. Enligt 15 § i gällande lag har magistraten att upprätta förslag till indelning i valkretsar. Denna uppgift bör tydligen i enlighet med vad förut anförts i stad utan magistrat tillkomma drätselkammaren.

17 §. Magistrats skyldighet enligt 17 § att sända underrättelse till länsstyrelsen om ordförande- och vice ordförandeval i stadsfullmäktige synes, i överensstämmelse med mångenstädes redan tillämpad praxis, i samtliga städer kunna över-

tagas av stadsfullmäktige själva. I förhållande till sakkunnigförslaget innebär detta en olikhet. De sakkunniga föreslogo nämligen, att skyldigheten ifråga skulle i stad utan magistrat fullgöras av drätselkammaren.

Stadsförbundets styrelse har ansett den magistrat enligt 19 § tillkommande rätt att sammankalla stadsfullmäktige icke böra överföras å drätselkammaren och grundar sin uppfattning därå, att nämnda rättighet skulle äga samband med legalitetsprövningen, vilken skall försvinna. Jag har emellertid anslutit mig till sakkunnigförslaget på denna punkt och således ansett stadsfullmäktige böra sammankallas till extra sammanträde på begäran av drätselkammaren. Till stöd därför tillåter jag mig erinra, att enligt 37 § i lagen om kommunalstyrelse på landet kommunalfullmäktige skola sammanträda, när kommunalnämnden sådant äskar. Motsvarande regel gäller beträffande kyrkorådet och skolrådet m. fl., såvitt angår kyrkofullmäktige; se 34 § i lagen om församlingsstyrelse. Tydligen bör icke drätselkammaren i förevarande avseende vara mera inskränkt i sin befogenhet än kommunalnämnden eller kyrko- och skolråd. 19 §.

Magistrats åliggande enligt 20 § första stycket att utfärda kallelse till stadsfullmäktigsammanträde första gången, sedan beslutanderätten uppdragits åt fullmäktige, har ansetts böra tillkomma kommunalborgmästaren. Denne har nämligen såsom ordförande i valnämnd haft att sammankalla den församling, som tidigare utövat beslutanderätten, d. v. s. allmän rådstuga. På landet fullgöres också motsvarande skyldighet enligt 38 § i kommunalstyrelselagen av kommunalstämmans ordförande. 20 §.

Stadgandet i sista stycket om skyldighet för stadsfullmäktige att underrätta magistrat angående sammanträde torde icke kräva någon motsvarighet i stad utan magistrat. Skulle underrättelse avlåtas, torde detta böra ske till kommunalborgmästaren, men det är tydligt, att han med sin centrala ställning i den kommunala förvaltningen alltid kan antagas äga kännedom om stadsfullmäktiges sammanträden, vadan en underrättelse till honom skulle vara onödig.

I 22 § i förslaget har upptagits bestämmelse om rätt för kommunalborgmästaren att närvara vid stadsfullmäktigsammanträde och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. 22 §.

23 § innehåller föreskrift om skyldighet för stadsfullmäktige att antingen meddela yttrande eller fatta beslut över alla de frågor, vilka blivit av högre myndighet eller magistraten hänskjutna till dem. Enligt 1931 års förslag skulle enahanda skyldighet föreligga för stadsfullmäktige i stad utan magistrat beträffande frågor, som hänskjutits till dem av drätselkammaren. Emellertid synes drätselkammaren icke i förevarande avseende böra träda i magistrats ställe liksom ej heller kommunalborgmästaren, och lärer på grund härav någon motsvarighet till detta stadgande, såvitt angår stad utan magistrat, icke böra införas i lagen. En omredigering av paragrafen har emellertid vidtagits för att utmärka, att föreskriften blott gäller magistratsstad. 23 §.

I 24 § har upptagits en av förslagets viktigaste nyheter. Ändringen innebär, att drätselkammaren skall lämnas tillfälle att yttra sig över praktiskt taget alla ärenden, innan de avgöras av stadsfullmäktige. Härigenom möjliggöres 24 §.

den koncentration av förvaltningen, som är ett av reformens mål. År 1930 togs ett betydelsefullt steg i detta avseende, då föreskrift meddelades av innebörd, att drätselkammare eller allmänt beredningsutskott skulle erhålla tillfälle att yttra sig över så gott som alla ärenden. Då drätselkammaren nu föreslås skola bliva stadens styrelse, lärer möjlighet böra beredas drätselkammaren att avgiva yttrande i alla ärenden. Först därigenom synes drätselkammaren erhålla den överblick över förvaltningen i dess helhet, som enligt vad förut utvecklats är en nödvändig förutsättning för vinnande av en rationell kommunalförvaltning. Hinder möter naturligen icke för stadsfullmäktige i en stad, om de så önska, att hava ett allmänt beredningsutskott, men med den nu förordade reformen torde behovet därav bliva mindre än förut.

32 §. Att stadsfullmäktiges beslut i stad utan magistrat böra delgivas drätselkammaren följer därav, att verkställigheten av stadsfullmäktiges beslut eller tillsynen däröver är uppdragen åt drätselkammaren. Bestämmelse härom har meddelats i 32 §. Till jämförelse må nämnas, att enligt 28 § i kommunalstyrelselagen på landet utdrag av stämmans protokoll skall tillställas kommunalnämnden jämte andra verkställande myndigheter.

35, 37—41 §§. De åligganden i avseende å allmän rådstugas hållande, som nu ankomma å magistrat, synas, på sätt de sakkunniga anfört, böra överlämnas till en valnämnd. Av de sakkunniga föreslagna ändringar i 35 § samt 37—41 §§ hava icke föranlett någon erinran från min sida, utom såvitt angår 40 §. I första stycket av detta lagrum meddelas nu bestämmelser om vem som äger sammankalla extra allmän rådstuga, nämligen länsstyrelsen och magistraten. Då magistraten försvinner, träder valnämnden i dess ställe såsom allmänna rådstugans ordförande, och nämnden bör tydligen, såsom de sakkunniga föreslagit, äga sammankalla rådstuga. Magistraten såsom kommunal myndighet ersättes emellertid av drätselkammaren. På grund härav och då drätselkammaren enligt vad jag nyss utvecklade vid 19 § bör äga föranstalta om hållande av extra stadsfullmäktigsammanträde, torde liknande befogenhet även här böra tillkomma kammaren. Vad landet angår, skall kommunalstämma enligt 17 § 2 mom. i lagen hållas bland annat, när kommunalnämnden sådant äskar.

4 kap. Uppställning och rubrik. I 4 kap., som nu innehåller bestämmelser om magistrat, stadsstyrelse och drätselkammare, torde de nya stadgandena om ersättare för magistrat böra erhålla sin plats. Därvid har jag ansett bestämmelsen om kommunalborgmästare böra inflyta i det lagrum, som reglerar drätselkammarens nya ställning, detta med hänsyn till att kommunalborgmästarinstitutionen i främsta rummet tillkommit för de kommunala uppgifterna. Föreskrifterna om drätselkammaren såsom stadens styrelse hava synts mig lämpligen kunna upptagas såsom en sista paragraf i kapitlet. Då 51 § bör utgå, vinnes utrymme för den nya paragrafen genom uppflyttning av 52—55 §§ till 51—54 §§. Kapitlet erhåller således den uppställningen, att först regleras magistratens åligganden i 44—50 §§, att därefter upptagas de allmänna bestämmelserna om drätselkammaren i 51—54 §§ samt att slutligen i 55 § meddelas föreskrifter om förvaltningens ordnande i stad utan magistrat.

Den av de sakkunniga föreslagna rubriken å kapitlet: Om magistrat, drätselkammare och ersättare för magistrat har jag funnit godtagbar.

I 44 § upptages det nuvarande innehållet i 44 § 1 mom. 44 §.

Den ändring, som vidtagits i 45 § första stycket, består allenast däri, att ordet »lagenligt» uteslutits. Anledningen härtill är den, att drätselkammaren, som enligt 55 § skall övertaga magistratens förevarande uppgift att vaka över verkställigheten av stadsfullmäktiges beslut, icke skall äga pröva beslutens laglighet. Ändringen lärer icke för magistratsstäderna hava någon saklig betydelse, emedan magistraten enligt 45 § andra stycket är pliktig vägra handräckning till verkställighet av olagliga beslut. 45 §.

För innehållet av de nya bestämmelserna om drätselkammaren och om kommunalborgmästaren har jag förut redogjort. Det torde icke vara nödigt, att jag nu ytterligare uppehåller mig vid dem. 55 §.

I förhållande till 1931 års förslag innehåller 57 § icke någon saklig nyhet. Anledningen till omredigeringen har varit önskvärdheten av att vid ändring av denna paragraf förfara på samma sätt som regelmässigt skett i lagförslaget i övrigt. 57 §.

I 59 och 60 §§ i sakkunnigförslaget meddelade bestämmelser, enligt vilka vissa ordförande skola inträda i magistrats ställe, överensstämma väsentligen med motsvarande föreskrifter på landet, 64 och 65 §§. Föreskriften i 59 §, att räkenskaperna skola tillhandahållas revisorerna inför protokollet, vartill motsvarighet saknas å landet, har jag icke ansett böra gälla ordförandena. Enligt min mening kan denna föreskrift jämväl för magistratsstädernas del utgå, emedan stadgandet lärer sakna praktisk betydelse och för övrigt flerstädes synes hava kommit ur bruk. Emot sakkunnigförslaget rörande 59 och 60 §§ har jag i övrigt icke något att erinra. 59 och 60 §§.

Det torde vara riktigt, att det åliggande, som enligt nuvarande 63 § tillkommer magistrat, i stad utan magistrat på sätt i 1931 års förslag skett överflyttas till drätselkammaren. 63 §.

Emot förslaget till ändring av 65 § har jag icke något att erinra. Jag delar således de sakkunnigas mening, att bestämmelsen, att debiterings- och uppbördslängden upprättas i enlighet med de föreskrifter, som meddelas av magistraten, kan utgå. Då magistraten skall låta upprätta längden, lärer därav utan uttryckligt stadgande följa befogenhet för magistraten att meddela berörda direktiv. 65 §.

De i 66, 67 och 70 §§ föreslagna ändringarna äro samtliga en följd av drätselkammarens ställning i stad utan magistrat, och jag torde sakna anledning att nu ingå på desamma. 66, 67 och 70 §§.

Nuvarande 71 §, som handlar om restlängds upprättande och indrivning av utskylder, skiljer i fråga om indrivningen på två huvudfall. Närmaste anledningen härtill är att söka i den olikhet, som råder mellan olika städer i fråga om vem som har att verkställa inventering hos utmätningsmannen för staden. I stad, där magistraten eller ledamot av magistraten är överexekutor, verkställes inventeringen hos utmätningsmannen, här städse stadsfogde, av magi- 71 §.

strat eller den ledamot därav, som magistraten utser. I annan stad, i vilken således länsstyrelsen är överexekutor, ankommer inventeringen hos utmätningsmannen för staden å landsfogden eller annan av länsstyrelsen därtill förordnad person. Utmätningsman är här antingen magistraten själv, vilket är fallet i några mindre magistratsstäder, eller landsfiskalen i det distrikt, till vilket staden i förevarande hänseende hör, eller också — i några städer — särskild av länsstyrelsen i landsfiskals ställe för staden förordnad utmätningsman. Angående indrivningen av kommunalutskylder stadgas nu, att i stad, där magistraten eller ledamot av magistraten är överexekutor, restlängden skall lämnas till magistraten, som låter i behörig ordning indriva och till drätselkammaren redovisa de resterande utskylderna. I annan stad översändes längden till länsstyrelsen, som om mottagandet meddelar drätselkammaren bevis och efter verkställande av erforderliga anteckningar översänder densamma till utmätningsmannen i orten; och åligger det denne att i behörig ordnnig indriva och till drätselkammaren redovisa de resterande utskylderna.

Att längden på nu angivet sätt passerar länsstyrelsen har sin grund i önskan att bereda inventeringsförrättare möjlighet att på ett enkelt och tillförlitligt sätt erhålla kännedom om de längder, som utmätningsmannen har att vid inventering redovisa. Detta system, som infördes vid 1930 års kommunallagsrevision, torde hava den största betydelsen, såvitt angår landsbygden. I stället för att vid förestående inventering hos en landsfiskal hänvända sig till alla de landskommuner, som ingå i landsfiskalsdistriktet, med förfrågan vilka längder, som lämnats för indrivning, kan landsfogden hos länsstyrelsen på en gång och utan dröjsmål förskaffa sig kännedom härom. I fråga om de städer åter, beträffande vilket systemet gäller, torde skälen för detsamma göra sig mindre starkt gällande. Därtill kommer, att systemet onekligen medför visst besvär. Särskilt omständligt och föga motiverat ter sig förfarandet i de städer, som hava egen utmätningsman, tillhopa omkring tjugu stycken. För att belysa den nuvarande omgången må nämnas, att i stad, där magistraten är utmätningsman, förfarandet är följande. Drätselkammaren överlämnar restlängden till magistraten, magistraten sänder den till länsstyrelsen, länsstyrelsen meddelar drätselkammaren bevis om mottagandet, verkställer erforderliga anteckningar och återsänder längden till magistraten i egenskap av utmätningsman. Detta omständliga förfarande sker allenast för att bereda landsfogde eller annan inventeringsförrättare möjlighet att hos länsstyrelsen erhålla kännedom om vilka längder drätselkammaren i staden överlämnat till magistraten. Härom kan landsfogden emellertid vid inventeringstillfället genom hänvändelse till drätselkammaren, eventuellt per telefon, med lätthet förskaffa sig upplysning. Jämväl beträffande städer, som ingå i landsfiskalsdistrikt, torde det vara vida enklare, att inventeringsförrättaren hänvänder sig till staden i samband med inventering, vilken äger rum en gång om året, med förfrågan om vilka längder, som lämnats för indrivning, än att länsstyrelsen fullgör nyss omförmälda olika bestyr, i regel minst tre gånger om året. Härtill kommer, att genom åtskilliga den 13

november 1931 utfärdade författningar kontrollen över landsfiskalernas medelsförvaltning skärpts, så att i viss mån möjligheten att undanhålla en restlängd minskats och risken för upptäckt, därest sådant undanhållande det oaktat skulle hava skett, ökats. Med hänsyn till vad sålunda anförts, särskilt det förändrade läge, vari saken nu befinner sig, har jag ansett hinder icke böra möta att vidtaga en ändring av stadgandet, trots att detsamma infördes så sent som 1930. Jag förordar, att i stad utan magistrat — oavsett om särskild överexekutor finnes för staden eller icke — restlängden lämnas direkt till utmätningsmannen.

Beträffande nästsista stycket i 71 § — det det nu stadgas, att restlängd upprättas enligt formulär, som fastställes av Konungen, och i övrigt i enlighet med de närmare föreskrifter, som meddelas av magistraten — hava de sakkunniga föreslagit, att drätselkammaren i stad utan magistrat skall tilläggas befogenhet att meddela berörda föreskrifter. I likhet med de sakkunniga anser jag dräselkammaren i sådan stad böra äga ifrågavarande befogenhet, men då drätselkammaren själv skall upprätta längden, torde det utan särskilt stadgande vara tydligt, att drätselkammaren i andra hänseenden än de i formuläret till restlängd reglerade äger bestämma om restlängdens upprättande. Med hänsyn härtill har jag icke upptagit den av de sakkunniga här föreslagna bestämmelsen. Till utmärkande av att stadgandet i 71 § nästsista stycket allenast avser stad med magistrat, har stadgandet emellertid något jämkats.

I jämförelse med sakkunnigförslaget företer det nu upprättade förslaget beträffande 74 och 75 §§ den skiljaktigheten, att drätselkammaren vid insändande av beslut, som skall underställas Kungl. Maj:ts eller länsstyrelsens prövning, icke därvid skall foga eget utlåtande. Ändringen sammanhänger med den ställning, drätselkammaren enligt vad förut anförts skall intaga i förhållande till stadsfullmäktige. Drätselkammaren skall således icke äga yttra sig i ärendet, sedan stadsfullmäktige däri beslutit. Detta torde ej heller hava varit de sakkunnigas mening. 74 och 75 §§.

Den i 76 § nu föreslagna ändringen, att diariebevis rörande anförda besvär i stad utan magistrat skall ingivas till drätselkammaren, överensstämmer med sakkunnigförslaget. Då drätselkammaren skall övertaga magistratens uppgift att vara verkställande organ, torde det vara tydligt, att bevis om överklagande av stadsfullmäktiges eller allmänna rådstugans beslut skall ingivas till kammaren. Enligt 80 § i kommunalstyrelselagen för landet skall diariebevis ingivas till kommunalstämmas eller kommunalfullmäktiges ordförande. Emellertid stadgas i 28 § i denna lag, att kommunalstämmans ordförande skall tillse, att utdrag av kommunalstämmans justerade protokoll tillställes kommunalnämnden eller de andra styrelser, nämnder eller personer, åt vilken verkställighet av stämmans beslut uppdragits. Motsvarande föreskrift i stadslagen, 32 §, innehåller däremot, att besluten skola delgivas magistraten. 76 §.

I 79 § i sakkunnigförslaget meddelas bestämmelser angående besvärsrätt i fråga om beslut av drätselkammare i stad utan magistrat. Dylika bestämmelser äro erforderliga på grund av den förändrade ställning, drätselkammaren skall 79 §.

erhålla i dessa städer. Sakkunnigförslagets bestämmelser härutinnan hava emellertid såtillvida ändrats, att tiden skall räknas icke från den dag, då beslutet genom utdrag av protokollet delgavs klaganden, utan från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet. Ändringen är betingad av önskan att stadga samma utgångspunkt för besvärs anförande i dessa fall som vid klagan enligt 69 § däröver, att framställd anmärkning mot debiterings- och uppbördslängd ej godkänts. Såsom förebild vid lagrummets avfattning har tjänat motsvarande paragraf rörande kommunalnämnds beslut, 84 §.

Övergångsbestämmelsen.

Övergångsbestämmelsen har avfattats i överensstämmelse med sakkunnigförslaget. De nuvarande stadsstyrelserna skola således kunna bibehållas för en tid av högst fem år eller till den 1 januari 1938.

Lagen om kommunalborgmästare.

För min ställning till förslaget till lag om kommunalborgmästare har jag förut i huvudsak redogjort. Jag får här allenast tillägga, att i 3 § andra stycket bestämmelse införts om rätt att till vikarie under kortare tid å kommunalborgmästartjänst förordna annan än den som kan utses till innehavare av sådan tjänst. I fråga om tiden för lagens ikraftträdande överensstämmer förslaget med de sakkunnigas utkast. Tiden är alltså satt till den 1 juli 1932. Närmaste anledningen härtill har varit önskan att möjliggöra, att vid tiden för ikraftträdandet av ändringarna i kommunalstyrelselagen den 1 januari 1933 kommunalborgmästare skall vara utsedd.

Lagen om överflyttande å kommunalborgmästare av magistratsbestyren m. m.

I det föregående har jag redogjort för förslaget till lag om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr. Då jag icke har något att tillägga till vad jag där yttrat, torde jag här allenast få hänvisa till yttrandet.

Lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen.

Förslagen till ändringar i lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen äro lika med de sakkunnigas utkast, dock att övergångsbestämmelserna omredigerats.

Lagen om ändring i kommunal indelning.

I 18 § i lagen den 13 juni 1919 om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning stadgas, att om nybildad kommun är stad, som i 44 § 2 mom. lagen om kommunalstyrelse i stad avses, skall länsstyrelsen förordna kommunalborgmästare, vilken har att ofördröjligen hålla allmän rådstuga för val av kommunalrådmän. Detta stadgande har undergått vissa jämkningar, av vilka må nämnas, att beskrivningen av den stad, som avses med stadgandet, ändrats och ändamålet med allmän rådstugas hållande angivits vara utseende av ledamöter och suppleanter i valnämnden för staden.

I samband med ändringen av 18 § hava i 20 och 21 §§ förekommande ordet »stadsstyrelsen» utbytts mot »kommunalborgmästaren».

Polislagen.

Enligt 13 § 2 mom. i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall polisnämnd hava erhållit tillfälle att yttra sig angående sökande till vissa ordinarie befattningar. Finnes icke polisnämnd tillsatt, skall tillfälle att av-

giva yttrande i stället lämnas vederbörande magistrat, stadsstyrelse, kommunalförbundsdirektion eller kommunalnämnd. I detta lagrum har nu i enlighet med vad de sakkunniga förordat den ändringen vidtagits, att magistraten för stad utan magistrat ersatts med drätselkammaren.

Landstingslagen.

47 § i lagen den 20 juni 1924 om landsting föreskriver, att till ledning för landstingsskattens bestämmande skola häradsskrivarna och i städer med magistrat magistraterna lämna vissa uppgifter till landstingets förvaltningsutskott angående antalet enligt kommunalskattelagen påförda skattekronor och skatteören. I sådan stad utan magistrat, där annan än häradsskrivaren verkställer debitering av kronoutskylder, synes ifrågavarande bestyr böra fullgöras av honom. I enlighet härmed har omförmälda stadgande jämkats.

Förordningen om uppbörd av försäkringsavgifter.

I § 3 mom. 1 i förordningen den 31 mars 1922 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas, att riksförsäkringsanstalten skall årligen i Stockholm till överståthållarämbetet före den 15 juni men eljest till vederbörande magistrat eller häradsskrivare före juli månads utgång insända förteckningar över de arbetsgivare, av vilka avgift för försäkring skall erläggas i samband med kronouppbörden. I analogi med vad nyss föreslogs beträffande visst magistratsbestyr enligt landstingslagen lärer i stad utan magistrat nämnda förteckningar böra sändas till häradsskrivaren eller den, som eljest verkställer debitering av utskylder till kronan. Bestämmelse härom har upptagits i förevarande lagrum.

I § 3 mom. 2 föreskriven skyldighet för magistrat att sörja för förteckningarnas tillhandahållande åt de avgiftspliktiga torde i stad utan magistrat böra fullgöras av kommunalborgmästaren, varom stadgande införts i momentet.

Övriga författningsförslag m. m.

För reformens genomförande erfordras ändringar i vissa av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna författningar, vilka tillhöra annat departements förvaltningsområde än socialdepartementets. Jag har sålunda redan nämnt, att Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för justitiedepartementet tidigare i dag beslutat inhämta lagrådets yttrande över två särskilda lagförslag. Det ena av dessa avser ändringar i utsökningslagen, varigenom möjlighet beredes till förordnande i stad utan magistrat av stadsfogde och överexekutor. Det andra förslaget innebär sådana ändringar i fastighetsbildningslagen, att vissa ärenden enligt denna lag, som nu handläggas av magistrat, även i stad utan magistrat skola kunna handläggas av myndighet i staden.

I värnpliktslagen påkallas ändring angående den myndighet, till vilken bötesförteckningar skola avlämnas för verkställighet. Förslag till lagändring lärer senare komma att anmälas av chefen för försvarsdepartementet.

I förordningen angående mantalsskrivning erfordras vissa ändringar för att möjliggöra mantalsskrivnings förrättande i stad utan magistrat av annan än häradsskrivaren. Ändring behöver vidare företagas i förordningen angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, såvitt angår bestämmelserna om uppbörd. Slutligen torde den enligt taxeringsförordningen

magistrat åvilande skyldigheten att avgiva förslag om taxeringsnämndernas antal och om taxeringsdistrikt genom ändring i nämnda förordning böra beträffande stad utan magistrat överflyttas å drätselkammaren. I fråga om nu nämnda tre författningar torde chefen för finansdepartementet komma att föranstalta om förslag till nödiga ändringar.

Utöver de ändringar i omförmälda lagar och förordningar, för vilkas genomförande riksdagens medverkan är påkallad, krävas ändringar i vissa av Kungl. Maj:t ensam beslutade författningar. Fråga därom torde böra anmälas, sedan riksdagen fattat ståndpunkt till de nu underställda förslagen. En del ändringar avse författningar, över vilka riksdagens yttrande inhämtats, såsom hälsovårdsstadgan och byggnadsstadgan. Rörande de ändringar, som där äro påkallade, må nämnas, att i hälsovårdsstadgan erfordras jämkning av beskrivningen å polischef i bestämmelsen om polischef såsom självskriven ledamot av hälsovårdsnämnden, och att i byggnadsstadgan bestämmelse skall införas om kommunalborgmästare såsom självskriven ledamot av byggnadsnämnden. Därest riksdagen icke uttalar någon erinran häremot, torde Kungl. Maj:t emellertid i författningar, som nu nämnts, äga vidtaga sådana ändringar, som överensstämma med grunderna för här ifrågavarande reform.

I enlighet med förut angivna grunder hava upprättats förslag till

1. *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad,*
2. *lag om kommunalborgmästare,*
3. *lag om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr,*
4. *lag angående ändrad lydelse av 90 och 91 §§ i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen,*
5. *lag om ändrad lydelse av 63 § i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253),*
6. *lag om ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning,*
7. *lag angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket,*
8. *lag angående ändrad lydelse av 47 § i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting* samt
9. *förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 och 2 i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.*

På sätt jag i det föregående nämnt, torde lagrådets yttrande böra inhämtas över det under 3 upptagna lagförslaget. Med hänsyn härtill lärer för närvarande annan åtgärd i ärendet icke böra ifrågakomma än att förordnande om inhämtande av sådant yttrande meddelas.

Föredraganden uppläser härefter de ifrågavarande förslagen, som äro av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar,[1] samt hemställer, att lagrådets ytt-

[1] Bilagan är här utesluten. Lagförslagen äro lika lydande med motsvarande vid propositionen fogade lagförslag.

rande måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet över förslaget till lag om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
B. Spångberg.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 18 mars 1932.

Närvarande:

justitieråden CHRISTIANSSON,
EDELSTAM,
STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 11 mars 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i socialdepartementet, hovrättsrådet Olof Alsén.

Lagrådet yttrade:

Lagrådet finner förslaget ej föranleda annan erinran än att med hänsyn till angelägenheten därav, att till förekommande av rättsförlust för part full klarhet råder beträffande innebörden av gällande fullföljdsbestämmelser, det synes böra uttryckligen stadgas, att i stad, där magistrat ej finnes, behörighet att utfärda fattigdomsintyg, som omförmäles i 30 kap. 22 § rättegångsbalken, tillkommer kommunalborgmästaren.

I 3 § lagen den 26 mars 1909 angående verkställighet i vissa fall av straff, ådömt genom icke laga kraft ägande utslag, i 21 § lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom och i 28 § lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas finnas intagna bestämmelser om nöjdförklaring. Avgives sådan förklaring inför ordförande i magistrat, kräves närvaro av vittnen, varemot detta icke erfordras vid förklarings avgivande inför magistrat. Skulle efter den föreslagna lagens ikraftträdande nöjdförklaring avgivas inför kommunalborgmästare, torde det böra ske i vittnens närvaro.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med cheferna för övriga departement anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson, lagrådets den 18 mars 1932 avgivna utlåtande över det den 11 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till lag om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr samt anför:

Lagrådet har lämnat förslaget utan annan erinran än att lagrådet funnit det böra uttryckligen stadgas, att i stad, där magistrat ej finnes, behörighet att utfärda fattigdomsintyg, som omförmäles i 30 kap. 22 § rättegångsbalken, tillkommer kommunalborgmästaren. I anledning av denna erinran har jag efter samråd med chefen för justitiedepartementet låtit upprätta förslag till lag om behörighet för kommunalborgmästare att utfärda fattigdomsintyg, som omförmäles i 30 kap. 22 § rättegångsbalken.

Föredraganden uppläser härefter detta lagförslag samt hemställer, att detsamma ävensom förslaget till lag om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr så ock övriga av honom i statsrådet den 11 mars 1932 omförmälda, under 1 och 2 samt 4—9 i protokollet (s. 60) upptagna lagförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Tottie.

Bilaga A.

Sammanfattning av det huvudsakliga innehållet i yttrandena över den i september 1929 avlämnade utredningen angående kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter processreformens genomförande (statens offentliga utredningar 1930: 13).[1]

Hörda myndigheter och sammanslutningar. Ställning för och mot förslaget.

Över 1928 års kommunalförvaltningssakkunnigas utredning angående kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter processreformens genomförande hava infordrade utlåtanden avgivits av länsstyrelserna i samtliga län efter hörande av magistraterna eller stadsstyrelserna, drätselkamrarna samt stadsfullmäktige i länens samtliga städer och — såvitt angår Skanör med Falsterbo — allmänna rådstugan. Därjämte hava styrelsen för svenska stadsförbundet, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare samt svenska polisförbundet, vilka sammanslutningar beretts tillfälle yttra sig över utredningen, inkommit med yttranden.

1 länsstyrelse (Gävleborg), 13 magistrater, 6 stadsstyrelser, 26 drätselkammare samt stadsfullmäktige i 28 städer ävensom allmänna rådstugan i Skanör med Falsterbo hava tillstyrkt de sakkunnigas förslag eller förklarat sig icke hava något att erinra mot detsamma.

16 länsstyrelser (Stockholm, Uppsala, Södermanland, Östergötland, Jönköping, Kalmar, Gotland, Blekinge, Skaraborg, Värmland, Örebro, Västmanland, Kopparberg, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten), 52 magistrater, 7 stadsstyrelser, 40 drätselkammare och 41 stadsfullmäktigekorporationer hava i princip anslutit sig till förslaget men framställt anmärkningar mot särskilda delar därav.

Slutligen hava 7 länsstyrelser (Kronoberg, Kristianstad, Malmöhus, Halland, Göteborgs och Bohus, Älvsborg och Jämtland), 22 magistrater, 11 stadsstyrelser, 39 drätselkammare och stadsfullmäktige i 39 städer ställt sig avvisande mot förslaget.

Av de hörda myndigheterna hava alltså ungefär $^2/_3$ omfattat de principer, som ligga till grund för sakkunnigförslaget, medan $^1/_3$ avstyrkt detsamma.

Förutsättningarna för förslaget oklara.

4 länsstyrelser (Stockholm, Halland, Älvsborg och Värmland), 2 magistrater, stadsfullmäktige i 1 stad och styrelsen för svenska stadsförbundet framhålla svårigheten att bedöma förslagets innebörd och konsekvenser med hänsyn till att förutsättningarna för sakkunnigförslaget vore oklara såväl i vad anginge omfattningen av den ifrågasatta rättegångsreformen som ock beträffande det framtida ordnandet av polisväsendet och uppbördsförvaltningen.

Sålunda yttrar *länsstyrelsen i Stockholms län:*

Det organisationsproblem, som vore föremål för sakkunnigutredningen, erbjöde särskilda svårigheter därigenom, att själva utgångspunkterna för problemets behandling endast vore hypotetiska och även hypotetiskt icke föreläge så utformade, som för en utredning av denna art skulle varit önskvärd. De sakkunnigas uppgift hade varit att biträda med utredning »rörande kommunalförvaltningens ordnande i de nuvarande magistratsstäderna efter genomförande av en processreform i huvudsaklig anslutning till processkommissionens förslag med däri av lagrådet förordade jämkningar». Givetvis hade det varit nödvändigt att redan för ett mera slutgiltigt bedömande av pro-

[1] Innehållsöversikt se s. 89.

cesskommissionens plan till ny rättegångsordning komplettera denna plan genom klarläggande av dess konsekvenser bland annat för städernas administrativa organisation. När frågan om kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter en blivande processreform nu upptagits, visade det sig, att man på ej få och ej oviktiga punkter hade att röra sig med förutsättningar, som knappast vore tillräckligt klart fixerade. Länsstyrelsen hade särskilt uppmärksammat två viktiga punkter, där den anmärkta osäkerheten i fråga om förutsättningarna för en stadskommunal nyorganisation starkt framträdde.

Den ena inneslötes i frågan, huru långt principen om städernas sammanslagning med landsbygden till gemensamma domkretsar skulle genomföras. Lagrådet hade visserligen provisoriskt och utan uppgivande av »slutmålet» enligt processkommissionens förslag ifrågasatt att låta sammanslagningen »tills vidare» gälla endast sådana städer, som icke befunnes ägnade att utgöra särskilt tingslag inom en lagsaga, varvid lagrådet anfört, att gränsen härutinnan föreslagits böra i stort sett dragas vid ett invånarantal av 10,000 à 16,000 personer samt att i städer ovanom denna gräns den kommunala rättsskipningen kunde interimistiskt fortbestå. I detta uttalande finge anses ligga, att i dessa städer rådhusrätten även skulle förbliva magistrat vare sig med nuvarande eller med delvis omreglerade befogenheter. Enligt denna av lagrådet ifrågasatta eventualitet skulle en genomgående omläggning av städernas förvaltning omedelbart aktualiseras endast för de mindre städernas del. Därmed skulle onekligen problemet i flera avseenden förenklas. Länsstyrelsen kunde ej undgå att anmärka, att de sakkunniga icke tagit hänsyn till denna eventualitet.

Den andra av länsstyrelsen avsedda oklarheten i förutsättningarna gällde polismyndighetens anordning i städerna vid en processreform. Hela frågan om polisväsendet hade över huvud taget icke blivit upptagen av processkommissionen, ej heller av lagrådet eller i de kompletterande utredningar, som föregått den av 1928 års kommunalförvaltningssakkunniga verkställda. För utredningen om en stadskommunal nyorganisation innebure det en uppenbar svaghet, att de sakkunniga icke haft någon fast punkt att utgå ifrån beträffande polismyndigheten i städerna. Länsstyrelsen ville för sin del understryka, att en polismyndighet med tryggad självständighet såsom den allmänna ordningens väktare under statsmyndighetens uppsikt måste utgöra en ovillkorlig förutsättning vid varje omläggning av städernas förvaltning.

Oberoende av processreformen hade de sakkunniga stött på en osäkerhet i utgångsläget även inom uppbördsväsendet. De hade erinrat om den vittutseende reformplan på detta område, som framlagts av 1924 års uppbördssakkunniga, men hade räknat med att detta spörsmål »väl får anses fortfarande bero på särskild utredning» och inskränkt sig till att föreslå, »i avvaktan på en mera genomgripande uppbördsreform», den kommunala debiteringens och uppbördens överförande »provisoriskt» från drätselkammaren till den nya stadsstyrelsen. Angående kronouppbörden vore intet sagt.

Med hänsyn till nu berörda osäkerhet och ofullständighet i förutsättningarna för en ny stadskommunal förvaltningsordning kunde länsstyrelsen för sin del icke finna annat än att de sakkunnigas utredning egentligen vore att betrakta som en problemuppläggning av förberedande art, en allmän orientering angående huvudsakliga linjer för ordnande av städernas kommunala förvaltning, om och när en gång processreformens domstolsorganisation skulle genomföras. Problemställningen borde även med framhävande av denna dess preliminära karaktär nu väsentligen gälla de mindre städerna, men icke de städer, som enligt lagrådets ifrågasatta »provisorium» för en första organisationsperiod skulle kunna få tills vidare behålla sin kommunala rättsskipning och därmed också sin magistrat.

Styrelsen för svenska stadsförbundet anför bland annat:

I och med framläggandet av 1928 års kommunalförvaltningssakkunnigas betänkande förelåge slutligen de utredningar angående processreformens olika sidor, som tillsammantagna skulle kunna tänkas giva en fullständig belysning av detta lika omfattande som svårlösta organisationsproblem. Processkommissionens förslag hade karaktären av ett principbetänkande utan utformade detaljer. I de sedermera avgivna yttrandena framkommo ändringsförslag av omfattande räckvidd, vilka i sakkunniga kretsar syntes hava tillvunnit sig stora sympatier. Ekonomisakkunnigas förslag byggdes delvis på andra organisatoriska förutsättningar än processkommissionens. Slutligen hade en ny utredning tillsatts för ytterligare överarbetning av samtliga framlagda förslag. När man på stadskommunalt håll hade att taga ställning till frågan om kommunalförvaltningens organisation efter en eventuell omläggning av rättegångsväsendet, visste man sålunda alltjämt bra litet om själva innebörden av processreformen. Komme rådhusrätterna att bibehållas i ett större antal städer, låge organisationsproblemet naturligen annorlunda till än om stadsdomstolarna över lag försvunne, då man i städer med egna domstolar alltjämt skulle kunna begagna sig av magistraterna för en del administrativa uppgifter. Oklar vore också frågan om de nuvarande fögderistädernas framtida organisation. Åtminstone under en övergångstid syntes man kunna få räkna med tre olika förvaltningstyper: städer med magistrat, städer med stadsstyrelse enligt föreliggande förslag och städer med fögderistädernas nuvarande organisation. Mellan de två sistnämnda förvaltningstyperna skulle avgränsningen bliva föga rationell. Med en reform av kommunalförvaltningen så nära sammanhängande frågor som ordnandet av uppbördsväsendet och ledningen av städernas åklagar- och polisväsen stode alltjämt olösta.

Behovet av förvaltningens omläggning.

Översikt av yttrandena.

De flesta hörda myndigheterna hava i sina yttranden utgått ifrån, att rådhusrättens-magistratens upphörande i samband med genomförandet av en rättegångsreform medförde, att kommunalförvaltningen i städerna behövde på ett eller annat sätt omläggas. Jämförelsevis få myndigheter hava upptagit till behandling den av processreformen i och för sig oberoende frågan om en förbättrad kommunalförvaltning.

Av de, som berört sistnämnda fråga, hava 6 länsstyrelser (Stockholm, Kalmar, Blekinge, Halland, Skaraborg och Västernorrland), 3 magistrater, 13 drätselkammare och likaledes 13 stadsfullmäktigekorporationer vitsordat behovet av en omläggning av städernas förvaltning. Däremot hava 1 länsstyrelse (Älvsborg), 2 magistrater, 5 stadsstyrelser, 7 drätselkammare samt stadsfullmäktige i 12 städer framhållit, att något dylikt behov icke förelåge, åtminstone icke såvitt anginge i yttrandena avsedda städer, vilka i allmänhet hade ett litet invånarantal eller vore att hänföra till fögderistädernas krets.

Yttranden, däri behovet vitsordats.

Bland de myndigheter, som vitsordat berörda behov, framhåller t. ex. *länsstyrelsen i Skaraborgs län,* att vad de sakkunniga anfört rörande behovet av en effektivare stadsförvaltning vore i allt väsentligt bestyrkt av erfarenheten.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser, att den nuvarande kommunala organisationen av städernas förvaltning lede av bristande enhetlighet, även om drätselkammaren mångenstädes visat sig på ett förtjänstfullt sätt fylla uppgiften som stadens styrande organ. Denna brist syntes kunna bliva avhjälpt genom inrättande av stadsstyrelse i huvudsaklig överensstämmelse med sakkunnigförslaget. Stadsstyrelsen syntes ock med en i enlighet med förslagets principer utformad organisation vara lämpad att övertaga de ma-

gistratsgöromål, som vore avsedda att överflyttas å en kommunal myndighet.

Magistraten i Norrköping finner att, då magistratens ursprungligen avsedda centrala ställning i städernas förvaltning undanskjutits, något annat enhetligt organ för ledning och övervakande icke skapats. Det i städerna tillämpade förvaltningssystemet kännetecknades därav, att styrelseuppgifterna vore splittrade på skilda håll och att en avgränsning av de kommunala organens verksamhetsområden ej vore genomförd. För att nu tillmötesgå kravet på att förvaltningen underkastades en enhetlig ledning, som med överblick över hela förvaltningsområdet hade befogenhet till initiativ hos den beslutande myndigheten, tillfälle att planmässigt låta bereda alla där förekommande ärenden samt ansvaret för att fattade beslut behörigen verkställdes, hade de sakkunniga föreslagit ett organ, stadsstyrelsen, som enligt deras mening vore bättre avpassat efter vår tids förhållanden och behov. Magistraten ansåge, att vad Norrköping vidkomme stadsstyrelseförslaget vore väl lämpat att läggas till grund för en reformering av stadsförvaltningen, varigenom ett för den egentliga kommunalförvaltningen avsett centralorgan komme till stånd.

Drätselkammaren och *stadsfullmäktige i Tranås* yttra, att den av de sakkunniga föreslagna omgestaltningen av städernas kommunala förvaltning, vilken enligt förslaget även skulle omfatta fögderiständerna, avsåge ernående av större enhetlighet och större kontinuitet i städernas styrelse, en strävan, som måste anses motsvara den utveckling, städerna för tillfället själva sökte beträffande sin förvaltning. Dessa mål syntes eftersträvas lika väl i fögderiständerna som i magistratsständerna och det tycktes även i fögderiständerna vara ett både känt och erkänt behov.

Drätselkammaren i Växjö menar, att från städernas sida icke något i princip vore att erinra mot förevarande förslag. Det kunde nämligen icke bestridas, att städernas nuvarande förvaltningsorganisation i stor utsträckning företedde brist på enhetlighet, kontinuitet och följdriktighet. Denna brist skulle emellertid i allt väsentligt undanröjas, därest de sakkunnigas förslag genomfördes. Genom inrättande av en stadsstyrelse av den typ, de sakkunniga föreslagit, komme nämligen städerna att erhålla ett centralt organ, som genom sammansättning, befogenhet och verkningssätt kunde tillgodose kravet på enhetlighet och effektivitet i förvaltningen och som därjämte skulle komma att få ett avgörande inflytande på den allmänna gången av de kommunala ärendenas skötsel.

Stadsfullmäktige i Borgholm anföra:

Stadsfullmäktige insåge förvisso de brister, som vidlådde det nuvarande förvaltningssystemet, splittrat som det vore på ett flertal var för sig arbetande organ eller nämnder, varigenom enhetlighet och planmässighet i hög grad äventyrades. Det övervakande och den ledning, som rätteligen borde tillkomma magistraten — i Borgholm stadsstyrelsen — komme på grund av den nuvarande organisationen alltmera sällan tillsynes, och den förefölle att bliva en alltmer isolerad företeelse inom en stads förvaltning. Dess förnämsta uppgift hade mer och mer övergått att bliva ett organ för endast statliga uppgifter. Eftersom tiden krävde förenkling i samhällets administration samt en rationell och effektiv kommunalförvaltning, förelåge därför behov av reformer på detta område, och stadsfullmäktige funne det av de sakkunniga uppgjorda förslaget i ifrågavarande hänseende synnerligen beaktansvärt och tilltalande. Stadsfullmäktige förordade därför inrättande på sätt de sakkunniga föreslagit av stadsstyrelse som en högsta förvaltande kommunal myndighet, ersättande magistrat (stadsstyrelse) och drätselkammare.

Drätselkammaren i Skänninge anför, att den omfattning, det kommunala

arbetet tagit de senaste åren, framtvingat en ingalunda önskvärd uppdelning av arbetsbördan på ett flertal nämnder och styrelser, som verkade var på sitt håll mer eller mindre självständigt. För att ernå fullständig centralisation syntes sålunda tillsättandet av en särskild överstyrelse (stadsstyrelse) med uppgift att kontrollera och deltaga i övriga styrelsers och nämnders arbeten vara en lämplig form för ernående av den för en kommuns ekonomiska liv så viktiga sammanhållningen och enhetliga förvaltningen.

Yttranden, däri behov icke ansetts föreligga.

Rörande yttranden, som gå i den riktningen, att behov av förvaltningens omläggning icke föreligger, må följande återgivas.

Stadsfullmäktige i Eslöv, med vilka *stadsstyrelsen* och *drätselkammaren* därstädes instämt, hava anfört: Erforderlig enhetlighet och sammanhang inom förvaltningen i Eslöv främjades dels genom förekomsten av gemensamma styrelsemedlemmar och tjänstemän, av vilka stadens ombudsman i denna egenskap sorterade under ordförandena i stadsfullmäktige, stadsstyrelsen och drätselkammaren gemensamt samt fullgjorde sekreterargöromålen inom flertalet verksamhetsgrenar och hade överinseende över drätselkontoret, dels genom den för samtliga avlönings- och pensionsfrågors beredning tillsatta lönenämnden. Till underlättande av drätselkammarens egentliga förvaltningsarbete hade för olika förvaltningsgrenar utsetts delegationschefer med befogenhet att avgöra de ärenden av mindre vikt, som icke tillhörde det löpande arbetet och sålunda handlades av vederbörande tjänsteman ensam. De olika förvaltningsmyndigheternas arbetsduglighet, objektivitet och förmåga att lösa sina uppgifter vore väl tillgodosedda och hade tillvunnit sig allmänt förtroende. Något behov av ytterligare former vare sig för förhållandet mellan stadsfullmäktige och drätselkammaren eller för drätselkammarens kontroll av stadens finansförvaltning eller av ytterligare anordningar för tryggande av »kontinuitet och följdriktighet» inom kommunalförvaltningen genom försvagande av lekmannaelementets ställning hade icke alls yppat sig under den tid, kommunalförvaltningen i Eslöv haft sin nuvarande organisation. Överhuvudtaget existerade i staden icke något viktigare kommunalt organisationsproblem. Drätselkammaren ansåges nämligen intaga en tillräckligt central ställning i kommunalförvaltningen redan med nuvarande bestämmelser och med nuvarande organisation tillfullo vara i stånd att utöva sina funktioner som förvaltnings-, berednings- och finansiell tillsynsmyndighet. Likaså ansåges stadsstyrelsens ställning som statligt tillsynsorgan med uteslutande formell granskningsbefogenhet icke hindra utan i stället befordra det kommunala förvaltningsarbetet, varjämte stadsstyrelsen med sin nuvarande organisation — en av länsstyrelsen för fyra år förordnad ordförande med ett mindre av stadsfullmäktige bestämt arvode och två av stadsfullmäktige utsedda ledamöter utan arvode samt stadens ombudsman som sekreterare — ansåges väl fylla sina administrativa och polisiära funktioner, som icke utan stor olägenhet för staden kunde överlåtas å andra kommunala eller inom eller utom staden förlagda statliga myndigheter. Stadsstyrelsens ordförande intoge en tillräckligt framskjuten ställning för att för posten skulle kunna förvärvas den högt kvalificerade person, som därför erfordrades.

Stadsfullmäktige och *drätselkammaren i Kristianstad*, som förorda en utskiftning av magistratens befogenheter i enlighet med ekonomisakkunnigas förslag, anföra, att en anordning i enlighet med sakkunnigförslaget icke tillgodosåge det ofta framhävda behovet av ökad koncentration eller centralisation. Det syntes tvärtom vara en given fördel, att såsom nu skedde de kommunala ärendena uppdelades på vissa grupper av förtroendemän allt efter ärendenas inbördes gemensamhet; en specialisering av ärendena på skilda grupper av handhavare vore det bästa sättet att vinna erfarenhet och

kunskap. Åtminstone i icke alltför stora städer torde detta gälla utan att därför den precision och homogenitet i ärendenas behandling, som vore så önskvärd, behövde befaras bliva eftersatt. Vidare behövde ett centralt organ, en stadsstyrelse, icke skapas för erhållande av ett »organ med mångsidig administrativ erfarenhet, som både länsstyrelsen och högre myndigheter kunde vända sig till för erhållande av biträde med utredningar och yttranden i större kommunala ärenden». Även av den nuvarande kommunala organisationen kunde i stadskommunerna erhållas dylikt biträde — dock under förutsättning, att tillräckligt anstånd lämnades, vilket dittills så gott som aldrig varit fallet.

Stadsfullmäktige i Falun anse, att erforderlig centralisering och kontroll av den ekonomiska förvaltningen i städer av Faluns storlek kunde i huvudsak vinnas genom en lämplig organisation av drätselkammaren inom ramen av nu gällande författningar. Då från och med år 1931 praktiskt taget inga ärenden finge avgöras i stadsfullmäktige utan att beredningsutskottet eller drätselkammaren yttrat sig, komme utan tvivel alla ärenden av ekonomisk natur att bliva föremål för drätselkammarens handläggning.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län yttrar bland annat:

Av de av de sakkunniga omförmälda bristerna i den nuvarande stadsförvaltningens organisation vore det väl egentligen blott saknaden av lagstöd för drätselkammarens förvandling till en stadens regering, som de sakkunniga velat beteckna som en brist. Denna utveckling hade dock icke så avgjort stadgat sig, att den borde lagfästas såsom den enda riktiga. I själva verket vore förhållandena i olika städer i hög grad skiftande och måste på grund av omständigheternas makt så vara. Bland annat finge sålunda helt naturligt tillgången på dugande frivilliga krafter ofta inverka vid valet av organisationsformer. Att i varje stad skulle kunna uppletas en person med sådana kvalifikationer, som måste fordras hos förslagets borgmästare-verkställande direktör, ansåge länsstyrelsen i högsta grad osannolikt. Och saken bleve ej bättre genom de ifrågasatta anställningsvillkoren. Enligt länsstyrelsens mening borde »borgmästaren» hava fast anställning, men då »verkställande direktörens» karaktär av tjänsteman onekligen skulle innebära en fara för undanträngande av det lekmannainflytande på det rent kommunala området, som fört utvecklingen i gynnsam riktning, syntes det bästa vara, att administrativa och kommunala uppgifter icke förenades hos samma organ. Lagstiftning, avseende »omläggning av den centrala stadsförvaltningen», vore sålunda enligt länsstyrelsens uppfattning icke av behov påkallad. De sakkunniga förklarade själva, att de icke avsåge att förhindra städer, som så önskade, att genomföra en viss decentralisation i sin förvaltning men att enhetligheten skulle garanteras genom stadsstyrelsens överinseende över förvaltningsstyrelserna samt befogenhet för densamma att för varje styrelse utse någon av sina ledamöter att där företräda stadsstyrelsen. Att giva drätselkammaren en ledande ställning hade gått för sig med nuvarande lagstiftning utan uträngande av magistraten såsom övervakande myndighet, och för att skaffa språkrör åt drätselkammaren i de olika förvaltningsstyrelserna behövdes ej den omstöpning, som av de sakkunniga föreslagits. Mot att drätselkammaren skulle ersätta magistraten som övervakande myndighet talade dessutom, att drätselkammaren själv i så fall bleve okontrollerad.

Förslagets huvudgrunder. Inrättande av ett centralorgan.

Länsstyrelsen i Kalmar län yttrar bland annat:

Det kunde enligt länsstyrelsens förmenande ej bestridas, att med den utveckling, den kommunala självstyrelsen numera nått, städernas magistrater allt mer kommit att förlora den ledande och övervakande myndighet, som 1862 års kommunalförordning tillämnade densamma. Drätselkammaren hade

i huvudsak blivit den centrala och verkställande myndigheten inom kommunen, och de befogenheter, som kvarstode för magistraten i dess egenskap av stadens styrelse, syntes i regel få betecknas såsom rent formella. Under sådana förhållanden hade det under alla omständigheter varit av behovet påkallat att omorganisera den kommunala administrationen efter mera moderna principer, även om den ifrågasatta processreformen nu gjort frågan särskilt aktuell. Vid en sådan omorganisation syntes det länsstyrelsen vara en riktig tanke att bygga på den nuvarande drätselkammaren och låta den blivande stadsstyrelsen övertaga såväl den förstnämnda myndighetens som en del av magistratens uppgifter. Länsstyrelsen ville uttala sin tillfredsställelse över att ekonomisakkunnigas förslag om utskiftning av magistratsfunktionerna på länsstyrelsen, polisen, de nya underrätterna samt de nuvarande kommunala styrelserna icke fullföljts. Dels vore det nämligen numera oundgängligen nödvändigt, att i varje samhälle funnes ett auktoritativt organ, som på ett effektivt och planmässigt sätt kunde leda utvecklingen, och dels syntes för länsstyrelsernas vidkommande någon ytterligare belastning av deras redan förut tunga arbetsbörda ej kunna, åtminstone med deras nuvarande organisation, dem påläggas.

Länsstyrelsen i Örebro län anför bland annat:

I likhet med de sakkunniga hölle länsstyrelsen före, att i händelse av magistraternas indragning i sammanhang med processreformen ett nytt kommunalt centralorgan borde skapas för övertagande ej mindre av huvudparten av magistratens nuvarande kommunala och statliga åligganden än även av de göromål, vilkas handläggning för närvarande plägade ankomma på drätselkammare. Det förslag till lag om stadsstyrelse, som innefattade de huvudsakliga bestämmelserna i den avsedda nya organisationen, lämnade ock enligt sin avfattning ett betydande utrymme för de olika samhällena att ordna den nya styrelsen så som med hänsyn till samhällets storlek och övriga förhållanden i varje fall kunde finnas mest lämpligt.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län finner sakkunnigutredningen giva vid handen, att magistraten reellt förlorat sin ställning enligt 1862 års förordning om kommunalstyrelse i stad. På grund härav och då ur statens synpunkt något behov icke förefunnes, att magistratens statliga uppgifter bibehölles hos ett gemensamt organ, förelåge ej skäl för magistratens bibehållande efter en processreform. Länsstyrelsen anför vidare: För magistratens kommunala uppgifter och för tillgodoseende jämväl av behovet av en enhetlig ledning av stadsförvaltningen hade de sakkunniga föreslagit ett nytt centralorgan med benämningen stadsstyrelse och med uppgift att utgöra »stadens regering». Emot de sakkunnigas förslag rörande de funktioner, som stadsstyrelsen skulle övertaga dels från nuvarande magistraten dels ock från den nuvarande drätselkammaren, hade länsstyrelsen intet att erinra. De sakkunnigas förslag till sammansättning av den av dem förordade stadsstyrelsen syntes på ett lyckligt sätt anknyta till hittills skedd utveckling av den kommunala självstyrelsen, varjämte det syntes skapa garantier för kontinuitet, sakkunskap och administrativ rutin i förvaltningen. Den föreslagna organisationen utmärktes av en förtjänstfull smidighet och anpassning efter de olika städernas förhållanden.

Liknande synpunkter anföras av *länsstyrelserna i Södermanlands* och *Östergötlands län.*

Drätselkammaren i Eskilstuna, med vilken *stadsfullmäktige* därstädes instämt, yttrar:

Ett samlande hos ett enda organ i enlighet med de sakkunnigas förslag av de utrednings- och beredningsuppgifter, som nu i de flesta städer vore uppdelade på en mångfald olika styrelser och nämnder, syntes vara en god

utväg för åvägabringande av den önskvärda överskådlighet över och sammanhållning inom stadsförvaltningen, som det nutida samhällslivets långt gående differentiering hotat att helt omintetgöra. Frågan om den föreslagna stadsstyrelsens sammansättning ävensom om sättet för utseende av ledamöterna i densamma syntes de sakkunniga likaledas hava löst på ett tillfredsställande sätt. Genom inrättande av borgmästar- och stadsassessorsbefattningarna hade förslaget också tillgodosett behovet av administrativ rutin och juridisk sakkunskap inom förvaltningen.

Drätselkammaren i Mjölby, vars yttrande åberopas av *stadsfullmäktige* och *stadsstyrelsen* därstädes, lämnar en redogörelse för anordningen av den kommunala förvaltningen i staden samt fortsätter därefter:

Den i Mjölby existerande förvaltningsorganisationen, som uppbyggts på grundval av 1920 års lagstiftning, hade långt ifrån att bliva endast en tom form i stället visat sig medföra en för stadens förvaltning nyttig centralisation. Fråga vore visserligen väckt om en omorganisation av stadens förvaltning. Med de åsikter, som vore förhärskande bland stadens tongivande kommunalmän, kunde man emellertid taga för givet, att en omorganisation komme att gå i riktning mot ytterligare centralisation. Därefter komme stadens förvaltning att i huvudsak vara organiserad på samma sätt som i en framtid skulle bli fallet, därest de sakkunnigas förslag genomfördes. Mjölby hade sålunda — sannolikt i likhet med andra »kommunalborgmästarstäder» — faktiskt under en längre tid tjänstgjort och komme väl antagligen under ännu åtskillig tid att tjänstgöra som försöksobjekt för den nu föreslagna organisationstypen. De erfarenheter — i huvudsak goda — som i Mjölby vunnits, syntes härvidlag kunna vara av ett visst intresse för bedömandet av frågan om sakkunnigförslagets verkningar i städer jämförbara med Mjölby. De små skiljaktigheter, som likväl funnes mellan stadens förvaltningsorganisation och den av de sakkunniga föreslagna, vore i varje fall icke av sådan betydelse, att någon anledning kunde finnas för Mjölby att motsätta sig förslagets genomförande i princip även i Mjölby.

Föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare anför bland annat:

Föreningens ledamöter omfattade så gott som enstämmigt den uppfattningen, att det föreliggande förslaget vore ägnat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Det syntes bland sina allmänna synpunkter hava stöd i en mening, som bland dem, vilka sysslade med kommunala förvaltningsuppgifter, hölle på att bliva alltmer förhärskande. Förslaget grundade sig vidare i de viktigaste delarna på vunna praktiska erfarenheter och på den utveckling i organisatoriskt hänseende, som visserligen i skiftande former men med bestämd tendens inom kommunallagstiftningens ram försiggått i de svenska stadskommunerna, särskilt under de sistförflutna tjugo à trettio åren. En alldeles särskild förtjänst hos förslaget vore dess stora anpasslighet för olika stadssamhällen med deras skilda storlek och struktur och den möjlighet det beredde att inom sin ram i väsentliga stycken inordna redan förhandenvarande organisationstyper av olika slag, som de skilda städerna av olika anledningar funnit för sig lämpliga. Ehuru förslaget sålunda i angivna hänseenden måste betecknas som mycket erkännansvärt, vore det icke uteslutet, att förhållanden gåves, som kunde motivera önskvärdheten av ännu större smidighet.

Styrelsen för svenska stadsförbundet anför bland annat:

En värdefull förtjänst hos det föreliggande förslaget vore, att de sakkunniga uppenbarligen sökt i görligaste mån bygga på rådande förhållanden i förvaltningen. Den i betänkandet lämnade översikten över den nutida stadsförvaltningen visade, att ansvällningen av kommunala uppgifter under

senare år medfört betydande svårigheter att bibehålla enheten i mångfalden. Strävandena att skapa ett ledande organ och att uppehålla samarbetet mellan olika förvaltningsgrenar framträdde klart nog. Vägarna växlade. Än hade man centraliserat förvaltningen, än hade man sökt nå målet genom tillskapandet av en gemensam tjänsteorganisation. Icke minst tack vare de finansiella frågornas alltmera påtagliga betydelse för förvaltningen hade drätselkammaren ofta nog kommit att intaga en klart markerad, ledande ställning. På andra håll hade tyngdpunkten kommit att ligga hos allmänna beredningsutskottet. Översikten visade, att organisationstyperna vore i högsta grad växlande. På ett erkännansvärt sätt hade de sakkunniga sökt draga konsekvenserna av denna utveckling, i det de som utgångspunkt för sitt förslag syntes hava uppställt regeln »enhetlighet utan schablon». Att de till bas för sin ledande myndighet lagt drätselkammaren stode väl i samklang med utvecklingen hittills och med den nya kommunallagen för städerna, som insatt drätselkammaren som en av slutinstanserna i beredningsarbetet. Mot själva grundtanken i förslaget hade styrelsen därför för sin del intet att erinra.

Länsstyrelsen i Jämtlands län ifrågasätter, om det verkligen vore möjligt eller lyckligt att försöka att i en och samma obligatoriska form stöpa styrelsen för alla städer från och med de minsta till och med Göteborg, endast med den variation, som bestämmelserna om borgarråd och stadsassessor innebure. Det syntes ingalunda visst, att den hittillsvarande erfarenheten av stadsstyrelserna i de små fögderiständerna givit vid handen, att för de minsta städerna inrättandet av en ny arvodesbefattning vore behövligt. Å andra sidan kunde det vara tillåtet betvivla, att det vore möjligt för en person att i våra största städer hålla i sin hand hela förvaltningen och verkställigheten. Där förelåge den risken, att hans funktion bleve huvudsakligen formell, jämförlig med den nuvarande borgmästarens, under det att den verkliga ledningen komme i andra händer. Det syntes vidare kunna ifrågasättas, om det ej innebure en påtaglig överorganisation att som regel inrätta en stadsassessorsbefattning i alla städer med över 4,000 à 6,000 invånare. Om borgmästaren besutte önskvärd kompetens och erhölle en tillräckligt stark ställning, syntes han utan biträde av en assessor kunna fylla sina uppgifter i betydligt större städer. Erfarenheter från vissa kommunalborgmästarstäder torde gå i den riktningen. Under alla förhållanden komme man icke ifrån vissa av de tjänstemän, som för närvarande plägade finnas för stadsförvaltningen. Skulle assessorsbefattningar komma att inrättas i den omfattning förslaget innebure, förefölle det sannolikt, att borgmästarsysslan bleve en sinekur, kanske en partibelöning, och att den mera kompetente och i avseende på anställningen säkrare stadsassessorn finge ledningen.

Införande av en tjänstemannaorganisation.

7 magistrater, 2 stadsstyrelser, 13 drätselkammare och stadsfullmäktige i 10 städer finna, att förslaget innebär ett framskjutande i ledande ställning av tjänstemännen, varvid inflytandet över förvaltningen kunde komma att glida ifrån de kommunala förtroendemännen. Man har vidare befarat, att förvaltningen genom den föreslagna organisationen skulle påtryckas en byråkratisk prägel.

Stadsfullmäktige och *drätselkammaren i Vaxholm* yttra bland annat:

De kommunala förtroendemännens inflytande i en stadsstyrelse, organiserad enligt sakkunnigförslaget skulle med all säkerhet bliva ringa eller intet. Inom denna styrelse skulle som regel finnas två helt avlönade ämbetsmän, borgmästaren, tillika ordförande, och assessorn, vilka skulle utföra det huvudsakliga arbetet och handhava ledningen av de kommunala och administrativa bestyren. Det vore uppenbart, att de kommunala förtroende-

männen i en styrelse, där de icke själva finge välja sin ordförande och där denne inom styrelsen finge en med ämbetsman likvärdig ställning, komme att få ett betydligt mindre inflytande än i drätselkammaren, där de själva utsåge ordförande och där de kunde giva sina tjänstemän direktiv på ett helt annat sätt än stadsstyrelsen kunde giva åt sin ordförande, borgmästaren. Genom förtroendemännens minskade inflytande skulle medborgarnas intresse för de kommunala bestyren och förvaltningen mer och mer försvinna. Svårigheter rådde redan nu, åtminstone i de mindre städerna, att få lämpliga personer att åtaga sig kommunala uppdrag. Skulle ledningen av den ekonomiska verksamheten och förvaltningen övergå till avlönade ämbetsmän, bleve följden sannolikt den, att städerna även finge anställa avlönade ämbetsmän för fullgörande av övriga kommunala uppgifter, som nu sköttes av förtroendemän.

Drätselkammaren i Strängnäs, med vilken *stadsfullmäktige* och *magistraten* därstädes instämt, anför bland annat:

Sakkunniga torde jämte sin huvudsakliga uppgift att planera ombesörjandet av den nuvarande magistratens arbetsuppgifter haft ett stort önskemål: att centralisera städernas förvaltning. Deras sätt att lösa dessa båda problem hade lett till det resultatet, att lekmannaelementet starkt skjutits åt sidan och städernas styrelse överlämnats åt tjänstemän. Förutom det att kostnaderna för denna tjänstemannakår väsentligen omintetgjorde den besparing, som man kunnat vänta genom magistratens upphävande, syntes den föreslagna styrelseformen åtföljas av en del olägenheter, av vilka drätselkammaren ville framdraga följande. — Även om med den föreslagna förvaltningsreformen den allra högsta enhetlighet och effektivitet skulle uppnås, vållade tjänstemannaväldet ett avbräck för det allmänna intresset och medborgarandan, som i vårt kommunala liv hittills funnit livgivande impulser och en värdefull skolning. Om sålunda farhågor för en kvävande diktatur kunde hysas, kunde emellertid på andra orter en urartning åt motsatt håll befaras. I mindre och medelstora städer, som ej hade råd att draga till sig de stora förmågorna, kunde vid val av kommunalborgmästare tyngdpunkten komma att läggas på hans förmåga att korrekt handlägga de byrågöromål, som han avsåges komma att övertaga efter den nuvarande magistraten. Toge sedan dessa sysslor hans tid och intresse någorlunda starkt i anspråk, hände lätt, att han förlorade ledningen av utredningsarbetet och viktigare ärendens framförande hos den beslutande myndigheten. I så fall komme stadsfullmäktige att överlämna viktigare frågor åt särskilda utskott eller kommittéer, och man hade det nuvarande systemets svagheter åter i förstorad skala. Sakkunniga syntes ej nog ha betonat tillvaron redan nu av en mycket betydelsefull och inflytelserik tjänstemannakår, nämligen städernas kamerala och tekniska befattningshavare. Samarbetet mellan dessa och lekmännen i nämnder och styrelser hade i stort sett givit ett gott resultat, men det vore ovisst, hur den saken kunde gestalta sig, om ovanför denna kår uppbyggdes ett nytt skikt av ämbetsmän för att dirigera de förra.

Magistraten i Jönköping andrager i huvudsak följande:

De sakkunnigas konstruktion av stadsstyrelsen som ett organ med både kommunala och statliga uppgifter innebure fröet till en beklaglig dualism i olika hänseenden. Den nuvarande drätselkammaren, som bestode av kommunala, i praktiska och ekonomiska värv väl förfarna förtroendemän hade hittills med hjälp i större eller mindre mån av respektive stadsombudsman ägnat sig åt stadens ekonomiska angelägenheter. Omvandlingen av drätselkammaren till stadsstyrelse med en som oftast juridiskt utbildad borgmästare i spetsen syntes i icke ringa grad vara ägnad att byråkratisera ledningen av stadens rent kommunala och ekonomiska angelägenheter. Det dagliga och omedel-

bara handhavandet av dessa bestyr komme att ligga i händerna på en person i tjänstemannaställning och de kommunala bisittarna skulle i långt större utsträckning än vad nu vore fallet komma att lita, icke i första rummet till sina egna överväganden, utan till de förslag kommunalborgmästaren framlade. Vore denne än aldrig så väl utbildad samt ekonomiskt och kommunalt erfaren, vore dock fråga, om icke känslan av ansvar komme att i högre grad än tillbörligt försvagas hos de kommunala förtroendemän, som bleve bisittare i stadsstyrelsen.

Drätselkammaren i Alingsås anför, att förslaget innebure en till yttersta tänkbara gräns driven centralisering av förvaltningen ävensom att förvaltningsuppgifterna i huvudsak handhades av tjänstemän. Detta vore endast en följd av centraliseringen, vilken helt enkelt ej kunde genomföras, därest stadsstyrelsen utgjordes av förtroendemän. Frågan om fördelar och nackdelar av den föreslagna centraliseringen sammanhängde med frågan om fördelarna och nackdelarna av tjänstemannaförvaltning. Det vore ovedersägligt, att förvaltningen, om de viktigare uppgifterna handhades av dugliga tjänstemän, hade utsikt att fungera väl. Man kunde utgå ifrån, att allt arbete skulle fortgå med god precision, ävensom att enhetlighet och planmässighet skulle ernås. Men det hade även sina nackdelar att gå in för tjänstemannaförvaltning. Alldeles påtagligt vore, att en dylik förvaltning komme att bliva tämligen dyrbar. För Alingsås stads del syntes det vara säkert, att kostnaderna skulle avsevärt ökas. Ehuru man måste förutsätta, att relativt höga löner skulle fastställas för de befattningshavare, varom vore fråga, kunde det vara förenat med avsevärda svårigheter att erhålla lämpliga personer, och detta vore dock den första förutsättningen för att förvaltningen skulle fungera tillfredsställande. Vad som emellertid enligt drätselkammarens uppfattning utgjorde den största olägenheten av tjänstemannaförvaltning vore, att självstyrelsekravet, vilket städerna alltid framhållit, till en del måste eftergivas. Arbetet komme att utföras av tjänstemännen, vilka jämväl finge bära ansvaret för förvaltningen. Ingen utom dessa komme att såsom nu känna ansvar för förvaltningsarbetet, ingen finge intresse för detsamma.

Några av de hörda myndigheterna befara, att stadsstyrelsen skulle bliva den i realiteten bestämmande myndigheten i förvaltningen. Sålunda anföra *stadsfullmäktige i Enköping*, att stadsstyrelsen skulle bliva »stadens regering», medan stadsfullmäktiges uppgift i praktiken skulle bliva endast att godkänna stadsstyrelsens förslag och åtgärder. *Magistraten* därstädes tillägger, att det ej heller syntes lämpligt att göra övriga kommunala nämnder och styrelser mera beroende av drätselkammaren. Det bleve ett förmyndarskap som, på sätt i stadsfullmäktiges yttrande uttryckts, komme »att kännas som ett besvärande tvång och minska de olika nämndernas känsla för det egna ansvaret». Därtill komme, att drätselkammarens ledamöter hade benägenhet att se frågor, som av dem behandlades, rätt ensidigt, enär de icke brukade räkna med andra värden än rent ekonomiska. Magistraten ansåge, att tyngdpunkten i kommunalförvaltningen såsom nu borde vara förlagd till stadsfullmäktige, och att drätselkammaren samt övriga under stadsfullmäktige stående nämnder och styrelser borde i görligaste mån vara likställda, envar inom sitt verksamhetsområde.

Lagstiftningens tillämplighet å fögderistäder.

Blott ett fåtal myndigheter hava direkt uttalat sig om den föreslagna organisationens tillämpning på fögderistäderna.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser uppenbart, att en dylik tillämpning borde ske.

Länsstyrelsen i Stockholms län yttrar:

Att de sakkunniga, ehuru deras uppdrag egentligen avsett endast kommunalförvaltningens ordnande i de nuvarande magistratsstäderna, tänkt sig

den av dem föreslagna ordningen utsträckt till nuvarande fögderistäder, funne länsstyrelsen naturligt. Vad de därom yttrat syntes vara oemotsägligt riktigt. Det borde vara självfallet, att, när en processreform föranledde avskaffande av magistraterna åtminstone i mindre städer, en enhetlig kommunallagstiftning infördes för alla städer av samma storleksgrad.

Länsstyrelsen i Jönköpings län finner förslaget härutinnan välbetänkt. Även om man i de allra minsta städerna skapligt kunde reda sig med en enklare styrelseform, syntes dock med hänsyn till de möjligheter att lämpa organisationen efter varje stads behov och önskningar, förslaget erbjöde, en utsträckning av reformen jämväl till fögderistäderna icke kunna anses för dem innebära omotiverade kostnader.

2 stadsstyrelser samt drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 fögderistad hava direkt uttalat sig för reformens utsträckning jämväl till dessa städer, medan samtliga myndigheter i 1 annan fögderistad motsatt sig detta.

Lagstiftningens allmänna läggning.

2 länsstyrelser (Malmöhus och Värmland), 6 magistrater, 7 drätselkammare och 9 stadsfullmäktigekorporationer samt styrelsen för svenska stadsförbundet betona vikten av att lagstiftningen om anordnandet av kommunalförvaltningen endast innehåller ramen för nyorganisationen samt att städerna lämnas frihet att inom denna ram ordna förvaltningen efter lokala önskemål och behov.

Styrelsen för svenska stadsförbundet yttrar sålunda:

Det ville synas, som om de sakkunniga vid förslagets närmare utformning låtit av sin strävan att klart framhålla stadsstyrelsens centrala ställning i förvaltningen förleda sig att något skjuta åt sidan sin egen utgångspunkt, den nuvarande stadsförvaltningens rikedom på olika organisationstyper. När förvaltningen i våra städer för närvarande företedde en rik provkarta på olika metoder att med skäliga kostnader söka utvinna största möjliga effektivitet, torde detta ingalunda vara att tillskriva slumpen eller någon särskild böjelse hos våra kommunalmän för organisationsspecialiteter. Förutsättningarna för goda resultat vore ytterst varierande med hänsyn till lokala och personliga förhållanden. Icke minst de senare spelade i realiteten en stor roll. Tillgången på lämplig förtroende- eller tjänsteman för vissa ledande uppgifter tillskapade ofta nog en organisation, som fungerade mycket förträffligt, men som kanske behövde helt omläggas, när förutsättningen för densamma upphörde. Möjligheter till ett smidigt anpassande efter föreliggande förhållanden vore för städerna därför av den allra största betydelse. Dreve man enhetlighetssträvandena för långt, gjorde man förvaltningen en verklig otjänst.

Drätselkammaren i Malmö, med vilken *stadsfullmäktige* därstädes instämt, anser, att bestämmelsen om inrättandet i enlighet med sakkunnigförslaget av en stadsstyrelse ej borde givas obligatorisk utan endast fakultativ karaktär, så att de städer, som funne dylika anordningar, vare sig med eller utan borgmästare, för sig passande, kunde begagna sig därav, medan åter andra, som funne sig hellre vilja tillgodose sina förvaltningsbehov i nu gängse former, kunde bibehålla dessa.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför, att det syntes följdriktigast, att en viss frihet lämnades städerna i fråga om avhjälpandet av bristerna i förvaltningsorganisationen. Vad som i lagstiftningshänseende skulle vara erforderligt vore endast ett stadgande, som tillerkände städerna rätt att inrätta ett organ med de uppgifter, som syftade till enhetlighet i förvaltningen. Huru detta organ skulle vara sammansatt, huruvida tjänstemän av ena eller andra slaget skulle vara knutna till detta organ, kunde göras till en ange-

lägenhet, varom staden själv beslöte. Länsstyrelsen anslöte sig i viss mån till uppfattningen, att den nuvarande drätselkammaren vore skickad att övertaga uppgiften som det sammanhållande organet samt att inrättande av en stadsstyrelse borde göras fakultativ.

Länsstyrelsen i Värmlands län ifrågasätter, om icke ännu större möjligheter än enligt förslaget borde beredas mindre samhällen att ordna sin stadsförvaltning under enklare former än detsamma innebure.

Stadsfullmäktige och *drätselkammaren i Haparanda* föreslå, att den blivande lagen om stadsstyrelse icke skulle äga tillämpning på samhälle, som vid lagens ikraftträdande ägde stadsrättigheter och vars invånarantal understege 5,000, förrän stadsfullmäktige beslöte övergång till den nya ordningen.

Ombesörjandet av magistratsuppgifterna.

Erinringar mot förslaget.

2 länsstyrelser (Hallands samt Göteborgs och Bohus), 8 magistrater, 2 drätselkammare och stadsfullmäktige i 3 städer ävensom föreningen Sveriges stadsdomare framhålla, att stadsstyrelsen med hänsyn till sin sammansättning — i huvudsak lekmän — ej vore lämpad att handhava statliga uppgifter, som medförde behov av en längre gående byråkratisering än eljest erfordrades.

5 magistrater, 1 stadsstyrelse, 8 drätselkammare, 6 stadsfullmäktigekorporationer och föreningen Sveriges stadsdomare anse, att stadsstyrelsen icke bör belastas med statliga uppgifter, då annars dess arbetsbörda vuxe till men för handhavandet av dess betydelsefulla och krävande kommunala uppgifter.

1 magistrat samt drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad uttala att, därest ett kommunalt organ, stadsstyrelsen, pålägges statliga uppgifter, staten även bör bidraga till kostnaderna för detta organ.

3 magistrater samt drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad anse, att vid magistraternas bortfallande en fullständig boskillnad borde äga rum mellan stat och kommun samt att staten genom egna organ borde ombesörja magistraternas statliga uppgifter.

Styrelsen för svenska stadsförbundet har i förevarande avseende yttrat i huvudsak följande:

Enligt de sakkunnigas förslag skulle stadsstyrelsen vid sidan av sina mångskiftande kommunala uppgifter även syssla med statligt administrativa göromål av i regel måhända icke så krävande men i vart fall rätt tidsödande art. Häri låge onekligen en svag punkt i den föreslagna organisationen. Man kunde befara, att styrelsens ställning i förvaltningen komme att i oförmånlig riktning påverkas av dessa åtskilligt »vid sidan av» liggande uppgifter. Anordningen kunde knappast vara till fördel för städernas egen förvaltning och syntes föra med sig behov av ett utbyggande av tjänsteorganisationen för de egentliga kommunala uppgifterna och därmed kostnader och sannolikt på sina håll en viss splittring av arbetsuppgifterna. Dessa olägenheter skulle visserligen i någon mån kunna motivera en uppdelning av de statligt administrativa uppgifterna på olika organ på sätt skett i den vid ekonomisakkunnigas betänkande fogade promemorian. För sin del funne styrelsen de mot promemorians förslag framförda invändningarna förtjäna det största beaktande. Ett sammanhållande av de statliga magistratsuppgifterna genom inrättande i städerna av nya organ för dessa och andra uppgifter kunde visserligen ur principiella synpunkter te sig önskvärt, men i praktiken syntes stora svårigheter möta för en sådan anordning. Det läte sig visserligen säga, att det tillkomme staten att själv svara för ifrågavarande göromål, men å andra sidan kunde man då knappast begära, att vid deras handläggning kommunala önskemål i ena eller andra avseendet skulle i högre grad kunna påräkna beaktande. Nackdelarna hos

de sakkunnigas förslag på denna punkt syntes därför till sist få anses väga mindre tungt än fördelarna. Olägenheterna borde dock icke underskattas och syntes enligt styrelsens mening förtjäna uppmärksamhet vid bedömande av de ytterligare förslag, som kunde framkomma i frågan. I den utsträckning och under den tid, stadsdomstolarna eventuellt komme att bibehållas, syntes det under alla förhållanden önskvärt, att dess ledamöter fortfarande, såsom de sakkunniga ifrågasatt, finge handlägga de statligt administrativa uppgifter, som nu åvilade magistraterna.

Föreningen Sveriges stadsdomare yttrar bland annat följande:

I likhet med de sakkunniga vore föreningen av den åsikten att, om processreformen komme att medföra de nuvarande magistraternas försvinnande, det icke gärna kunde komma ifråga att enbart för magistratsgöromålen tillskapa en ny myndighet, så mycket mindre som redan ekonomisakkunniga ansett en sådan myndighet icke vara ur *statens* synpunkt erforderlig. Det kunde också sägas, att erfarenheterna av stadsstyrelsen i fögderistäderna icke manade till efterföljd. Med denna utgångspunkt vore man hänvisad att företaga en uppdelning av magistratsgöromålen på eljest befintliga myndigheter. Det gåve sig därvid självt, att magistratens rent kommunala uppgifter borde överföras till det ledande kommunala förvaltningsorganet. Beträffande den av magistraten utövade kontrollen å lagligheten av stadsfullmäktiges beslut delade föreningen de sakkunnigas åsikt om obehövligheten av att i någon form bibehålla densamma. I fråga om de statliga och halvstatliga magistratsuppgifterna vore det svårare att finna en nöjaktig lösning. Klart vore, att överexekutorsgöromålen borde förläggas till domstolen, dit de naturligen hörde. Vad kronouppbörden beträffade, hade 1924 års uppbördssakkunniga föreslagit, att länsstyrelsen skulle övertaga magistratens befattning med densamma och att i samband därmed även magistratens befattning med mantalsskrivningen skulle upphöra. Beträffande övriga statsadministrativa uppgifter hade ekonomisakkunniga föreslagit, att de skulle överflyttas dels till länsstyrelsen, dels till lagmansrätten eller domaren i orten, dels till polismyndigheten, dels till särskild valnämnd, dels ock till för olika fall såsom »lämpligt kommunalt organ» ansedda myndigheter, allt i enlighet med en vid de sakkunnigas betänkande fogad promemoria. I sitt över nämnda betänkande avgivna yttrande hade föreningen uttalat, att det syntes otänkbart, att promemorian skulle kunna läggas till grund för en omorganisation. Ej heller 1928 års kommunalförvaltningssakkunniga hade ansett sig kunna godkänna vad sålunda ifrågasatts utan hade föreslagit åtskilliga ändringar, av vilka de huvudsakligaste vore, att de funktioner, som föreslagits överflyttade till länsstyrelsen samt olika kommunala nämnder, i stället skulle överflyttas å det för den egentliga kommunalförvaltningen avsedda centralorganet, stadsstyrelsen. Även den sålunda föreslagna anordningen funne föreningen mindre tillfredsställande. Dels vore det kommunala centralorganet, som i huvudsak torde bygga på lekmannaelementet, mindre lämpat för dessa uppgifter, som medförde behov av en längre gående byråkratisering än som eljest skulle erfordras, och dels kunde det befaras, att denna utökning av åligganden komme att verka förryckande på centralorganets egentliga, i och för sig utomordentligt omfattande uppgifter. Härtill komme, att ett stadens intresse lätt nog kunde kollidera med ett mera allmänt sådant. Det kunde t. ex. synas betydelselöst, om stadsstyrelsen finge utse en ledamot i byggnadsnämnden, men om man betänkte, att staden ofta hade viktiga ekonomiska intressen att bevaka gent emot enskilda i stadsplane- och byggnadsfrågor, kunde det icke vara i sin ordning, att den ledamot i byggnadsnämnden, som borde kunna betraktas såsom fullt ojävig vid ärendenas avgörande, snarast vore att anse såsom en representant för staden.

Föreningen uttalar därefter, att i stad med kvarvarande rådhusrätt dennas ledamöter borde få handlägga en del av de statliga magistratsuppgifterna, samt framställer vissa erinringar angående de sakkunnigas förslag rörande handhavandet av berörda uppgifter. Därefter fortsätter föreningen:

Liksom de sakkunniga haft till förutsättning för sitt arbete, att en processreform i huvudsaklig anslutning till processkommissionens förslag med däri av lagrådet förordade jämkningar komme till stånd, hade föreningen i sitt yttrande utgått från samma förutsättning. Föreningen ville dock icke underlåta att inför de påtagliga svårigheterna att åstadkomma en rationell lösning av magistratsproblemet såsom allmänt omdöme uttala, att, i den mån processreformen ledde till avskaffande av de nuvarande magistraterna, denna omständighet utgjorde en icke ringa post att föra på reformens debetsida.

I yttranden framställda förslag.

En utskiftning av magistraternas uppgifter mellan ett flertal statliga och kommunala organ förordas av 1 länsstyrelse (Malmöhus), 2 magistrater, 2 drätselkammare och stadsfullmäktige i 3 städer.

Åtskilliga länsstyrelser framhålla, att länsstyrelserna, som redan nu vore hårt tyngda av arbete och vilkas arbetskrafter vore otillräckliga, icke kunde belastas med ytterligare uppgifter utan att ökade arbetskrafter och, i visst län, även ökade lokaler ställdes till deras förfogande.

3 länsstyrelser (Kristianstad, Göteborgs och Bohus samt Älvsborg), 14 magistrater, 5 stadsstyrelser, 10 drätselkammare och 9 stadsfullmäktigekorporationer förorda, att i stället för magistraten inrättades ett nytt organ, jämte vilket den nuvarande drätselkammaren skulle fungera.

Beträffande detta nya organ hava olika meningar gjort sig gällande.

Så har t. ex. från *Jönköping* uttalats, att detsamma borde organiseras som en kollegial poliskammare för handhavande av vissa av magistratens statliga uppgifter.

Från bland annat flera av de nuvarande fögderistäderna framhålles, att organisationen borde anknyta till den ordning, som för närvarande gäller i dessa städer och som på det hela taget visat sig fungera väl. Från *Lidingö* göres gällande, att därvid stadsstyrelsens kommunala uppgifter borde överflyttas på drätselkammaren. *Stadsstyrelsen i Katrineholm* tänker sig en utbyggnad av posten som stadsfullmäktiges ordförande, vilken skulle tillsättas av länsstyrelsen och tillika vara polischef.

Till tanken på en stadsstyrelse, liknande fögderistädernas, ansluta sig *länsstyrelserna* i *Kristianstads* och *Göteborgs och Bohus län*. Den förstnämnda länsstyrelsen yttrar, att det för tillgodoseende av de allmänna, icke rent kommunala ärendena vore mest tillfredsställande, om jämte det för den kommunala förvaltningen avsedda organet — drätselkammaren eller hur det kunde komma att benämnas — funnes en myndighet motsvarande den nuvarande magistraten och med i huvudsak dess funktioner. Denna myndighet kunde antingen vara organiserad ungefär såsom stadsstyrelserna i de nuvarande fögderistäderna eller rent av bestå endast av en lagfaren kommunal borgmästare.

I åtskilliga yttranden betonas vikten av att en opartisk jurist finnes i stadens förvaltning. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* exempelvis anför, att icke minst med den utveckling partisystemet tagit inom stadsfullmäktige och kommunala styrelser det syntes vara av vikt att äga en självständig av de kommunala myndigheterna oberoende, under ämbetsmannaansvar handlande tjänsteman, som vakade över att lag och författning iakttoges och gentemot staten svarade för den formella ordningen inom stadsförvaltningen. En sådan person skulle representera staten och det allmänna i stadsfullmäktige samt bliva av betydelse för kontinuiteten inom förvalt-

ningen. Den erfarenhet han samlade skulle komma kommunen till godo. Den gagnande kontrollen sträckte sig åtskilligt utöver den samlade magistratens över stadsfullmäktigbesluten. Sålunda hade magistratens representant i byggnadsnämnden en maktpåliggande uppgift i att verka för likformig och författningsenlig behandling av ärenden. Denna uppgift vore så mycket viktigare, som stadens och den enskildes intressen i dylika ärenden stundom kunde stå emot varandra. En liknande uppgift hade magistratens ledamot i hälsovårdsnämnden. Det borde slutligen understrykas, hur viktigt det vore att äga en med de lokala förhållandena fullt förtrogen men av den kommunala representationen oberoende tjänsteman, vilken hade att såsom statsmakternas företrädare på anmodan av Kungl. Maj:t eller ämbetsmyndigheter verkställa utredningar och avgiva yttranden i ärenden, som berörde staden. — Behovet av centralisation av stadsförvaltningen borde kunna tillgodoses genom omorganisation av drätselkammaren, som kunde övertaga magistratens kommunala funktioner, medan de statliga uppgifterna anförtroddes åt ett nytt organ, gärna kallat magistrat, bestående av en kommunalborgmästare, tillsatt av Kungl. Maj:t, samt av stadsfullmäktige utsedda ledamöter. I de största städerna erfordrades dock en annan organisation.

Magistraten i Eskilstuna, som anför liknande synpunkter, anser, att i större städer borde förutom borgmästaren finnas ytterligare en lagfaren ledamot i en dylik magistrat eller stadsstyrelse.

Magistraten i Ystad tänker sig en i varje stad juridiskt och administrativt välkvalificerad ämbetsman, utsedd av Kungl. Maj:t och i huvudsak avlönad av statsmedel. Han skulle utöva statens legala lokala uppsikt över de rent kommunala stadsmyndigheternas beslut, utgöra lokal utredningsmyndighet i betydelsefulla juridiska och administrativa frågor, vara polischef och överexekutor samt handhava de statliga magistratsuppgifterna.

Magistraten i Simrishamn föreslår inrättande av en stadsstyrelse för övertagande av huvudparten av magistratsuppgifterna och för utförande av utredningsarbetet inom kommunalförvaltningen.

Magistraten i Landskrona framhåller vikten av en omsorgsfull beredning av ärendena och anser, att denna uppgift borde anförtros åt ett beredningsutskott, som tillika skulle uppgöra budgetförslaget, äga initiativrätt hos stadsfullmäktige, i nära samarbete med stadens revisorer följa förvaltningen och öva tillsyn över förvaltningsstyrelsernas verksamhet. Som ordförande i ett dylikt organ skulle tjänstgöra den av Kungl. Maj:t tillsatte lagfarne kommunalborgmästaren, som även skulle vara polischef och handlägga en del av magistratens statliga uppgifter.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län och *Ronneby stads* myndigheter förorda inrättande av kommunala magistrater i huvudsaklig anslutning till det Hanssonska förslaget.

Magistraterna i Södertälje, Sölvesborg och *Örnsköldsvik* anse, att magistraten bör bibehållas.

Drätselkammaren i Falkenberg uttalar sig för en med juridisk sakkunskap utrustad kanslinämnd för ombesörjande av magistratens kommunala uppgifter, handhavande av stadens rättegångar m. m.

Drätselkammaren i Lysekil anser, att för de uppgifter, som icke överfördes till drätselkammaren, borde inrättas ett statligt organ, stadsfogde. Denne skulle vara polischef samt handhava kronouppbörd och indrivning ävensom de uppgifter, som enligt sakkunnigförslaget skulle överföras å polismyndigheten.

Då det gäller ombesörjandet av magistratens och drätselkammarens kommunala uppgifter, bör man — framhålla 4 länsstyrelser (Kristianstad, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Norrbotten), 1 magistrat, 1 stadsstyrelse, 5 drätsel-

kammare samt likaledes 5 stadsfullmäktigekorporationer — i vidare mån än enligt sakkunnigförslaget anknyta till den nuvarande drätselkammaren. Därvid har framhållits önskvärdheten, att drätselkammaren förses med juridisk sakkunskap i form av en stadsombudsman eller sekreterare.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anför sålunda bland annat följande:

Fasthölle man vid det allmänt erkända förhållandet, att det varit det kommunala självstyrelsekravet, som mer än vissa brister i fråga om organisatoriska detaljer varit orsaken till att magistraten förlorat sin centrala ställning inom stadsförvaltningen, framstode klart risken av att ej heller den nya stadsstyrelsen, sina många maktbefogenheter enligt lag och reglemente till trots, i det långa loppet skulle kunna hävda sin ställning gent emot stadsfullmäktige och dess ledande utskott. Ur denna synpunkt syntes det föreligga rätt starka skäl för att man, i närmaste anslutning till flerstädes skedd faktisk utveckling, i den blivande lagstiftningen i stället överlämnade ledningen av förvaltningen till den främsta av stadsfullmäktiges egna nämnder, drätselkammaren, vilken i samband därmed berättigades själv anställa tjänstemän med för kammarens styrelseuppgifter lämplig utbildning och förlänades erforderliga befogenheter i avseende å beredning, kontroll och initiativ beträffande stadsförvaltningen i dess helhet.

Borgmästarbefattningen.

16 länsstyrelser (Stockholm, Uppsala, Södermanland, Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Blekinge, Kristianstad, Halland, Skaraborg, Värmland, Örebro, Gävleborg, Västernorrland och Jämtland), 41 magistrater, 4 stadsstyrelser, 26 drätselkammare, stadsfullmäktige i 27 städer, styrelsen för svenska stadsförbundet, föreningen Sveriges stadsdomare samt föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare hava framställt erinringar mot borgmästarens ställning.

Härvid har anförts, att den blandade förtroende- och tjänstemannaställningen vore till fromma varken för förvaltningen eller befattningshavaren själv. I spetsen för den centrala myndigheten borde icke obligatoriskt stå en tjänsteman, utan myndigheten borde liksom andra kommunala organ äga att själv inom sig utse sin ordförande. Borgmästaren borde i stället göras till endast ledamot i stadsstyrelsen. Från några håll har uttalats, att han ej ens skulle vara ledamot utan få helt ställning av tjänsteman. Styrelsen för svenska stadsförbundet har ansett likgiltigt, huruvida han vore ledamot eller ej, medan föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare ansett önskvärt men ej nödvändigt, att han bleve ledamot.

I fråga om sättet och villkoren för utseende av borgmästaren hava de flesta myndigheterna betonat, att borgmästaren genom de föreslagna bestämmelserna icke finge den fasta och oberoende ställning, som vore nödvändig för att man skulle kunna påräkna tillräckligt kvalificerade personer till dessa poster och erforderlig självständighet hos dem i de kommunala värven.

3 länsstyrelser (Blekinge, Kristianstad och Skaraborg), 8 magistrater och 1 drätselkammare hava uttalat, att statliga myndigheter borde medverka vid borgmästarens tillsättande, därvid flertalet av nämnda myndigheter förordat samma regler i detta hänseende som de för kommunalborgmästare gällande.

Beträffande mandattiden hava 1 länsstyrelse (Kronoberg) samt drätselkamrarna och stadsfullmäktige i 2 städer ansett, att borgmästaren borde utses för samma tid som övriga stadsstyrelseledamöter, medan 1 magistrat tänkt sig tillsättning på livstid. 3 länsstyrelser (Östergötland, Örebro och Kopparberg), 18 magistrater, 1 stadsstyrelse, 4 drätselkammare, 4 stadsfullmäktigekorporationer samt föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare ävensom föreningen Sveriges stadsdomare hava förordat anställning på obestämd tid. Därvid har föreslagits anställning tills vidare

med skyldighet att avgå, därest stadsfullmäktige med $^2/_3$ majoritet beslöte uppsägning, eller anställning tills vidare med uppsägning, som dock skulle kunna ske först efter viss tid, eller ock anställning på viss tid, varvid med utgången av valperioden mandatet vore förnyat, om ej stadsfullmäktige med kvalificerad majoritet beslutat välja annan person.

Från ett par håll, bland annat länsstyrelserna i Kalmar, Blekinge, Hallands och Skaraborgs län, har framhållits önskvärdheten av att borgmästarens löneförmåner fastställdes av statlig myndighet eller att bestämmelser därom intoges i reglementet.

4 länsstyrelser (Södermanland, Värmland, Örebro och Jämtland), 8 magistrater, 2 drätselkammare, stadsfullmäktige i 1 stad och föreningen Sveriges stadsdomare ifrågasätta särskilda bestämmelser om pension åt borgmästare, som avgår på grund av icke förnyat mandat, uppsägning, uppnådd pensionsålder eller eljest.

8 länsstyrelser (Jönköping, Kalmar, Blekinge, Skaraborg, Värmland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten), 12 magistrater, 1 stadsstyrelse, 4 drätselkammare och 4 stadsfullmäktigekorporationer förorda särskilda kompetensvillkor för borgmästaren. Antingen borde han hava avlagt juridisk examen eller ock under längre tids verksamhet i kommunala värv eller eljest i allmän befattning hava ådagalagt sådan insikt och skicklighet, som Kungl. Maj:t på framställning av stadsfullmäktige funne innebära kompetensvillkor till befattningen. I ett par yttranden betonas, att juridisk examen vore nödvändig i de mindre städer, där borgmästaren skulle ombesörja stadsassessorsgöromålen.

Rörande borgmästarens ställning har *styrelsen för svenska stadsförbundet* anfört i huvudsak följande:

Rent organisatoriskt vore mot införandet av ett obligatoriskt tjänstemannainslag principiellt intet att invända. Endast om och i den mån tjänstemannainslaget gåves en sådan ställning, att detsamma kunde befaras obehörigt skjuta i bakgrunden förtroendemännens traditionella ställning syntes erinringar mot lagstiftningen i fråga motiverade. Det kunde icke förnekas, att fog funnes för vissa farhågor på denna punkt. Med sitt ordförandeskap i stadsstyrelsen hade borgmästaren enligt förslaget erhållit en så central och stark ställning, att man med skäl kunde befara, att förtroendemännens betydelse i stadsstyrelsen och förvaltningen i övrigt skulle bli lidande därpå. Redan de nuvarande »ledande tjänstemännen», stadsdirektörer och andra i städer med mera centraliserad förvaltning, hade i praktiken onekligen fått ett rätt starkt framträdande inflytande på sina samhällens förvaltning. Dessa vore dock icke ens ledamöter av respektive förvaltningsnämnder, än mindre de, som bestämde gången av dessas arbete. I likhet med stadsfullmäktige i några städer av olika storlek funne styrelsen det ur dessa synpunkter mindre lyckligt, att den föreslagne borgmästaren obligatoriskt skulle vara ordförande i stadsstyrelsen, oavsett andra skäl mot anordningen. Ur reella synpunkter sett vore det utan verklig betydelse, om den ledande tjänstemannen bleve ledamot av stadsstyrelsen eller endast finge rätt att deltaga i överläggningarna och anteckna avvikande mening. I senare fallet bleve hans ställning väl så stark som om han vore ledamot. Men i alla händelser syntes dock den föreslagna inflyttningen i stadsstyrelsen tillräckligt klart framhäva befattningens vikt och betydelse. Ehuru det i och för sig kunde vara skäligen likgiltigt, om tjänstemannen i fråga benämndes borgmästare eller stadsdirektör, kunde det dock icke förnekas, att titeln borgmästare, med hänsyn till de traditioner ämbetet hade hos oss, måste anses ytterligare ägnad att understryka innehavarens ledande ställning och därmed också bidraga att skjuta förtroendemannaelementet i bakgrunden. Titeln stadsdirektör syntes

tydligare angiva den ställning man avsett. »Verkställande direktör» i ett företag inom affärsvärlden, sutte ju ofta som ledamot av företagets styrelse men utan att beklädas med uppdraget att fungera som ordförande, och den föreslagne borgmästaren syntes i själva verket närmast svara mot denne.

Vad i övrigt anginge den föreslagne borgmästarens ställning, innebure denna ett sammanförande hos en och samma person av representativa uppgifter och åligganden som ledande tjänsteman. Mot en sådan anordning syntes åtskilliga invändningar med fog kunna göras. Medan för den ledande tjänstemannen administrativ rutin, fackkunskaper och kontinuitet i utövningen vore värdefulla tillgångar, ville man hos den, som utåt skulle representera staden, främst uppställa andra förutsättningar av mera personlig art. Medan det vore av vikt, att den ledande tjänstemannen finge mera kontinuerligt utöva sitt ämbete, vore det icke av mindre betydelse, att den, som skulle utåt representera staden, vid varje tillfälle hade den allmänna ställning inom stadens förvaltning, som kunde anses göra honom särskilt lämpad för uppdraget i fråga. För förvaltningen kunde det knappast vara till fördel, att båda slagen av uppgifter samlades hos en person.

Om »stadsdirektörens» (borgmästarens) uppgift i huvudsak begränsades till den ledande tjänstemannens skulle han också kunna erhålla en fastare och självständigare ställning än den, de sakkunniga givit honom — en bestämd förutsättning för att verkligt lämplig person skulle kunna erhållas för tjänsten. Förslagets bestämmelser om mandattiden m. m. för borgmästaren kunde styrelsen i vart fall för sin del icke biträda. Utan att närmare ingå på dessa frågor, som skulle förlora sin betydelse med den av styrelsen förordade anordningen, ville styrelsen fästa uppmärksamheten å den mot sakkunnigförslaget i denna punkt framförda kritiken, som syntes värd det största beaktande.

Föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare anför bland annat:

Från kommunal tjänstemannasynpunkt sett vore det ägnat att väcka tillfredsställelse, att sakkunnigförslaget beaktat den andel i de senaste decenniernas utveckling inom det stadskommunala förvaltningsområdet, som rättvisligen borde tillskrivas insatser av de tjänstemän, vilkas anställande i allt fler städer nödvändiggjorts av det kommunala arbetets allt större omfattning, samt att de sakkunniga i och med den nya stadsassessorsbefattningen upptagit och velat fastslå vad utvecklingen härutinnan ådagalagt vara ändamålsenligt.

Om den nya borgmästarbefattningen, sådan den i förslaget utformats, kunde dock knappast sägas, att de sakkunniga byggt på det beståendes grund, utan förslaget i denna del framstode mest som ett experiment, i väsentliga stycken främmande för svenska förhållanden. Särskilt gällde detta beträffande den ställning av både förtroendeman och befattningshavare eller rättare hälften av vardera, som givits borgmästaren. I vad mån experimentet skulle lyckas, vore svårt att profetera om. Det komme måhända att falla väl ut på en plats, mindre väl på en annan, i mycket beroende av personval och miljö. Fråga vore därför, om det icke vore tillrådligt att giva ifrågavarande befattning en annan gestaltning.

I främsta rummet gällde detta den kombinerade tjänste- och förtroendemannaställningen. De sakkunnigas uppfattning, att den ledande posten i en stads kommunala förvaltningsarbete — vilket arbete ju dock skulle bliva den nya styrelsens förnämsta uppgift — skulle vara sådan, att den toge i anspråk sin innehavares hela tid och arbetskraft, vore enligt föreningens mening alldeles riktig. Men en så beskaffad ställning passade enligt sakens natur vida bättre för tjänstemannen än för förtroendemannen. Det syntes

också ur allmän synpunkt förmånligare, att befattningens innehavare stode fri och neutral inför politiska strömkantringar och sådana särintressen, som kunde vara tillfinnandes hos olika kårer och grupper inom samhället. Detta kunde han i vida högre grad såsom ansvarig tjänsteman än i egenskap av förtroendeman med ansvaret i stor utsträckning gemensamt med alla dem, som valt honom eller vore intresserade av hans kvarblivande efter utgången mandattid. Det skulle kunna tilläggas, att befattningen krävde av sin innehavare skolning och rutin och att erfarenheten sannolikt komme att framvisa behovet av särskilda kunskaper och förutbildning, allt kvalifikationer, som möjligen kunde finnas men sannolikt mera sällan vore tillfinnandes hos reflektanter på en befattning med den lösliga ställning, de sakkunniga velat förläna borgmästaren. I varje fall torde detta gälla de medelstora och mindre städerna.

Vore det riktigt, som föreningen hölle före, att den ledande arbetskraften inom stadens förvaltningsstyrelse borde hava ställning som tjänsteman, syntes det ofrånkomligt, att hans föreslagna självskrivenhet som styrelsens ordförande bortfölle. Denna självskrivenhet stode för övrigt icke i god överensstämmelse med den gängse uppfattningen om formerna för den kommunala självstyrelsens utövande. Enligt denna uppfattning skulle varje kommunal församling eller delegation själv välja sin ordförande. Annat vore förhållandet, om stadsstyrelsen liksom den nuvarande magistraten skulle bliva ett kollegialt ämbetsverk med befattningshavare som ledamöter. Då, såsom i förslaget avsåges, stadsstyrelsen skulle utgöra en stadsfullmäktigevald förtroendemannanämnd, vore det med nuvarande uppfattning och tradition mest förenligt, att styrelsen själv valde sin ordförande. Det vore enligt föreningens mening icke ens nödvändigt, att den nye ledande tjänstemannen vore ledamot av stadsstyrelsen, även om detta vore önskvärt. Hans ställning som stadsförvaltningens verkställande direktör krävde det icke ovillkorligen.

I överensstämmelse med den ståndpunkt, föreningen intoge beträffande borgmästarens tjänsteställning, funne föreningen ingen anledning till införande av den omständiga valproceduren för tillsättande av borgmästare, som efter mönster av vad som gällde för borgarråden i Stockholm föreslagits av de sakkunniga. Det syntes föreningen lämpligast, att borgmästarbefattningen tillsattes genom vanligt majoritetsval av stadsfullmäktige, eventuellt med frihet för den stad, som så önskade, att i reglementet för stadsstyrelsen få särskilda valbestämmelser införda.

De kommunala tjänstemännen — undantagandes dem, som tillhörde magistraten, om de ansåges kunna dit hänföras — hade i regel ej den fasta anställning, som tillkomme statens befattningshavare i motsvarande tjänsteställning. I allmänhet tillsattes de kommunala befattningshavarna på förordnande eller genom särskilda anställningskontrakt tills vidare med viss uppsägningstid för tjänsteförhållandets upphörande. Det syntes lämpligt, om härutinnan i lagen kunde upptagas några allmänna regler beträffande de i lagen omnämnda tjänsterna. Att härutinnan ernå likställighet med statstjänarna vore väl icke möjligt, men ur tjänstemannasynpunkt syntes önskvärt — och ett önskemål, som icke syntes för långt gående — att för uppsägning av de av stadsfullmäktige tillsatta borgmästar-, borgarråds- och assessorstjänsterna, såsom föreningen tänkt sig dem organiserade, borde stipuleras beslut med $^2/_3$ majoritet av den väljande korporationen. Sådana bestämmelser funnes redan nu i svenska städer beträffande vissa mera betydande kommunala befattningar.

Föreningen Sveriges stadsdomare framhåller angelägenheten av att innehavaren av den i spetsen för stadsstyrelsen tänkta borgmästarbefattningen

erhölle en mera tryggad ställning än den, som enligt de sakkunnigas förslag skulle tillkomma honom. Detta syntes vara nödvändigt, om man för sysslan skulle kunna erhålla personer av erforderlig kvalitet och göra det möjligt för dem att bevara full självständighet. Då borgmästaren skulle vara underkastad omval vid varje mandattids utgång och göromålen komme att bliva av den omfattning, att med befattningen i de flesta fall icke skulle kunna förenas annan tjänst, uppstode helt säkert svårigheter att finna dugande personer, villiga att tillträda en befattning med risk att vid mandattidens utgång icke bliva omvalda. Ställda inför en sådan utsikt skulle befattningens innehavare lätt kunna frestas att uppgiva sin självständighet och falla i beroende av det tillfälliga majoritetspartiet. Genom den möjlighet till alltför ofta förekommande omval till befattningen, förslaget beredde, skulle i väsentlig grad garantierna för den nödiga kontinuiteten inom förvaltningen minskas. Denna olägenhet skulle framför allt drabba de mindre städer, i vilka befattningen såsom stadsassessor uppdragits åt borgmästaren. I stället för att underkasta borgmästaren omval vid mandatperiodens utgång, borde det kunna stadgas, att, därest han icke inom viss tid dessförinnan bleve med kvalificerad majoritet uppsagd, hans mandat skulle anses förnyat för ytterligare en period. Likaså syntes det, som om i stadsstyrelsens reglemente obligatoriskt borde intagas föreskrift om pension eller gottgörelse i annan form åt borgmästare, som utan egen tillskyndan icke erhölle förnyat mandat.

Tjänsteorganisationen i övrigt.

Rörande tjänsteorganisationen i övrigt yttrar *styrelsen för svenska stadsförbundet* följande:

I allmänhet.

För de minsta städernas del torde, såsom de sakkunniga förutsatt, det icke erfordras mer än en tjänsteman. Åt de övriga syntes det som hittills kunna lämnas öppet att själva bestämma tjänsteorganisationen i övrigt. Om i stadsförvaltningen infördes en anordning med en obligatorisk tjänsteman såsom ledamot och föredragande i stadsstyrelsen, eventuellt med biträde av souschefer, kunde det ifrågasättas, om mera detaljerade bestämmelser rörande tjänsteorganisationen i övrigt vore påkallade. Översikten över de nuvarande förhållandena visade, att städerna på ett mycket varierande sätt ordnat sina ombudsmans- och sekreterarfrågor. Det vore icke enbart stadsstyrelsen, man härvid hade att taga sikte på. Hos stadsfullmäktige, byggnadsnämnd, fattigvårdsstyrelse etc. skulle också sekreterarsysslor utföras. Förutsättningarna för ett lämpligt utskiftande av dessa uppdrag vore icke minst med hänsyn till möjligheterna att finna kvalificerade personer — ett efter rådhusrätternas försvinnande betydligt mera komplicerat spörsmål än nu — så olikartade i skilda städer, att det syntes önskvärt, att städerna därvidlag bibehölles vid största möjliga rörelsefrihet. Ur det allmännas synpunkt torde det vara fullt tillräckligt att tillförsäkra stadsstyrelsen nödig tillgång till de juridiska insikter, som kunde behövas för dess verksamhet. I åtskilliga fall finge det anses önskvärt för städerna att såsom föredragande tjänsteman hos stadsstyrelsen kunna engagera en person med teknisk och merkantil utbildning. (Av de stadsdirektörer, som nu funnes, vore endast en jurist.) För sådana fall borde givetvis garantier tillskapas för att nödig juridisk sakkunskap ställdes till stadsstyrelsens förfogande. Men vore ledamoten-föredraganden jurist, kunde staden i övrigt förbehållas den största frihet i sin organisation av sekreterar- och stadsombudsmanssysslorna.

Stadsassessorsbefattningen.

4 magistrater samt drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad hava ansett, att stadsassessorn bör utses av stadsstyrelsen, hos vilken han är anställd, och ej av stadsfullmäktige. På ett par håll har anförts, att det borde helt överlämnas åt staden att bestämma, huruvida stadsassessorn skall

anställas, medan i några yttranden ifrågasättes höjande av det invånarantal, ovanför vilket befattningen skulle vara obligatorisk. 1 magistrat anser det oriktigt, att enligt förslaget stadsassessorn, som blott vore tjänsteman hos stadsstyrelsen, skulle kunna erhålla rätt att självständigt å styrelsens vägnar handlägga och avgöra ärenden.

Föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare finner, att stadsassessorn givits en ställning, som erinrade om de nuvarande stadsombudsmännens. Föreningen anser, att till stadsassessorns arbetsuppgifter, därest de ansåges böra närmare angivas i lagen, borde även hänföras den att vara stadsstyrelsens sekreterare. Då vidare stadsassessorn såsom stadsstyrelsens sekreterare och i denna sin egenskap självfallet vunne ingående kännedom om alla de ärenden, vilka där förekomme till behandling — således ej blott dem, för vilka han vore särskilt föredragande — och då hans inlägg mången gång kunde vara av värde, syntes det mindre lämpligt, att hans yttrande- och reservationsrätt, på sätt i förslaget skett, begränsades till dem, då han vore föredragande.

Länsstyrelsen i Gotlands län anser bestämmelsen, att stadsassessor skall vara examinerad jurist, ej obetingat lämplig för alla städer, särskilt icke för de mindre bland dessa. Bestämmelsen syntes för övrigt innebära ett avsteg från den grundsats de sakkunniga eljest så troget omfattade, nämligen principen om kommunernas självbestämmanderätt. I de flesta småstäder torde behovet av juridisk sakkunskap i stadsförvaltningen vara rätt minimalt och kunna tillgodoses genom anlitande av tillfällig juridisk hjälp. Åtskilliga av ifrågavarande städer vore helt visst mera i behov av en i kamerala värv förfaren person. Det syntes därför lämpligast, främst med hänsyn till önskvärdheten av att varje stad erhölle den organisation, den behövde, att möjlighet bereddes städerna att i stället för en assessorstjänst inrätta en befattning, för vars förvärvande kameral kunskap och erfarenhet mera än juridisk sådan uppställdes såsom specimen.

Liknande synpunkter hava anförts av drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad.

Borgarrådsbefattningen.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller, att för de mindre städernas del funnes ingen anledning att ifrågasätta borgarråd. För övrigt vore borgarrådsinstitutionen en säranordning för Stockholm, vilken veterligen icke påtänkts till införande i övriga städer; det syntes under sådana förhållanden knappast lämpligt att i lag giva en anvisning i denna riktning.

Stadsstyrelsens och befattningshavarnas benämning.

I fråga om benämningen av det ifrågasatta centrala organet har sakkunnigas förslag, stadsstyrelsen, av de flesta myndigheterna lämnats utan erinran. Från ett par håll har dock framkastats tanken på andra benämningar. Så har *drätselkammaren i Västerås* föreslagit bibehållande av drätselkammarnamnet, som bättre än stadsstyrelsebenämningen markerade styrelsens främsta och egentliga uppgift. I ett par yttranden föreslås stadskollegium, stadsdirektion och magistrat. *Styrelsen för svenska stadsförbundet* framhåller, att det gamla ordet »stadsnämnd» måhända vore ett lämpligare namn på den utvidgade drätselkammare, varom vore fråga.

Beträffande borgmästaren har framhållits, att benämningen vore mindre lämplig med hänsyn till att densamma för närvarande närmast avsåge en dömande person och att borgmästaren-ordföranden i rådhusrätten komme att tills vidare finnas kvar. Dessutom motsvarade titeln icke befattningens karaktär, särskilt om befattningshavaren bleve blott tjänsteman. I stället har föreslagits användande av beteckningen kommunalborgmästare, en benämning, som ehuru med en i viss mån annan innebörd redan funnes i en del fögderistäder. Från ett håll ifrågasättes beteckningen »borgarråd». 5

magistrater, 2 drätselkammare, stadsfullmäktige i 1 stad, styrelsen för svenska stadsförbundet samt föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare hava uttalat sig för stadsdirektörstiteln, som närmare än borgmästarnamnet angåve den ställning, man tilltänkt befattningshavaren. Drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad anse, att befattningshavaren skulle kallas blott stadsstyrelsens ordförande.

I anslutning till stadsdirektörstiteln för borgmästarbefattningen har föreslagits andre eller biträdande stadsdirektör för borgarrådens del.

Mot stadsassessorsnamnet har anmärkts, att detsamma felaktigt häntydde på att befattningshavaren vore bisittare i ett kollegium. I stället har föreslagits benämningarna stadsombudsman eller stadssekreterare, vilka bättre angåve befattningens karaktär.

Vissa andra frågor.

Stadsstyrelsen, drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad framhålla, att genom den ifrågasatta organisationen städerna förlorade inflytandet över det av dem bekostade polisväsendet. Länsstyrelsen i Skaraborgs län samt stadsstyrelsen och drätselkammaren i 1 stad anse, att borgmästaren borde vara polischef och stadsstyrelsen polismyndighet. 1 magistrat, 3 drätselkammare, stadsfullmäktige i 3 städer och styrelsen för svenska stadsförbundet ifrågasätta lämpligheten av polischefens rätt att närvara i stadsstyrelsen vid frågor om allmän ordning och säkerhet eller det allmänna hälsotillståndet i staden. Drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad förmena, att denna befogenhet bör begränsas till ordnings- och säkerhetsfrågor. Å andra sidan har länsstyrelsen i Gotlands län ansett, att polischefen vid deltagande i stadsstyrelsens överläggningar borde äga rösträtt.

Drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad anse, att i lagen uttryckligen borde stadgas rätt för stadsfullmäktiges presidium att närvara vid stadsstyrelsens sammanträden.

1 länsstyrelse (Kronoberg), 2 magistrater, 4 drätselkammare och 4 stadsfullmäktigekorporationer anföra, att föreskriften, att stadsstyrelsen skall förvalta stadens egendom ej bör göras ovillkorlig.

1 länsstyrelse (Södermanland), 1 magistrat, 1 drätselkammare, stadsfullmäktige i 1 stad samt svenska polisförbundet uttala, att stadsstyrelsen ej efter eget beprövande bör äga obegränsad rätt till kostnadsfri handräckning av stadens polismyndighet.

Svenska polisförbundet befarar, att förhållandet med all sannolikhet, åtminstone på många platser, skulle utveckla sig därhän, att den egentliga polisverksamheten eftersattes för fullgörande av handräckningar åt stadsstyrelsen. Då det i den egentliga polisverksamhetens intresse ovillkorligen borde finnas en uttrycklig begränsning, inom vilken kommunal myndighet ägde rätt påkalla biträde av polismyndighet, och då redan nu staten erlade en del av kostnaderna för polisväsendet jämväl i städerna samt då det ifrågasatts, att staten skulle övertaga ytterligare del av dessa kostnader, borde en kommunalstyrelse icke erhålla obegränsad rätt att ålägga polispersonal uppdrag. Stadsstyrelsens handräckningsrätt borde därför hållas inom närmare bestämda gränser och avse allenast dess statliga uppgifter.

De flesta av de hörda myndigheterna hava tillstyrkt eller lämnat utan erinran förslaget om borttagande av magistratens legalitetskontroll över stadsfullmäktiges och allmänna rådstugans beslut. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, 7 magistrater och stadsfullmäktige i 1 stad hava dock framfört anmärkningar emot denna del av förslaget.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttrar sålunda, att betydelsen av magistratens kontroll icke kunde mätas efter antalet fall, där verkställighet

vägrats; redan tillvaron av en sådan kontrollmyndighet, med vilken stadens myndigheter vore i tillfälle att även under hand samråda, vore ägnad att hindra tillkomsten av olagliga beslut.

Magistraten i Halmstad yttrar:

Den s. k. legalitetskontrollen över stadsfullmäktiges beslut kunde näppeligen med fullt förtroende läggas i stadsstyrelsens hand, då densamma finge antagas i regel vara alltför starkt intresserad i de olika frågornas avgörande i ena eller andra riktningen. Det kunde emellertid ifrågasättas, huruvida detta borde föranleda, att all kontroll avskaffades. Då man åberopade erfarenheten från landsbygden på att kontroll skulle vara onödig, kunde det ifrågasättas, huruvida man hade ett tillräckligt material för att bedöma, om saknaden av kontroll i lantkommunerna varit till fromma för deras utveckling. Erfarenheten från vissa av våra grannländer gåve ett ganska starkt stöd åt den uppfattningen, att man icke utan vidare kunde avvisa tanken på en statlig kontroll över kommunernas förvaltning. Detta vore emellertid en fråga, som krävde sin lösning oberoende av den nu befintliga legalitetskontrollen. Denna lösning borde möjligen ske efter enhetliga grunder för stad och land. Under alla omständigheter syntes det saknas anledning att befria stadsstyrelsen från plikten att under tjänstemannaansvar vägra verkställa beslut, som uppenbarligen vore olagliga eller krävde underställning av statlig myndighet.

Ett par magistrater anse, att kommunala beslut, som medförde ökning av uttaxeringen över viss gräns, borde underställas statliga myndigheter.

Länsstyrelsen i Uppsala län önskar klarare och mera praktiska bestämmelser i fråga om tiden för besvärs anförande mot stadsstyrelses beslut. Förslaget utginge från att denna tid skulle, när det icke vore fråga om styrelsens beslut i sådana mål och ärenden, vilka styrelsen på grund av föreskrifter i särskilda författningar hade att handlägga, räknas från delfåendet, men, frånsett svårigheten att i förekommande fall visa, när dylikt delfående ägt rum, kvarstodo dock vid ett sådant förfaringssätt som det föreslagna den olägenheten, att den beslutande myndigheten, såvida den icke själv ombesörjde särskild delgivning, icke visste när den kunde betrakta ett beslut som lagakraftvunnet. Då en stadsstyrelses handlingar väl komme att anses som offentliga, syntes emellertid hinder icke böra möta för besvärstidens räknande från beslutens publicering på sätt som om stadsfullmäktiges beslut vore stadgat.

Kostnaderna

Beträffande kostnaderna för den av de sakkunniga föreslagna organisationen framhålles i åtskilliga yttranden, att med det system för övergångsersättning från städerna till statsverket, som föreslagits av ekonomisakkunniga, upphörandet av de särskilda stadsdomstolarna och städernas övergång till den nya förvaltningsordningen knappast medförde någon besparing i städernas administrationskostnader men att en eventuell ökning härutinnan finge anses uppvägas av de fördelar, som i andra avseenden vore förbundna med den föreslagna ordningen.

12 magistrater, 8 stadsstyrelser, 25 drätselkammare och stadsfullmäktige i 27 städer ävensom styrelsen för svenska stadsförbundet anse, att den föreslagna organisationen skulle, särskilt för de mindre städernas del, medföra en ökning av deras utgifter för förvaltningen, däri inräknade kostnader för magistrat och rådhusrätt.

Å andra sidan har t. ex. *länsstyrelsen i Västernorrlands län* uttalat, att förslaget gåve städerna möjlighet att ordna stadsstyrelsen på sätt med hänsyn till varje stads storlek och behov kunde anses lämpligast, varför det icke

syntes finnas anledning till farhågor för att städerna genom förslagets realiserande skulle åsamkas särskilt betungande kostnader.

Styrelsen för svenska stadsförbundet yttrar:

Vad angår kostnaderna för förslagets genomförande delade styrelsen de sakkunnigas mening, att dessa på nuvarande stadium icke kunde med någon större grad av tillförlitlighet beräknas. Man finge dock förutsätta, att på sina håll de statligt administrativa uppgifternas övertagande komme att medföra icke obetydliga kostnader för städerna. Om städerna kunde anses befogade att härför påyrka någon kompensation från statens sida, syntes vara ett spörsmål, som kunde bedömas först efter det frågan om processreformens ekonomiska verkningar för städerna blivit slutligt utredd. När det i övrigt gällde att bedöma kostnadsfrågan, finge icke lämnas ur sikte det förhållandet, att effektiviteten i den nya organisationen kunde vara värd vissa pekuniära uppoffringar från städernas sida.

Såsom förut angivits (s. 76) hava 1 magistrat samt drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad uttalat, att, därest ett kommunalorgan, stadsstyrelsen, pålades statliga uppgifter, staten även borde bidraga till kostnaderna för detta organ.

Drätselkammaren i Västervik, med vilken *stadsfullmäktige* och *magistraten* därstädes instämma, redogör för vissa omständigheter, som skulle föranleda, att den nya organisationen bleve dyrare än den nuvarande, men anför därjämte, att man icke borde bortse därifrån, att, om den föreslagna organisationen genomfördes, den ökade effektivitet av kommunalförvaltningen, som enligt drätselkammarens förmenande vore att förvänta, indirekt komme att tillföra staden vinster, som överstege de ökade förvaltningskostnaderna.

Stadsfullmäktige i Skara hava med instämmande av *drätselkammaren* därstädes uttalat, att kostnaderna, vad staden beträffade, för den nya kommunala organisationen skulle väsentligt komma att överstiga de nuvarande kostnaderna för magistrat och förvaltning i övrigt. Stadsstyrelsens arbetsbörda skulle med all sannolikhet bli för stor och med tiden alltmer ökas; allt större arbetskraft skulle komma att erfordras och därmed allt större krav ställas på ersättningen för det presterade arbetet. Ett levande intresse för staden och dess väl hade hittills förmått personer att i stort sett utan ersättning ägna tid och krafter åt stadens angelägenheter, varigenom stora kostnader besparats staden för dess förvaltning. Och detta uppoffrande intresse betraktade stadsfullmäktige även från andra synpunkter än den ekonomiska såsom en betydelsefull tillgång, som ej borde äventyras. Stadens förvaltning efter processreformens eventuella genomförande borde kunna ordnas på ett billigare och lyckligare sätt än enligt sakkunnigförslagets anvisningar.

Stadsfullmäktige i Arvika, med vilka *drätselkammaren* och *stadsstyrelsen* instämt, anse, att årskostnaderna för borgmästare och stadsassessor skulle uppgå till minst 18,000 kronor under det att motsvarande utgifter nu kunde beräknas till cirka 8,000 kronor.

INNEHÅLLSÖVERSIKT.

Sid.

Hörda myndigheter och sammanslutningar. Ställning för och mot förslaget 64

Förutsättningarna för förslaget oklara 64

Behovet av förvaltningens omläggning 66

Översikt av yttrandena s. 66. Yttranden, däri behovet vitsordats, s. 66. Yttranden, däri behov icke ansetts föreligga, s. 68.

Förslagets huvudgrunder 69

Inrättande av ett centralorgan s. 69. Införande av en tjänstemannaorganisation s. 72. Lagstiftningens tillämplighet å fögderiständer s. 74. Lagstiftningens allmänna läggning s. 75.

Ombesörjandet av magistratsuppgifterna 76

Erinringar mot förslaget s. 76. I yttranden framställda förslag s. 78.

Borgmästarbefattningen 80

Tjänsteorganisationen i övrigt 84

I allmänhet s. 84. Stadsassessorsbefattningen s. 84. Borgarrådsbefattningen s. 85.

Stadsstyrelsens och befattningshavarnas benämning 85

Vissa andra frågor 86

Kostnaderna 87

Bilaga B.

FÖRBEREDANDE FÖRSLAG

ANGÅENDE

MAGISTRATSBESTYRENS OMBESÖRJANDE I STAD UTAN MAGISTRAT

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Socialdepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts den 11 september 1931 givna bemyndigande har statsrådet och chefen för justitiedepartementet, i samråd med Herr Statsrådet, tillkallat oss att i egenskap av sakkunniga inom justitie- och socialdepartementen biträda med fortsatt behandling av frågan om övertagande från statens sida av rättsskipningen i vissa städer ävensom av frågan rörande de ändrade bestämmelser angående kommunalförvaltningen i stad, som av dylikt övertagande kunna påkallas.

Vid utförande av det oss sålunda lämnade uppdraget hava vi tagit under omprövning tidigare framlagda förslag rörande ordnandet av den kommunala förvaltningen i städerna, med uppmärksamheten närmast riktad på de städer, som vårt uppdrag avser. De författningar, i vilka bestämmelser angående magistrat och dess uppgifter förekomma, hava vi genomgått. Därjämte hava vi med ledning av oss tillhandahållna utgifts- och inkomststater för år 1931 sökt vinna kännedom om den kostnad, som å ena sidan för närvarande åvilar nämnda städer för magistratsförvaltningen och å andra sidan framdeles torde komma att uppstå för ersättare åt magistraten.

Det mottagna uppdraget har ännu icke slutgiltigt utförts, men enär det önskemål uttalats att resultatet av det hittills verkställda arbetet bleve i sina huvudgrunder redan nu förelagt representanter för de av den ifrågasatta omläggningen berörda städerna, få vi i sådant syfte härmed — efter anmodan av chefen för justitiedepartementet — vördsamt överlämna utkast till lag om ändring i lagen om kommunalstyrelse i stad, lag om kommunalborgmästare samt lagar om ändring i lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen jämte motiv till såväl nämnda lagutkast som övriga erforderliga författningsändringar, vartill utkast i flertalet fall äro preliminärt utarbetade.

Stockholm den 27 november 1931.

GUSTAF EHRNBERG. HARRY LJUNGBERG.

Utkast
till
Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 (nr 252) om kommunalstyrelse i stad.[1]

Härigenom förordnas, att lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad skall så ändras, *att* 7, 13, 15, 17, 19, 20, 22—24, 32, 35, 37, 38, 40—42, 44, 57, 59 och 60 §§, 63 § 3 mom. samt 65—67, 70, 71, 74—76 och 79 §§ erhålla ny lydelse, *att* 51 § upphör att gälla, *att* 52 och 53 §§ erhålla beteckningen 51 och 52 §§, *att* 54 och 55 §§ sammanföras till en paragraf, betecknad 53 §, *att* två nya paragrafer, betecknade 54 och 55 §§, införas *samt att* 4 kap. erhåller ny rubrik, allt på sätt nedan angives:

7 §.

Stadskommuns beslutanderätt — — — allmän rådstuga.

Förvaltning och verkställighet tillkomma drätselkammare eller de styrelser, nämnder eller personer, som äro utsedda för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr.

Inseendet över förvaltning och verkställighet utövas i stad med magistrat av denna och i annan stad av drätselkammaren.

13 §.

Stadsfullmäktige väljas — — — års ålder.

Stadsfullmäktig kan — — — andras talan.

Följande personer må icke vara stadsfullmäktige: landshövding, landssekreterare, landskamrerare, länsassessor, ledamot av magistraten, tjänsteman eller betjänt vid magistraten, *kommunalborgmästare* eller allmän åklagare i orten, ej heller tjänsteman eller betjänt, som är anställd vid stadens drätsel eller annat dess förvaltande verk och är för sin befattning redovisningsskyldig.

Ej må — — — såsom stadsfullmäktig.

15 §.

För val — — — inom valkrets.

Vid valkretsindelning — — — särskilda valkretsarna.

Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga, efter därom av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av drätselkammaren* uppgjort förslag, stadsfullmäktige göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts stadsfullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

[1] Föreslagna ändringar utmärkas i regel genom kursivering av lagtexten.

17 §.

Stadsfullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då stadsfullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall genom magistraten *eller, där sådan ej finnes, genom drätselkammaren* ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

För året — — — särskilt utsett.

19 §.

Ordinarie sammanträden — — — av fullmäktige.

Vid ordinarie — — — och förvaltning.

Vid ordinarie — — — och revisorssuppleanter.

Extra sammanträde hålles, när länsstyrelsen därom förordnar eller magistraten *eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren* eller de flesta av fullmäktige sådant äska eller ordföranden finner det nödigt.

20 §.

Kallelse till stadsfullmäktigsammanträde utfärdas första gången, sedan beslutanderätten uppdragits åt fullmäktige, av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av drätselkammaren* och därefter av ordföranden, eller vid hinder för honom, av vice ordföranden. Kallelsen, vilken skall utfärdas skriftligen och innehålla bestämd uppgift om tid och ställe samt, såvitt möjligt är, även om överläggningsämne för sammanträdet skall senast söckendagen före sammanträdet delgivas envar stadsfullmäktig.

En vecka — — — flestas kännedom.

Vid ordinarie — — — denna tidning.

Den omständigheten — — — sammanträdets hållande.

Magistraten *eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren* skall särskilt skriftligen underrättas om sammanträde.

22 §.

Varje stadsfullmäktig äger en röst.

Vid stadsfullmäktigsammanträde äger borgmästaren eller, vid hinder för honom, den, vilken magistraten bland sina ledamöter utser, *eller kommunalborgmästaren* att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande eller vice ordförande i kommunal styrelse, nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av styrelsen, nämnden eller beredningen, så ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

23 §.

Stadsfullmäktige äro skyldiga att, efter sakens beskaffenhet, antingen meddela yttrande eller fatta beslut över alla de frågor, vilka blivit av högre myndighet eller av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av drätselkammaren* hänskjutna till dem.

24 §.

De ärenden, som företagas till avgörande av stadsfullmäktige, skola förut vara vederbörligen beredda av drätselkammaren eller annan kommunal styrelse, nämnd eller beredning, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller av en eller flera särskilt för sådan beredning utsedda personer. Innan ärende, som beretts annorledes än av drätselkammaren eller allmänt beredningsutskott, företages till avgörande av stadsfullmäktige, skall tillfälle lämnas kammaren eller utskottet att avgiva yttrande däröver. *I stad utan magistrat skall tillfälle städse lämnas drätselkammaren att avgiva yttrande över ärende, som beretts annorledes än av kammaren.*

Val må — — — stadens rättighet.

32 §.

Stadsfullmäktiges beslut skola, så snart de blivit justerade, skriftligen delgivas magistraten *eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren.* För övrigt äger envar att taga avskrift av protokollet och att få avskriftens riktighet bestyrkt.

35 §.

Beträffande rättighet — — — är stadgat.

Vid behandling av ärende, som sägs i första stycket, skall finnas tillgänglig längd över de i sådant ärende röstberättigade, vilka icke finnas upptagna såsom röstberättigade i den allmänna röstlängden. *Det ankommer å magistraten eller, där sådan ej finnes, å den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen har att förrätta val till riksdagens andra kammare för staden, att föranstalta därom, att längden är tillgänglig.*

37 §.

Allmän rådstuga hålles inför magistraten *eller valnämnden.*

38 §.

Allmän rådstuga skall hållas å rådhuset eller å ställe, som för sådant ändamål blivit av rådstugan eller, i brist på dess föreskrift, av magistraten *eller valnämnden* bestämt.

40 §.

Extra allmän rådstuga hålles, när länsstyrelsen därom förordnar eller magistraten *eller valnämnden* finner det nödigt.

Envar, som är röstberättigad å allmän rådstuga, äger för uppgivet ärende begära rådstugas hållande. Lämnas dylik framställning av magistraten *eller valnämnden* utan avseende, skall magistraten *eller valnämnden,* om det begäres, meddela sitt beslut skriftligen, med skälen därtill; och äger sökanden att däröver anföra besvär hos länsstyrelsen. Mot länsstyrelsens beslut må talan ej föras.

41 §.

Kungörelse om allmän rådstuga utfärdas av magistraten *eller valnämnden* och skall innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och överläggningsämne för sammanträdet.

Kungörelsen uppläses — — — stadens rättighet.
Jämväl skall — — — i 20 §.
Den omständigheten — — — rådstugans hållande.

42 §.

Magistraten *eller valnämnden* skall vid allmän rådstuga låta föra protokoll.
Protokollet skall — — — omröstning företagits.
Protokollet justeras genast, där så ske kan, men i annat fall offentligen inför magistraten *eller valnämnden* å tid, som tillkännagives innan allmänna rådstugan upplöses.
Envar äger — — — riktighet bestyrkt.
Protokollen med tillhörande handlingar och bilagor skola förvaras av magistraten *eller valnämnden* på sätt och å ställe, som allmänna rådstugan eller, där stadsfullmäktige finnas, dessa bestämt.

4 KAP.

Om magistrat, drätselkammare och ersättare för magistrat.

44 §.

Om tillsättande av magistrat är särskilt stadgat. Beträffande magistraten, för såvitt den sammanfaller med rådstuvurätten, ävensom i fråga om magistratens handhavande av vad till exekutionsverket, säkerhets-, ordnings-, sundhets- och sedlighetspolisen inom staden hör, gäller vad därom i lag och författningar är stadgat.

54 §.

I stad utan magistrat skall för fullgörande av de eljest å magistrat ankommande, i 44 § avsedda bestyr och åligganden, om vilkas besörjande i sådan stad ej i lag eller författning meddelats särskild föreskrift, finnas en kommunalborgmästare; dock att i stad med 3,000 invånare eller därunder Konungen må på framställning av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan förordna, att nämnda bestyr och åligganden skola fullgöras av landsfiskalen i orten.

Om utseende och entledigande av kommunalborgmästare samt om reglemente för honom är särskilt stadgat.

55 §.

Vad i 45 § första stycket samt 46—50 och 52 §§ stadgas i avseende å magistrat skall i stad utan magistrat i tillämpliga delar gälla om drätselkammaren.

Kommunalborgmästaren har att biträda drätselkammaren vid fullgörandet av de åligganden, som tillkomma denna. För sådant ändamål skall han närvara vid drätselkammarens sammanträden med rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten och att få sin särskilda mening antecknad till protokollet.

I reglementet för drätselkammaren må bestämmas, att kommunalborgmästaren skall vara självskriven ledamot av drätselkammaren.

57 §.

Förslag till — — — nästföljande året.
Magistratens statförslag — — — eller kungörelsen.
På nämnda — — — och avgörande.
Den fastställda — — — till magistraten.
Vad sålunda är stadgat i avseende å magistrat skall i stad utan magistrat i tillämpliga delar gälla om drätselkammaren.

59 §.

Det åligger — — — för kalenderår.
Räkenskaperna skola årligen före den 1 april tillhandahållas magistraten *eller i stad utan magistrat ordföranden i stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, ordföranden i valnämnden*, vilken oförtövat, med föreläggande av viss tid för revisionsberättelsens avgivande, inför protokollet tillhandahåller dem åt revisorerna.
Av staden — — — med dem.

60 §.

Revisionsberättelsen avlämnas till magistraten *eller i stad utan magistrat till ordföranden i stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, ordföranden i valnämnden.* Över framställda anmärkningar skola vederbörandes förklaringar infordras så tidigt, att de jämte *berättelsen* kunna framläggas till granskning och avgörande hos stadsfullmäktige eller å allmän rådstuga vid det ordinarie sammanträde, som hålles före utgången av juni månad.

63 §.

3 mom. Skulle i andra fall än dem, som ovan i denna paragraf bestämmas, hos stadsfullmäktige eller allmän rådstuga väckas förslag, att vissa till staden skattskyldiga böra, i fråga om uttaxering för visst ändamål, antingen helt och hållet befrias från bidrag eller vinna nedsättning däri, skall först avgöras, huruvida ett sådant förslag, vilket dock icke må avse påläggande av personlig eller efter matlag utgående avgift, bör komma under närmare prövning. Skall sådant förslag tagas under vidare prövning, skall det, innan det av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga företages till slutligt avgörande, överlämnas till magistraten *eller, där sådan ej finnes, till drätselkammaren*, som vidtager den förberedande utredning frågan kräver.

65 §.

Magistraten *eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren* åligger att på grund av den fastställda utgifts- och inkomststaten ävensom de beslut om uttaxe-

ring till församling eller skoldistrikt, som genom kyrkorådet, skolrådet eller särskild styrelse delgivas drätselkammaren, oförtövat låta upprätta debiterings- och uppbördslängd.

66 §.

Sedan debiterings- — — — skall ske.

Vill någon göra anmärkning mot debiterings- och uppbördslängden, äger han, därest han är medlem av stadskommunen eller hans rätt eljest är beroende av debiteringen, att före utgången av nyss sagda tid ingiva skriftlig anmälan därom till magistraten *eller, där sådan ej finnes, till drätselkammaren.*

Magistraten *eller drätselkammaren* skall skyndsamt meddela beslut över de framställda anmärkningarna, och skola ändringar, som härav föranledas, införas i längden. Denna anses härefter fastställd.

67 §.

Sedan debiterings- och uppbördslängden fastställts, åligger det drätselkammaren att utfärda debetsedlar och låta tillställa de skattskyldiga desamma.

70 §.

Har efter debiterings- och uppbördslängdens slutliga granskning sådan taxering, som enligt lag bör ligga till grund för skattskyldighet till staden, blivit verkställd, ändrad eller undanröjd, skall magistraten *eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren* göra därav föranledd ändring i debiteringen, utan hinder av att denna enligt vad ovan sägs vunnit laga kraft, och njuter skattskyldig ränta, enligt vad särskilt är stadgat, å vad han äger återbekomma såsom för mycket erlagt.

Förmenar någon, att felaktighet förekommit vid åtgärd av magistraten *eller drätselkammaren,* som nu sagts, och vidtages ej efter anmälan rättelse, äger han att däröver anföra besvär hos länsstyrelsen i den ordning, som sägs i 69 § andra stycket, skolande tiden för besvärs anförande räknas från det han erhållit vetskap om *det beslut anmälan föranlett.*

71 §.

Efter uppbördsstämman upprättar drätselkammaren restlängd å de skattskyldiga, som ej vid uppbördsstämman behörigen guldit sin skatt och för vilka ej avkortning eller avskrivning i laga ordning ägt rum. Restlängden skall summerad jämte berättelse, huru uppbörden utfallit, efter uppbördsstämmans slut överlämnas till magistraten, *där sådan finnes.*

I stad, där magistraten eller ledamot av magistraten *eller kommunalborgmästaren* är överexekutor, låter magistraten *eller kommunalborgmästaren* i vederbörlig ordning indriva och till drätselkammaren redovisa de resterande utskylderna.

I annan stad skall restlängden inom två månader efter uppbördsstämmans slut av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av drätselkammaren* in-

sändas till länsstyrelsen, som om mottagandet utan avgift meddelar drätselkammaren bevis och efter verkställande av erforderliga anteckningar översänder restlängden till utmätningsmannen i orten; och åligger det denne att i vederbörlig ordning indriva och till drätselkammaren redovisa de resterande utskylderna.

Restlängd upprättas enligt formulär, som fastställes av Konungen, och i övrigt i enlighet med de närmare föreskrifter, som meddelas av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av drätselkammaren.*

Vid indrivandet — — — stadgas särskilt.

74 §.

För att — — — dess betjänande.

Beslut, som skall underställas Konungens prövning, skall av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av drätselkammaren,* åtföljt av dess utlåtande, insändas till länsstyrelsen, vilken det åligger att överlämna handlingarna, jämte eget yttrande, till Konungen.

75 §.

Länsstyrelsens godkännande — — — fem år.

Beslut, som skall underställas länsstyrelsens prövning, bör genom magistraten *eller, där sådan ej finnes, genom drätselkammaren* och åtföljt av dess utlåtande insändas.

Samtliga av — — — besluten avse.

Underställt beslut — — — därför uppgivas.

Över vägrad — — — hos Konungen.

76 §.

Medlem av — — — orättvis grund.

Besvären skola, jämte det överklagade beslutet, ingivas till länsstyrelsen inom tjugu dagar efter den dag, då stadsfullmäktiges protokoll offentligen upplästes eller allmän rådstugas protokoll justerades, dagen då det skedde likväl oräknad. Det åligger klaganden därjämte såväl att vid besvären foga bevis om dagen, då sådan uppläsning eller justering ägde rum, som ock att inom fjorton dagar efter det tiden för besvärens inlämnande utgått till magistraten *eller, där sådan ej finnes, till drätselkammaren* ingiva diariiutdrag över att han besvärat sig.

Försummar klaganden — — — i verkställighet.

79 §.

För besvärs anförande mot drätselkammares beslut i sådana mål och ärenden, vilka drätselkammaren på grund av föreskrifter i särskilda författningar har att handlägga, gäller vad i dessa författningar för varje fall finnes stadgat.

I övrigt gäller *om besvärs anförande mot beslut av drätselkammare i stad*

med magistrat vad i drätselkammarens reglemente är bestämt. Om magistratens inseende över drätselkammaren sägs i 47 §.

Har drätselkammare i stad utan magistrat meddelat beslut, som ej är av rent förberedande eller verkställande art, skall vad i 76—78 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall tiden för talans fullföljande räknas från den dag, då beslutet genom utdrag av protokollet delgavs klaganden. Utan hinder av förd klagan må beslutet gå i verkställighet, där icke den prövande myndigheten annorledes förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

Utan hinder härav må stadsfullmäktige i stad, där stadsstyrelse finnes, besluta, att stadsstyrelsen skall bibehållas för en tid av högst fem år, räknat från lagens ikraftträdande. I dylikt fall skola de äldre bestämmelserna fortfarande under samma tid äga tillämpning för staden. Sådant beslut skall fattas före lagens ikraftträdande. Anmälan om beslutet skall göras hos länsstyrelsen.

Utkast
till
Lag
om kommunalborgmästare.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Kommunalborgmästare i stad med mer än 6,000 invånare skall hava avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov och kommunalborgmästare i annan stad sådana kunskapsprov eller kansliexamen, dock att till kommunalborgmästare må utses jämväl den som av Konungen på grund av annan utbildning eller längre tids verksamhet i kommunala värv eller eljest i allmän tjänst funnits skickad att innehava den befattning, varom är fråga.

2 §.

Kommunalborgmästare väljes av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan. Förordnande å befattningen utfärdas av länsstyrelsen.

3 §.

Reglemente för kommunalborgmästaren utfärdas av Konungen efter därom av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan upprättat förslag.

I reglementet skola bestämmelser meddelas om kommunalborgmästarens tillsättande, åligganden, avlöning, entledigande, pension och tjänsteförhållanden i övrigt.

Ej må annan grund för kommunalborgmästares entledigande stadgas än

a. att han uppnått viss levnadsålder,

b. att han i tjänsten träffats av olycksfall, som finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring,

c. att han, utan att hava uppnått den för avgång stadgade levnadsåldern, under en tid av tre på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra och finnes vara för framtiden oförmögen till tjänstgöring,

d. att länsstyrelsen funnit skäl föreligga för bifall till framställning av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan om entledigande, såframt förslag därom väckts av drätselkammaren med minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster och antagits av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan med enahanda pluralitet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Utkast
till
Lag
angående ändrad lydelse av 90 och 91 §§ i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Härigenom förordnas, att 90 och 91 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

90 §.

Vad ovan är stadgat i avseende å magistrat skall i stad utan magistrat i tillämpliga delar gälla om den *valnämnd, som skall finnas för sådan stad. Valnämnd, som i första stycket sägs, skall bestå av kommunalborgmästaren i staden eller, om sådan ej finnes, landsfiskalen i orten såsom ordförande samt två ledamöter jämte suppleanter för dem, vilka väljas för fyra år av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan. Valet äger rum å tid, då val till befattningar inom kommunen eljest anställes. Vad i 33—36 §§ i övrigt är stadgat i avseende å valnämnd å landet skall äga motsvarande tillämpning beträffande den valnämnd, varom nu är fråga.*

91 §.

Äro i stad flera valdistrikt, skall magistraten *eller i stad utan magistrat, valnämnden* för varje valdistrikt utse tre eller fyra *personer att såsom magistratens eller valnämndens deputerade* vara valförrättare i distriktet. Av dessa förer den främste ordet. Protokollet över valförrättningen föres av den, magistraten *eller valnämnden* därtill utsett.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

Hava stadsfullmäktige i stad, där stadsstyrelse finnes, med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad beslutat, att stadsstyrelsen i staden skall bibehållas, skola de äldre bestämmelserna fortfarande under den tid stadsstyrelsen bibehålles äga tillämpning för staden.

Val av ledamöter och suppleanter i valnämnd må äga rum före lagens ikraftträdande.

Utkast
till
Lag
om ändrad lydelse av 63 § i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Härigenom förordnas, att 63 § i kommunala vallagen den 6 juni 1930 skall erhålla följande ändrade lydelse:

63 §.

Vad i denna lag stadgas i avseende å magistrat skall i stad utan magistrat gälla om *den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen har att förrätta val till riksdagens andra kammare för staden.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1933.

Hava stadsfullmäktige i stad, där stadsstyrelse finnes, med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad beslutat, att stadsstyrelsen i staden skall bibehållas, skall den äldre bestämmelsen fortfarande under den tid stadsstyrelsen bibehålles äga tillämpning för staden.

MOTIV.

Magistrats och stadsstyrelses ställning och uppgifter i förvaltningen.

Magistratens och stadsstyrelsens författningsenliga ställning i den kommunala förvaltningen.

K. F. 1862 om kommunalstyrelse i stad.

Enligt förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad, vilken numera efter tillkomsten av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad upphört att gälla, skulle i varje stad med egen jurisdiktion finnas *dels* en magistrat, bestående av ledamöterna i rådstuvurätten, *dels* en av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan vald drätselkammare.

Magistraten hade såsom stadens styrelse att övervaka, att stadsfullmäktiges och allmänna rådstugans beslut behörigen verkställdes, med skyldighet för magistraten att vägra handräckning till verkställighet av olagliga beslut. Den hade överinseende över de av staden tillsatta särskilda styrelsernas förvaltning och skulle tillsätta stadens tjänstemän, i den mån ej annat stadgades, samt hade initiativrätt hos stadsfullmäktige och allmänna rådstugan. Magistraten ledde de kommunala valen. Den skulle uppgöra förslag till utgifts- och inkomststaten. Den hade att taga viss befattning med uppbörd och indrivning av kommunalutskylderna och med revision av de kommunala räkenskaperna.

Drätselkammaren skulle förvalta de staden tillhörande fastigheterna ävensom dess penningväsen, uppbära dess inkomster och verkställa behörigen beslutade utgifter samt därjämte ombesörja de allmänna uppdrag för stadens räkning, som enligt det för kammaren utfärdade reglementet hörde till dess befattning. Reglementet för drätselkammaren skulle fastställas av länsstyrelsen.

I § 54 i 1862 års förordning stadgades, att i stad, där magistrat ej funnes, skulle alla de bestyr och åligganden, vilka nämnda myndighet enligt förordningen fått sig uppdragna, tillhöra den för sådan stad särskilt tillsatta stadsstyrelsen. Vid förordningens tillkomst funnos endast två sådana städer, Borgholm och Haparanda. Under tiden från 1862 till 1917 tillkommo emellertid ytterligare 19 städer utan egen jurisdiktion. Efter år 1904 erhöll ej någon nytillkommen stad rådstuvurätt.

Anförda bestämmelse i 1862 års kommunalförordning — § 54 — undergick på sätt i det följande närmare omförmäles ändring 1920. Genom lag den 18 juni nämnda år erhöll bestämmelsen det innehållet, att i stad, där magistrat ej funnes, stadsstyrelsen skulle bestå av kommunalborgmästare och minst två kommunalrådmän, dock att utan hinder härav i stad, som före den 1 januari 1921 kommit i åtnjutande av stadsrättigheter, skulle om stadsstyrelsens sammansättning gälla vad i reglementet för stadsstyrelsen vore eller bleve stadgat. Kommunalborgmästaren skulle utses av Kungl. Maj:t bland tre behöriga personer, som jämlikt av Kungl. Maj:t meddelade

bestämmelser därtill föreslagits av stadens vid stadsfullmäktigeval röstberättigade invånare. Kommunalrådmän skulle utses av stadsfullmäktige eller, där sådana ej funnes, av allmänna rådstugan. Reglemente för stadsstyrelsen skulle utfärdas av Kungl. Maj:t efter därom av stadsfullmäktige eller, där sådana ej funnes, av allmänna rådstugan upprättat förslag. Genom tillägg till § 56 föreskrevs, att i stad, där magistrat ej funnes, stadsfullmäktige ägde bestämma, att drätselkammaren skulle utgöras förutom av de särskilt valda ledamöterna jämväl av kommunalborgmästaren eller, där sådan ej funnes, stadsstyrelsens ordförande.

Lagen 1930 om kommunalstyrelse i stad.

Vid 1930 års riksdag antog riksdagen, förutom andra förslag rörande kommunallagstiftning, förslag till lag om kommunalstyrelse i stad. Denna lag — utfärdad den 6 juni 1930 — har trätt i stället för 1862 års kommunalförordning om kommunalstyrelse i städer och utgör i stort sett allenast resultatet av en i formellt avseende verkställd revision av berörda förordning. I lagens 4 kap. hava sammanförts förut i huvudsak gällande bestämmelser om magistrat och stadsstyrelse samt drätselkammare. Om drätselkammarens befattning med kommunens drätsel samt om revision och meddelande av ansvarsfrihet stadgas i 5 kap.; om debitering och uppbörd av kommunalskatt i 6 kap. Vissa sakliga ändringar i vad förut gällt böra emellertid här omnämnas. I 24 § meddelas sålunda vissa föreskrifter i syfte att bereda drätselkammare eller allmänt beredningsutskott tillfälle att taga ställning till praktiskt taget samtliga ärenden, vilka avgöras i stadsfullmäktige. Den enligt 1920 års lagstiftning uti § 56 i kommunalstyrelseförordningen upptagna bestämmelsen, att »i stad, där magistrat ej finnes, stadsfullmäktige må kunna bestämma, att drätselkammaren skall utgöras, utom av de särskilt valda ledamöterna, jämväl av kommunalborgmästaren eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelsens ordförande», återfinnes ej i den nya lagen. Ändringen vidtogs på förslag av konstitutionsutskottet, som till stöd därför allenast anförde (utl. nr 30 s. 51 vid 52 §), att bestämmelsen torde sakna praktisk betydelse.

Enligt § 60 i kommunalstyrelseförordningen ålåg det magistraten att, »med ledning av från drätselkammaren infordrade upplysningar» årligen uppgöra ett utgifts- och ett inkomstförslag. I § 57 i kommunalstyrelselagen stadgas numera: »Förslag till utgifts- och inkomsstat skall före november månads utgång uppgöras av magistraten efter hörande av drätselkammaren eller särskild av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga därför tillsatt beredning. För detta ändamål skola de styrelser, nämnder eller personer, vilka staden för särskilda förvaltningsbestyr tillsatt, å tid, som utsättes av magistraten, till drätselkammaren ingiva sina specialförslag över utgifter och inkomster för det följande året.»

Magistratens respektive stadsstyrelsens enligt 1862 års förordning kommunala uppgifter äro, med omförmälda avvikelser, bibehållna i 1930 års kommunalstyrelselag.

Magistratens uppgifter i den kommunala och statliga förvaltningen.

A. enligt kommunalstyrelselagen

Magistratens uppgifter enligt *kommunalstyrelselagen* äro följande:

1) övervakande att av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan lagenligt fattade beslut bringas till verkställighet av drätselkammaren eller för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr tillsatta styrelser, nämnder eller personer, som böra taga befattning därmed;

2) vägran av handräckning till verkställighet av beslut, fattat av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan, vilket magistraten finner icke hava tillkommit i laga ordning, stå i strid mot allmän lag eller författning eller vara av det innehåll, att den beslutande myndigheten vid dess fattande överskridit sin befogenhet;

3) vakande däröver att åt staden donerad fast egendom och staden förunnade inkomstgivande rättigheter bliva behörigen använda till sina bestämda ändamål;

4) tillsättande av de vid stadens förvaltning anställda tjänstemän, om vilkas tillsättande ej annorlunda stadgats;

5) överinseende över stadens särskilda förvaltningsstyrelser;

6) framställande av förslag hos stadsfullmäktige;

7) upprättandet av utgifts- och inkomstförslagen;

8) upprättande av debiterings- och uppbördslängder samt meddelande av beslut över anmärkningar däremot;

9) insändande till högre myndighet av stadsfullmäktiges och kommunala styrelsers framställningar och utlåtanden;

10) hållande av allmän rådstuga;

11) uppgörande av förslag till stadens indelning i valkretsar;

12) mottagande av revisionsberättelsen över förvaltningen samt utförande av vissa åtgärder för förvaltningsstyrelsernas hörande i ärendet samt densammas överlämnande till stadsfullmäktige.

B. enligt kommunala vallagen.

Magistraten åligger enligt *kommunala vallagen*

1) *att* själv upprätta eller, där särskild tjänsteman är förordnad för debitering av utskylder till kronan, hava inseendet över dennes bestyr med upprättande av röstlängd för kommunala och kyrkliga beslut eller val;

2) *att* enligt angivna regler för val av stadsfullmäktige utsätta dag, då val skall ske, ävensom att bestämma att val av stadsfullmäktige eller av landstingsmän för stad eller av kyrkofullmäktige för församling i stad må utsträckas att hållas två på varandra följande dagar;

3) *att* utfärda kungörelse beträffande stadsfullmäktige- och kyrkofullmäktigeval;

4) *att* själv eller genom deputerade vara valförrättare vid val av landstingsmän, stadsfullmäktige och kyrkofullmäktige;

5) *att* verkställa sammanräkning av de vid val av stadsfullmäktige, vid val av landstingsmän för stad, som bildar egen valkrets, samt för val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling avgivna rösterna; skolande därjämte magistraten i den folkrikaste staden verkställa dylik sammanräkning vid val av landstingsmän för valkrets, bestående av flera städer;

6) *att* efter företagen sammanräkning för val av landstingsmän översända avskrift av protokollet över förrättningen till landstingets expedition, tillställa var och en landstingsman och suppleant utdrag av detsamma, i vad det rör honom, ävensom till länsstyrelsen insända utdrag av protokollet över förrättningen, upptagande de utsedda personernas namn, boningsort etc.;

7) *att*, därest under löpande mandattid, stads- eller kyrkofullmäktig avgår, enligt angivna grunder verkställa ny sammanräkning.

C. enligt lagen om val till riksdagen.

Enligt lagen om val till riksdagen åligger magistraten

1) *att* på sätt ovan omförmälts upprätta eller hava inseendet över upprättande av röstlängd;

2) *att* framlägga längden till granskning, avsända underrättelser till dem, som i längden upptagits såsom icke röstberättigade eller mot vilkas rösträtt anmärkning framställts, och meddela beslut över anmärkningar mot längden;

3) *att* därest någon vill klaga över dylikt beslut efter inkommen anmälan härom meddela bevis häröver och till länsstyrelsen insända utdrag av röstlängden i de delar, som angå besvären, ävensom handlingarna rörande besvären;

4) *att* i röstlängden införa de rättelser, som föranledas av magistratens eller länsstyrelsens beslut;

5) *att* själv eller genom deputerade vara valförrättare vid val till andra kammaren.

I stad, som ej tillhör landsting, har magistraten därjämte, att förrätta val av elektorer till första kammaren, verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna etc.

D. enligt författningar rörande exekutionsväsen, taxerings- och uppbördsväsen samt medelsförvaltning.

a) utsökningslagen.

Enligt *utsökningslagen* är magistraten eller, där Konungen så förordnar, viss ledamot av magistraten *överexekutor* samt stadsfogde *utmätningsman*, under iakttagande likväl enligt 23 § i förordningen om utsökningslagens införande att, därest sådan anordning icke lämpligen kunde bringas till stånd samtidigt därmed att lagen trädde i kraft, Konungen ägde förordna, att med anordningens genomförande finge anstå, i vilket fall, under den tid anståndet fortfore, länsstyrelsen i länet skulle vara överexekutor och utmätningsmannens befattning utövas av magistraten.

Länsstyrelsen i respektive län är för närvarande överexekutor i följande 11 magistratsstäder: Sigtuna, Enköping, Mariefred, Trosa, Skänninge, Gränna, Skanör-Falsterbo, Kungsbacka, Marstrand, Lindesberg och Piteå. Av dessa städer är Enköping, som vid årsskiftet 1930—1931 hade 5,896 invånare den största.[1]

[1] I de 76 städer, där magistraten är överexekutor, är stadsfogden utmätningsman och står som sådan under magistratens överinseende. I ej mindre än 38 eller jämnt hälften av dessa städer innehar stadsfogden tillika annan kommunal eller statlig befattning. Sålunda är stadsfogden tillika civilrådman i Södertälje; rådman, magistratssekreterare och notarius publicus i Sala; andre rådman i Trälleborg; rådman och kronokassör i Skövde; stadsombudsman i Östersund; kronokassör i Uppsala, Lysekil, Uddevalla, Kristinehamn och Köping; stadsfiskal i Norrtälje, Torshälla, Växjö, Nyköping, Vimmerby, Ronneby, Ängelholm, Ulricehamn, Mariestad, Lidköping, Hjo, Falköping, Askersund, Arboga, Säter och Hedemora; stadsfiskal och stadsfullmäktiges sekreterare i Skara; stadsfiskal och kronokassör i Vadstena. Vaxholm, Sölvesborg, Falkenberg, Filipstad och Nora; stadsnotarie i Västervik; stadskamrerare, kronokassör och stadsfullmäktiges sekreterare i Söderköping; länsbokhållare i Vänersborg; landsfiskal och stadsfiskal i Simrishamn samt landsfiskal i Laholm.

b) uppbördsreglementet.

Debitering och uppbörd av kronoutskylder verkställes av magistraten eller, där särskild tjänsteman finnes därtill förordnad, av denne under magistratens inseende och ansvar.

Till kronoutskylder hänföras i reglementet årliga utskylder och avgifter till kronan samt sådana utskylder och avgifter, som enligt allmän författning eller med tillämpning av särskilda av Kungl. Maj:t meddelade stadganden uppbäras och redovisas i sammanhang med kronouppbörden.

I Trosa och Torshälla verkställes debiteringen och uppbörden av borgmästaren; i övriga magistratsstäder av särskilt förordnade tjänstemän, som ofta innehava en eller flera ytterligare befattningar.

c) mantalsskrivningsförordningen.

Mantalsskrivningen förrättas under magistratens tillsyn av den tjänsteman, som debiteringen av kronoutskylderna åligger eller till vars befattning för rättningen hör på grund av särskilt meddelade föreskrifter.

d) restindrivningsförordningen.

Indrivning och redovisning av skatterestantier, böter m. m. ombesörjes av magistraten eller, där stadsfogde finnes förordnad, av denne under magistratens inseende och ansvar.

e) taxeringsförordningen.

Enligt *taxeringsförordningen* skall magistraten

1) avgiva yttrande rörande förslag till ändrad indelning i fastighetstaxeringseller annat taxeringsdistrikt;

2) tillhandahålla deklarationsblanketter samt ombesörja mottagandet av fastighets- och andra deklarationer ävensom tillställa skattskyldiga anmaning om deklaration m. m.

f) kungörelsen angående utbetalning av vissa vittneslöner m. m.

Jämlikt kungörelsen den 14 december 1917 angående utbetalning av ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål jämte åtskilliga andra författningar åligger det magistrat att *utbetala ersättningar till vittnen i brottmål m. fl.*

g) förordningen om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

I fråga om *bevillningsavgifter* för rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar, bevillningsavgifter av vissa handlande och handelsexpediter samt bevillningsavgifter för vissa offentliga föreställningar har magistrat i enlighet med de föreskrifter, som meddelas i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, att taga viss befattning med debitering, uppbörd och redovisning av desamma.

h) kungörelsen om medelsförvaltningen i länen.

Närmare bestämmelser om magistrats *medelsförvaltning* och om tillsyn däröver finnas meddelade i kungörelsen den 13 november 1931 med föreskrifter angående medelsförvaltningen i länen.

i) kungörelsen angående kontroll över vissa för polisväsendet avsedda medel.

Vissa delar av böter enligt ordningsstadgan, rusdrycksförordningen med flera författningar skola ställas till *polismyndighetens* förfogande för att kunna användas till uppmuntran av nitisk verksamhet i polismyndighetens tjänst etc. Dessa medel förvaltas av magistraten. I kungörelsen den 18 november 1927 angående kontroll över vissa för polisväsendet avsedda medel meddelas föreskrifter rörande granskning inom tre månader efter räkenskapsårets utgång genom länsstyrelsens försorg av räkenskaperna angående dylika medel.

j) förordningen om arvsskatt och skatt för gåva.

Enligt förordningen den 19 november 1914 om *arvsskatt och skatt för gåva* är magistrat i annan stad än den, där länsstyrelsen har sitt säte, pliktig att

på anmodan av skattskyldig mottaga i förordningen avsedd deklaration och överlämna den till länsstyrelsen.

Jämlikt föreskrift i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften bestämmer magistrat i stad i visst fall värdebelopp för stämpelbeläggning av aktiebrev i utländskt aktiebolag eller andelsbevis eller delaktighetsbevis i utländskt företag av ekonomisk art och har att angående uppvisandet i vissa fall av enskilda handlingar kostnadsfritt verkställa påteckning å handlingen.

k) förordningen angående stämpelavgiften.

Utöver ovan nämnda åligganden har magistraten eller ledamot av densamma att handhava en mängd andra uppgifter av synnerligen växlande karaktär. Dessa uppgifter äro till sin natur *statsadministrativa och polisiära.* Föreskrifter därom äro meddelade i en mångfald författningar av den mest skiljaktiga beskaffenhet. Naturligen möta vissa svårigheter att med anspråk på fullständighet angiva samtliga de författningar, som nu åsyftas. Den undersökning, som företagits och som verkställts med så stor noggrannhet som möjligt, har emellertid givit vid handen, att ifrågavarande uppgifter äro följande:

E. enligt särskilda författningar rörande frågor av statsadministrativ och polisiär natur.

1) skyldighet dels att på anmodan av justitiekanslersämbetet kungöra ledig stadsfiskalstjänst och insända inkomna ansökningshandlingar till ämbetet med eget utlåtande, dels att mottaga och med eget yttrande till länsstyrelsen översända stadsfiskals ansökan om tjänstledighet och avsked;

a) rörande allmän säkerhet och ordning.

2) mottagande och vidarebefordrande av rekvisitioner för krigsmakten på krigsfot, skyldighet att vid mobilisering gå vederbörande militära myndigheter till handa enligt rekvisitionsförordningen m. fl. författningar;

3) i stad, där polisnämnd ej finnes, de på denna enligt lagen om polisväsendet i riket eljest ankommande uppgifter;

4) upprättande av förslag till kommunalstadgar samt förande av liggare över fastställda dylika stadgar;

5) reglering av handeln å torg och andra allmänna platser;

6) beslut om tillfälliga dispositioner av gatumark, uppläggande av byggnadsmaterialier, ved och andra varor, uppställande av stegar och byggnadsställningar samt inhägnader å trottoarer och gator, bestämmande av platser för åkdon och dragare, uppställande av bord, stolar, tält och dylikt för uteservering under sommaren, uppställande av anslagstavlor, flaggstänger, insamlingsgrytor och dylikt, upprivande och avstängande av gata för ledningars nedläggande samt gatas tillfälliga avstängande av annan anledning;

7) befogenheten att utfärda särskilda föreskrifter angående hundars utelöpande;

8) meddelande av tillstånd till stensprängning och fyrverkeri;

9) lämnande av tillstånd till isupptagning;

10) mottagande av anmälningar om teater, konsert, allmänt föredrag, sammanträde etc.;

11) anvisande av allmänna avstjälpningsplatser för snö, is, byggnadsavfall, fyllnadsämnen m. m.;

12) upprättande av förslag till reglementen och taxor för åkare, hyrkuskar, stadsbud och bärare samt i fråga om yrkesmässig automobiltrafik jämte viss tillämpning av dylika taxor och reglementen;

13) meddelande av tillstånd enligt § 13 andra stycket i ordningsstadgan för rikets städer, så vida ej polismästare finnes;

14) meddelande av tillstånd för utlänning att giva offentliga föreställningar och att hålla föredrag i vissa fall;

15) meddelande av tillstånd att förevisa s. k. biografbilder;

16) meddelande av tillstånd till offentlig föreställning, vid vilken skall förekomma hypnotisk eller andra liknande experiment;

17) meddelande av tillstånd att företaga offentlig uppvisning eller anordna offentlig tävling med luftfartyg;

18) utfärdande av pass och resekort;

19) mottagande av nöjdförklaring vid utlänningars förpassning ur riket;

20) mottagande av nöjdförklaring i anledning av ådömd bestraffning;

21) övervakande av att gällande bestämmelser om forntida minnesmärken iakttagas samt mottagande av vissa anmälningar om sådana;

b) rörande djurskydd och jaktvård.

22) utfärdande av förbud mot förevisning av djur i s. k. menagerier;

23) utseende av förrättningsman för villebråds förseende med märke till tecken, att det dödats å lovlig tid eller införts från utrikes ort;

c) rörande allmän samfärdsel.

24) handläggning av vissa ärenden angående ordnande av skjutsväsendet;

25) utfärdande av vissa bestämmelser angående övningskörning med automobil;

26) meddelande av tillstånd till yrkesmässig stadstrafik med automobil;

27) godkännande av automobil för yrkesmässig stadstrafik samt meddelande av tillstånd att i riket bruka hit införd automobil;

28) utfärdande av vissa föreskrifter enligt vägtrafikstadgan;

29) förordnande av besiktningsmän enligt sjölagen för värdering av skada å fartyg eller last;

30) vissa åtgöranden *dels* enligt förordningen den 18 oktober 1901 angående registrering av svenska fartyg, *dels* enligt förordningen den 29 mars 1912 angående befäl å svenska handelsfartyg m. m.;

31) befattningen med val av sjömanshusdirektion och revisorer för granskning av sjömanshusets räkenskaper;

32) ombesörjande av val av en revisor för granskning av sjömanshusets räkenskaper samt mottagande av revisionsberättelsen över samma granskning;

33) vissa åtgöranden enligt förordningen den 4 juni 1884 om vad med avseende å utvandrares fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör och enligt förordningen den 23 december 1925 angående inskrivning och redovisning av värnpliktiga samt deras tjänstgöring m. m.;

d) rörande näringsväsen och offentligt notariat.

34) förande av handelsregistret och förteckningen över näringsidkare;

35) utfärdande av näringslegitimationsbevis för svensk handelsresande, som ämnar i utlandet upptaga varubeställningar eller göra inköp;

36) insamlande av uppgifter till näringsstatistiken;

37) meddelande av burskap;

38) tillsyn över auktionsverk, där ej denna tillsyn anförtrotts drätselkammaren;

39) mottagande av anmälan om inrättande av boktryckeri;

40) mottagande av anmälningar samt utfärdande av intyg enligt giftstadgan;

41) mottagande av anmälningar om större och mindre förråd av eldfarliga oljor ävensom om minuthandel med sådana varor;

42) meddelande i vissa fall av tillstånd att innehava explosiva varor;

43) meddelande av tillstånd att förvärva skjutvapen eller ammunition eller att idka handel med skjutvapen;

44) avgivande av yttrande rörande sökt tillstånd till handel med begagnade föremål;

45) avgivande av yttrande över ansökan om tillstånd till idkande av pantlånerirörelse;

46) vissa åtgöranden *dels* enligt lagen den 9 april 1926 angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning *dels* enligt lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse;

47) mottagande av varjehanda anmälningar rörande hotell- och pensionat samt verkställande av besiktning av dylika lokaler;

48) utlysande i vissa fall av bolagsstämma samt av föreningssammanträde;

49) upprättande av priskuranter å i markegångstaxan ingående persedlar och tjänstbarheter;

50) meddelande av förordnande för mäklare, skeppsklarerare och notarii publici;

51) förrättande av borgerlig vigsel;

52) utseende i visst fall av medlare i tvister mellan makar;

53) visst åtgörande i enlighet med kungörelsen den 22 mars 1895 angående underrättande till rysk konsulär myndighet, då rysk undersåte här i riket avlidit;

54) befattningen att vara ägodelningsrätt i staden; e) rörande byggnadsväsen.

55) godkännande av plan för avstyckning av fastighet, meddelande av fastställelse å verkställd avstyckning m. m.;

56) föranstaltande av val av gode män för laga skifte;

57) befattningen med fastighetsregistret — prövning av indelningen i stadsägor, fastställande av registerbeteckningar, tillsyn över fastighetsregisterarbetet m. m.;

58) utseende av en ledamot i byggnadsnämnden;

59) publicerande av stadens brandordning;

60) ombesörjande av visst ändringsarbete, som vid brandsyn ålagts fastighetsägaren men som denne försummat utföra;

61) utseende av en ledamot i hälsovårdsnämnden; f) rörande hälsovård.

62) utfärdande av kungörelse, då stadsläkartjänst skall tillsättas, avgivande av utlåtande i ärendet samt utfärdande av fullmakt för den valde, meddelande av entledigande av stadsläkare, beviljande efter hälsovårdsnämndens hörande av ledighet åt stadsläkare med rätt likväl för magistratens ordförande att bevilja ledighet under högst en vecka, utfärdande av förordnande för annan läkare till vikarie under högst trettio dagar;

63) upptagande av utredning angående ifrågasatt befrielse från skyddskoppympning;

64) mottagande av anmälningar om inträffat olycksfall samt anställande av undersökning om olycksfall i vissa fall;

g) rörande sprithantering och utskänkningsväsen.

65) avgivande av yttranden i ett flertal fall enligt förordningarna angående försäljning av rusdrycker, pilsnerdricka samt alkoholfria drycker;

66) utfärdande av förbud i vissa fall mot fortsatt försäljning av rusdrycker eller pilsnerdricka eller alkoholfria och därmed jämförliga drycker;

67) mottagande av anmälan i vissa fall om utskänkning av närmare angivna alkoholfria och därmed jämförliga drycker samt utfärdande av bevis däröver;

68) utseende av en besiktningsman för besiktning av lokal för utskänkning av sist omförmälda drycker.

Stadsstyrelsens uppgifter i den kommunala och statliga förvaltningen.

I fögderistad handhar stadsstyrelsen de i stad med magistrat å magistraten ankommande uppgifterna

A) enligt kommunalstyrelselagen (= A här ovan);

B) » kommunalvallagen (= B här ovan);

C) » lagen om val till riksdagen (= C här ovan);

D) » taxeringsförordningen (= D punkt e här ovan);

E) » kungörelsen angående kontroll över vissa för polisväsendet avsedda medel (= D punkt h här ovan);

F) enligt förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva (= D punkt j här ovan);

G) förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften (= D punkt k här ovan);

H) av stadsadministrativ och polisiär natur enligt olika författningar (= E här ovan med undantag likväl för de under 37) 39) 50) 54) 55) och 57) här ovan omförmälda uppgifterna).

De magistratsuppgifter, vilka ej tillkomma stadsstyrelsen, handhavas i fögderistäderna av olika statliga organ. Så är länsstyrelsen i dessa städer överexekutor, landsfiskalen utmätningsman, därest ej, såsom är fallet i flera städer, särskild av kommunen avlönad utmätningsman förordnats. Häradsskrivaren verkställer debiteringen av kronoutskylder och förrättar mantalsskrivningen. Postverket ombestyr uppbörden av nämnda och liknande utskylder. Länsstyrelsen fastställer avstyckningsplan och avstyckning samt utövar tillsynen över fastighetsregisterarbetet etc. Ägodelningsrätten i domsagan är tillika stadens ägodelningsrätt.

Magistratens och stadsstyrelsens arbetsformer.

Magistraten i en stad avgör i regel, åtminstone formellt sett samtliga förekommande ärenden samfällt. Magistratsprotokollet upptager såväl ärenden av enklaste beskaffenhet, exempelvis utfärdande av tillstånd till danstillställningar, bergsprängning, etc., som ock ärenden av större räckvidd såsom utfärdande av kommunala stadgar, uppgörande av förslag till utgifts- och inkomststat för staden etc.

Stadsstyrelsens beslutanderätt utövas däremot — enligt föreskrifter i gällande reglementen — samfällt allenast i frågor angående

1) utfärdande, ändring eller upphörande av kommunalstadgar och andra allmänna föreskrifter, avsedda att inom staden tillämpas;

2) hållande av allmän rådstuga;

3) förrättande av val;

4) anmärkning mot debiterings- och uppbördslängd;

5) övervakande att de av allmänna rådstugan eller stadsfullmäktige lagenligt fattade besluten bringas till verkställighet;

6) vägran av handräckning härutinnan, då verkställighet jämlikt lagen om kommunalstyrelse i stad ej får ske;

7) förslag till stadens utgifts- och inkomststat;

8) yttranden i anledning av besvär över stadsstyrelsens eller annan kommunal myndighets åtgärd eller beslut;

9) organisationen av polisväsendet, däri inbegripet grunderna för personalens anställning, befordran, avsked och bestraffning samt för dess tjänstgöring (instruktion och arbetsordning);

10) tillsättning av tjänster, ådömande av annan bestraffning än varning, beviljande av avsked;

11) val av ledamot i byggnadsnämnd och hälsovårdsnämnd, ävensom val till andra kommunala förtroendeposter, i den mån sådant val ankommer å stadsstyrelsen;

12) i allmänhet ärenden av större vikt och principiell innebörd;

13) ärenden, vilka stadsstyrelsen jämlikt gällande författningar angående försäljning av rusdrycker, pilsnerdricka, tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka har att handlägga, dock att ordföranden även må besluta, då fråga är om tillfälliga förordnanden, särskilt sådana, som stå i omedelbart samband med anmälan eller tillstånd jämlikt § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

I alla andra frågor än här ovan uppräknade, och särskilt i sådana, som angå den löpande förvaltningen eller avse tillämpning av allmänna föreskrifter utövas stadsstyrelsens beslutanderätt av *ordföranden ensam.*

Den samfällda stadsstyrelsens protokoll upptager allenast ärenden av den art, som härovan angivits under 1—13. Övriga ärenden införas i »protokoll, fört av stadsstyrelsens ordförande över ärenden, som av honom ensam handläggas»[1].

---

[1] Till belysande av huru omförmälda bestämmelse i stadsstyrelsereglementet verkar, kan anföras *att* av de under år 1930 uti stadsstyrelsens i Mölndal »ankommande diarium» antecknade 1,735 ärenden 386 protokollförts, varav i samfällda styrelsens 68 och i ordförandens protokoll 318, *att* berörda 68 ärenden voro fördelade på följande sätt:

a) granskning av de vid stadsfullmäktiges sammanträden fattade besluten 8
b) ärenden rörande utgifts- och inkomststaten 6
c) anmälningar angående utskänkning av alkoholfria och därmed jämförliga drycker 15
d) avgivande av yttranden rörande utskänkning av pilsnerdricka 5
e) yttranden över lagförslag 5
f) yttranden i mantalsskrivningsärenden, i vilka tidigare stadsfullmäktige eller drätselkammaren avgivit utlåtanden 13
g) yttranden över ansökningar om medborgarrätt 5
h) diverse ärenden rörande tjänstledighet m. m. 11

Anmärkas bör

att ådömande av bestraffning, såvitt polispersonalen beträffar, numera tillkommer poliskollegium eller i mindre betydande fall polischefen;

att avsked åt polisman beviljas av polischefen.

Magistrats- eller stadsstyrelseledamots uppgifter såsom polischef. Innehavare av polischefskapet.

Enligt polisreglementet för riket den 26 september 1925 tillkommer under länsstyrelsen chefskapet över befattningshavare vid polisväsendet i stad, där polismästare finnes, denne och i annan stad borgmästaren eller den ledamot av stadens magistrat, som förestår dess polisväsen, eller, där magistrat ej finnes, kommunalborgmästaren eller, om sådan ej finnes, stadsstyrelsens ordförande. I varje stad, där polismästare ej finnes, är under polischefens överinseende stadsfiskal eller poliskommissarie föreståndare för polisen.

Landsfogdarna hava enligt instruktionen den 14 december 1917 under länsstyrelsen såsom länets högsta polismyndighet ansvar för och ledning av polisväsendet å landsbygden i länet samt därinom belägen stad, *där magistrat ej finnes.*

Polischefs uppgifter. A. enligt polislagen.

Enligt lagen om polisväsendet i riket äger polischef i stad tillsätta extra befattningshavare vid polisväsendet samt entlediga sådan, vilken ej varit anställd i minst två år i följd.

B. enligt polisreglementet.

Enligt polisreglementet är polischef skyldig

1) att lämna poliskollegium, polisnämnd och de övriga myndigheter, som enligt gällande bestämmelser hava att taga befattning med polisväsendet, alla de upplysningar angående polisdistriktets polisväsende, som de för fullgörande av sitt uppdrag må behöva;

2) att avgiva yttrande i ärende rörande uppskov med utfärdande av ständigt förordnande för befattningshavare, vilken innehaft anställning vid polisväsendet under två år;

3) att avgiva yttrande rörande sökande till ordinarie befattning vid polisväsendet;

4) att i stad, där kriminalpolisman, avsedd för kriminalpolisverksamhet huvudsakligen utom staden, finnes anställd, mottaga rekvisition av kriminalpolispersonal, som erfordras för förberedande undersökning i brottmål i polisdistrikt, där kriminalpolisavdelning ej finnes;

5) att ägna tillsyn åt personalens förhållande jämväl utom tjänsten, i den mån det kan vara till betydelse för upprätthållande av den personalen åliggande verksamheten;

6) att, i händelse i villkoren för befattningshavares anställning ej annorlunda bestämts, avgöra, huruvida han skall äga rätt innehava annan avlönad tjänst, avlönat uppdrag eller själv eller genom annan driva näring;

7) att avgöra, huruvida polisman får mottaga gåva eller belöning med avseende å sitt förhållande i tjänsten;

8) att avgiva yttrande över upprättat förslag till instruktion för polispersonalen inom distriktet;

9) att, därest befattningshavare gjort sig skyldig till brott eller förseelse av sådan beskaffenhet, att åtal vid vederbörande underrätt finnes böra äga

rum, göra anmälan hos allmänne åklagaren i orten, med rätt för polischefen att i sammanhang därmed avstänga den felande från tjänstgöring, till dess i anledning av åtalet blivit över honom slutligt dömt eller domstol annorlunda förordnat;

10) att ålägga polisman, som gjort sig skyldig till mindre tjänstefel, varning, förlust av löneförmåner under högst sju dagar eller mistning av tjänsten under högst samma tid;

11) att vid handläggning av under punkt 10 omförmälda disciplinmål föra protokoll, vari jämväl det slutliga beslutet och skälen därför skola antecknas;

12) att meddela förordnande för den, som skall ombesörja viss på enskild bekostnad anordnad bevakning (ordningsvakt), att utöva den för bevakningens ombesörjande erforderliga polisverksamheten.

I instruktionen för polispersonalen kan föreskrivas, att de under punkterna 4—7 omförmälda uppgifterna må utövas av polisintendent eller stadsfiskal.

C. enligt förordningen ang. militärhandräckning.

På begäran av civilmyndighet skall enligt förordningen den 31 december 1915 angående användande av militär personal till upprätthållande av allmän ordning samt för eldsläckning och andra dylika ändamål militärhandräckning lämnas för vissa i förordningen angivna ändamål. Behörig att begära dylik handräckning är vederbörande länsstyrelse. Om skyndsamhet är av nöden och om länsstyrelses medverkan för handräcknings erhållande icke kan utan fara eller större olägenhet avvaktas, äger i stad magistratens ordförande eller polismästare direkt hos vederbörande befälhavare begära militärhandräckning.

D. enligt strafflagen.

Till upprors stillande kan civilmyndighet under iakttagande av föreskrifterna i 10 kap. 12 § strafflagen använda krigsmanskap. Med civilmyndighet förstås i nämnda lagrum länsstyrelse, borgmästare eller polismästare i stad och landsfogde å landet eller den, som är satt i sådan ämbetsmans ställe.

Översikt över strävandena efter en reformerad kommunalförvaltning m. m.

Införande av stadsstyrelse med kommunalborgmästare.

Med anledning av en vid 1915 års riksdag väckt motion anhöll riksdagen i skrivelse samma år till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande bland annat på vad sätt i städer under landsrätt de kommunala och administrativa uppgifter, som eljest åläge magistrat, lämpligen borde tillgodoses.

Den begärda undersökningen uppdrogs åt särskilda sakkunniga, eller den s. k. stadsstyrelsekommissionen, som avgav sitt betänkande i december 1917. I detta framhölls bland annat, *att* magistratens och stadsstyrelsens tillsyn över förvaltningsarbetet i stort sett kommit att inskränkas till en efterföljande prövning av stadsfullmäktiges beslut och några andra mindre betydande angelägenheter, varom kommunalförordningen lämnat uttryckliga bestämmelser, *samt att*, vad särskilt magistraten i något större städer an-

ginge, omfattningen och vikten av dess judiciella uppgifter givetvis utgjorde ytterligare en väsentlig orsak till dess passiva hållning gentemot kommunalförvaltningen. Vidare framhölls, *att* den brist i den svenska stadsförvaltningen, som uppstått genom magistratens respektive stadsstyrelsens isolering och passivitet, i praxis varit nog så kännbar, *att* försöken att på olika vägar fylla densamma i själva verket kunde sägas hava utgjort kärnpunkten i de flesta större omorganisationsfrågor, som på senare år sysselsatt städernas myndigheter, *samt att* man, icke alltid med framgång och i allt fall utan att ernå en generellt tillfredsställande lösning, medelst inrättande av beredningsutskott, tillsättande av en verkställande ledamot i drätselkammaren eller av en stadens ombudsman, sökt att ernå den enhetlighet och överblick, som enligt kommunalförordningens ordalydelse borde ankomma å magistraten att åvägabringa. Det borde enligt stadsstyrelsekommissionen tillses, att magistratens kommunala uppgifter i fögderiställen komme att tillgodoses på sådant sätt, att den myndighet, som därstädes trädde i magistratens ställe, också kunde komma att faktiskt intaga den ställning, kommunalförordningen åt densamma anvisade såsom stadens styrelse. I de städer, varom vore fråga, borde denna uppgift kunna så mycket lättare lösas, som stadens administrativa ombudsmyndighet här ej tillika vore betungad av domstolsgöromål. Det gällde att skapa ett samband mellan stadsstyrelsen och kommunalförvaltningen, varigenom den förra myndigheten finge tillfälle att följa det löpande förvaltningsarbetet samt redan vid ärendenas förberedande lämna de råd och det biträde, som i formellt hänseende borde vara av nöden. För att ernå detta syftemål föreslog stadsstyrelsekommissionen inrättandet av ett kommunalt borgmästareämbete, å vilken befattnings innehavare borde ankomma ej blott att såsom stadsstyrelsens ordförande handlägga där förekommande administrativa ärenden utan även att utöva styrelsens inseende över den kommunala förvaltningen samt jämväl verksamt deltaga uti densamma, särskilt såsom självskriven ledamot av drätselkammaren. Ifrågavarande tjänsteman skulle följa förvaltningens gång i dess olika grenar samt för sådant ändamål närvara vid stadsfullmäktiges eller särskilda förvaltningsstyrelsers utskotts och kommittéers sammanträden, med rätt att deltaga i överläggningarna och därvid framställa yrkanden samt få sin särskilda mening antecknad till protokollet. Han skulle svara för att alla på stadsfullmäktiges eller särskilda förvaltningsstyrelsers prövning beroende ärenden vederbörligen bereddes och föredroges, öva tillsyn över kanslibestyrens fullgörande samt i allmänhet följa det kommunala arbetet och därvid vidtaga de åtgärder samt lämna de upplysningar och råd, han kunde finna nödiga. I drätselkammaren skulle borgmästaren enligt förslaget vara föredragande ledamot med åliggande jämväl att i händelse av drätselkammarens val vara dess ordförande. Beträffande ifrågavarande befattningshavares självskrivenhet såsom ledamot av drätselkammaren anför stadsstyrelsekommissionen:

En bestämd förutsättning för att borgmästaren skall kunna fylla de anspråk, vårt förslag ställer på honom, är emellertid, att han erhåller en med

de andra ledamöterna i drätselkammaren fullt jämbördig ställning. Det skulle enligt vår mening icke vara tillfyllest, att han allenast vore föredragande tjänsteman utan rösträtt. I och för sig vore det för övrigt föga tilltalande, om borgmästaren, den främste ledamoten av stadens styrelse, skulle blott såsom tjänsteman biträda drätselkammaren. Med hans ställning till stadsförvaltningen överensstämmer otvivelaktigt bättre, att han såsom en i allo röstberättigad ledamot deltager i dess arbete. Mångenstädes lär han därjämte komma att utses till dess ordförande. Emot ett obligatoriskt stadgande i sådan riktning kunna åtskilliga skäl anföras och i allt fall skulle ett sådant innebära ett så stort avsteg från de kommunala traditionerna i vårt land, att förslag härom icke bör framläggas utan en mera omfattande utredning än den vårt uppdrag i och för sig föranleder.

Kommissionen framhöll, att dess förslag vore avsett att giva nytt liv åt kommunalförordningens bestämmelser, att magistraten skulle vara stadens styrelse och öva inseende över dess förvaltning.

I proposition i ämnet till 1919 års riksdag, nr 278, anslöt sig departementschefen till stadsstyrelsekommissionens organisationsförslag med de huvudsakliga avvikelser likväl, *att* stadsstyrelsens ordförande och ledamöter kallades kommunalborgmästare och kommunalrådmän i stället för borgmästare och rådmän, *samt att* kommunalborgmästarens självskrivenhet såsom ledamot i drätselkammaren bleve beroende av stadgande i stadsstyrelsens reglemente.

I sist omförmälda avseende anförde departementschefen:

Denna utväg synes nämligen avgjort böra lämnas företräde framför att låta kommunalborgmästarens ledamotskap bliva beroende av stadsfullmäktiges val för varje särskild mandatsperiod. I likhet med övriga kommunala delegationer torde drätselkammaren mer och mer tillsättas efter partipolitiska grunder, men det vore föga tilltalande, om kommunalborgmästaren, som i drätselkammaren har särskilda uppgifter oberoende av sitt eventuella ledamotskap, skulle inträda i densamma såsom representant för en särskild kommunalpolitisk meningsgrupp och om hans ställning således bleve beroende av ett växlande politiskt maktläge inom stadsfullmäktige. Vida att föredraga är, att hans ledamotskap grundas på en efter stadens önskan i drätselkammarens reglemente upptagen bestämmelse. En sådan anordning är uppenbarligen också riktigare med hänsyn till den legalitetskontroll, som det åligger kommunalborgmästaren att utöva över stadsfullmäktiges beslut. I enlighet med vad från flera håll föreslagits, bör kommunalborgmästaren, där han icke är ledamot av drätselkammaren, ändock vara skyldig att, där så ske kan, närvara vid kammarens sammanträden med rätt att deltaga i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet.

Propositionen blev av riksdagen avslagen.

I proposition nr 12 till 1920 års riksdag framlades förnyat förslag i ämnet, vilket förslag med allenast smärre skiljaktigheter överensstämde med innehållet i 1919 års. En bidragande orsak till propositionens framläggande var den omständigheten, att i den år 1919 antagna lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning stadgats, att i nybildad fögderistad skulle av länsstyrelsen förordnas kommunalborgmästare. Men departementschefen framhöll i första hand de sakliga skäl, som talade för reformens genomförande, främst önskan att bereda vissa städer möjlig-

het att erhålla en bättre organisation av stadsstyrelsen än den dittillsvarande, för deras förvaltningsbehov otillräckliga. Förslaget antogs av riksdagen.

Lag i ämnet utfärdades den 18 juni 1920. För innehållet av lagen och de ändringar, bestämmelserna undergingo år 1930, är förut redogjort (se s. 102 o. f.).

Reformsträvandena under senare tid, särskilt i samband med en processreform.

Stadsförbundet 1919.

Svenska stadsförbundets styrelse hade i sammanhang med avgivande av yttrande över stadstyrelsekommissionens förslag år 1919 hemställt om en allsidig utredning av frågan om revision av gällande kommunallagstiftning i syfte att möjliggöra stadsförvaltningens omorganisation i vissa av styrelsen angivna avseenden. Därvid borde man enligt vad i yttrandet anfördes tillse, att städernas organisationsfrihet lämnades obeskuren särskilt med avseende å den verkställande myndighetens uppdelning å särskilda förvaltningsstyrelser och arbetsfördelningen dem emellan. I avseende å formerna för det kommunala tjänstemannaelementets ställning till förtroendemännen lämnade lagstiftningen knappast rum för nödiga anordningar vare sig därigenom att de ledande tjänstemännen inträdde som ledamöter i den centrala styrelsen, drätselkammaren, eller på det sättet, att de ställdes vid dess sida som föredragande chefer för förvaltningen. Förutom stadsstyrelsekommissionens förslag att göra magistraten till en stadens ledande myndighet hade man vidare att taga under övervägande det alternativ för förvaltningsproblemets lösning, som utgjordes av den gamla magistratens fullständiga avveckling som kommunal myndighet och regeringsfunktionernas sammanförande hos drätselkammaren, vilken om man så ville skulle bliva den nya kommunala magistraten. I sammanhang därmed hade man att taga ställning till frågan, huruvida ej tiden vore inne för ett upphävande av magistratens tillsynsbefogenheter över kommunen och övriga kvarstående rester av dess forna ställning som stadens styrelse. Om i själva kommunalförvaltningen infördes ett stabilt, ämbetsmässigt element, vunnes trygghet för den formella ordning och stadga, som magistratens kontrollbefogenheter avsett att tillförsäkra förvaltningen.

Dr Hansson 1927 och ekonomisakkunniga 1928.

Sedan processkommissionen år 1926 avlämnat sitt betänkande angående rättegångsväsendets ombildning, enligt vilket magistraterna skulle försvinna i samband med statens övertagande av rättsskipningen jämväl i städerna, utarbetade fil. doktor Sigurd Hansson år 1927 inom justitiedepartementet ett utkast till förändrad kommunal organisation i händelse av processreformens genomförande. Enligt utkastet skulle magistraterna i viss ändrad gestaltning fortbestå och i huvudsak hava samma uppgifter som de nuvarande.

Sakkunniga för processreformens ekonomiska förberedande fogade vid sitt år 1928 avgivna betänkande en promemoria angående handhavandet av magistraternas arbetsuppgifter efter processreformens genomförande. I huvudsak innebar promemorian, att några av magistratens nuvarande funktioner skulle helt upphöra samt att de övriga skulle överflyttas å länsstyrelse, polismyndighet, domstol, lämplig kommunal myndighet eller andra organ.

Ekonomisakkunniga framhöllo för egen del, att det vore obestridligt, att det ur statens synpunkt icke kunde anses behövligt, att de nuvarande magistratsuppgifterna sammanhölles. Vore detta ett kommunalt önskemål, borde hinder ej möta, att i kommunallagstiftningen möjlighet bereddes för en dylik organisation. Därmed följde även, att kostnaderna härför måste drabba städerna.

Kommunalförvaltningssakkunnigas betänkande 1929.

I november 1928 lämnades åt tre sakkunniga — 1928 års kommunalförvaltningssakkunniga — i uppdrag att utreda kommunalförvaltningens ordnande i de nuvarande magistratsstäderna efter genomförande av en processreform i huvudsaklig anslutning till processkommissionens förslag med de jämkningar däri, som lagrådet i avgivet yttrande över förslaget förordat. Såsom nyss nämndes, innebar processkommissionens förslag, att magistraterna skulle försvinna. Häri ifrågasatte lagrådet den ändringen, att den kommunala rättsskipningen skulle fortbestå i städer, som befunnes ägnade att utgöra särskilt tingslag inom en lagsaga (invånarantal 10,000—16,000).

I sin i september 1929 avlämnade utredning i ämnet — statens offentliga utredningar 1930:13 — upptogo de sakkunniga till behandling det av en rättegångsreform oberoende problemet, om det ur kommunal synpunkt förelåge behov att omlägga stadsförvaltningen. De sakkunnigas undersökning härutinnan utmynnade i den slutsatsen, att det nuvarande förvaltningssystemet karaktäriserades av att de egentliga styrelseuppgifterna, nämligen förvaltningens ledning och övervakande samt beredning och verkställighet av de på stadsfullmäktiges beslut ankommande ärendena, fördelats på ett flertal organ.

De sakkunniga föreslogo inrättande av ett nytt centralorgan, stadsstyrelsen, för fullgörande av både drätselkammarens och magistratens kommunala funktioner. Genom sin sammansättning, sin befogenhet och sitt verkningssätt skulle styrelsen vara kvalificerad att övertaga uppgiften som »stadens regering». Motsvarighet till magistratens befogenhet att kontrollera lagligheten av stadsfullmäktiges beslut skulle enligt förslaget ej förekomma. Med hänsyn till att de anmärkta bristerna i förvaltningen vore till finnandes även i fögderistäderna, borde den av de sakkunniga föreslagna organisationen utsträckas jämväl till dessa städer.

I fråga om magistratens statliga uppgifter avvisade de sakkunniga såväl doktor Hanssons förslag om inrättande av en ny magistrat som den i ekonomisakkunnigas promemoria föreslagna utskiftningen av magistratsuppgifterna. De sakkunniga ansågo, att de uppgifter, som åvilade magistraten i egenskap av polismyndighet, borde tilldelas polischefen i staden, medan övriga, d. v. s. de icke-polisiära uppgifterna, skulle utövas av stadsstyrelsen.

Stadsstyrelsen skulle bestå av en borgmästare som ordförande samt ytterligare minst fyra ledamöter. Dessa ledamöter, som skulle vara kommunala förtroendemän utan tjänstemannakaraktär, skulle väljas av stadsfullmäktige i samband med nyval av fullmäktige för fyra år. Hos stadsstyrelsen skulle vidare finnas anställd en stadsassessor.

Borgmästarbefattningen skulle vara av blandad förtroendemanna- och

tjänstemannakaraktär. Innehavaren därav skulle utses för minst sex och högst tio år samt åtnjuta arvode efter stadsfullmäktiges bestämmande. Sådant beslut skulle icke underställas länsstyrelsens prövning. För borgmästare skulle blott gälla samma valbarhetsvillkor som för stadsfullmäktige, dock att han ej behövde vara mantalsskriven inom staden.

Stadsassessorn skulle tillgodose stadsstyrelsens behov av juridisk sakkunskap och tillika vara stadens ombudsman. För stadsassessor skulle förutom de för borgmästare gällande valbarhetsvillkoren fordras, att han antingen avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov eller ock under längre tids verksamhet i kommunala värv eller eljest i allmän befattning ådagalagt sådan insikt och skicklighet, som Konungen på framställning av stadsfullmäktige funnit innebära kompetens för befattningen. Stadsassessorn skulle utses av stadsfullmäktige, som jämväl ägde bestämma lön och övriga anställningsvillkor för befattningen.

Då det i de största städerna med deras vitt förgrenade förvaltning kunde ställa sig svårt eller rent av omöjligt för en person att tillfredsställande överblicka och behärska hela arbetsområdet, innehöll förslaget rätt att för delar av borgmästarens verksamhetsområde tillsätta ett eller flera borgarråd med samma uppgifter som borgmästaren. I de allra minsta städerna kunde det åter befinnas överflödigt att tillsätta särskild stadsassessor. För sådant fall beredde förslaget den utvägen att uppdraga stadsassessorsgöromålen åt borgmästaren. Undantag från den allmänna regeln om tillsättande av stadsassessor syntes enligt de sakkunniga böra medgivas städer med över 4,000 à 6,000 invånare, blott då särskilda omständigheter förelåge. Då stadsstyrelsen handlade ärende av betydelse för upprätthållande av allmän ordning eller säkerhet eller det allmänna hälsotillståndet i staden, skulle polischefen äga att deltaga i överläggningarna med reservationsrätt.

För varje av stadsfullmäktige till stadsstyrelsens biträde tillsatt särskild förvaltande styrelse eller nämnd skulle stadsstyrelsen äga utse någon av sina ledamöter att i densamma företräda styrelsen med rätt för dylik representant att närvara vid sammanträde med yttranderätt.

Där kommunmedlem ej nöjdes åt stadsstyrelsens beslut i kommunala ärenden, som icke innefattade allenast yttrande eller förslag till stadsfullmäktige, skulle vad om klagan över fullmäktiges beslut vore stadgat äga motsvarande tillämpning.

För varje stadsstyrelse skulle finnas ett reglemente. Då lagen allenast borde innehålla ramen för den nya organisationen, hade städerna möjlighet att i stadsstyrelsereglementena anpassa densamma efter sina särskilda önskemål och behov. Reglemente skulle antagas av stadsfullmäktige samt, med hänsyn till de betydelsefulla bestämmelser, som skulle ingå i desamma, och då en viss likformighet mellan dem för hela landets del vore önskvärd, underställas Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse.

Yttranden över 1929 års betänkande.

Över kommunalförvaltningssakkunnigas utredning hava utlåtanden avgivits av länsstyrelserna i länen efter hörande av magistraterna eller stadsstyrel-

serna, drätselkamrarna samt stadsfullmäktige i länens samtliga städer. Därjämte hava följande sammanslutningar yttrat sig, nämligen styrelsen för svenska stadsförbundet, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare samt svenska polisförbundet.

Hörda myndigheter och sammanslutningar. Ställning för och mot förslaget.

1 länsstyrelse, 13 magistrater, 6 stadsstyrelser, 26 drätselkammare samt stadsfullmäktige i 28 städer ävensom allmänna rådstugan i Skanör med Falsterbo hava tillstyrkt de sakkunnigas förslag eller förklarat sig icke hava något att i huvudsak erinra mot detsamma.

16 länsstyrelser, 52 magistrater, 7 stadsstyrelser, 40 drätselkammare och 41 stadsfullmäktigekorporationer hava i princip anslutit sig till förslaget men framställt anmärkningar mot särskilda delar därav.

Slutligen har förslaget avstyrkts av 7 länsstyrelser, 22 magistrater, 11 stadsstyrelser, 39 drätselkammare och stadsfullmäktige i 39 städer.

Av de hörda myndigheterna hava alltså omkring $^2/_3$ omfattat de principer, som ligga till grund för sakkunnigförslaget, medan $^1/_3$ ställt sig avvisande mot detsamma.

Erinringar av mera allmän innebörd.

Vid ställningstagandet till förslaget i allmänhet hava 4 länsstyrelser, 2 magistrater, stadsfullmäktige i 1 stad och styrelsen för svenska stadsförbundet framhållit svårigheterna att bedöma förslaget med hänsyn till att förutsättningarna för detsamma vore oklara.

1. Förutsättningarna för förslaget oklara.

Så framhåller t. ex. länsstyrelsen i Stockholms län, att planen för stads och landsbygds förenande i gemensamma domkretsar icke vore utformad, varför man icke kunde bedöma, vilka städer enligt lagrådets »provisorium» skulle få bibehålla sin kommunala rättsskipning. Länsstyrelsen fann, att en omläggning av kommunalförvaltningen endast vore påkallad i städer, där staten övertoge rättsskipningen. Härigenom skulle problemet i hög grad förenklas. Vidare visste man icke, hur polisväsendet skulle gestalta sig efter processreformen och hur polismyndigheten i städerna då skulle vara ordnad. Ett ytterligare osäkerhetsmoment vore, att frågan om uppbördsförvaltningens framtida utseende vore beroende på vidare behandling av 1924 års uppbördssakkunnigas förslag om rationell skatteuppbörd. På grund av antydda oklarhet i utgångsläget vore 1928 års kommunalförvaltningssakkunnigas förslag endast att betrakta som en allmän problemuppläggning.

2. Magistratsuppgifternas ombesörjande.

2 länsstyrelser, magistraterna i 8 städer, 2 drätselkammare, 3 stadsfullmäktigekorporationer samt föreningen Sveriges stadsdomare framhålla, att den ifrågasatta stadsstyrelsen med hänsyn till sin sammansättning ej vore lämpad att omhänderhava statliga uppgifter.

5 magistrater, 1 stadsstyrelse, 8 drätselkammare, stadsfullmäktige i 6 städer samt föreningen Sveriges stadsdomare anse, att stadsstyrelsen ej bör belastas med statliga uppgifter, då annars dess arbetsbörda vuxe till men för handhavandet av dess kommunala uppgifter.

3 magistrater samt drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad anse, att vid magistraternas bortfallande en fullständig boskillnad borde äga rum mellan stat och kommun samt att staten borde genom egna organ ombesörja magistraternas statliga uppgifter.

En utskiftning av magistraternas uppgifter mellan ett flertal statliga och kommunala organ förordas av 1 länsstyrelse, 2 magistrater, 2 drätselkammare och 3 stadsfullmäktigekorporationer.

Åtskilliga länsstyrelser hava framhållit, att länsstyrelserna icke kunde belastas med ytterligare arbete utan att ökade arbetskrafter och lokaler ställdes till deras förfogande.

3. Stadsstyrelsens karaktär.

2 magistrater, 3 drätselkammare och 2 stadsfullmäktigekorporationer hava ansett, att stadsstyrelsen skulle erhålla en alltför stark ställning i förvaltningen, att stadsfullmäktige kunde befaras erhålla minskat inflytande samt att man med hänsyn bland annat till tjänstemannaelementets ställning skulle kunna befara någon slags kommunal diktatur.

7 magistrater, 2 stadsstyrelser, 13 drätselkammare och stadsfullmäktige i 10 städer framhålla, att förslaget innebär ett framskjutande i ledande ställning av tjänstemännen, varvid ledningen av förvaltningen komme att glida ifrån förtroendemännen. Man har vidare befarat, att förvaltningen skulle påtryckas en byråkratisk prägel.

4. Kostnaderna.

12 magistrater, 8 stadsstyrelser, 26 drätselkammare samt stadsfullmäktige i 28 städer ävensom styrelsen för svenska stadsförbundet anse, att den föreslagna organisationen skulle särskilt för de mindre städernas del medföra en ökning av utgifterna för förvaltningen, däri inräknad nuvarande kostnaden för rådhusrätt och magistrat.

Behov av förbättrad kommunal organisation.

De flesta yttrandena utgå ifrån att rådhusrättens-magistratens upphörande i samband med processreformens genomförande medförde, att kommunalförvaltningen behövde på ett eller annat sätt omläggas. Jämförelsevis få myndigheter hava berört den av processreformen oberoende frågan om behovet av förbättrad kommunal organisation.

Av de myndigheter, som uttalat sig i denna fråga, hava 6 länsstyrelser, 3 magistrater, 13 drätselkammare, 13 stadsfullmäktigekorporationer och styrelsen för svenska stadsförbundet vitsordat, att behov förelåge av en omläggning av städernas förvaltning.

Däremot hava 1 länsstyrelse, 2 magistrater, 5 stadsstyrelser, 7 drätselkammare samt stadsfullmäktige i 12 städer, vilka myndigheter i allmänhet representera fögderistäder och städer med litet invånarantal, ansett, att något dylikt behov icke förefunnes åtminstone såvitt anginge den egna staden.

Lagstiftningens allmänna läggning.

2 länsstyrelser, 6 magistrater, 7 drätselkammare och 9 stadsfullmäktigekorporationer samt styrelsen för svenska stadsförbundet betona vikten av att lagstiftningen endast innehåller ramen för nyorganisationen samt att städerna lämnas frihet att inom denna ram ordna förvaltningen efter lokala önskemål och behov.

Drätselkammaren och stadsfullmäktige i Malmö samt länsstyrelsen i Malmöhus län förmena sålunda, att den föreslagna stadsstyrelseorganisationen borde göras alternativ för de städer som så önskade. Drätselkammaren och stadsfullmäktige i Haparanda anse, att organisationen borde vara obligatorisk blott för städer ovan viss storleksgräns (5,000 invånare).

3 länsstyrelser, 14 magistrater, 5 stadsstyrelser, 10 drätselkammare samt 9 stadsfullmäktigekorporationer förorda, att *i stället för magistraten inrättas en ny myndighet* jämte vilken den nuvarande drätselkammaren skulle fungera. Förslag rörande förvaltningens ordnande.

Beträffande denna nya myndighet hava olika meningar gjort sig gällande. Så har t. ex. från Jönköping uttalats, att den borde organiseras såsom en kollegial poliskammare för handhavande av magistratens statliga uppgifter. Länsstyrelsen i Älvsborgs län har tänkt sig en kommunal magistrat i anslutning till det Hanssonska förslaget. Drätselkammaren i Falkenberg uttalar sig för en med juridisk sakkunskap utrustad kanslinämnd för ombesörjande av magistratens kommunala uppgifter, handhavande av stadens rättegångar m. m. Drätselkammaren i Lysekil anser, att för de uppgifter, som icke överfördes till drätselkammaren, borde upprättas ett statligt organ, stadsfogde, tillika polischef. Denne skulle handhava även kronouppbörd och inskrivning samt de uppgifter, som enligt sakkunnigförslaget skulle överföras å polismyndigheten.

I åtskilliga yttranden understrykes betydelsen av att en *opartisk jurist* finnes i stadens förvaltning. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län exempelvis anför, att icke minst med den utveckling partisystemet tagit inom stadsfullmäktige och kommunala styrelser det syntes vara av vikt att äga en självständig, av de kommunala myndigheterna oberoende, under ämbetsmannaansvar handlande tjänsteman, som vakade över att lag och författning iakttoges och gentemot staten svarade för den formella ordningen inom stadsförvaltningen. En sådan person skulle representera staten och det allmänna i stadsfullmäktige samt bliva av betydelse för kontinuiteten inom förvaltningen. Den erfarenhet han samlade skulle komma kommunen till godo.

Då det gäller ombesörjandet av magistratens och drätselkammarens kommunala uppgifter, borde man, framhålla 4 länsstyrelser, 1 magistrat, 1 stadsstyrelse, 5 drätselkammare samt likaledes 5 stadsfullmäktigekorporationer, *i större utsträckning* än enligt sakkunnigförslaget *anknyta till nuvarande drätselkammarorganisationen.* Därvid borde drätselkammaren utrustas med juridisk sakkunskap i form av en stadssekreterare eller stadsombudsman. Länsstyrelsen i Norrbottens län menar, att drätselkammaren skulle berättigas själv anställa tjänstemän med för kammarens styrelseuppgifter lämplig utbildning samt förlänas erforderliga befogenheter i avseende å beredning, kontroll och inititativ beträffande stadsförvaltningen i dess helhet.

16 länsstyrelser, 41 magistrater, 4 stadsstyrelser, 26 drätselkammare och stadsfullmäktige i 27 städer ävensom styrelsen för svenska stadsförbundet, föreningen Sveriges stadsdomare och föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare hava framställt erinringar mot borgmästarens ställning enligt förslaget. Borgmästarens ställning.

Härvid har anförts, att den blandade förtroende- och tjänstemannaställningen varken vore till fromma för förvaltningen eller befattningshavaren själv. I spetsen för den centrala myndigheten borde icke obligatoriskt stå en tjänsteman utan myndigheten borde som andra kommunala organ äga själv inom sig utse sin ordförande. Borgmästaren borde i stället göras till

endast ledamot. Från några håll har uttalats, att han ej ens skulle vara ledamot utan få helt ställning av tjänsteman.

Styrelsen för svenska stadsförbundet har ansett likgiltigt, huruvida han vore ledamot eller ej. Föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare ha ansett önskvärt, men ej nödvändigt, att han bleve ledamot.

I fråga om sättet och villkoren för borgmästarens utseende hava de flesta myndigheterna betonat, att borgmästaren genom de föreslagna bestämmelserna icke finge den fasta och oberoende ställning, som vore nödvändig för att man skulle kunna påräkna tillräckligt kvalificerade personer till dessa poster och erforderlig självständighet i de kommunala värven.

3 länsstyrelser, 8 magistrater och 1 drätselkammare hava uttalat, att borgmästaren borde tillsättas av statliga myndigheter antingen i den ordning, som gällde för kommunalborgmästare, eller ock av länsstyrelsen.

I fråga om mandattiden hava 1 länsstyrelse samt drätselkamrarna och stadsfullmäktige i 2 städer ansett, att han borde utses på samma tid som övriga stadsstyrelseledamöter, medan 1 magistrat föreslagit på livstid. 2 länsstyrelser, 15 magistrater, 1 stadsstyrelse, 4 drätselkammare, 4 stadsfullmäktigekorporationer och föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare ävensom föreningen Sveriges stadsdomare, med vilken 1 länsstyrelse och 3 magistrater instämt, hava förordat anställning tills vidare. Därvid har föreslagits anställning tills vidare med viss tids uppsägning eller tills vidare med skyldighet att avgå, därest stadsfullmäktige beslöte uppsägning med $^2/_3$ majoritet, eller anställning på viss tid och därefter tills vidare med uppsägning eller ock anställning på viss tid, varvid med utgång av valperioden mandatet vore förnyat, om ej fullmäktige med kvalificerad majoritet beslutat välja annan person.

8 länsstyrelser, 12 magistrater, 1 stadsstyrelse, 4 drätselkammare och 4 stadsfullmäktigekorporationer förorda särskilda kompetensvillkor för borgmästaren. Antingen borde han avlagt juridisk examen eller ock under längre tids verksamhet i kommunala värv eller eljest i allmän befattning ådagalagt sådan insikt och skicklighet, som Kungl. Maj:t på framställning av stadsfullmäktige funne innebära kompetens till befattningen. I ett par yttranden betonas, att juridisk examen vore nödvändig i de mindre städer, där borgmästaren skulle ombesörja stadsassessorsgöromålen.

Från ett par håll har framhållits önskvärdheten, att borgmästarens löneförmåner fastställdes av statlig myndighet eller bestämmelser därom intoges i reglementet för stadsstyrelsen.

4 länsstyrelser, 8 magistrater, 2 drätselkammare, stadsfullmäktige i 1 stad och föreningen Sveriges stadsdomare ifrågasätta särskilda bestämmelser om pension åt borgmästare, som avgår på grund av uppsägning, icke förnyat mandat, uppnådd pensionsålder eller eljest.

Stadsassessorns ställning.

Rörande stadsassessorn hava 4 magistrater samt drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad ansett, att han borde utses av stadsstyrelsen, ej av stadsfullmäktige. På en del håll har anförts, att det borde helt överlämnas åt staden att bestämma, huruvida stadsassessor skulle anställas, medan i

andra yttranden ifrågasatts höjande av det invånarantal, ovanför vilket stadsassessor skulle vara obligatorisk.

1 magistrat anmärker på att assessorn skulle få rätt att å stadsstyrelsens vägnar avgöra ärenden.

Stadsstyrelsens och tjänstemännens benämning.

Beträffande benämningen å stadens styrelse har föreslagits stadskollegium, stadsdirektion, magistrat, drätselkammare samt stadsnämnd. För borgmästaren har ifrågasatts kommunalborgmästare, stadsdirektör, drätseldirektör, borgarråd och stadsstyrelsens ordförande samt för borgarråd biträdande stadsdirektör. För stadsassessorn hava föreslagits titlarna stadsombudsman eller stadssekreterare.

Vissa andra frågor.

1 länsstyrelse, 7 magistrater och 1 stadsfullmäktigekorporation anse, att den nuvarande legalitetskontrollen ej bör upphöra. Ett par magistrater uttala sig till förmån för underställning hos länsstyrelsen av kommunala beslut, som medföra uttaxering över viss gräns.

1 magistrat, 3 drätselkammare, 3 stadsfullmäktigekorporationer och styrelsen för svenska stadsförbundet ifrågasätta lämpligheten av att polischefen skulle i vissa fall få närvara i stadsstyrelsen. Drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad anse, att denna rätt blott borde gälla frågor om allmän ordning och säkerhet.

Drätselkammaren och stadsfullmäktige i 1 stad anse stadsfullmäktiges presidium böra uttryckligen tilläggas rätt att närvara i stadsstyrelsen.

1 länsstyrelse, 2 magistrater, 4 drätselkammare och 4 stadsfullmäktigekorporationer påpeka, att stadsstyrelsen icke ovillkorligen bör förvalta stadens egendom.

Stadsförvaltningen och revisionen av kommunallagarna 1930.

I proposition nr 99 till 1930 års riksdag med förslag till lag om kommunalstyrelse på landet m. m. (s. 93) yttrade socialministern Lübeck rörande omläggningen av kommunalförvaltningen i de nuvarande magistratsstäderna efter en processreform, att det vore uppenbart att berörda fråga ej kunde för det dåvarande bringas till lösning. Härför krävdes ett omfattande arbete i samband med det pågående processreformarbetet. Det syntes icke lämpligt att i avbidan på slutförandet av detta arbete uppskjuta kommunallagsrevisionen.

I motioner av herr Möller m. fl. (I: 288) och av herr Hansson m. fl. (II: 446) hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om skyndsamt framläggande av förslag till sådan revision av lagen om kommunalstyrelse i stad, att magistratens befattning med kommunens förvaltning upphörde.

Konstitutionsutskottet (utl. nr 30 s. 44) avstyrkte motionerna och erinrade därvid om 1928 års kommunalförvaltningssakkunnigas förslag samt framhöll vidare, att i det läge frågan befunne sig utskottet icke funnit lämpligt föreslå begäran om förslag angående borttagande av magistratens befogenheter i avseende å kommunens förvaltning. Även om dessa numera vore av väsentligt mindre betydelse än tidigare, syntes de likväl böra bibehållas till dess en omorganisation av stadsförvaltningen komme till stånd.

I en av åtta socialdemokrater (herr Sävström m. fl.) avgiven reservation hemställdes om bifall till motionerna, varvid framhölls bl. a. att frågan om att giva städernas förvaltningsmyndighet en rent kommunal karaktär borde med det snaraste vinna lösning.

Konstitutionsutskottets hemställan i förevarande avseende bifölls av riksdagen.

Stadsförvaltningen och förslaget till huvudgrunder för en processreform 1931.

I proposition nr 80 till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform (s. 126) yttrade justitieministern Gärde beträffande frågan, i vilken omfattning staten skulle övertaga rättsskipningen i städerna, att den bestämmande synpunkten härvid borde vara, att den kommunala rättsskipningen bibehölles i de städer, som genom sin folkmängd, sina ekonomiska förhållanden och andra omständigheter ägde förutsättningar att uppbära en egen rättsskipning av tillräcklig styrka, under det att övriga städer, i likhet med många, till en del ganska betydande städer och samhällen, som redan nu icke ägde egen domstol, finge genom statens försorg sin rättsskipning ombesörjd på enahanda sätt som i fråga om landsbygden. Särskilda utskottet anslöt sig härtill (s. 32).

Rörande kommunalförvaltningen i städerna yttrade justitieministern (s. 149), att det vore tydligt, att oberoende av processreformarbetet 1928 års kommunalförvaltningssakkunnigas förslag borde upptagas till fortsatt behandling. Skulle det därvid visa sig, att en omgestaltning av den kommunala förvaltningen i enlighet med de i betänkandet angivna principerna borde ske, kunde åtgärder härför framdeles vidtagas. Dylika åtgärder försvårades icke av att staten redan nu övertoge rättsskipningen i vissa städer. Justitieministern uttalade tillika (s. 128), att en förutsättning för den av honom intagna i propositionen närmare angivna ståndpunkten till frågan om rådhusrätternas organisation varit, att rådhusrätten allt framgent bibehöll sin dubbla funktion av domstol och förvaltningsorgan. Därest detta samband av en eller annan anledning komme att upplösas, förfölle det ur organisatorisk synpunkt viktigaste hindret för rådhusrätternas förstatligande samtidigt som större frihet vunnes i fråga om dessa domstolars sammansättning.

Särskilda utskottet anförde i utlåtande nr 1 (s. 33): Då utskottet förordar, att den nuvarande, av städerna bekostade rättsskipningen i viss utsträckning bibehålles, vill utskottet samtidigt framhålla, att denna fråga nära sammanhänger med spörsmålet om städernas förvaltning. Problemet om förhållandet mellan magistraten och de kommunala organen torde inom en nära framtid böra erhålla sin lösning. Skulle denna lösning innebära en överflyttning från magistraten av de kommunala och statligt administrativa uppgifter, som nu åvila densamma, kommer frågan om förstatligandet av rättsskipningen i ett annat läge.

Utskottet yttrade vidare (s. 44), att det för ordnande av övergången till den nya processordningen syntes lämpligt, att åtgärder snarast vidtoges för att möjliggöra, att staten efter hand övertoge rättsskipningen i de städer, där förutsättningar saknades för att bibehålla egen jurisdiktion. Slutlig ställning till de grunder, som därvid borde tillämpas torde kunna tagas först sedan förslag till lagstiftning i ämnet förelåge.

Grundlinjer för magistratsbestyrens ombesörjande i stad utan magistrat.

Kommunalförvaltningens ordnande i stad utan magistrat.

Inledande anmärkningar.

Såsom framgår av den nyss lämnade redogörelsen skulle staten enligt de av riksdagen gillade huvudgrunderna för en processreform övertaga rättsskipningen i de städer, där förutsättningar saknades för bibehållande av egen jurisdiktion. Därvid utgick man från att antalet lagfarna ledamöter i rådhusrätt skulle utgöra minst tre. Enligt denna uppfattning skulle således rådhusrätter, som bestå av färre antal lagfarna ledamöter än tre, icke i framtiden bibehållas, dock att på grund av särskilda skäl rådhusrätterna i residensstäderna fortfarande skulle finnas kvar. I de städer, där rådhusrätterna avskaffas, komma jämväl magistraterna att upphöra.

Frågan, huru magistraternas nuvarande bestyr och åligganden skola ombesörjas vid magistraternas upphörande, är tydligen ett spörsmål, som äger det närmaste samband med den kommunala förvaltningen. Utan vidare lärer det ock vara klart, att den form för stadsförvaltningens ordnande i de mindre städerna, vars åvägabringande nödvändiggöres av magistraternas avskaffande, i den mån det lämpligen nu kan ske bör bliva sådan, att städernas behov och berättigade önskemål i fråga om förvaltningen tillgodoses, detta så mycket mera som frågan avser ett betydande antal städer. Av vikt är jämväl, att vid förvaltningens ordnande kravet å likartade huvudgrunder för stadsförvaltningen i möjligaste mån beaktas. Å andra sidan får naturligen icke förbises, att organisationen bör kunna underkastas jämkningar i fråga om de minsta städerna, en synpunkt, som för övrigt jämväl gör sig gällande beträffande ombesörjandet av andra magistratsuppgifter än de kommunala.

Den kommunala förvaltningen i magistratsstäderna företer icke sådana särdrag i jämförelse med förvaltningen i fögderistäderna, att på grund därav annan ordning för förvaltningen bör råda i sistnämnda städer än i de städer, som förlora sina magistrater. Med hänsyn härtill bör den reform av kommunalförvaltningen, som betingas av magistraternas upphörande, utsträckas att avse jämväl fögderistäderna.

Med förutskickande av dessa anmärkningar må till en början beröras den ställning de nuvarande styrelseorganen i städer — magistrater samt stadsstyrelser med och utan kommunalborgmästare — faktiskt intaga i den kommunala förvaltningen.

Magistratens och stadsstyrelsens faktiska ställning i den kommunala förvaltningen.

Magistratens i kommunalstyrelselagen stadgade kommunala befogenheter existera i stort sett allenast »på papperet». Sålunda torde rätten och skyldigheten att vaka däröver, att stadsfullmäktiges beslut bringas till verkställighet av de särskilda förvaltningsstyrelserna och att hava inseendet över dessa styrelser, knappast i någon stad utövas av magistraten. Dessa befogenheter hava däremot i stor utsträckning övertagits av en av de kommunala myndigheter, som magistraten har att övervaka, nämligen drätselkammaren. Vidare är att märka, att den kanske viktigaste av magistraten enligt lag tillkommande kommunala uppgifter, upprättandet av utgifts- och inkomststatförslagen, allenast i ett fåtal städer fullgöres av magistraten. Jämväl i

detta avseende är det drätselkammaren, som trätt i magistratens ställe. Statförslagen torde nämligen i regel i fullt färdigt skick överlämnas av drätselkammaren till magistraten, som allenast vidarebefordrar dem till stadsfullmäktige. Magistratens i kommunalförordningen 1862 angivna ställning såsom »stadens styrelse» kan således utan överdrift sägas hava upphört. Det citerade uttrycket har också uteslutits ur den nya år 1930 antagna lagen.

Vad sålunda i korthet anförts om magistrat gäller i lika hög grad om stadsstyrelse i äldre fögderistäder.

Stadsstyrelsekommissionen avsåg med sitt förslag — vilket med vissa ändringar år 1920 upphöjdes till lag — att giva nytt liv åt kommunalförordningens bestämmelser, att magistraten skulle vara stadens styrelse och öva inseende över dess förvaltning. Har den enligt nämnda lagstiftning organiserade stadsstyrelsen uppfyllt förväntningarna? Denna fråga, bedömd med hänsyn till den ställning stadsstyrelsen formellt intager, kan besvaras med ett obetingat nej. Stadsstyrelsen som sådan har lika litet som magistraten förmått hävda den ställning av överordnat kommunalt organ, som lagen tillämnat densamma. I stället har stadsstyrelsen blivit en styrelse av rent expeditionell karaktär. Belysande härför är, att de föreskrivna månatliga sammanträdena av stadsstyrelsen i allmänhet kräva allenast en helt kort stund. I sakligt hänseende torde däremot den år 1920 tillkomna organisationsformen erbjuda större möjligheter till inflytande å förvaltningen än magistraten eller stadsstyrelsen i en äldre landsrättsstad äger. Kommunalborgmästaren skall nämligen närvara vid drätselkammarens sammanträden och äger deltaga i överläggningarna med reservationsrätt. Därjämte är han självskriven ledamot i byggnadsnämnden och hälsovårdsnämnden. Han äger vidare rätt att närvara vid stadsfullmäktiges och förvaltningsstyrelsernas sammanträden och därstädes framföra sina synpunkter. Genom denna sin ställning representerar kommunalborgmästaren enhetligheten och kontinuiteten i den kommunala förvaltningen på ett helt annat sätt, än vad borgmästaren i en magistratsstad eller den, som endast är ordförande i en stadsstyrelse, kan göra. Av intresse kan måhända vara att nämna, att i den största fögderistaden — Mölndal — där förvaltningen praktiskt taget centraliserats till drätselkammaren, såväl kommunalborgmästaren som stadsstyrelsens övriga båda ledamöter tillika äro ledamöter i drätselkammaren, borgmästaren därjämte föredragande och sekreterare i kammaren. Under sådana förhållanden kan sägas, att stadsstyrelsen där genom sina ledamöter — låt vara via drätselkammaren — utövar ett visst inflytande över den kommunala förvaltningen.

Inrättande av ett kommunalt centralorgan.

Den tankegång, som ligger till grund för kommunalförvaltningssakkunnigas förslag till införande av ett kommunalt centralorgan, är helt visst riktig. En rationalisering av den kommunala förvaltningen, som går ut på att framskapa ett *styrelseorgan*, vilket — utan att inkräkta på stadsfullmäktiges beslutanderätt — med stöd av föreskrifter, intagna i lagstiftningen, erhåller en ledande och övervakande ställning inom kommunen, synes både önskvärd och erforderlig.

Magistratens i största utsträckning borteliminerade kommunala befogenheter böra icke blott till gagnet utan även till namnet överflyttas till ett styrelseorgan, som genom formerna för sin tillblivelse och sammansättning äger förmåga och vilja att bliva stadens styrelse.

Ävenså är det tydligen för de flesta städerna av största vikt, att till styrelseorganets biträde ställes en kvalificerad befattningshavare, som kan anlitas till beredning, föredragning och protokollföring av ärendena och som erhåller en i möjligaste mån självständig och tryggad ställning. I sammanhang härmed må betonas, att legalitetskontrollens betydelse inom den kommunala förvaltningen icke bör underskattas. Värdet av bestämmelser om en legalitetskontroll kan ej — såsom måhända kan ligga nära till hands att antaga — utläsas av någon statistisk redogörelse över det antal fall, då den faktiskt kommit till tillämpning. Tillvaron av föreskrifter om densamma medför i sig, att dess handhavare å ett tidigt stadium har möjlighet att förhindra tillkomsten av beslut, varå vägran av handräckning till verkställighet måst följa. Verkställes emellertid en fackmannamässig beredning av de ärenden, vilka skola av stadsfullmäktige avgöras, torde utan överdrift kunna påstås, att behovet av ifrågakomna kontroll bliver synnerligen ringa.

Om sålunda någon principiell erinran mot införandet av ett kommunalt centralorgan ej kan framställas, tarvas däremot närmare undersökning av frågan, huruvida icke organet kan åvägabringas mera inom ramen för det bestående än vad kommunalförvaltningssakkunniga ifrågasatt. Mot förslaget att hos det kommunala centralorganet sammanföra såväl kommunala som statsadministrativa uppgifter hava från många håll riktats kraftiga gensagor och det med rätta. Det lärer icke vara lämpligt, att denna styrelse, vilken skall leda stadens utveckling och övervaka övriga förvaltningsstyrelser, belastas med statsadministrativa ärenden, vilka så gott som uteslutande äro av expeditionell natur. Ej heller torde det vara riktigt, att — såsom ifrågasättes i § 11 uti förslaget till lag om stadsstyrelse — en tjänsteman, vilken icke tillhör styrelsen, enligt reglementets föreskrift skall kunna tilläggas befogenhet att å styrelsens vägnar avgöra vissa slag av ärenden.

För att undvika, *dels* att det kommunala centralorganet belastas med rent expeditionella ärenden *dels ock* att omförmälda överlåtande av beslutanderätt tages i anspråk, synes det önskvärt, att den överflyttning av uppgifter å centralorganet, som kommunalförvaltningssakkunniga föreslagit, begränsas, en fråga som skall närmare beröras i det följande.

Det kommunala centralorganet benämndes av kommunalförvaltningssakkunniga »stadsstyrelse».

Drätselkamrarna hava, som ovan framhållits, i ett stort antal städer faktiskt erhållit en ledande och gentemot övriga förvaltningsstyrelser övervakande ställning.

Därigenom att till drätselkammarens funktioner enligt vad nedan närmare utvecklas läggas *dels* sådana uppgifter, som redan i många stadssamhällen enligt praxis åvila kammaren, *dels* ett mindre antal hittillsvarande magistratsuppgifter utan större betydelse, erhåller visserligen drätselkammaren en

ställning av stadens styrelse i långt högre grad än magistraten eller de nuvarande stadsstyrelserna, men dess allmänna karaktär förändras icke. Dess huvudsakliga uppgift är allt fortfarande att handhava stadens drätsel med vad därtill hörer. Någon anledning att avskaffa det hittillsvarande namnet — drätselkammaren — som blivit känt och aktat i stadskommunerna, torde därför icke finnas. Fördenskull synes det kommunala centralorganet böra benämnas *drätselkammaren.*

Föreskrifter rörande besvärs anförande emot drätselkammarens beslut äro erforderliga.

Fördelningen av de nuvarande magistratsuppgifterna.

Av magistratens uppgifter torde å det nyinrättade centralorganet — *drätselkammaren* — följande böra överflyttas

1) uppgifter enligt kommunalstyrelselagen med undantag för
   a) legalitetskontrollen över stadsfullmäktiges beslut;
   b) hållande av allmän rådstuga;
   c) mottagande av revisionsberättelser över förvaltningen samt därmed i samband stående åtgöranden;
2) den enligt taxeringsförordningen magistraten åliggande skyldigheten att avgiva förslag om taxeringsnämndernas antal och om taxeringsdistrikt;
3) följande under 3), 4) och 11) å s. 107 omförmälda uppgifter:
   a) i stad, där polisnämnd ej finnes, de på denna enligt lagen om polisväsendet i riket eljest ankommande uppgifter;
   b) upprättande av förslag till kommunala stadgar;
   c) anvisande av allmänna avstjälpningsplatser för snö, is, byggnadsavfall, fyllnadsämnen m. m.

Vidkommande de magistraten enligt kommunalstyrelselagen åliggande uppgifter, vilka enligt vad nu anförts icke skola överflyttas å drätselkammaren, förordas

1) att legalitetskontrollen — med hänsyn till vad nedan kommer att föreslås beträffande beredningen av drätselkammarärendena eller tillsyn över denna beredning — upphör;
2) att hållande av allmän rådstuga överlämnas åt en *valnämnd*, bestående av ordförande med viss kompetens, utsedd på sätt nedan kommer att föreslås, samt två av stadsfullmäktige valda ledamöter jämte två suppleanter;
3) att revisionsberättelse över stadens förvaltning skall överlämnas till *stadsfullmäktiges ordförande* med skyldighet för denne att från styrelserna införskaffa erforderliga förklaringar, över vad i densamma anförts.

Av övriga magistratsuppgifter bör

1) *länsstyrelsen* övertaga:
   a) meddelande av förordnande för notarii publici;
   b) godkännande av plan för avstyckning av fastighet samt meddelande av fastställelse å verkställd avstyckning;
   c) befattningen med fastighetsregistret — prövningen av indelning i stadsägor, fastställande av registerbeteckning, tillsyn över registerarbetet;
   d) såvitt ej annorledes, på sätt nedan närmare angives, kan komma att stadgas, befattningen såsom överexekutor;

e) kontrollen över den eller de stadens tjänstemän, som handhava debitering och uppbörd av kronoutskylder samt indrivning av skatterestantier, böter m. m. ävensom mantalsskrivningsbestyret;

2) *ägodelningsrätten i den domsaga, staden kommer att tillhöra,* övertaga: befattningen att vara ägodelningsrätt i staden;

3) *valnämnd,* varom ovan förmälts, övertaga:

a) uppgifterna enligt kommunala vallagen och lagen om val till riksdagen;

b) befattningen med val av sjömanshusdirektion och revisorer för granskning av sjömanshusets räkenskaper.

Här ovan har ifrågasatts, att ärenden rörande godkännande av styckningsplan och fastställelse av avstyckning överflyttas till länsstyrelsen. Denna myndighet torde — med hänsyn till sin möjlighet att införskaffa tjänsteutlåtanden från överlantmätare och länsarkitekt — med betydligt större sakkunskap och noggrannhet än de nuvarande magistraterna kunna handlägga och avgöra dessa för fastighetsbildningen betydelsefulla ärenden. Det eventuella dröjsmål, som uppstår för allmänheten genom ärendenas förläggning till länsstyrelsen, bliver ej större, än att nackdelen därav uppväges av de fördelar, som en sakkunnig och noggrann handläggning kommer att medföra i ökad precision.

Efter ett utskiftande av magistratens nuvarande åligganden i enlighet med vad ovan anförts återstå en mängd uppgifter av synnerligen skiftande slag, vilka emellertid hava rent expeditionell natur och i fögderiständerna — med undantag allenast för de under 65)—68) å s. 110 här ovan upptagna — avgöras av stadsstyrelsens ordförande ensam.

Vidkommande de nyssnämnda till stadsstyrelses samfällda avgörande hänskjutna ärenden — under 65)—68) upptagna — som magistraten jämlikt författningar angående försäljning av rusdrycker, pilsnerdricka, tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka har att handlägga, avse dessa — utom i fråga om sådana tillfälliga förordnanden, som i fögderiständerna kunna meddelas av stadsstyrelsens ordförande ensam — i intet fall verkligt avgörande utan allenast *dels* avgivande av utlåtanden över ansökningar, beträffande vilka även stadsfullmäktige hava yttranderätt, *dels ock,* i vad gäller utskänkning av alkoholfria drycker, utfärdande av bevis att ingivna anmälningar därom äro behörigen gjorda.

Att märka är, att ansökan om utskänkning av rusdrycker eller pilsnerdricka, vilken av stadsfullmäktige avstyrkts, ej må av länsstyrelsen bifallas, även om magistraten tillstyrkt densamma.

Några ärenden av större vikt eller principiell innebörd, som enligt de nu angivna grunderna ej skola överflyttas till drätselkammaren eller annat organ, torde icke förekomma hos magistraten med undantag för avgivande av yttrande över lagförslag o. d., vilken art ärenden drätselkammaren emellertid kan anses i stånd att handlägga.

Av det anförda torde framgå, att de av magistratens uppgifter, vilka icke enligt förestående förslag överflyttas å länsstyrelsen, drätselkammaren, valnämnden eller annat organ, äro av den art, *att de ej tarva behandling i en*

styrelse utan kunna och böra avgöras av en tjänsteman. På den grund synes vid statens övertagande av rättsskipningen i stad den nuvarande magistraten böra indragas utan att ersättas av annat styrelseorgan.

Liksom den kommunala förvaltningen såsom förut nämnts bör ordnas på samma sätt i fögderistäder och i de städer, vilka förlora sina magistrater, böra nu ifrågavarande uppgifter i fögderistäderna handhavas i enlighet med vad här förordats. Jämväl stadsstyrelserna böra således upphöra. En övergångstid av fem år, räknat från den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande den 1 januari 1933, har emellertid ansetts böra stadgas.

Övertagandet av polischefskapet.

I de städer, om vilka nu är fråga, tillkommer befattningen som polischef borgmästaren eller annan ledamot av magistraten. Avskaffas magistraterna, måste därför de uppgifter, som nu tillhöra polischef i stad, ombesörjas i annan ordning. Huru detta bör ske kommer att i det följande närmare angivas.

Inrättande av kommunalborgmästarbefattning.

Kommunalborgmästarens arbetsområde.

I det föregående har framhållits angelägenheten av att det centralorgan, vars inrättande förordats, erhölle biträde av en kvalificerad befattningshavare, som kunde anlitas till beredning, föredragning och protokollföring av ärendena. Förslag har därjämte väckts, att vissa magistrat och stadsstyrelse nu tillkommande betydelsefulla uppgifter skulle överflyttas å en valnämnd, i vilken ordföranden skulle äga viss kompetens. Enligt vad nyss anfördes böra vidare åtskilliga å magistrats och stadsstyrelses handläggning för närvarande ankommande ärenden avgöras av en tjänsteman. Och för ombesörjandet av uppgifterna som polischef kräves, att den ledamot av magistraten eller stadsstyrelsen, som nu har att svara för uppgifternas fullgörande, erhåller en ersättare. De bestyr och åligganden, som sålunda nämnts, äro i flertalet nu ifrågavarande städer av den omfattning, att för deras behöriga utförande tarvas en tjänsteman, som särskilt ägnar sig däråt, och föreslås i följd härav inrättande av en ny befattning i nämnda städer. Det torde vara lämpligt, att innehavaren av en sådan befattning i de olika städerna erhåller samma titel, särskilt med hänsyn till önskvärdheten för allmänheten att veta till vem den har att vända sig i frågor, vilka tillhöra hans arbetsområde. I anslutning till vad som gäller i de efter år 1921 nytillkomna städerna, föreslås såsom titel *kommunalborgmästare.*

I egenskap av kommunalt organ skall kommunalborgmästaren vara skyldig att biträda drätselkammaren vid fullgörandet av de åligganden, som åvila denna, för vilket ändamål han skall närvara vid kammarens sammanträden och därvid äga att deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt till protokollet anteckna avvikande mening. Vidare skall han hava rätt närvara vid stadsfullmäktiges sammanträden och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Därjämte bör i reglemente för kommunalborgmästaren kunna föreskrivas, att han skall vara självskriven ledamot i drätselkammaren ävensom att han skall vara skyldig mottaga uppdrag att bereda och föredraga i drätselkammaren förekommande ärenden, vara stadens ombudsman samt hand-

hava sekreterare- och andra kommunala tjänster. Skyldighet att mottaga förordnande som notarius publicus torde ock böra stadgas. Såsom kommunalt organ bör han vara självskriven ledamot av byggnadsnämnden, och i sin egenskap av polischef tillkommer det honom att vara självskriven ledamot i hälsovårdsnämnden.

Kommunalborgmästarens lämplighet för utövande av polischefskapet.

Den här förordade kombinationen av kommunalt organ och polischef kan möjligen tänkas bliva föremål för vissa invändningar. Sålunda skulle måhända kunna sägas, att valrätten bleve inskränkt, om vid befattningens tillsättande hänsyn måste tagas till frågan, huruvida föreslagen person innehade kvalifikationer såsom polischef, samt att den person, som utsåges, i sin egenskap av kommunalt organ komme i beroende ställning till staden och därigenom bleve mindre lämpad att företräda polisväsendet; till följd härav vore det mera ändamålsenligt, om det ankomme på länsstyrelsen eller annat statligt organ att till polischef förordna särskild person, exempelvis stadsfiskalen.

För bedömandet av det avseende sådana invändningar skulle förtjäna, torde det vara av betydelse att klargöra innebörden av begreppet polischef i stad utan magistrat.

I det föregående (s. 112 o.f.) har en närmare redogörelse lämnats för polischefs författningsenliga uppgifter, varjämte framhållits, att i stad utan magistrat polischefen är underordnad icke blott länsstyrelsen utan även en till polisväsendet hörande befattningshavare hos denna, nämligen landsfogden. I varje stad, där polismästare ej finnes, är såsom förut nämnts under polischefens överinseende stadsfiskal eller poliskommissarie föreståndare för polisen. Under normala förhållanden är på den grund polischefens uppgift avsevärt begränsad. Han har att avgiva vissa yttranden, utöva bestraffningsrätt, i den mån den ankommer å honom, mottaga rapporter från polisföreståndaren samt lämna denne råd och anvisningar. När frågor om polisorganisationen dryftas, har han att inför de kommunala myndigheterna framföra polisväsendets synpunkter och söka tillvarataga dess intressen. Yppar sig anledning till särskild oro i samhället, vilket kan vara fallet exempelvis vid lockout eller strejk, torde han lämpligen böra genom förhandling med parterna eller annorledes söka förmå dessa att själva medverka till ordningens upprätthållande samt att, därest hans åtgöranden härutinnan ej leda till resultat, i samråd med poliskommissarien föreslå landsfogden att vidtaga erforderliga åtgärder i omförmält syfte.

Den nyss antydda möjligen förefintliga farhågan för en inskränkning i valrätten borde tydligen även göra sig gällande vid val eller utnämning enligt rådande ordning av polischef i stad, d. v. s. borgmästare i magistratsstad samt kommunalborgmästare eller stadsstyrelseordförande i annan stad. Emellertid torde allenast i undantagsfall hänsyn tagas till frågan, huruvida en sökande är lämplig eller icke att utöva polischefskapet. Erfarenheten lärer också visa, att någon olägenhet för det allmänna icke härigenom uppstått.

De uppgifter, som under normala förhållanden ankomma å polischef, äro otvivelaktigt av den art, att de utan svårighet och utan olägenhet för det

allmänna kunna handhavas av den föreslagne befattningshavaren. Och hans lämplighet att vid kritiska tillfällen utöva polischefskapet, lärer ej bliva mindre än de nuvarande polischefernas. Förhållandet torde tvärtom ej sällan bliva det motsatta, icke minst i industrisamhällen. Att märka är nämligen, att kommunalborgmästaren i drätselkammaren samt andra nämnder och styrelser komme att samarbeta med de kommunala förtroendemännen, vilka ofta inom olika samhällsgrupper intaga en framskjuten ställning, en omständighet som i nu åsyftade situationer förvisso skulle bliva till stor nytta för honom vid hans strävanden att på lämpligt sätt upprätthålla ordningen. De företräden hans ställning skulle skänka honom i jämförelse med stadsfiskalen äro uppenbara, jämväl på den grund att denne i främsta rummet betraktas som polisman.

Då det gäller att inför de kommunala myndigheterna framföra polisväsendets synpunkter och medverka till förbättringar inom detsamma, torde en kommunalborgmästare äga större möjlighet att ernå resultat än en stadsfiskal, som oftast — åtminstone i stad av någon betydenhet — står helt isolerad från det kommunala arbetet. Anmärkas må, att i jämförelse med borgmästaren i en magistratsstad, som ej sällan blott i formellt hänseende tager befattning med de kommunala bestyren, lärer kommunalborgmästaren i omförmält avseende vara lika, om ej bättre skickad att omhänderhava polischefens uppgifter.

Vad beträffar möjligheten av att kommunalborgmästaren skulle komma i beroende ställning till staden och därigenom bliva olämplig såsom polischef, må erinras, att befattningshavaren i sin egenskap av ledande kommunal tjänsteman bör beredas en tryggad ställning, främst genom garantier mot obehörigt avskedande. Förslag härutinnan kommer att nedan framläggas.

Framhållas kan, att staden, därest annan person än kommunalborgmästaren eller stadsfiskalen bleve förordnad till polischef, komme att vidkännas en kanske ej obetydlig merutgift ävensom att det givetvis är av betydelse, att samme befattningshavare, som övertager magistratens statsadministrativa uppgifter och sålunda meddelar tillstånd till nöjestillställningar av olika art, till demonstrationer o. d., även bliver polischef.

Kommunalborgmästarens anställningsförhållanden.

De uppgifter, som komma att åvila kommunalborgmästaren såsom kommunalt organ och handhavare av förutvarande magistratsuppgifter, torde i allmänhet vara av den betydelse och kvalitet, att krav på viss formell utbildning bör uppställas.

I sådant avseende bör föreskrivas, att kommunalborgmästaren i stad med med mer än 6,000 invånare skall hava avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov och i annan stad sådana kunskapsprov eller kansliexamen, dock att Konungen skall äga meddela dispens beträffande den som på grund av annan utbildning eller längre tids verksamhet i kommunala värv eller eljest i allmän tjänst finnes skickad att innehava den befattning, varom är fråga.

Kommunalborgmästare bör väljas av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmänna rådstugan. Förordnande å befattningen bör utfärdas av

länsstyrelsen, och bör detta icke kunna återkallas före befattningshavarens inträde i föreskriven pensionsålder i andra än förslagsvis följande fall:

a. där han i tjänsten träffats av olycksfall, som finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring;

b. där han, utan att hava uppnått pensionsåldern, under tre på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra och finnes för framtiden vara oförmögen till tjänstgöring;

c. där drätselkammaren med minst $^2/_3$ av kammarens i omröstningen härom deltagande ledamöter föreslagit och stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmänna rådstugan med samma majoritet beslutat till länsstyrelsen ingiva framställning om återkallande av förordnandet samt länsstyrelsen efter verkställd prövning funnit, att framställningen är sakligt motiverad.

Reglemente för kommunalborgmästaren bör utfärdas av Konungen efter därom av stadsfullmäktige eller, därest sådana ej finnas, allmänna rådstugan upprättat förslag. I reglementet böra intagas bestämmelser om befattningshavarens tillsättande, åligganden, avlöning, entledigande, pension och tjänsteförhållanden i övrigt

I stad med 6,000 invånare eller därunder synes lämpligt, att i reglementet medgives rätt för staden att organisera befattningen såsom bisyssla vare sig under viss övergångstid eller för framtiden.

Beredande av möjlighet för kommunalborgmästare att bliva överexekutor.

Såsom tidigare omförmälts, kan Konungen enligt utsökningslagen förordna viss ledamot av magistrat att vara överexekutor. På grund av denna bestämmelse är borgmästaren eller annan magistratsledamot för närvarande överexekutor i 17 av nu ifrågavarande städer. Under förutsättning att kommunalborgmästare avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov synes hinder icke böra möta mot att han — i likhet med vad sålunda gäller för ledamot av magistrat — skall, därest vederbörande stad så önskar och Konungen prövar lämpligt, kunna erhålla förordnande såsom överexekutor, i all synnerhet som härigenom skulle undvikas en ökning av länsstyrelsens arbetsbörda. För att möjliggöra en anordning i antydd riktning erfordras ändring i utsökningslagens 1 §.

Den föreslagna organisationen, bedömd ur kostnadssynpunkt.

Med ledning av innevarande års utgifts- och inkomststater, vilka ställts till förfogande av svenska stadsförbundet, hava sammanställts uppgifter rörande kostnaden för magistraten respektive stadsstyrelsen, drätselförvaltningen, vissa sekretariat m. m. *dels* i de magistratsstäder, i vilkas rådhusrätt borgmästaren är ensam lagfaren ledamot eller jämte borgmästaren finnes endast en sådan ledamot — med undantag likväl för länsresidensstäderna Nyköping, Luleå, Umeå, Växjö, Vänersborg och Mariestad samt för städerna Skanör-Falsterbo och Laholm, för vilka utgifts- och inkomststater ej funnits tillgängliga — *dels* i samtliga fögderistäder med undantag för Östhammar och Öregrund. Från statistiska centralbyrån hava därjämte — i och för erforderlig sportelberäkning — införskaffats uppgifter rörande det antal växelprotester, som av notarii publici uti ifrågakomna städer verkställts under åren 1928, 1929 och 1930.

Med utgångspunkt från omförmälda siffermässiga sammanställning har för varje stad vidtagits särskild undersökning, på vad sätt föreslagen kommunalborgmästarbefattning lämpligen bör kunna anordnas. Med andra ord: försök — låt vara teoretiska — hava gjorts att för varje stad få en uppfattning om huru den tänkta organisationen skall kunna åvägabringas och vilka kostnader den bör draga.

Vid kostnadsberäkningen har av naturliga skäl icke kunnat tagas hänsyn till vare sig eventuella pensions- eller andra kostnader för avgående magistratsledamöter eller kostnader, som uppstå för stadens invånare i form av utskylder till tingshus o. d.

Antalet städer, som omfattas av undersökningen, utgör 73, av vilka 50 äro magistratsstäder och 23 fögderistäder.

Ehuru några bestämda slutsatser naturligen icke kunna dragas av undersökningen, må likväl nämnas, att därav framgår

att ifrågavarande befattning kan omedelbart efter rättskipningens övertagande av staten eller framdeles anordnas såsom huvudsyssla i 43 nuvarande magistratsstäder;

att av de 7 återstående magistratsstäderna den största — Säter — vid årsskiftet 1930—1931 hade 2,176 invånare;

att, därest ej hänsyn tages till ovan omförmälda pensionskostnader etc., utgiftsminskning vid förordad organisation uppstår vid statens övertagande av rättskipningen i var och en av förevarande magistratsstäder med undantag för Mariefred;

att den teoretiskt beräknade utgiftsminskningen per skattekrona år 1930 motsvarar mindre än 20 öre i 27 städer, 21—40 öre i 13 städer, 41—60 öre i 7 städer, 63 öre i en stad samt 95 öre i en stad;

att befattningen kan utan merkostnad för respektive stad omedelbart eller framdeles anordnas såsom huvudsyssla i 17 av fögderistäderna;

samt att minimilönen till innehavare av en såsom huvudsyssla anordnad befattning torde böra sättas till 6,000 kronor.

För underlättandet av den föreslagna organisationens genomförande synes det vara av vikt, att stad skall kunna befrias från skyldighet att avlöna åklagare.

För städernas vidkommande torde det vara lämpligt, att icke blott den expeditionslösen, som utgår i magistratsärenden, utan jämväl notarii-publicisportler indragas till stadskassan. I sistnämnda avseende må nämnas, att även i relativt små städer särskilt den sportelinkomst, som härrör från växelprotester, ej sällan uppgår till oväntat höga belopp (t. ex. i Örnsköldsvik med 5,032 inv. över 4,000 kronor). Måhända torde även den såsom provision och debetsedelslösen utgående sportelinkomst, som tillkommer kronokassör, kunna indragas.

Möjlighet till särställning för de minsta städerna.

I de minsta städerna torde ofta, i all synnerhet i stillastående inlandsstäder, handhavandet av de uppgifter, vilka enligt förestående förslag skulle obligatoriskt åvila kommunalborgmästaren, utgöra en föga krävande arbets-

prestation. Ej sällan är väl också den kommunala verksamheten i dylik stad av så ringa omfattning och enkel beskaffenhet, att något verkligt behov av en mera kvalificerad tjänsteman till drätselkammarens och övriga styrelsers biträde ej erfordras. Att hittillsvarande legalitetskontroll slopas utan att i någon form erhålla en ersättning torde ej befaras medföra någon nämnvärd nackdel.

I sådana städer torde därför handhavandet av polischefskapet samt de hittillsvarande magistratsuppgifter, vilka ej enligt vad förordats bliva överflyttade å andra organ — därest Konungen efter framställning av staden prövar lämpligt — böra ombesörjas på samma sätt som för landet, d. v. s. av landsfiskalen, som tillika bör vara självskriven ordförande i valnämnden. I nu nämnda städer bör därjämte länsstyrelsen utse en ledamot av dess byggnadsnämnd.

Vid avgörandet av frågan, i vilka städer en sådan förenklad organisation som den nu antydda bör medgivas, lärer icke finnas någon annan fast grund för gränsdragningen än stadens invånarantal, och har detta lämpligen ansetts kunna sättas till högst 3,000.

Förslagets utformning.

I fråga om utformningen av det förslag till magistratsbestyrens ombesörjande i stad utan magistrat, för vilket redogörelse lämnats i det föregående, må följande i korthet anmärkas.

Av den ifrågasatta reformen beröras åtskilliga författningar, såväl lagar som i administrativ ordning meddelade kungörelser och förordningar. De ändringar, som påkallas, äro emellertid i stort sett av jämförelsevis enkel beskaffenhet och i övervägande antalet fall likartade. Den viktigaste författningen på området är naturligen lagen om kommunalstyrelse i stad. Sättet för de nya bestämmelsernas infogande i denna lag kan vara föremål för olika meningar. Närmast synas två alternativ erbjuda sig för frågans lösning. Antingen kan den väg, som för närvarande är begagnad — att i en paragraf angiva att vad som är stadgat i avseende å magistrat skall gälla om stadsstyrelse — med vissa jämkningar anlitas eller ock kan i varje ifrågakommande lagrum bestämmelse upptagas om den myndighet, som ersätter magistrat. Den förra vägen, som av riksdagen valdes i fråga om 1930 års lag, är emellertid med den läggning förslaget nu fått förenad med vissa olägenheter. Enligt 1930 års lag ersättes magistrat, såvitt nu är i fråga, städse av stadsstyrelse men enligt förevarande förslag inträda i stället för magistrat flera olika myndigheter, nämligen kommunalborgmästare i fråga om de statsadministrativa och polisiära uppgifterna, drätselkammaren beträffande flertalet kommunala bestyr, valnämnd såvitt angår magistrats åligganden vid allmän rådstugas hållande samt ordföranden i stadsfullmäktige eller valnämnd i fråga om mottagandet av revisionsberättelsen m. m. En magistratsuppgift, nämligen magistratens befattning med legalitetskontrollen, skall slutligen helt upphöra och således icke övertagas av något organ. Med hänsyn till nu anförda omständighet och då det vid tillämpningen av lagen torde vara till lättnad att i varje lagrum direkt erhålla upplysning

om den myndighet, som inträder i magistrats ställe, har av de båda berörda alternativen det sistnämnda med visst undantag valts.

Bestämmelserna om kommunalborgmästare hava ansetts kunna upptagas i en från kommunallagen fristående lag. Nämnda bestämmelser äro delvis av speciell karaktär och komma i de olika städerna mycket sällan i bruk. Någon olägenhet av att de icke återfinnas i själva kommunallagen torde därför icke uppstå vid lagtillämpningen. Å andra sidan skulle de, om de infördes i kommunallagen, i viss mån komma att tynga lagtexten.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Skrivelse till statsrådet och chefen för Kungl. Socialdepartementet 90

Utkast till

lag angående ändring i vissa delar av lagen om kommunalstyrelse i stad 91

» **om kommunalborgmästare** 99

» **angående ändrad lydelse av 90 och 91 §§ i lagen om val till riksdagen** ... 100

» **om ändrad lydelse av 63 § i kommunala vallagen** 101

Motiv:

Magistrats och stadsstyrelses ställning och uppgifter i förvaltningen 102

Magistratens och stadsstyrelsens författningsenliga ställning i den kommunala förvaltningen 102

K. F. 1862 om kommunalstyrelse i stad s. 102. — Lagen 1930 om kommunalstyrelse i stad s. 103.

Magistratens uppgifter i den kommunala och statliga förvaltningen 104

A. enligt kommunalstyrelselagen s. 104. — B. enligt kommunala vallagen s. 104. — C. enligt lagen om val till riksdagen s. 105. — D. enligt författningar rörande exekutionsväsen, taxerings- och uppbördsväsen samt medelsförvaltning s. 105. — E. enligt särskilda författningar rörande frågor av statsadministrativ och polisiär natur s. 107.

Stadsstyrelsens uppgifter i den kommunala och statliga förvaltningen... 110

Magistratens och stadsstyrelsens arbetsformer 110

Magistrats- eller stadsstyrelseledamots uppgifter såsom polischef 112

Innehavare av polischefskapet s. 112. — Polischefs uppgifter s. 112.

Översikt över strävandena efter en reformerad kommunalförvaltning m. m. 113

Införande av stadsstyrelse med kommunalborgmästare 113

Reformsträvandena under senare tid, särskilt i samband med en processreform 116

Stadsförbundet 1919 s. 116. — Dr Hansson 1927 och ekonomisakkunniga 1928 s. 116. — Kommunalförvaltningssakkunnigas betänkande 1929 s. 117. — Yttranden över 1929 års betänkande s. 118. — Stadsförvaltningen och revisionen av kommunallagarna 1930 s. 123. — Stadsförvaltningen och förslaget till huvudgrunder för en processreform 1931 s. 124.

Grundlinjer för magistratsbestyrens ombesörjande i stad utan magistrat 125

Kommunalförvaltningens ordnande i stad utan magistrat 125

Inledande anmärkningar s. 125. — Magistratens och stadsstyrelsens faktiska ställning i den kommunala förvaltningen s. 125. — Inrättande av ett kommunalt centralorgan s. 126.

Fördelningen av de nuvarande magistratsuppgifterna 128

Övertagandet av polischefskapet 130

Inrättande av kommunalborgmästarbefattning 130

Kommunalborgmästarens arbetsområde s. 130. — Kommunalborgmästarens lämplighet för utövande av polischefskapet s. 131. — Kommunalborgmästarens anställningsförhållanden s. 132. — Beredande av möjlighet för kommunalborgmästare att bliva överexekutor s. 133.

Den föreslagna organisationen, bedömd ur kostnadssynpunkt 133

Möjlighet till särställning för de minsta städerna 134

Förslagets utformning 135

Bilaga C.

Lag
om
kommunalstyrelse i stad.

(Gällande lydelse.)	*(I propositionen föreslagen lydelse.)*
7 §.	
Stadskommuns beslutanderätt — — — allmän rådstuga.	
Förvaltning och verkställighet tillkomma, *under inseende av magistrat*, drätselkammare eller de styrelser, nämnder eller personer, som äro utsedda för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr.	Förvaltning och verkställighet tillkomma drätselkammare eller de styrelser, nämnder eller personer, som äro utsedda för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr.
13 §.	
Stadsfullmäktige väljas — — — års ålder.	
Stadsfullmäktig kan — — — andras talan.	
Följande personer må icke vara stadsfullmäktige: landshövding, landssekreterare, landskamrerare, länsassessor, ledamot av magistraten, tjänsteman eller betjänt vid magistraten eller allmän åklagare i orten, ej heller tjänsteman eller betjänt, som är anställd vid stadens drätsel eller annat dess förvaltande verk och är för sin befattning redovisningsskyldig.	Följande personer må icke vara stadsfullmäktige: landshövding, landssekreterare, landskamrerare, länsassessor, ledamot av magistraten, tjänsteman eller betjänt vid magistraten, *kommunalborgmästare* eller allmän åklagare i orten, ej heller tjänsteman eller betjänt, som är anställd vid stadens drätsel eller annat dess förvaltande verk och är för sin befattning redovisningsskyldig.
Ej må — — — såsom stadsfullmäktig.	
15 §.	
För val — — — inom valkrets.	
Vid valkretsindelning — — — särskilda valkretsarna.	
Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga, efter därom av magistraten uppgjort förslag, stadsfullmäktige göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning,	Om indelning i valkretsar jämte antalet fullmäktige för varje valkrets äga, efter därom av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av drätselkammaren* uppgjort förslag, stadsfullmäktige göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länssty-

(Gällande lydelse.)

sedan tillfälle beretts stadsfullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

17 §.

Stadsfullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då stadsfullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall *genom magistraten* ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

(I propositionen föreslagen lydelse.)

relsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts stadsfullmäktige att avgiva yttrande i ärendet. Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

17 §.

Stadsfullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då stadsfullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

För året — — — — — särskilt utsett.

19 §.

Ordinarie sammanträden — — — av fullmäktige.
Vid ordinarie — — — och förvaltning.
Vid ordinarie — — — och revisorssuppleanter.

Extra sammanträde hålles, när länsstyrelsen därom förordnar eller magistraten eller de flesta av fullmäktige sådant äska eller ordföranden finner det nödigt.

Extra sammanträde hålles, när länsstyrelsen därom förordnar eller magistraten *eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren det begär* eller de flesta av fullmäktige sådant äska eller ordföranden finner det nödigt.

20 §.

Kallelse till stadsfullmäktigsammanträde utfärdas första gången, sedan beslutanderätten uppdragits åt fullmäktige, av magistraten och därefter av ordföranden eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden. Kallelsen, vilken skall utfärdas skriftligen och innehålla bestämd uppgift om tid och ställe samt, såvitt möjligt är, även

20 §.

Kallelse till stadsfullmäktigsammanträde utfärdas första gången, sedan beslutanderätten uppdragits åt fullmäktige, av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av kommunalborgmästaren* och därefter av ordföranden, eller vid hinder för honom, av vice ordföranden. Kallelsen, vilken skall utfärdas skriftligen och innehålla bestämd uppgift om tid

(Gällande lydelse.)	*(I propositionen föreslagen lydelse.)*
om överläggningsämne för sammanträdet, skall senast söckendagen före sammanträdet delgivas envar stadsfullmäktig.	och ställe samt, såvitt möjligt är, även om överläggningsämne för sammanträdet skall senast söckendagen före sammanträdet delgivas envar stadsfullmäktig.
En vecka — — — flestas kännedom.	
Vid ordinarie — — — denna tidning.	
Den omständigheten — — — sammanträdets hållande.	
Magistraten skall särskilt skriftligen underrättas om sammanträde.	*I stad med magistrat skall magistraten* särskilt skriftligen underrättas om sammanträde.
22 §.	
Varje stadsfullmäktig äger en röst.	
Vid stadsfullmäktigsammanträde äger borgmästaren *eller stadsstyrelsens ordförande* eller, vid hinder för honom, den, vilken magistraten *eller stadsstyrelsen* bland sina ledamöter utser, att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande eller vice ordförande i kommunal styrelse, nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av styrelsen, nämnden eller beredningen, så ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.	Vid stadsfullmäktigsammanträde äger borgmästaren eller, vid hinder för honom, den, vilken magistraten bland sina ledamöter utser, *eller kommunalborgmästaren* att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande eller vice ordförande i kommunal styrelse, nämnd eller beredning vid behandling av ärende, som beretts av styrelsen, nämnden eller beredningen, så ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.
23 §.	
Stadsfullmäktige äro skyldiga att, efter sakens beskaffenhet, antingen meddela yttrande eller fatta beslut över alla de frågor, vilka blivit av högre myndighet eller av magistraten hänskjutna till dem.	Stadsfullmäktige äro skyldiga att, efter sakens beskaffenhet, antingen meddela yttrande eller fatta beslut över alla de frågor, vilka blivit av högre myndighet eller *i stad med magistrat* av magistraten hänskjutna till dem.
24 §.	
De ärenden, som företagas till avgörande av stadsfullmäktige, skola förut vara vederbörligen beredda av drätselkammaren eller annan kommunal styrelse, nämnd eller beredning, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller	De ärenden, som företagas till avgörande av stadsfullmäktige, skola förut vara vederbörligen beredda av drätselkammaren eller annan kommunal styrelse, nämnd eller beredning, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller

(Gällande lydelse.)

av en eller flera särskilt för sådan beredning utsedda personer. Innan ärende, som beretts annorledes än av drätselkammaren eller allmänt beredningsutskott, företages till avgörande av stadsfullmäktige, skall tillfälle lämnas kammaren eller utskottet att avgiva yttrande däröver.

Val må — — — stadens rättighet.

32 §.

Stadsfullmäktiges beslut skola, så snart de blivit justerade, skriftligen delgivas magistraten. För övrigt äger envar att taga avskrift av protokollet och att få avskriftens riktighet bestyrkt.

35 §.

Beträffande rättighet — — — är stadgat.

Vid behandling av ärende, som sägs i första stycket, skall *genom magistratens föranstaltande* finnas tillgänglig längd över de i sådant ärende röstberättigade, vilka icke finnas upptagna såsom röstberättigade i den allmänna röstlängden.

37 §.

Allmän rådstuga hålles inför magistraten.

38 §.

Allmän rådstuga skall hållas å rådhuset eller å ställe, som för sådant

(I propositionen föreslagen lydelse.)

av en eller flera särskilt för sådan beredning utsedda personer. Innan ärende, som beretts annorledes än av drätselkammaren eller allmänt beredningsutskott, företages till avgörande av stadsfullmäktige, skall tillfälle lämnas kammaren eller utskottet att avgiva yttrande däröver. *I stad utan magistrat skall tillfälle städse lämnas drätselkammaren att avgiva yttrande över ärende, som beretts annorledes än av kammaren.*

32 §.

Stadsfullmäktiges beslut skola, så snart de blivit justerade, skriftligen delgivas magistraten *eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren.* För övrigt äger envar att taga avskrift av protokollet och att få avskriftens riktighet bestyrkt.

Vid behandling av ärende, som sägs i första stycket, skall finnas tillgänglig längd över de i sådant ärende röstberättigade, vilka icke finnas upptagna såsom röstberättigade i den allmänna röstlängden. *Det ankommer å magistraten eller, där sådan ej finnes, å den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen har att förrätta val till riksdagens andra kammare för staden, att föranstalta därom, att längden är tillgänglig.*

37 §.

Allmän rådstuga hålles inför magistraten *eller, där sådan ej finnes, inför valnämnden.*

38 §.

Allmän rådstuga skall hållas å rådhuset eller å ställe, som för sådant

(Gällande lydelse.)

ändamål blivit av rådstugan eller, i brist på dess föreskrift, av magistraten bestämt.

40 §.

Extra allmän rådstuga hålles, när länsstyrelsen därom förordnar *eller magistraten finner det nödigt.*

Envar, som är röstberättigad å allmän rådstuga, äger för uppgivet ärende begära rådstugas hållande. Lämnas dylik framställning av magistraten utan avseende, skall magistraten, om det begäres, meddela sitt beslut skriftligen, med skälen därtill; och äger sökanden att däröver anföra besvär hos länsstyrelsen. Mot länsstyrelsens beslut må talan ej föras.

41 §.

Kungörelse om allmän rådstuga utfärdas av magistraten och skall innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och överläggningsämne för sammanträdet.

(I propositionen föreslagen lydelse.)

ändamål blivit av rådstugan eller, i brist på dess föreskrift, av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av valnämnden* bestämt.

40 §.

Extra allmän rådstuga hålles, när länsstyrelsen därom förordnar, *så ock i stad med magistrat, när magistraten finner det nödigt, samt i annan stad, när valnämnden finner det nödigt eller drätselkammaren sådant äskar.*

Envar, som är röstberättigad å allmän rådstuga, äger för uppgivet ärende begära rådstugas hållande. Lämnas dylik framställning av magistraten *eller valnämnden* utan avseende, skall magistraten *eller valnämnden*, om det begäres, meddela sitt beslut skriftligen, med skälen därtill; och äger sökanden att däröver anföra besvär hos länsstyrelsen. Mot länsstyrelsens beslut må talan ej föras.

41 §.

Kungörelse om allmän rådstuga utfärdas av magistraten *eller, där sådan ej finnes, av valnämnden* och skall innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och överläggningsämne för sammanträdet.

Kungörelsen uppläses — — — stadens rättighet.
Jämväl skall — — — i 20 §.
Den omständigheten — — — rådstugans hållande.

42 §.

Magistraten skall vid allmän rådstuga låta föra protokoll.

Protokollet skall — — — omröstning företagits.

Protokollet justeras genast, där så ske kan, men i annat fall offentligen inför magistraten å tid, som tillkänna-

42 §.

Magistraten *eller, där sådan ej finnes, valnämnden* skall vid allmän rådstuga låta föra protokoll.

Protokollet justeras genast, där så ske kan, men i annat fall offentligen inför magistraten *eller valnämnden* å

(Gällande lydelse.)

gives innan allmänna rådstugan upplöses.

Envar äger — — — riktighet bestyrkt.

Protokollen med tillhörande handlingar och bilagor skola förvaras av magistraten på sätt och å ställe, som allmänna rådstugan eller, där stadsfullmäktige finnas, dessa bestämt.

(I propositionen föreslagen lydelse.)

tid, som tillkännagives innan allmänna rådstugan upplöses.

Protokollen med tillhörande handlingar och bilagor skola förvaras av magistraten *eller valnämnden* på sätt och å ställe, som allmänna rådstugan eller, där stadsfullmäktige finnas, dessa bestämt.

4 KAP.

Om magistrat och *stadsstyrelse* samt om drätselkammare.

44 §.

1 mom. Om tillsättande av magistrat är särskilt stadgat. Beträffande magistraten, för såvitt den sammanfaller med rådstuvurätten, ävensom i fråga om magistratens handhavande av vad till exekutionsverket, säkerhets-, ordnings-, sundhets- och sedlighetspolisen inom staden hör, gäller vad därom i lag och författningar är stadgat.

2 mom. I stad utan magistrat skall för fullgörande av de eljest å magistraten ankommande bestyr och åligganden, om vilkas besörjande därstädes ej i lag eller författning meddelats särskild föreskrift, finnas en stadsstyrelse, bestående av en kommunalborgmästare såsom ordförande och minst två kommunalrådmän; dock att utan hinder härav i stad, som kommit i åtnjutande av stadsrättigheter före den 1 januari 1921, om stadsstyrelses sammansättning skall gälla vad i reglementet för stadsstyrelsen är eller blir stadgat.

Kommunalborgmästare tillsättes av Konungen bland de tre behöriga personer, som jämlikt av Konungen meddelade bestämmelser därtill föreslagits av

4 KAP.

Om magistrat, drätselkammare och *ersättare för magistrat.*

44 §.

Om tillsättande av magistrat är särskilt stadgat. Beträffande magistraten, för såvitt den sammanfaller med rådstuvurätten, ävensom i fråga om magistratens handhavande av vad till exekutionsverket, säkerhets-, ordnings-, sundhets- och sedlighetspolisen inom staden hör, gäller vad därom i lag och författningar är stadgat.

(Jfr 55 §.)

(Gällande lydelse.)

stadens vid stadsfullmäktigval röstberättigade invånare. Kommunalrådmän utses av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan.

Reglemente för stadsstyrelsen utfärdas av Konungen efter därom av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan upprättat förslag.

(I propositionen föreslagen lydelse.)

45 §.

Magistraten äger att vaka över att av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan *lagenligt* fattade beslut bringas till verkställighet av drätselkammaren eller för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr tillsatta styrelser, nämnder eller personer, som böra taga befattning därmed, ävensom att åt staden donerad fast egendom och staden förunnade inkomstgivande rättigheter bliva behörigen använda till sina betämda ändamål.

45 §.

Magistraten äger att vaka över att av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan fattade beslut bringas till verkställighet av drätselkammaren eller för särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr tillsatta styrelser, nämnder eller personer, som böra taga befattning därmed, ävensom att åt staden donerad fast egendom och staden förunnade inkomstgivande rättigheter bliva behörigen använda till sina bestämda ändamål.

Finner magistraten, att av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan fattat beslut icke tillkommit i laga ordning, står i strid mot allmän lag eller författning eller annorledes överskrider deras befogenhet, som fattat beslutet, eller att underställning, där den bort äga rum, uraktlåtits, är magistraten pliktig att vägra handräckning till verkställighet av samma beslut. Vägras sådan handräckning, må stadsfullmäktige eller, om beslutet fattats av allmän rådstuga, denna fullfölja saken genom besvär i den ordning, som i allmänhet är föreskriven för sökande av ändring i magistrats beslut[1].

46 §.

Magistraten tillsätter vid stadens förvaltning anställda tjänstemän och betjänte, såvitt ej särskilda författningar eller reglementen annorlunda stadga.[1]

47 §.

Alla av staden utsedda styrelser stå i sin förvaltning under magistratens överinseende.[1]

48 §.

Framställningar och utlåtanden, som från stadsfullmäktige, allmänna rådstugan eller av staden utsedda styrelser avgivas till högre myndighet, skola insändas genom magistraten.[1]

---

[1] Återgives här, ehuru ändring ej skett, för sammanhangets skull.

(Gällande lydelse.) *(I propositionen föreslagen lydelse.)*

49 §.

Magistraten äger att hos stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan framställa förslag i alla ämnen, som röra stadens gemensamma angelägenheter[1].

50 §.

Stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan äga rätt att från magistraten erhålla sådana handlingar och upplysningar, som i förekommande fall finnas erforderliga[1].

51 §.

Vad i denna lag stadgas i avseende å magistrat, skall i stad, där magistrat ej finnes, gälla om stadsstyrelsen.

52 §. *51 §.*

I varje stad skall finnas en drätselkammare.

Ledamöterna i drätselkammaren utses bland kommunens röstberättigade medlemmar av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan.

53 §. *52 §.*

Drätselkammare har att förvalta stadens egendom, uppbära dess inkomster och i övrigt handhava dess drätsel samt därjämte ombesörja de allmänna uppdrag för stadens räkning, vilka enligt för drätselkammaren gällande reglemente tillhöra dess befattning.

Reglemente för drätselkammare fastställes av länsstyrelsen.

Förslag därtill skall, sedan det granskats och godkänts av stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan, av magistraten med eget yttrande insändas till länsstyrelsen.

54 §. *53 §.*

Penningar eller värdehandlingar, som för stadens räkning innehavas av drätselkammaren, skola så förvaras, att de icke sammanblandas med andra penningar eller värdehandlingar.

Penningmedel, som ej erfordras för verkställande av nära förestående utbetalningar, skola för stadens räkning insättas hos bank eller å postgirokonto.

55 §. *54 §.*

Om drätselkammarens befattning med kommunens drätsel samt om revision och meddelande av ansvarsfrihet sägs i 5 kap.; om debitering och uppbörd av kommunalskatt stadgas i 6 kap.

---

[1] Återgives här, ehuru ändring ej skett, för sammanhangets skull.

(Gällande lydelse.)

(Jfr 44 § 2 mom.)

(I propositionen föreslagen lydelse.)

55 §.

I stad utan magistrat skall vad i 45—50 och 52 §§ stadgas i avseende å magistrat i tillämpliga delar gälla om drätselkammaren med iakttagande likväl, att i 45 § andra stycket stadgad förpliktelse för magistrat att vägra handräckning till verkställighet av vissa beslut samt i 52 § sista stycket föreskriven skyldighet för magistrat att avgiva yttrande icke skall gälla om drätselkammaren.

För att bistå drätselkammaren vid fullgörandet av vad å kammaren ankommer skall i stad utan magistrat finnas en kommunalborgmästare. Kommunalborgmästaren har att närvara vid drätselkammarens sammanträden samt äger rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten och att få sin särskilda mening antecknad till protokollet.

Stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan må bestämma, att drätselkammaren skall utgöras, utom av de valda ledamöterna, jämväl av kommunalborgmästaren.

Om kommunalborgmästarens befattning med andra än i denna lag omförmälda ärenden så ock om utseende och entledigande av kommunalborgmästare samt reglemente för honom är särskilt stadgat.

57 §.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall före november månads utgång uppgöras av magistraten efter hörande av drätselkammaren eller särskild av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga därför tillsatt beredning. För detta ändamål skola de styrelser, nämnder eller personer, vilka staden för särskilda förvaltningsbestyr tillsatt, å tid, som utsättes av magistraten, till drätselkammaren ingiva sina specialförslag över utgifter och inkomster för det nästföljande året.

57 §.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall uppgöras före november månads utgång, *i stad med magistrat av magistraten* efter hörande av drätselkammaren eller särskild av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga därför tillsatt beredning *och i annan stad av drätselkammaren.* För detta ändamål skola de styrelser, nämnder eller personer, vilka staden för särskilda förvaltningsbestyr tillsatt, å tid, som utsättes *i stad med magistrat* av magistraten *och i annan stad av drätselkammaren,* till

(Gällande lydelse.)

kammaren ingiva sina specialförslag över utgifter och inkomster för det nästföljande året.

Magistratens statförslag skall från och med dagen för tillkännagivandet om det ordinarie stadsfullmäktigsammanträde eller kungörandet av den allmänna rådstuga, som skall hållas före utgången av december månad, vara offentligen tillgängligt på lämpligt ställe, som utsättes i tillkännagivandet eller kungörelsen.

På nämnda — — — och avgörande.

Den fastställda utgifts- och inkomststaten återställes därefter till *magistraten.*

59 §.

Det åligger — — — för kalenderår.

Räkenskaperna skola årligen före den 1 april tillhandahållas magistraten, vilken oförtövat, med föreläggande av viss tid för revisionsberättelsens avgivande, *inför protokollet tillhandahåller dem* åt revisorerna.

Av staden — — — med dem.

60 §.

Revisionsberättelsen avlämnas till magistraten, som över framställda anmärkningar infordrar vederbörandes förklaringar så tidigt, att de jämte revisionsberättelsen kunna framläggas till granskning och avgörande hos stadsfullmäktige eller å allmän rådstuga vid det ordinarie sammanträde, som hålles före utgången av juni månad.

(I propositionen föreslagen lydelse.)

Statförslaget skall från och med dagen för tillkännagivandet om det ordinarie stadsfullmäktigsammanträde eller kungörandet av den allmänna rådstuga, som skall hållas före utgången av december månad, vara offentligen tillgängligt på lämpligt ställe, som utsättes i tillkännagivandet eller kungörelsen.

Den fastställda utgifts- och inkomststaten återställes därefter till *den, som uppgjort statförslaget.*

Räkenskaperna skola årligen före den 1 april tillhandahållas magistraten *eller i stad utan magistrat ordföranden i stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, ordföranden i valnämnden. Magistraten eller ordförande, som nu nämnts, har att* oförtövat, med föreläggande av viss tid för revisionsberättelsens avgivande, *tillhandahålla räkenskaperna* åt revisorerna.

60 §.

Revisionsberättelsen avlämnas till magistraten *eller i stad utan magistrat till ordföranden i stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, ordföranden i valnämnden.* Över framställda anmärkningar skola vederbörandes förklaringar infordras så tidigt, att de jämte revisionsberättelsen kunna framläggas till granskning och avgörande hos stadsfullmäktige eller å allmän rådstuga vid det ordinarie sammanträde, som hålles före utgången av juni månad.

(Gällande lydelse.)

63 §.

3 mom. Skulle i andra fall än dem, som ovan i denna paragraf bestämmas, hos stadsfullmäktige eller allmän rådstuga väckas förslag, att vissa till staden skattskyldiga böra, i fråga om uttaxering för visst ändamål, antingen helt och hållet befrias från bidrag eller vinna nedsättning däri, skall först avgöras, huruvida ett sådant förslag, vilket dock icke må avse påläggande av personlig eller efter matlag utgående avgift, bör komma under närmare prövning. Skall sådant förslag tagas under vidare prövning, skall det, innan det av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga företages till slutligt avgörande, överlämnas till magistraten, som vidtager den förberedande utredning frågan kräver.

65 §.

Magistraten åligger att på grund av den fastställda utgifts- och inkomststaten ävensom de beslut om uttaxering till församling eller skoldistrikt, som genom kyrkorådet, skolrådet eller särskild styrelse delgivas drätselkammaren, oförtövat låta upprätta debiterings- och uppbördslängd.

Debiterings- och uppbördslängden upprättas i enlighet med de föreskrifter, som meddelas av magistraten.

(I propositionen föreslagen lydelse.)

63 §.

3 mom. Skulle i andra fall än dem, som ovan i denna paragraf bestämmas, hos stadsfullmäktige eller allmän rådstuga väckas förslag, att vissa till staden skattskyldiga böra, i fråga om uttaxering för visst ändamål, antingen helt och hållet befrias från bidrag eller vinna nedsättning däri, skall först avgöras, huruvida ett sådant förslag, vilket dock icke må avse påläggande av personlig eller efter matlag utgående avgift, bör komma under närmare prövning. Skall sådant förslag tagas under vidare prövning, skall det, innan det av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga företages till slutligt avgörande, överlämnas till magistraten *eller, där sådan ej finnes, till drätselkammaren*, som vidtager den förberedande utredning frågan kräver.

65 §.

Magistraten *eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren* åligger att på grund av den fastställda utgifts- och inkomststaten ävensom de beslut om uttaxering till församling eller skoldistrikt, som genom kyrkorådet, skolrådet eller särskild styrelse delgivas drätselkammaren, oförtövat låta upprätta debiterings- och uppbördslängd.

66 §.

Sedan debiterings- — — — — skall ske.

Vill någon göra anmärkning mot debiterings- och uppbördslängden, äger han, därest han är medlem av stadskommunen eller hans rätt eljest är beroende av debiteringen, att före utgången av nyss sagda tid ingiva skriftlig anmälan därom till magistraten.

Vill någon göra anmärkning mot debiterings- och uppbördslängden, äger han, därest han är medlem av stadskommunen eller hans rätt eljest är beroende av debiteringen, att före utgången av nyss sagda tid ingiva skriftlig anmälan därom till magistraten

(Gällande lydelse.)

Magistraten skall skyndsamt meddela beslut över de framställda anmärkningarna, och skola ändringar, som härav föranledas, införas i längden. Denna anses härefter fastställd.

67 §.

Sedan debiterings- och uppbördslängden fastställts, *överlämnas den till drätselkammaren.*

Det åligger härefter drätselkammaren att utfärda debetsedlar och låta tillställa de skattskyldiga desamma.

70 §.

Har efter debiterings- och uppbördslängdens slutliga granskning sådan taxering, som enligt lag bör ligga till grund för skattskyldighet till staden, blivit verkställd, ändrad eller undanröjd, skall magistraten göra därav föranledd ändring i debiteringen, utan hinder av att denna enligt vad ovan sägs vunnit laga kraft, och njuter skattskyldig ränta, enligt vad särskilt är stadgat, å vad han äger återbekomma såsom för mycket erlagt.

Förmenar någon, att felaktighet förekommit vid åtgärd av magistraten, som nu sagts, och vidtages ej efter anmälan rättelse *av magistraten*, äger han att däröver anföra besvär hos länsstyrelsen i den ordning, som sägs i 69 § andra stycket, skolande tiden för besvärs anförande räknas från det han erhållit vetskap om *magistratens beslut i anledning av anmälan.*

(I propositionen föreslagen lydelse.)

eller, där sådan ej finnes, till drätselkammaren.

Magistraten *eller drätselkammaren* skall skyndsamt meddela beslut över de framställda anmärkningarna, och skola ändringar, som härav föranledas, införas i längden. Denna anses härefter fastställd.

67 §.

Sedan debiterings- och uppbördslängden fastställts, *åligger det* drätselkammaren att utfärda debetsedlar och låta tillställa de skattskyldiga desamma.

70 §.

Har efter debiterings- och uppbördslängdens slutliga granskning sådan taxering, som enligt lag bör ligga till grund för skattskyldighet till staden, blivit verkställd, ändrad eller undanröjd, skall magistraten *eller, där sådan ej finnes, drätselkammaren* göra därav föranledd ändring i debiteringen, utan hinder av att denna enligt vad ovan sägs vunnit laga kraft, och njuter skattskyldig ränta, enligt vad särskilt är stadgat, å vad han äger återbekomma såsom för mycket erlagt.

Förmenar någon, att felaktighet förekommit vid åtgärd av magistraten *eller drätselkammaren*, som nu sagts, och vidtages ej efter anmälan rättelse, äger han att däröver anföra besvär hos länsstyrelsen i den ordning, som sägs i 69 § andra stycket, skolande tiden för besvärs anförande räknas från det han erhållit vetskap om *det beslut anmälan föranlett.*

(Gällande lydelse.)

71 §.

Efter uppbördsstämman upprättar drätselkammaren restlängd å de skattskyldiga, som ej vid uppbördsstämman behörigen guldit sin skatt och för vilka ej avkortning eller avskrivning i laga ordning ägt rum. *Restlängden skall summerad jämte berättelse, huru uppbörden utfallit, efter uppbördsstämmans slut överlämnas till magistraten.*

I stad, där magistraten eller ledamot av magistraten är överexekutor, låter magistraten i vederbörlig ordning indriva och till drätselkammaren redovisa de resterande utskylderna.

I annan stad skall restlängden inom två månader efter uppbördsstämmans slut av magistraten insändas till länsstyrelsen, som om mottagandet utan avgift meddelar drätselkammaren bevis och efter verkställande av erforderliga anteckningar översänder restlängden till utmätningsmannen i orten; och åligger det denne att i vederbörlig ordning indriva och till drätselkammaren redovisa de resterande utskylderna.

Restlängd upprättas enligt formulär, som fastställes av Konungen, *och i övrigt i enlighet med de närmare föreskrifter, som meddelas av magistraten.*

(I propositionen föreslagen lydelse.)

71 §.

Efter uppbördsstämman upprättar drätselkammaren restlängd å de skattskyldiga, som ej vid uppbördsstämman behörigen guldit sin skatt och för vilka ej avkortning eller avskrivning i laga ordning ägt rum. *I stad med magistrat skall restlängden summerad jämte berättelse, huru uppbörden utfallit, överlämnas till magistraten, som låter indriva och till drätselkammaren redovisa de resterande utskylderna. I annan stad skall restlängden summerad tillställas den, som är utmätningsman för staden, och åligger det denne att indriva och till drätselkammaren redovisa utskylderna.*

Restlängd upprättas enligt formulär, som fastställes av Konungen. *I stad med magistrat äger magistraten meddela de närmare föreskrifter rörande restlängds upprättande, som i övrigt prövas erforderliga.*

Vid indrivandet — — — stadgas särskilt.

74 §.

För att — — — dess betjänande.

Beslut, som skall underställas Konungens prövning, skall av magistraten, åtföljt av dess utlåtande, insändas till länsstyrelsen, vilken det åligger att överlämna handlingarna, jämte eget yttrande, till Konungen.

Beslut, som skall underställas Konungens prövning, skall av magistraten, åtföljt av dess utlåtande, *eller, där magistrat ej finnes, av drätselkammaren* insändas till länsstyrelsen, vilken det åligger att överlämna handlingarna, jämte eget yttrande, till Konungen.

(Gällande lydelse.)	*(I propositionen föreslagen lydelse.)*
75 §.	
Länsstyrelsens godkännande — — — fem år.	
Beslut, som skall underställas länsstyrelsens prövning, bör genom magistraten och åtföljt av dess utlåtande insändas.	Beslut, som skall underställas länsstyrelsens prövning, bör genom magistraten och åtföljt av dess utlåtande *eller, där magistrat ej finnes, genom drätselkammaren* insändas.
Samtliga av — — — besluten avse.	
Underställt beslut — — — därför uppgivas.	
Över vägrad — — — hos Konungen.	
76 §.	
Medlem av — — — orättvis grund.	
Besvären skola, jämte det överklagade beslutet, ingivas till länsstyrelsen inom tjugu dagar efter den dag, då stadsfullmäktiges protokoll offentligen upplästes eller allmän rådstugas protokoll justerades, dagen då det skedde likväl oräknad. Det åligger klaganden därjämte såväl att vid besvären foga bevis om dagen, då sådan uppläsning eller justering ägde rum, som ock att inom fjorton dagar efter det tiden för besvärens inlämnande utgått till magistraten ingiva diariiutdrag över att han besvärat sig.	Besvären skola, jämte det överklagade beslutet, ingivas till länsstyrelsen inom tjugu dagar efter den dag, då stadsfullmäktiges protokoll offentligen upplästes eller allmän rådstugas protokoll justerades, dagen då det skedde likväl oräknad. Det åligger klaganden därjämte såväl att vid besvären foga bevis om dagen, då sådan uppläsning eller justering ägde rum, som ock att inom fjorton dagar efter det tiden för besvärens inlämnande utgått till magistraten *eller, där sådan ej finnes, till drätselkammaren* ingiva diariiutdrag över att han besvärat sig.
Försummar klaganden — — — i verkställighet.	
79 §.	79 §.
För besvärs anförande mot drätselkammares beslut i sådana mål och ärenden, vilka drätselkammaren på grund av föreskrifter i särskilda författningar har att handlägga, gäller vad i dessa författningar för varje fall finnes stadgat. I övrigt gäller vad i drätselkammarens reglemente är bestämt.	För besvärs anförande mot drätselkammares beslut i sådana mål och ärenden, vilka drätselkammaren på grund av föreskrifter i särskilda författningar har att handlägga, gäller vad i dessa författningar för varje fall finnes stadgat.
Om magistratens överinseende över drätselkammaren sägs i 47 §.	I övrigt gäller *om besvärs anförande mot beslut av drätselkammare i stad med magistrat* vad i drätselkammarens reglemente är bestämt. Om magistratens överinseende över drätselkammaren sägs i 47 §.

(Gällande lydelse.)

(I propositionen föreslagen lydelse.)

Har drätselkammare i stad utan magistrat meddelat beslut, som ej är av rent förberedande eller verkställande art, skall vad i 76—78 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall tiden för talans fullföljande räknas från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet. Utan hinder av förd klagan må beslutet gå i verkställighet, där icke den prövande myndigheten annorledes förordnar.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Propositionen ... 1

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om kommunalstyrelse i stad ... 2

Förslag till lag om kommunalborgmästare ... 10

Förslag till lag om överflyttande å kommunalborgmästare av magistrat eller stadsstyrelse åliggande bestyr ... 11

Förslag till lag om behörighet för kommunalborgmästare att utfärda fattigdomsintyg, som omförmäles i 30 kap. 22 § rättegångsbalken ... 11

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 90 och 91 §§ i lagen om val till riksdagen ... 12

Förslag till lag om ändrad lydelse av 63 § i kommunala vallagen ... 13

Förslag till lag om ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning ... 14

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. i lagen om polisväsendet i riket ... 16

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 47 § i lagen om landsting ... 17

Förslag till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 och 2 i förordningen angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete ... 18

Utdrag av statsrådsprotokollet den 11 mars 1932 ... 19

Förslaget i allmänhet ... 19

Av reformen berörda städer ... 20

Gällande bestämmelser ... 20

Magistrats kommunala uppgifter ... 20

Magistrats statliga uppgifter ... 21

Aktuella reformförslag ... 22

1929 års förslag ... 22

Yttranden över 1929 års förslag ... 22

1931 års förslag ... 22

Ombesörjandet av magistrats kommunala uppgifter s. 22. — Ombesörjandet av magistrats statliga uppgifter s. 23.

Yttranden över 1931 års förslag ... 24

Stadsförbundet s. 24. — Stadsdomareföreningen s. 33. — Stadsfiskalsföreningen s. 35.

Departementschefen ... 35

Ärendets formella behandling ... 35

Lagstiftningens huvudgrunder ... 37

Förslagets tillämplighetsområde s. 37. *Ombesörjandet av magistrats kommunala uppgifter* s. 37. Inrättande av ett kommunalt centralorgan s. 37. Det kommunala centralorganets anordnande s. 40. (Namnet s. 40. Samman-

Sid.

sättningen s. 40. Förhållandet till stadsfullmäktige s. 41.) Inrättande av en valnämnd s. 42. *Ombesörjandet av magistrats statliga uppgifter* s. 42. Krav å statens övertagande av uppgifterna s. 42. Fördelningen av uppgifterna s. 45. *Kommunalborgmästarbefattningen* s. 48. I allmänhet s. 48. I särskilda hänseenden s. 49. (Ifrågasatt särställning för de minsta städerna s. 49. Kompetensvillkor s. 50. Regleringen av kommunalborgmästarens åligganden s. 50.)

Kostnaderna för en reform 51

De särskilda författningsförslagen 52

Lagen om kommunalstyrelse i stad 52

Lagen om kommunalborgmästare 58

Lagen om överflyttande å kommunalborgmästare av magistratsbestyren m. m. 58

Lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen 58

Lagen om ändring i kommunal indelning 58

Polislagen 58

Landstingslagen 59

Förordningen om uppbörd av försäkringsavgifter 59

Övriga författningsförslag m. m. 59

Utdrag av lagrådsprotokollet den 18 mars 1932 62

Utdrag av statsrådsprotokollet den 18 mars 1932 63

Bilagor.

Bilaga A. Sammanfattning av yttranden över 1929 års förslag 64

B. 1931 års förslag 90

C. Jämförelse mellan gällande lag om kommunalstyrelse i stad och propositionen 138

Stockholm 1932. K. L. Beckmans Boktr.